

7. Uluslararası Katılımlı
Ulusal Disiplinlerarası
Erken Çocuklukta Müdahale Kongresi
“Erken Müdahalede 3N: Ne, Nerede ve Nasıl”

5 - 8 Ekim 2023
Anadolu Üniversitesi
Öğrenci Merkezi

ÖZET KİTAPÇIĞI

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Bu kitap içerisinde yer alan **7.ULUSAL DİSİPLİNERARASI ERKEN ÇOCUKLUKTA MÜDAHALE KONGRESİ (UDEMKO2023)** özetleri yazarlar tarafından gönderilmiş olup yazarlar özetlerinin içeriğinden ve çalışmalarında bulunan materyallerden telif hakkı ve hukuki konular bakımından kendileri sorumludurlar.

7.ULUSAL DİSİPLİNERARASI ERKEN ÇOCUKLUKTA MÜDAHALE KONGRESİ

—
UDEMKO2023

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
<i>HAKKINDA</i>	4
<i>KURULLAR</i>	6
<i>KEYNOTE</i>	9
<i>PANELLER</i>	37
<i>SÖZLÜ BİLDİRİLER</i>	63
<i>POSTER BİLDİRİLER</i>	188
<i>SPONSORLAR</i>	214
<i>DESTEKLEYENLER</i>	217

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

HAKKINDA

AMAÇ

Uluslararası Katılımlı 7.ULUSAL DİSİPLİNLERARASI ERKEN ÇOCUKLUKTA MÜDAHALE KONGRESİ (UDEMKO2023) birden çok amaca hizmet etmektedir. Bunlar:

1. 0-6/8 yaş aralığında gelişimi farklı ya da riskli olan çocuklar ve ailelerine yıllardır ülkemizde hizmet sunan farklı disiplinlerden gelen uzmanların ortak bir dil oluşturmasını sağlamak,
2. Uluslararası katılımcılar ile diğer ülkelerdeki erken müdahale sürecini ve uygulamalarını ülkemiz alan uzmanlarına tanıtmak,
3. Ülkemizde erken çocuklukta müdahale alanında farklı disiplinlerden gelen uzmanların yaptıkları çalışmaların bilimsel bir bağlamda paylaşılmasına imkan vermek,
4. Ülkemizde var olan erken çocuklukta müdahaleye ilişkin uygulamaların (program ve değerlendirme araçları gibi) eğitimlerini sağlamaktır.

KAPSAM

UDEMKO2023; 0-6/8 yaş aralığında gelişimi farklı ya da riskli olan çocuklar ve ailelerine aşağıdaki disiplinlerde hizmet veren alanları kapsarken, herhangi bir disiplin* ile sınırlı değildir.

- Çocuk Gelişimi
- Çocuk Psikiyatrisi
- Çocuk Nörolojisi
- Dil ve Konuşma Terapistliği
- Ergoterapi
- Fizyoterapi ve Rehabilitasyon
- Gelişimsel Pediatri
- Odyoloji
- Okulöncesi Öğretmenliği
- Özel Eğitim
- Psikoloji
- Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik
- Sosyal Hizmet

*Alfabetik sıraya göre yazılmıştır.

KATILIMCILAR

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Erken çocuklukta müdahale ile ilgili yukarıda belirtilen disiplinlerden gelen uzmanlar, öğretmenler, ebeveynler, öğrenciler, resmi görevliler, ve diğer ilgililer.

KONU BAŞLIKLARI

UDEMKO2023, erken çocuklukta müdahaleyi 0-6/8 yaş döneminde gelişimi farklı ya da riskli olan çocuklara ve ailelerine farklı disiplinler tarafından sunulan hizmet süreci olarak tanımlamaktadır. Bu tanım kapsamında kongredeki konular aşağıdaki konu başlıklarını kapsarken bunlarla sınırlı değildir:

- Erken Çocuklukta Müdahalede Önleme
- Erken Çocuklukta Müdahalede Vaka bulma, Tarama, Tanılama ve Değerlendirme
- Bilimsel Dayanaklı/Etkili Erken Çocuklukta Müdahale Uygulamaları (Örn., gelişimsel, eğitsel)
- Okulöncesi Özel Eğitim
- Erken Çocuklukta Kaynaştırma
- Erken Çocuklukta Müdahaleye İlişkin Yasal Konular
- Erken Çocuklukta Müdahalede Aile Katılımı ve Eğitimi (Aile-Merkezli Uygulamalar)
- Erken Çocuklukta Müdahalede Kültürel ve Dilsel Farklılıklar
- Erken Çocuklukta Müdahalede Geçiş Süreci
- Erken Çocuklukta Müdahalede Mesleki Eğitim

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

KURULLAR

KONGRE ONURSAL BAŞKANI

Prof. Dr. Fuat ERDAL, Anadolu Üniversitesi Rektörü, EDEV YK Başkanı & Prof. Dr. İlker Hüseyin ÇARIKÇI, Süleyman DEMİREL Üniversitesi Rektörü

Prof. Dr. Mary Beth BRUDER, ISEI Başkanı, University of Connecticut, USA

Prof. Dr. Ana Maria SERRANO, Eurllyaid Başkanı, University of Minho, PORTUGAL

UDEMKO2023 BİLİM KURULU*

Prof. Dr. Ahmet KONROT, Dil ve Konuşma Terapisi, Üsküdar Üniversitesi

Prof. Dr. Bülbin SUCUOĞLU, Özel Eğitim/Okulöncesi Eğitim, Hacettepe Üniversitesi

Prof. Dr. Cevriye ERGÜL, Özel Eğitim, Ankara Üniversitesi

Prof. Dr. Funda ACARLAR, Özel Eğitim,

Prof. Dr. Gönül AKÇAMETE, Özel Eğitim, Yakın Doğu Üniversitesi

Prof. Dr. Hasan GÜRGÜR, Özel Eğitim, Anadolu Üniversitesi

Prof. Dr. Hatice BAKKALOĞLU, Özel Eğitim, Ankara Üniversitesi

Prof. Dr. İlknur MAVİŞ, Dil ve Konuşma Terapisi, Anadolu Üniversitesi

Prof. Dr. Macid Ayhan MELEKOĞLU, Özel Eğitim, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

Prof. Dr. Mary Beth BRUDER, University of Connecticut

Prof. Dr. Mehmet YANARDAĞ, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon, Anadolu Üniversitesi

Prof. Dr. Olaf Kraus De CAMARGO, McMaster University

Prof. Dr. Orhan ÇAKIROĞLU, Özel Eğitim, Karadeniz Teknik Üniversitesi

Prof. Dr. Özlem DİKEN, Dil ve Konuşma Terapisi, Anadolu Üniversitesi

Prof. Dr. Samuel L. ODOM, The University of North Carolina at Chapel Hill

Prof. Dr. Selda ÖZDEMİR, Özel Eğitim, Hacettepe Üniversitesi

Prof. Dr. Sezgin VURAN, Özel Eğitim, Anadolu Üniversitesi

Prof. Dr. Sinan OLKUN, Uluslararası Fırat Üniversitesi

Prof. Dr. Tevhide KARGIN, Özel Eğitim,

Prof. Dr. Uğur SAK, Özel Eğitim, Anadolu Üniversitesi

Doç. Dr. Ahmet BİLDİREN, Özel Eğitim, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi

Doç. Dr. Ahmet YIKMIŞ, Özel Eğitim, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

Doç. Dr. Alev GİRLİ, Özel Eğitim, Dokuz Eylül Üniversitesi

Doç. Dr. Avşar ARDIÇ, Psikoloji/Özel Eğitim, Ege Üniversitesi

Doç. Dr. Aysun ÇOLAK, Özel Eğitim, Anadolu Üniversitesi

Doç. Dr. Ayten DÜZKANTAR, Özel Eğitim, Anadolu Üniversitesi

Doç. Dr. Birkan GÜLDENOĞLU, Özel Eğitim, Ankara Üniversitesi

Doç. Dr. Gizem YILDIZ, Özel Eğitim, Anadolu Üniversitesi

Doç. Dr. Gülden BOZKUŞ GENÇ, Özel Eğitim, Anadolu Üniversitesi

Doç. Dr. Kürşat ÖĞÜLMÜŞ, Özel Eğitim, Kırıkkale Üniversitesi

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Doç. Dr. Mahmut ÇİTİL, Özel Eğitim, Gazi Üniversitesi
Doç. Dr. Mehmet TORAN, Okulöncesi Eğitim, İstanbul Kültür Üniversitesi
Doç. Dr. Melek ER, Atılım Üniversitesi
Doç. Dr. Meral Çilem ÖKCÜN AKÇAMUŞ, Özel Eğitim, Ankara Üniversitesi
Doç. Dr. Mine GÖL GÜVEN, Boğaziçi Üniversitesi
Doç. Dr. Özlem TOPER, Özel Eğitim, Uludağ Üniversitesi
Doç. Dr. Ramazan AKDOĞAN, PDR/Psikoloji, Anadolu Üniversitesi
Doç. Dr. Salih RAKAP, Özel Eğitim, Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Doç. Dr. Seçil ÇELİK, Erken Çocuklukta Özel Eğitim, Anadolu Üniversitesi
Doç. Dr. Sertan ÖZDEMİR, Dil ve Konuşma Terapisi, Medipol Üniversitesi
Doç. Dr. Sunagül SANİ BOZKURT, Özel Eğitim, Anadolu Üniversitesi
Doç. Dr. Şaziye SEÇKİN YILMAZ, Dil ve Konuşma Terapisi, Maltepe Üniversitesi
Doç. Dr. Ufuk ÖZKUBAT, Özel Eğitim, Gazi Üniversitesi
Doç. Dr. Veysel AKSOY, Özel Eğitim, Anadolu Üniversitesi
Doç. Dr. Yılmaz MUTLU, Muş Alparslan Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Burcu KILIÇ TULU, Özel Eğitim, Ankara Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Ertan GÖRGÜ, Okulöncesi Eğitim, İstanbul Medeniyet Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Fatih KOÇAK, Özel Eğitim, Necmettin Erbakan Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Gökhan TÖRET, Özel Eğitim, Hacettepe Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Gözde TOMRİS, Erken Müdahale/Erken Çocuklukta Özel Eğitim, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Işık AKIN BÜLBÜL, Özel Eğitim, Gazi Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Meral MELEKOĞLU, Özel Eğitim, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Sertan TALAS, Özel Eğitim, Tokat Gazi Osman Paşa Üniversitesi
Dr. Aymen BALIKÇI

UDEMKO2023 ORGANİZASYON KURULU

Prof. Dr. İbrahim H. DİKEN, Anadolu Üniversitesi (Kongre Eş-Başkanı)
Doç. Dr. Ümit IŞIK, Süleyman Demirel Üniversitesi (Kongre Eş-Başkanı)

Prof. Dr. Mehmet YANARDAĞ, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon, Anadolu Üniversitesi
Doç. Dr. Seçil ÇELİK, Erken Çocuklukta Özel Eğitim
Doç. Dr. Veysel AKSOY, Özel Eğitim, Anadolu Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Erkan KURNAZ, Özel Eğitim, Anadolu Üniversitesi (Üniversite Temsilcisi)
Dr. Öğr. Üyesi Gözde TOMRİS, Erken Çocuklukta Özel Eğitim, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Melih ÇATTIK, Özel Eğitim, Anadolu Üniversitesi
Arş. Gör. Dr. Süleyman Emre ÖZYÜREK, Çocuk ve Ergen Psikiyatristi, Süleyman Demirel Üniversitesi
Arş. Gör. Dr. Güleşan Özge KALAYCI, Özel Eğitim, Anadolu Üniversitesi
Arş. Gör. Ahmet Alperen YAVUZ, Özel Eğitim, Anadolu Üniversitesi
Arş. Gör. Ahmet İlhan YETKİN, Özel Eğitim, Anadolu Üniversitesi
Arş. Gör. Cem KALAYCI, Özel Eğitim, Anadolu Üniversitesi

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Arş. Gör. Hülya Ceren TUTUK, Özel Eğitim, Anadolu Üniversitesi
Arş. Gör. Hüsne ÖZ ALKOYAK, Özel Eğitim, Anadolu Üniversitesi
Arş. Gör. Mehmet OKUR, Özel Eğitim, Anadolu Üniversitesi
Arş. Gör. Oğuz ÖZDAMAR, Özel Eğitim, Anadolu Üniversitesi
Arş. Gör. Sultan KAYA, Özel Eğitim, Anadolu Üniversitesi
Arş. Gör. Tezcan ÇAVUŞOĞLU, Özel Eğitim, Anadolu Üniversitesi
Arş. Gör. Tuğçe SİNOĞLU GÜNDEM, Okul Öncesi Eğitimi, Anadolu Üniversitesi
Arş. Gör. Zehra CEVHER, Özel Eğitim, Anadolu Üniversitesi
Öğr. Grv. Ali KAYMAK, Özel Eğitim, Anadolu Üniversitesi
Öğr. Grv. Gökhan İNCE, Özel Eğitim, Anadolu Üniversitesi
Fevzi GÜÇLÜ, Özel Eğitim, Isparta İl Milli Eğitim Müdür Yardımcısı
Arş. Gör. Uğur Onur GÜNDEM, Özel Eğitim, Anadolu Üniversitesi (Kongre Sekreteryası)

**Ünvan ve isme göre düzenlenmiştir.*

KONGRE ORGANİZASYONU

7.Uluslararası Katılımlı Ulusal Disiplinerarası Erken Çocuklukta Müdahale Kongresi (UDEMKO2023), Erken Çocuklukta Müdahale Derneği (EÇOMDER), Anadolu Üniversitesi Engelliler Araştırma Enstitüsü, Isparta Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi ve Eğitimi Destekleme Vakfı (EDEV) işbirliği ve Dünya Erken Müdahale Birliği (International Society on Early Intervention-ISEI), Avrupa Erken Çocuklukta Müdahale Derneği (Eurllyaid-The European Association on Early Childhood Intervention-EAECI) ve Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırmalar Kuru desteği ile düzenlenmiştir.

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

KEYNOTE

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Keynote 1

05 EKİM 2023

Saat: 17:30-18:30

Salon A

PROF. DR. SAM ODOM

Practices for Autistic Children and AFIRM

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Keynote 2 ve Keynote 3

06 EKİM 2023

Saat: 13:30 - 14:30

Salon A

PROF. DR. ANA SERRANO VE NOOR VAN LOEN

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Keynote 4

06 EKİM 2023

Saat: 18:00 - 19:00

Salon A

PROF. DR. OLAF KRAUS DE CAMARGO

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Keynote 5

07 EKİM 2023

Saat: 18:00 - 19:00

Salon A

PROF. DR. MARY ELIZABETH BRUDER

Integrating Research and Practice in Early Childhood Intervention

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

ÇALIŞTAYLAR

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Çalıştay 1

08 Ekim 2023

Saat: 08:30 - 09:30

Salon A

Özel Eğt. Uzm. Nursinem Şirin, Özel Eğt. Uzm. Hayal Korkmaz, Özel Eğt. Uzm. Nergiz Koçarlan

Ötizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklarda Davranışsal Uygulamalar

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Çalıştay 2

08 Ekim 2023

Saat: 08:30 - 09:30

Salon B

Prof. Dr. Özgür Aydın, Dr. Öğr. Üyesi Esmehan Özer, Dr. Öğr. Üyesi Sema Acar Ünalgan, Öğr. Grv. Dr. Hazal Artuvan Korkmaz, Öğr. Grv. Dr. R. Duygu Temeltürk

Disleksi Tanılamasında Psikometrik, Elektrofizyolojik ve Göz İzleme Tekniğinin Yeri ve Önemi

Okuma nörodilbilimsel olarak basitten karmaşığa sırasıyla fonem diskriminasyonu, sözcük tanıma ve metin işleme aşamalarında gerçekleşmektedir. Doğru ve akıcı sözcük ile metin okuma ve anlama sorunlarıyla karakterize olan disleksinin tanılanmasında geçerli ve güvenilir psikometrik bataryaların kullanımı yaygındır. Psikometrik bataryalar ile yapılan değerlendirmeler, ekonomik ve standart olmaları açısından değerlidirler. Ancak bu değerlendirmeler okumanın çıktıları (süreç-dışı (offline); okumanın gerçekleştiği nihai aşama) hakkında öznel kanıt sunmaları açısından eleştirilmektedirler. Okuma, eş zamanlı ve/veya birbirinin ardı sıra gerçekleşen duyuşal, nörolojik ve bilişsel-dilsel işlemlerin çok bileşenli kolektif ürünüdür. Okumanın bu hiyerarşik yapılanması disleksinin alt gruplara ayrılmasına ve klinik tanılamada heterojenlik göstermesine neden olmaktadır. Bu nedenle, okumayı yürüten/yöneten duyuşal, nörolojik ve bilişsel-dilsel süreçlerin (süreç-içi (online); okuma gerçekleşirken -gerçek zamanda- süregelen aşamaların) değerlendirilmesi, kapsamlı ve doğru tanılama açısından kritik öneme sahiptir. Nörogörüntüleme ile göz-izleme teknikleri gibi nesnel yöntemler okumanın süreç-içi işlemleri hakkında kanıtlar sunmaktadır. Bu çalıştayın amacı, okul çağı disleksi tanılmasında geleneksel olarak klinik değerlendirmelerde kullanılan süreç-dışı değerlendirmeler ile disleksinin altta yatan sebeplerine odaklanan süreç-içi ölçümlerin disleksi belirteçlerinin anlaşılmasındaki bütüncül rolüne dikkat çekmektir. Aynı zamanda disleksi tanılmasında süreç-içi ve dışı okuma süreçlerine ilişkin çok yönlü bulgular sunulması hedeflenmektedir. Bu amaçla süreç-dışı değerlendirmelere ek olarak okumanın farklı aşamalarını bir arada değerlendirmeyi hedefleyen süreç-içi ölçümlerden oluşan tanılama protokol ve metodolojisi daha doğru ve kapsamlı disleksi tanılması için esas alınmaktadır. Bu doğrultuda sırasıyla psikometrik, işitsel ve görsel elektrofizyolojik ve göz izleme teknikleriyle okumanın süreç-içi işlemleri hakkında kanıtlar tartışılacaktır.

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Çalıştay 3

08 Ekim 2023

Saat: 14:00 - 15:00

Salon A

Uzman DKT Nazlı Yıldırım Akbaş

Sesime Gel: Dil ve İşitsel Müdahale Programı Çalıştayı

İşitme yetersizliği, fizyolojik işitme sisteminin kısmen ya da tamamen bozulmasıdır. Sesin kulak içindeki yolculuğunun bir ya da birden fazla kısmında ortaya çıkan bu bozulma, sesin olduğundan daha az işitilmesine veya hiç işitilmemesine sebep olur. İşitme yetersizliği; çocuğun hem iletişim ve dil becerilerini hem de konuşma becerilerini olumsuz etkilemektedir. İşitme yetersizliğinden etkilenen çocukların hem alıcı dil hem de ifade edici dilde daha kısa ve basit cümleleri anlayıp ifade ettikleri, sınırlı bir sözcük dağarcığına sahip oldukları, karmaşık ve bağlı cümleleri takip etmekte zorlandıkları, cümlelerinde sınırlı ek kullanımına sahip oldukları, benzer ses özelliklerine sahip kelimeleri birbirine karıştırdıkları görülmektedir. Ayrıca konuşmanın prozodisi bozulmakta ve ifadelerinde hatalı durak ve vurgular yapmaktadırlar. Bu etkilenmenin; işitme yetersizliğinin derecesi, konfigürasyonu, tanılanma ve cihazlanma yaşı ile işitsel algı becerilerini merkezine alan bireysel eğitimlerin niteliğine göre değişiklikler gösterdiği vurgulanmaktadır. (Tüfekçioğlu, 2003) İşitsel algı ise, bireyin işitsel uyarıyı bilinçli bir deneyimle yanıtlamasıdır. (Bellis, 2015) İşitsel algı çalışmalarında çocuğunda işitsel girdiyi işlemleyebilmesi, işitmenin fonksiyonelleştirilmesi ve bunun sonucu olarak da iletişim dil ve konuşma gelişiminin olumlu şekilde etkilenmesi hedeflenmektedir. Erken cihazlanıp dil becerileri işitsel algı çalışmalarıyla desteklenen bebeklerin, geç cihazlanıp uygun müdahalelere geç başlamış bebekler arasında dil ve konuşma gelişimi açısından anlamlı derecede farklılıklar olduğu belirtilmektedir. (Yoshinago-Itano, 1998)

Bu çalıştayın amacı; işitme yetersizliğinden etkilenmiş ve/veya işitme yetersizliğine diğer gelişimsel yetersizlikler de eşlik etmiş olan çocukların; iletişim dil ve konuşma gelişimlerine katkı sağlayacak, işitsel algı becerilerini geliştirecek müdahale önerilerini sunmak ve terapi planlamalarında göz önünde bulundurulması gereken durumları paylaşmaktır.

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Çalıştay 4

08 Ekim 2023

Saat: 10:00 - 11:00

Salon A

Prof. Dr. Selda Özdemir, Dr. Öğr. Üyesi Işık Akın Bülbül

Gelişimsel Oyun Değerlendirmesi

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Çalıştay 5

08 Ekim 2023

Saat: 10:00 - 11:00

Salon B

Hakan Mutlu

Yapılandırılmış Disleksi Eğitim Programı (Y-DEP)

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Çalıştay 6

08 Ekim 2023

Saat: 10:00 - 11:00

Salon C

Dr. Öğr. Üyesi Ertan Görgü

Türkçe Alternatif ve Destekleyici İletişim Sistemi (TADİS)

Bu çalıştayda kanıt temelli uygulamalar arasında gösterilen alternatif ve destekleyici iletişim sistemlerinden TADİS'in geliştirilme süreci, hangi gruplarla nasıl çalışılacağı, arayüzlerin tanıtımı, programın nasıl kullanılacağı gibi konulara değinilecek ve TADİS'in kullanıldığı çalışmalardan video örnekleri sunulacaktır.

TADİS, Türkiye'de geliştirilen bir alternatif ve destekleyici iletişim sistemidir. Bir tablet, telefon ya da bilgisayara kurularak çalışan program resimlerin seslendirilmesinden oluşmaktadır. Programın öğretimi 5 aşamadan oluşmaktadır. TADİS, hiç konuşamayan ya da konuşma sorunları yaşayan bireyler için geliştirilmiştir. TADİS'in bilgisayar versiyonu göz takip cihazıyla birlikte çalışabilmektedir. Bu sayede ellerini kullanma zorluğu yaşayan bireyler (serebral palsi ya da ALS hastaları gibi) gözleriyle takip ederek programı kullanabilirler. Programın içinde yaklaşık 2.000 adet seslendirilmiş görsel bulunmaktadır ayrıca kullanıcılar diledikleri kadar görsel ekleme ve bu görsellere ses ekleme imkanına sahiptir. Program eğitimciler için farklı kullanıcılar tanımlama olanağı sunmaktadır. Bu sayede eğitimciler çalıştığı her bireye özgü bir arayüz tanımlayarak programı bireyselleştirebilmektedir. TADİS ile her bir kullanıcının performansı ölçülebilmekte ve o kullanıcının hangi kavramı kaç kez kullanıldığı görülmektedir. Kullanıcılar TADİS ile 6 kelimelik uzunlukta cümleler kurabilirler.

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Çalıştay 7

08 Ekim 2023

Saat: 11:15 - 12:15

Salon A

Prof. Dr. Selda Özdemir, Dr. Öğr. Üyesi Işık Akın Bülbül

Ortak Dikkat Aracılı Sosyal İletişim Müdahalesi (ODSİ)

Ortak Dikkat Temelli Sosyal İletişim Programı-ODSİ, Prof. Dr. Selda Özdemir tarafından geliştirilen ve otizmin çocuklarda erken dönem gelişiminde ilk ve en kritik belirleyicisi olarak kabul edilen ortak dikkat becerilerini geliştirmeye odaklanan bir erken müdahale programıdır. ODSİ programı, davranışsal yöntemlerden ve doğal öğretim uygulamalarından farklı, otizmlili çocukların bilişsel özellikleri ve gelişimsel öğrenme farklılıklarına dayanan oyun temelli bir müdahale programıdır.

Bir erken müdahale programı olarak ODSİ, otizmin erken dönem gelişiminde en kritik belirleyicileri olarak kabul edilen ortak dikkat, sembolik oyun ve sosyal iletişim becerilerinde eş güdümlü gelişmeleri hedefleyen bir programdır. ODSİ Programı, doğal oyun etkileşimleri içerisine yedirilen temel sosyal iletişim stratejileri ile ortak dikkat becerilerini oyun aracılığıyla geliştirir. Karşılıklı taklit ve model olma stratejileri oyun rutinleri içerisinde sunulur.

Prof. Dr. Selda Özdemir ve Dr. Öğr. Üye. Işık Akın Bülbül tarafından yürütülecek olan bu çalıştayda, ODSİ programının uygulama ilkeleri, gelişimsel oyun ve sosyal iletişim temelleri, programın ilerleme süreçleri ve ortak dikkat becerilerini geliştirmede kullanılan sosyal iletişim stratejilerinin dayanakları açıklanacaktır. Erken müdahalede yeni yaklaşımlar ve uygulamalar öğrenmek isteyen tüm katılımcılar ODSİ çalıştayına beklenmektedir.

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Çalıştay 8

08 Ekim 2023

Saat: 11:15 - 12:15

Salon B

Dr. Öğr. Üyesi, DKT Güleşan Özge Kalaycı, Prof. Dr. DKT Özlem Diken

Fonolojik Farkındalık Eğitim Programı (FonFar)

Bilimsel Dayanaklı Okuma Araştırmaları (BDOA) tarafından temel erken okuryazarlık becerileri; sözel dil (alıcı ve ifade edici dil ve sözcük bilgisi gelişimi), alfabe bilgisi, yazı farkındalığı ve fonolojik farkındalık becerileri olarak belirtilmektedir (Christie, 2008). Fonolojik farkındalık, okul öncesi dönemde gelişmeye başlayan okul yıllarında da gelişmeye devam eden okuma-yazma sürecini destekleyen ve kolaylaştıran bir erken okuryazarlık becerisidir (Gillon, 2007; Snowling, Nash ve Henderson, 2008). Araştırmalar fonolojik farkındalık becerilerinin okuma-yazma açısından güçlü bir yordayıcı olduğunu göstermektedir (Dickinson ve Snow, 1987; Chaney, 1992; Whitehurst ve Lonigan, 1998; Report of the National Reading Panel, 2000; Aktan-Kerem, 2001; Ehri, Nunes, Stahl ve Willows, 2001; Justice ve Ezell, 2001; Gül, 2006; Yücel, 2009; Turan ve Akoğlu, 2011; Akoğlu ve Turan, 2012; Bayraktar, 2013; Parpucu, 2016; Akdal, 2018; Dinler, 2018; Topalca ve Gemalmayan, 2019; Kalaycı ve Diken, 2022). Dolayısıyla okul öncesi dönemde fonolojik farkındalık becerilerini desteklemeye yönelik müdahaleler, gelecekte yaşanabilecek okuma-yazma güçlüklerini önlemede ve gelecekteki akademik başarı üzerinde etkili olmaktadır. Bu nedenle fonolojik farkındalık becerilerini geliştirmeye ve desteklemeye yönelik müdahale programları, çocukların okuma-yazma ve okul başarısı için son derece önemli görülmektedir.

Çalıştay kapsamında, fonolojik farkındalık becerilerini desteklemek amacıyla çocuklar ve öğretmenlere yönelik geliştirilmiş bir web tabanlı fonolojik farkındalık eğitim programı olan FONFAR'ın kullanım ve uygulanmasına ilişkin eğitim verilecektir. Programın hedef kitlesi erken okuryazarlık becerilerini çalışan okul öncesi, sınıf ve özel eğitim öğretmenleri, çocuk gelişimciler ile dil ve konuşma terapistleridir.

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Çalıştay 9

08 Ekim 2023

Saat: 11:15 - 12:15

Salon C

Uzm. Psk. Dan. Mahmut Kızılboğa, Uzm. DKT Veysel Kızılboğa

Tanıdan Terapiye Selektif Mutizme Genel Bakış: SeMuTeR Kızılboğa Modeli

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Çalıştay 10

08 Ekim 2023

Saat: 13:30 - 14:30

Salon A

Prof. Dr. Hatice Bakkaloğlu, Doç. Dr. Meral Çilem Ökcün Akçamuş, Arş. Grv. Samet Burak Taylan

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Okul Öncesi Dönem Çocukların Desteklenmesinde DATA Modelinin Kullanılması

Otizm spektrum bozukluğu (OSB), görülme sıklığı giderek artan ve bu nedenle hem araştırmaların hem de uygulamaların odağında olan bir tanı grubudur. OSB olan küçük çocukların gelişimlerini ve öğrenmelerini desteklemeye yönelik müdahaleler, odaklanmış uygulamalardan kapsamlı uygulamalara, davranışsal uygulamalardan ilişki temelli uygulamalara kadar geniş bir yelpazede çeşitlenmektedir. DATA Modeli OSB olan çocukların akranlarıyla aynı eğitim ortamlarında eğitim almasını ve bunun yanı sıra ayrılaştırılmış ortamlarda yoğun destekle bireysel gereksinimlerinin karşılanmasını sağlayan, gelişimsel ve davranışsal yaklaşımı temel alan, içeriğinde kanıt temelli uygulamaları kapsayan kapsamlı bir müdahale programıdır. 1997 yılında Schwartz ve diğerleri tarafından geliştirilen DATA Modelinde OSB olan çocukların bütünleştirme ortamlarında gelişime uygun uygulamalarla ve doğal öğretim yöntemleri ile sınıf içinde desteklenmesi, bunun yanı sıra ayrılaştırılmış yoğun ve yapılandırılmış öğretim uygulamaları ile sınıf dışında da bireysel gereksinimlerine göre desteklenmesi amaçlanmaktadır. Bu kapsamda model 1) Yüksek kaliteli bütünleştirici erken çocukluk programları, 2) Yaşam kalitesini etkileyen program; 3) Genişletilmiş öğretim günü uygulamaları, 4) Aileler için teknik ve sosyal destek ve 5) Hizmetler arası koordinasyon ve iş birliği bileşenlerinden oluşmakta, tüm bu bileşenleri karşılayacak biçimde uygulanması için ise bir takım uygulama süreç ve ilkelerini içermektedir. Bu çalıştayda katılımcılara DATA modelinin kuramsal alt yapısı, kapsamı, bileşenleri, uygulanma süreci (Değerlendirme, planlama ve uygulama) ve materyalleri üzerine bilgi verilmesi amaçlanmaktadır.

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Çalıştay 11

08 Ekim 2023

Saat: 13:30 - 14:30

Salon B

Prof. Dr. İbrahim H. Diken, Prof. Dr. DKT Özlem Diken, Uzman Tuğçe Sinoğlu Günden, Uzman Uğur Onur Günden

Okul Öncesi Dönem Çocukları İçin Nitelikli Kitap Okuma Stratejileri

Bu çalıştayda nitelikli kitap okuma stratejileri niko PROGRAMI ile aktarılmıştır. niko PROGRAMI; okul öncesi dönemde (0-6 yaş, odak noktası 0-3 yaş) yer alan normal gelişim gösteren ve gelişim geriliği/yetersizliği ya da riski olan çocukların birincil bakıcıları (ebeveynleri/bakıcıları) ve bu çocuklar ile çalışan eğitimci/uzmanlara yönelik olarak; yetişkinlere çocuklar ile NİTELİKLİ KİTAP OKUMA BECERİLERİ kazandırmayı amaçlayan ODAKLI BİR ERKEN MÜDAHALE programıdır.-

niko PROGRAMI, yıllardır süregelen etkileşimli kitap okuma ve çocuk gelişiminde yetişkin-çocuk etkileşimi araştırmalarının ortaya koyduğu bilimsel dayanaklar temelinde yapılandırılmıştır. niko PROGRAMI'nda yer alan her bir stratejiye ilişkin alanyazında kanıtlar yer almaktadır.

niko PROGRAMI;

içerisinde üç temel bileşen yer almaktadır. Bunlar;

- NİKO Programı Bilgi Notları,
- NİKO Programı Stratejileri ve
- NİKO Programı Formlarıdır.

NİKO Programı toplamda yetişkinlere çocuklar ile nitelikli kitap okuma becerisi sergileyecek 21 "niko STRATEJİSİ" ve nitelikli kitap okumanın ve niko STRATEJİLERİ'nin neden önemli olduğunu açıklayan 19 "niko BİLGİ NOTU" ve NİKO Formlarından oluşmaktadır.

Formlar, NİKO programının oturumunu planlamada kullanılan;

- 1) NİKO Programı Oturum Planı,

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

- 2) NİKO programının basamak basamak yüzyüze ve online nasıl uygulanacağını gösteren NİKO Programı Uygulama Kılavuzu (Yüzyüze ve Online/Çevrim içi),
- 3) NİKO programının uygulanmasında hangi oturumda hangi Bilgi Notları ve Stratejilerin kullanılacağını gösteren NİKO Programı Oturum Akış Formu,
- 4) NİKO programının yetişkinler ve çocuklar üzerindeki etkisini değerlendirmek üzere hazırlanan NİKO Programı Yetişkin Davranış Profili (YDP) ve
- 5) Çocuk Davranış Profili (ÇDP)'dir.

niko PROGRAMI'nda yer alan stratejiler çocuk ile birlikte kitap okurken hayata geçirebilen yetişkin, çocuk ile nitelikli kitap okuma etkileşimine girerek çocuğun gelişimsel becerilerini (özellikle bilişsel, iletişim, sosyal-duygusal) desteklemiş olur.

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Çalıştay 12

08 Ekim 2023

Saat: 13:30 - 14:30

Salon C

Doç. Dr. Ahmet Yıkılmış

Erken Çocuklukta Sayı Kavramı ve Sayma Becerilerinin Gelişiminde Nokta Belirleme Tekniğinin Kullanılması

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Çalıştay 13

08 Ekim 2023

Saat: 14:45 - 15:45

Salon A

Prof. Dr. Yeşim Güleç Aslan, Prof. Dr. Onur Kurt, Prof. Dr. Hasan Gürgür

Sözel Davranış Aşamaları Değerlendirme ve Yerleştirme Programı (VB-MAPP; VERBAL BEHAVIOR MILESTONES ASSESSMENT AND PLACEMENT PROGRAM)

Sözel Davranış Aşamaları Değerlendirme ve Yerleştirme Programı (VB-MAPP, Verbal Behavior Milestones Assessment and Placement Program) otizm spektrum bozukluğu (OSB) ve gelişimsel yetersizliği olan diğer çocukları başta dil ve sosyal beceri alanları olmak üzere çeşitli gelişimsel alanlarda değerlendiren, ayrıca kendi beceri izleme sistemine dayalı olarak her bir çocuk için bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlanması ve uygulanmasına rehberlik eden bir programdır. Dünyada OSB olan bireylere yönelik çeşitli müdahale programları ve değerlendirme araçları bulunmaktadır. Ancak Türkiye’de OSB’li çocuklar ve aileleri için seçenek sayısı sınırlıdır. Dolayısıyla, Türkiye’de bilimsel dayanakları olan müdahale programlarının ve değerlendirme araçlarının sayısının artması ve yaygınlaştırılması yönündeki çabalara gereksinim duyulduğu söylenebilir. Türkiye’deki bu gereksinimi karşılayabilecek nitelikteki programlardan birinin VB-MAPP olduğu düşünülmektedir. VB-MAPP 2020 yılında VB-MAPP Türkiye ekibi tarafından Türk Dili’ne kazandırılmıştır. VB-MAPP Türkiye ekibi 2022 yılından buyana seminerler, geri dönüt etkinlikleri gibi çalışmalarla uygulamacılara eğitim sunmakta ve programın yaygınlaştırılmasına yönelik çalışmalara devam etmektedir. Çalıştayda öncelikle VB-MAPP’in ne olduğu ve hangi amaçla nasıl kullanılabilmesine ilişkin açıklamalar yapılacak; bir başka deyişle programın müfredatı, değerlendirme araçları ve beceri takip sistemine ilişkin bilgiler sunulacaktır. Ardından, VB-MAPP’in uygulandığı vakalar örneklendirilecektir. OSB olan çocuklarla gerçekleştirilen VB-MAPP uygulamalarına ilişkin vaka örnekleri, vakalara ilişkin görüntülerle ve kuramsal bilgilerle desteklenerek katılımcılara anlatılacaktır. Son olarak, dinleyicilere programın uluslararası düzeyde kullanımına ilişkin açıklamalar sunulacak, bilimsel alan-yazında yayımlanan ve VB-MAPP’in kullanımıyla gerçekleştirilen çalışmalardan örnekler sunulacaktır. Programın geliştiricisi Dr. Mark Sundberg’in gerçekleştirdiği süreç ve sürecin sonunda ortaya çıkan programın bilimsel dayanaklarına ilişkin açıklamalar yapılacaktır.

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Çalıştay 14

08 Ekim 2023

Saat: 14:45 - 15:45

Salon B

Doç. Dr. Melek Er, Dr. Öğr. Üyesi Filiz Aslan, Eren Şahin

Erken Müdahale Sürecinde ICF ve Katılım

“Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme” Türkiye’de 27 Ocak 1995 tarihinde Resmî Gazete’de yayımlanmış ve yürürlüğe girmiştir. Sözleşmede Madde 23’de yer alan “Taraflar Devletler zihinsel ya da bedensel engelli çocukların saygınlıklarını güvence altına alan, özgüvenlerini geliştiren ve *toplumsal yaşama etkin biçimde katılmalarını* kolaylaştıran şartlar altında eksiksiz bir yaşama sahip olmalarını kabul ederler.” ifadesi tüm çocukların toplumsal yaşamda etkin katılımı ile yer alma hakkını vurgulamakta (27 Ocak 1995 tarih ve 22184 sayılı RG Çocuk Haklarına Dair Sözleşme) ve ülkemizdeki çocukların katılım haklarını güvence altına almaktadır.

“Katılım” sözlükte “Katılma işi, iştirak” olarak tanımlanmaktadır (TDK, <https://sozluk.gov.tr/>). Özel gereksinimi olma durumuna bakılmaksızın tüm çocukların ve bireylerin yaşama katılımları her profesyonel için farklı algılanabilir. Bu cümle basit gibi görünse de birçok uzman, bu tanımın pratik anlamını kavramada veya bunu günlük yaşama getirmede güçlük çekebilmektedir.

Çocuklar günlük yaşamdaki etkinliklere katıldıklarında, işlevselliklerinin, gelişimlerinin ve iyi olma hallerinin de desteklenmiş olduğu varsayılmaktadır. Özel gereksinimi olan çocuklar için “katılım” sağlık sorunu olmayan akranlarının yaptığı gibi kendi yaşam alanlarında yapabilecekleri her şeyi içermektedir. Bu doğrultuda çocukların işlevsellik ve katılımlarının yaşlarına ve özel gereksinimleri bağlı olarak en üst düzeyde sağlanmasında, çocukların doğru ve bütüncül olarak değerlendirilmesi çok önemlidir.

Bireyin gereksinimlerine ve güçlü yanlarına dayalı değerlendirilmesi, kendi ihtiyaçlarına uygun eğitim hizmetlerinin daha etkili ve sürdürülebilir olmasını sağlayabilecektir. İşlevsellik Yetiştirimi ve Sağlığın Uluslararası Sınıflandırması (ICF) felsefesinde bireyin sağlıklı yönleri önceliklendirilerek, belirlenen katılım hedef/leri doğrultusunda planlama yapılmasını sağlayarak yol gösterici olmaktadır.

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Çalıştayın amacı, özel gereksinimi olan ve olmayan çocuklarda ICF temelinde “katılım”ın değerlendirilmesine yönelik profesyonellerle bilgi paylaşımında bulunmaktır.

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Çalıştay 15

08 Ekim 2023

Saat: 14:45 - 15:45

Salon C

Prof. Dr. Sinan Olkun, Doç. Dr. Yılmaz Mutlu

Matematik Öğrenme Güçlüğü Yaşayan Öğrencilerin Matematik Becerilerinin Somut Düşünme Araçları ile Geliştirilmesi: Örnek Etkinlikler

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Çalıştay 16

08 Ekim 2023

Saat: 16:15 - 17:15

Salon A

Doç. Dr. Gülden Bozkuş Genç

Temel Tepki Öğretimi

Temel Tepki Öğretimi, otizm spektrum bozukluğu olan bireylerde sosyal iletişim becerilerini geliştirmeyi amaçlayan temelleri uygulamalı davranış analizi ilkelerine dayanan kanıta dayalı davranışsal bir müdahaledir. Temel tepki öğretiminde öğretim sırasında sosyal, iletişim ve davranış alanlarında gelişim için önemli becerileri hedeflemeye odaklanan daha doğal bir yaklaşım benimsenir. Bu nedenle, temel tepki öğretiminde motivasyon, kendiliğinden iletişim başlatma, çoklu uyaranlara tepki verme ve kendini yönetme temel alanlarının öğretimine odaklanılır. Temel tepki öğretiminde öğrenme fırsatları “öncül, davranış, sonuç” ilkelerine göre yaratılır ve davranışın öncülleri ve sonuçları ile ilişkili olan öğretim stratejilerinin kullanımı vurgulanır. Temel tepki öğretiminde izlenen genel yaklaşım, müdahale sırasında çocuğun motivasyonunu artırmak amacıyla öğretim sırasında seçim fırsatları sağlama, girişimleri pekiştirme, doğal pekiştireç kullanma, harmanlayarak sunma ve davranışları çeşitlendirme stratejilerin kullanılmasıdır. Beceri, kavram ve davranışların öğrencilerin günlük yaşam alanlarında, günlük rutin, etkinlik ve geçiş zamanlarına gömülerek öğretilmesi ve pekiştirilmesi hedeflenir. Öğretimin çoklu ortamlarda, çoklu örneklerle ve çoklu kişilerle yapılması öğretimin yoğunluğunu artırması, genelleme ve kalıcılığa hizmet etmesi açısından önemlidir. Temel tepki öğretimini kullanmak isteyen uygulayıcıların öncelikle uygulayıcı eğitimi alması gerekir. Aileler, müdahalenin vazgeçilmez bir bileşenidir. Bu bakış açısıyla temel tepki öğretiminde, aile katılımını etkili biçimde sağlamak üzere ailelere farklı eğitim tercihleri sunulur. Teknolojinin kullanımının yaygın olduğu müdahalede, aileler ve eğitimciler, farklı danışmanlık hizmetleriyle desteklenir ve süreçte izlenir. Genel eğitim sınıflarında öğrenim gören özel gereksinimli öğrenciler için sınıf ve okul ortamına uyarlanan temel tepki öğretiminde öğretmenlere öğrencilerin hedeflerini belirlemelerine yardımcı bir kılavuz sunulur. Farklı uygulamacılar tarafından farklı yaş gurubuna, farklı gelişim alanına yönelik, farklı ortamlarda yürütülmüş zengin bir araştırma havuzuna sahiptir ve bu nedenle kanıt dayanağı yüksek bir model olarak listelerde yer alır. Temel Tepki Öğretimi çalıştayında; temel tepki öğretimine genel bir bakış sunulmasına rehberlik edebilecek müdahalenin uygulama süreci, bu müdahalenin özellikleri ve kullanımı üzerinde durulacaktır.

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Çalıştay 18

08 Ekim 2023

Saat: 16:15 - 17:15

Salon C

Doç. Dr. Özlem Toper, Dr. Öğr. Üyesi Fatih Koçak, Uzman Ali Kaymak

Erken Çocuklukta Problem Davranışlarla Başetme: Öncül Temelli ve Sonuca Dayalı Müdahaleler

Bireylerin kendisine veya çevresine zarar verici olan, öğretim etkinliklerine katılımını ve sosyal kabulünü engelleyen davranışlar problem davranışlar olarak tanımlanmaktadır. Gelişimsel yetersizliği olan bireyler, tanı grubuna özgü bazı karakteristik özelliklere ve iletişim becerilerinde yaşadıkları güçlüklerle ilgili olarak olağan gelişim gösteren akranlarına kıyasla daha fazla problem davranış sergileyebilmektedir. Bu davranışlara erken çocukluk döneminde müdahale edilmesi, ileri dönemlerde artarak devam etmesini önlemek açısından önemlidir. Problem davranışlara müdahale edilmesi ayrıca evde ebeveynlerin yaşam kalitelerini de doğrudan etkilemekle birlikte, okul ortamlarında da öğretmenlerin sınıf yönetimini sağlamalarına ve öğretime ayıracakları zamanı daha verimli kullanmalarına katkı sağlamaktadır. Ek olarak alanyazında gerçekleştirilen araştırmalar, özellikle ebeveyn ve öğretmenlerin en sık sorun yaşadıkları konular arasında problem davranışlarla baş etmek olduğunu göstermektedir.

Problem davranışların azaltılmasında sıklıkla davranışçı yaklaşımı temel alan uygulamalar etkili bir şekilde kullanılmaktadır. Bu uygulamalar kendi içinde öncül temelli, diğer bir ifadeyle önleyici ve sonuca dayalı müdahaleler olmak üzere iki kategoride sınıflandırılmaktadır. Öncül temelli müdahaleler, problem davranış oluşmadan önce öncüllere müdahale edilerek problem davranışın ortaya çıkmasını önleyen ve ılımlılık hiyerarşisinde birinci sırada yer alan uygulamalardır. Sonuca dayalı müdahaleler de ise, problem davranış sergilendikten hemen sonra gerçekleştirilen uygulamalarla problem davranışların azaltılması amaçlanmaktadır. Bu çalıştayın amacı, erken çocukluk döneminde gelişimsel yetersizliği olan çocukların problem davranışlarıyla baş etme amacıyla kullanılmakta olan kanıta dayalı öncül temelli ve sonuca dayalı müdahaleler hakkında bilgi sunmaktır.

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Çalıştay 19

08 Ekim 2023

Saat: 17:30 - 18:30

Salon A

Uzman Ali Kaymak, Uzman Gökhan İnce, Uzman Uğur Onur Günden, Suna Arslan Köten, Özden Erbaş, Başak Cebecioğlu, Zeynep Zeytun, Gülümser Çetin, Merve Göloğlu

Kurumların Gözünden: Doğal ABA ve EMA Uygulamaları

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Çalıştay 20

08 Ekim 2023

Saat: 17:30 - 18:30

Salon B

Dr. Öğr. Üyesi Erkan Kurnaz, Dr. Öğr. Üyesi Bora Görgün

Erken çocukluk döneminde Dikkat Eksikliği/Hiperaktivite Bozukluğuna Eğitsel ve Davranışsal Müdahale

Dikkat Eksikliği/Hiperaktivite Bozukluğu (DEHB), çocukların okul başarısını, sosyal ilişkilerini ve genel yaşam kalitelerini etkileyen yaygın bir nörogelişimsel bozukluktur. Erken çocukluk döneminde DEHB belirtilerini tanımak ve etkili müdahalelerle desteklemek, bu çocukların uzun vadeli sonuçları açısından hayati önem taşımaktadır. Bu çalıştay, DEHB'nin erken çocukluk döneminde nasıl tanımlanabileceğine, bu çocuklara ve ailelerine nasıl destek sağlanabileceğine odaklanmaktadır. Katılımcılar, DEHB'nin erken belirtilerini tanıma, eğitsel ve davranışsal stratejilerle müdahale etme konularında bilgi ve deneyimlerini paylaşacaklardır.

Ana başlıklar şunlardır:

Erken Çocukluk Döneminde DEHB'nin Tanımlanması: DEHB belirtilerinin çocuklarda nasıl fark edildiği, tanı kriterleri ve değerlendirme yöntemleri üzerine bilgilendirme.

Eğitsel Müdahaleler: Erken yaşta DEHB belirtileri gösteren çocuklar için okulda ve evde uygulanabilecek eğitsel stratejiler ve öğretim yöntemleri.

Davranışsal Müdahaleler: DEHB'nin olumsuz etkilerini azaltmaya yönelik davranış yönetimi teknikleri, öz denetim becerilerinin geliştirilmesi ve sosyal beceri eğitimi.

Ailelerin Rolü: Ailelerin DEHB'li çocuklarına nasıl destek olabileceği, aile eğitimi ve evde uygulanabilecek stratejiler üzerine tartışma.

Çalıştayın amacı, erken çocukluk döneminde DEHB'ye sahip çocuklara ve ailelerine daha etkili bir şekilde destek olabilmek için bilgi ve stratejilerin paylaşılmasıdır. Uzmanlar, eğitimciler, aileler ve ilgilenen diğer profesyonellerin katılımıyla, bu alandaki bilgilerin derinleştirilmesi ve pratiğe dökülmesi hedeflenmektedir.

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Çalıştay 21

08 Ekim 2023

Saat: 17:30 - 18:30

Salon C

Prof. Dr. Nevin Güner Yıldız, Dr. Hasan Köse

Kaynaştırma/Bütünleştirme Uygulamalarının Yürütüldüğü Genel Eğitim Sınıflarında Etkili Sınıf ve Davranış Yönetimi

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

PANELLER VE ÖZEL OTURUMLAR

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Panel 1

05 EKİM 2023

Saat: 10:15 - 11:45

Salon A

Prof. Dr. Bülbin Sucuoğlu, Prof. Dr. İbrahim H. Diken, Prof. Dr. Hatice Bakkaloğlu, Doç. Dr. Salih Rakap

PANEL-1: ERKEN MÜDAHALENİN DÜNÜ, BUGÜNÜ, YARINI

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Panel 2

05 EKİM 2023

Saat: 13:00-14:15

Salon A

Prof. Dr. Gönül Akçamete, Prof. Dr. Tevhide Kargın, Prof. Dr. Funda Acarlar, Prof. Dr. Birkan Güldenoğlu

PANEL-2: ERKEN OKURYAZARLIK VE DİL İLİŞKİSİ

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Panel 3

05 EKİM 2023

Saat: 14:15-15:30

Salon A

Prof. Dr. Bülbin Sucuoğlu, Prof. Dr. Sunay Yıldırım Doğru, Doç. Dr. Latife Özaydın

PANEL-3: EV ORTAMI VE ERKEN MÜDAHALE PROGRAMLARI

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Panel 4

05 EKİM 2023

Saat: 16:00 - 17:15

Salon: A

Prof. Dr. DKT Özlem Diken, Uzman Neslihan Canpolat Çığ, Doç. Dr. Sunagül Sani Bozkurt, Uzman Alperen Sağdıç, Dr. Öğr. Üyesi Gökhan Töret

PANEL-4: ERKEN MÜDAHALE SÜRECİNDE TEKNOLOJİ KULLANIMI

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Panel 5

06 EKİM 2023

Saat: 09:00 - 10:15

Salon: A

Prof. Dr. DKT Ahmet Konrot, Prof. Dr. DKT Özlem Diken, Doç. Dr. DKT Sertan Özdemir

PANEL-5: DİL VE KONUŞMA BOZUKLUĞUNDA ERKEN MÜDAHALE

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Panel 6

06 EKİM 2023

Saat: 09:00 - 10:15

Salon: B

Prof. Dr. Sezgin Vuran, Dr. Öğr. Üyesi Meral Melekoğlu, Dr. Öğr. Üyesi Kemal Afacan

PANEL-6: ERKEN MÜDAHALEDE OLUMLU DAVRANIŞSAL DESTEK UYGULAMALARI

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Panel 7

06 EKİM 2023

Saat: 10:45-12:00

Salon: A

Doç. Dr. DKT Şaziye Seçkin Yılmaz, Dr. Öğr. Üyesi DKT Didem Çevik, Dr. Öğr. Üyesi DKT Semra Selvi Balo

PANEL-7: DİL VE KONUŞMA BOZUKLUKLARI: SINIF ORTAMINDA DESTEK SUNMA

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Panel 8

06 EKİM 2023

Saat: 10:45-12:00

Salon: B

Prof. Dr. M. Engin Deniz, Prof. Dr. Serhat Odluyurt, Doç. Dr. Ramazan Akdoğan, Doç. Dr. Avşar Ardıç

PANEL-8: ERKEN MÜDAHALE SÜRECİNDE ANNELER, BABALAR VE KARDEŞLER

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Panel 9

06 EKİM 2023

Saat: 14:45 - 16:00

Salon: A

Prof. Dr. Cevriye Ergül, Doç. Dr. Meral Çilem Ökcün Akçamuş, Dr. Öğr. Üyesi Burcu Kılıç Tülü

PANEL-9: ERKEN TANI VE MÜDAHALEDE ERKEN OKURYAZARLIK VE BİLİŞSEL İŞLEVLER

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Panel 10

06 EKİM 2023

Saat: 14:45 - 16:00

Salon: B

Doç. Dr. Mehmet Toran, Doç. Dr. Mine Göl Güven, Dr. Öğr. Üyesi Ertan Görgü

PANEL-10: OKULÖNCESİ VE ÇOCUK GELİŞİMİ AÇISINDAN ERKEN MÜDAHALE

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Panel 11

06 EKİM 2023

Saat: 16:30 – 17:45

Salon: A

Prof. Dr. İbrahim H. Diken, Doç. Dr. Yusuf Akemoğlu, Doç. Dr. Seçil Çelik, Dr. Öğr. Üyesi Gözde Tomris

PANEL-11: ERKEN MÜDAHALEDE EBEVEYN/EĞİTİMCİ/UZMAN ARACILI MÜDAHALELER

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Panel 12

06 EKİM 2023

Saat: 16:30 – 17:45

Salon: B

Doç. Dr. Ayten Düzkantar, Doç. Dr. Gizem Yıldız, Dr. Öğr. Üyesi Özge Ünlü

PANEL-12: ERKEN ÇOCUKLUKTA MAHREMİYET GELİŞİMİ VE EĞİTİMİ

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Panel 13

07 EKİM 2023

Saat: 09:00 - 10:15

Salon: A

Prof. Dr. İbrahim H. Diken, Özel Eğitim Alan Öğr. Merih Yangın, Uzman Sedat Irmak, Psikolog Feridun Özdeş, Uzman Tarık Akay

PANEL-13: KURUMSAL VE EĞİTİMCİ/UZMAN BAKIŞ AÇISIYLA ERKEN MÜDAHALE

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Panel 14

07 EKİM 2023

Saat: 09:00 - 10:15

Salon: B

Prof. Dr. Macid Melekoğlu, Doç. Dr. Ufuk Özkubat, Dr. Öğr. Üyesi Sertan Talas, Doç. Dr. Kürşat Öğülmüş

PANEL-14: ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ'NDE ERKEN MÜDAHALE

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Panel 15

07 EKİM 2023

Saat: 10:45 - 12:00

Salon: A

Prof. Dr. Ayhan Bilgiç, Prof. Dr. Ali Evren Tufan, Doç. Dr. Ümit Işık

PANEL-15: OTİZMDE TANI VE KAVRAM KARMAŞASI

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Panel 16

07 EKİM 2023

Saat: 10:45 - 12:00

Salon: B

Prof. Dr. Uğur Sak, Doç. Dr. Mahmut Çitil, Doç. Dr. Ahmet Bildiren, Dr. Öğr. Üyesi Şule Demirel Dengeç

PANEL-16: ERKEN ÇOCUKLUKTA ÖZEL YETENEK

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Panel 17

07 EKİM 2023

Saat: 13:30 - 14:45

Salon: A

Doç. Dr. Veysel Aksoy, Doç. Dr. Ümit Işık, Uzman Ali Kaymak

PANEL-17: OTİZM SPEKTRUM BOZUKLUĞUNDA TIBBİ VE EĞİTSEL/GELİŞİMSEL DEĞERLENDİRME

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Panel 18

07 EKİM 2023

Saat: 13:30 - 14:45

Salon: B

Prof. Dr. Mehmet Yanardağ, Prof. Dr. Tülay Tarsuslu, Dr. Fzt. Aymen Balıkcı

PANEL-18: ERKEN MÜDAHALEDE FİZYOTERAPİ VE ERGOTERAPİ UYGULAMALARI

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Panel 19

07 EKİM 2023

Saat: 15:00 - 16:15

Salon: A

Prof. Dr. Ayhan Bilgiç, Doç. Dr. Meryem Özlem Kütük, Doç. Dr. Fatih Hilmi Çetin

PANEL-19: ÖZEL GEREKSİNİMLİ ÇOCUKLARDA AZ BİLİNEN NOKTALAR

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Panel 20

07 EKİM 2023

Saat: 13:30 - 14:45

Salon: B

Prof. Dr. Orhan Çakıroğlu, Doç. Dr. Aysun Çolak, Doç. Dr. Alev Girli, Doç. Dr. Emre Ünlü

PANEL-20: ERKEN MÜDAHALEDE GÜNCEL KONULAR ERKEN MÜDAHALEDE GÜNCEL KONULAR

Erken Çocuklukta Müdahaleye Kapsayıcı Bir Bakış

Doç. Dr. Aysun ÇOLAK

Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü

Son yıllardaki özel eğitim trendleri; (a) Kapsayıcı eğitim, (b) bireyselleştirilmiş eğitim programları, (c) yardımcı teknolojiler, (d) çoklu duyuşsal öğrenme, (e) öğrenme için evrensel tasarım, (f) **erken müdahale**, (g) profesyoneller arası iş birliği, (h) sosyal-duyuşsal öğrenme, (i) veriye dayalı karar verme, (i) uzaktan/çevrimiçi öğrenme, (j) kültürel yeterlilik, (k) geçiş planlaması, (l) öğretmen eğitimi ve mesleki gelişim, (m) farkındalık ve ruh sağlığı, (n) ebeveyn katılımı konularıdır (<https-1>). 2018 yılında Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından özel gereksinimli küçük çocukların hem nitelikli kapsayıcı eğitim hem de diğer eğitim hizmetlerinden yararlanabilmeleri için özel gereksinimli 0-36 aylık çocuklara yönelik “Erken Çocukluk Özel Eğitim Öğretim Programı” ve özel gereksinimli 36-72 aylık çocuklara yönelik “Okul Öncesi Özel Eğitim Öğretim Programı” olmak üzere iki ayrı öğretim programı geliştirilmiştir. Bu programlar erken çocukluk özel eğitim (EÇÖE) alanında atılmış önemli bir adım niteliğindedir (Tomris ve Çelik, 2021). Günümüzde EÇÖE’de yüksek kaliteli erken çocuklukta kapsayıcılık konusu üzerinde durulmaktadır. Kapsayıcı ortamlarda uygulanan kanıta dayalı kaynaştırma uygulamalarının kalitesine ilişkin genel veri eksikliği vardır ve bu da endişe vericidir (akt. Steed, Rausch, Strain, Bold ve Leech, 2023). Tüm küçük çocuklara anlamlı ve destekleyici bir erken çocukluk deneyimi sağlamak için yasal ve etik zorunluluğun yerine getirilmesi için erken çocukluk eğitiminin nasıl organize edildiği, EÇE personelinin nasıl eğitildiği, kalitenin nasıl ölçüldüğü ve katılımın nasıl kavramsallaştırıldığı konusunda düzenlemeler yapılması gerekmektedir (Love ve Beneke, 2021). Türkiye’de EÇÖE’de çözüm

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

bekleyen örneğin, ülkemize özgü EÇÖE sistem modelinin olmaması, uzman personel eksikliği, kanıt temelli uygulamaların sahaya yansımaması gibi pek çok sorun bulunmaktadır. Alanyazında erken çocukluk dönemi müdahalelerinin önemli bir boyutu olan kaynaştırma uygulamalarında hangi müdahalenin, hangi çocuklar için ve hangi koşullar altında etkili olduğunu inceleyen ikinci nesil araştırmaları olmadığı, kaynaştırmaya yönlendirilen özel gereksinimli çocuklar için hazırlanan bireyselleştirilmiş eğitim programlarının çocukların gelişimsel özelliklerini, gereksinimlerini yansıtmadığı ve kaliteden yoksun olduğu (Bakkaloğlu, Yılmaz, Altun Könez ve Yalçın, 2018); erken müdahale çalışmalarının deneysel çalışmalarla sınırlı olduğu özellikle nitel, eylem araştırması ve karma yöntemlerle yapılacak araştırmalara gereksinim duyulduğu belirlenmiştir (Dogan, Cavusoglu ve Akkaya, 2020).

Sonuç olarak özel eğitim eğilimlerinin, birbirinden farklı gereksinimleri olan öğrencilere daha kapsayıcı ve kişiye özel bir eğitim sağlama konusunda uzun bir yol kat ettiği açıktır. Yetenekleri veya yetersizlikleri ne olursa olsun her çocuğun güçlendirildiği, desteklendiği ve tüm potansiyellerine ulaşabilmeleri için eşit fırsatlar verildiği bir dünya yaratmak ortak sorumluluğumuzdur. Ek olarak UNESCO 2017 yılı raporunda, 2030 yılına kadar tüm çocuklara kaliteli erken çocukluk gelişimi, bakımı ve okul öncesi eğitim sağlanması hedeflenmektedir.

Kaynakça

Bakkaloğlu, H., Yılmaz, B., Altun Könez, N., & Yalçın, G. (2018). What do the research about preschool inclusion in Turkey tell us? *Inonu University Journal of the Faculty of Education*, 19(1), 119-150. DOI: 10.17679/inuefd.302031

Dogan, M., Cavusoglu, T. & Akkaya, E. (2020). Understanding early childhood special education through a journal: 11 Years of INT-JECSE. *International Journal of Early Childhood Special Education*, 12(1), 138-151. Doi: 10.9756/INTJECSE/V12I1.201001

Love, H. R., & Beneke, M. R. (2021). Pursuing justice-driven inclusive education research: Disability critical race theory (discrit) in early childhood. *Topics in Early Childhood Special Education*, 41(1), 31-44.

Steed, E. A., Rausch, A., Strain, P. S., Bold, E., & Leech, N. (2023). High-quality inclusion in preschool settings: A survey of early childhood personnel. *Topics in Early Childhood Special Education*, 43(2), 142-155.

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Tomris, G., & Çelik, S. (2021). Erken çocukluk özel eğitimi: Kuramsal ve yasal temeller, Dünya'daki ve Türkiye'deki son eğilimler. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 23(1), 243-269. <https://doi.org/10.21565/ozelegitimdergisi.748893>.

[https-1. https://blog.gitnux.com/special-education-trends/](https://blog.gitnux.com/special-education-trends/) Erişim Tarihi: 30.09.2023

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Panel 21

07 EKİM 2023

Saat: 16:45 - 18:00

Salon: A

Prof. Dr. Cem Gökçen, Doç. Dr. Ümit Işık, Doç. Dr. Fatih Hilmi Çetin

PANEL-21: NÖROGELİŞİMSEL BOZUKLUKLAR AİLESİNİN İKİ KRALİYET ÜYESİNE KLİNİK PENCEREDEN BAKIŞ

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Panel 22

07 EKİM 2023

Saat: 16:45 - 18:00

Salon: B

Fulya Ekmen, Özgür Konuk, Merve Özman, Mehmet Emin Mansurgüler, Fzt Gönül Arısoy

PANEL-22: BEBEKLİKTEN YETİŞKİNLİĞE DOWN SENDROMU

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Özel Oturum

05 EKİM 2023

Saat: 14:45 - 16:00

Salon: B

Yalçın Aydın

ÖZEL OTURUM: ASS ERKEN ÇOCUKLUK BİLİŞSEL MÜDAHALE PROGRAMI
COGENT & SOSYAL- DUYGUSAL ÖĞRENME BECERİLERİ EĞİTİMİNDE OTANTİK
YAKLAŞIMLAR

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

SÖZLÜ BİLDİRİLER

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

TEMA:

Bilimsel Dayanaklı/Etkili Erken Çocuklukta Müdahale Uygulamaları (örn., gelişimsel, eğitsel)

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Emine Erden
erdenemine@gmail.com

Fırsat Öğretimine Yönelik Türkiye’de Yapılan Araştırmaların İncelenmesi

Bu çalışmada otizmlili üç küçük çocuğun ebeveynleri ile etkileşimleri sırasında onların sosyal amaçlı katılımlarını destekleyen ve engelleyen koşullar incelenmiştir. Birincil ve ikincil veri kaynakları otizmlili küçük çocukların sosyal iletişimlerini geliştirmeye yönelik ebeveyn aracılı erken müdahale programı (Schertz ve Odom, 2007; Schertz ve Horn, 2018) olan Ortak Dikkat Aracılığıyla Öğrenme’den (ODAÖ) seçilmiştir. Buna göre ilk yazar amaçlı örnekleme (Patton, 2002) kullanarak ODAÖ müdahale programına katılan yirmi üç ebeveyn-çocuk çiftinden oluşan katılımcılar havuzundan otizmlili üç küçük çocuğu ve annelerini seçmiştir. Birincil veri kaynağı ebeveyn-küçük çocuk etkileşim videolarıdır (toplam dokuz ebeveyn-çocuk etkileşim videosu, her biri on dakika, her bir ebeveyn-çocuk çifti için otuz dakika, toplamda doksan dakika). İkincil veri kaynakları ise her bir ebeveyn-çocuk etkileşim videosuna karşılık gelen müdahale koordinatörü (MK) haftalık seans notları ve haftalık video yansıtma notlarıdır. İlk yazar ve nitel araştırmalarda tecrübeli bir doktora öğrencisi verilerin analizi için tematik analiz uyguladı (Braun ve Clarke, 2006; Boyatzis, 1998; Saldana, 2016) ve her bir iletişim davranışının anlamını ortaya çıkarabilmek için açık uçlu kodlama (open coding) yaptı (Saldana, 2013; Yin, 2016). Nitel veri analizleri sonucunda iki ana tema ortaya çıktı. İlk araştırma sorusuna (otizmlili küçük çocukların ebeveynleri ile etkileşimleri sırasında sosyal katılımı destekleyenler nelerdir?) cevap veren birinci temadır: ‘Sosyal katılımı kolaylaştıran başlatma ve cevap verme davranışları’ İkinci araştırma sorusuna (otizmlili küçük çocukların ebeveynleri ile etkileşimleri sırasında sosyal katılımı engelleyenler nelerdir?) cevap veren ise ikinci tema olmuştur: ‘Anlamlı sosyal katılımı sonuçlanmayan yönerge ve rica içeren davranışlar’ Annelerin kontrol ve öğretim amaçlı yönergeler içeren davranışları ve otizmlili küçük çocukların rica içeren davranışları zaman zaman güç savaşlarının gözlemlendiği araçsal katılım ile sonuçlanmıştır. Bulgular, etkileşim partnerinin sosyal güdüyle başlattığı davranışına diğer etkileşim partnerinin sosyal güdüyle cevap vermesi ile sosyal amaçlı katılımın kurulabildiğini göstermiştir. Sosyal amaçlı katılım başlangıcının otizmlili küçük çocuğun bireysel ilgi alanları üzerine kurulabilmesi ve yalnızca her iki etkileşim partnerinin süregelen sosyal cevapları ile korunabilmesi, sosyal etkileşimlerde eylemlerarası (transactional) bir sıranın var olduğunu göstermiştir. Eylemlerarası sıra boyunca iki partner arasındaki etkileşim resminin sabit kalmadığı, sürekli değiştiği ve geliştiği gözlenmiştir. Bu bulgular, otizmlili küçük çocukların

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

anneleri ile etkileşimlerinde, sırf sosyalleşmek amaçlı katılım anlarından muhtemelen keyif aldıklarının göstergesi olabilir. Bu nedenle, bir sonraki adımda otizmlili küçük çocukların ebeveynleri ile etkileşimleri sırasında, çocuğa sevdiği atıştırma malzemesi veya oyuncuğu vermek gibi sosyal olmayan motivasyonlar yerine, çocuğun keyif alması, eğlenmesi gibi sosyal motivasyonlara odaklanmak faydalı olabilir. Böyle bir yaklaşım otizmlili küçük çocuklarda sosyal amaçlı katılımı desteklemenin en umut verici yolu olabilir. Sosyal amaçlı katılım içeren anlardan bazılarında birlikte kahkaha atmak gibi keyif alındığının işaretleri gözlemlenmiştir. Bu nedenle erken müdahale uygulamalarında ebeveynler küçük çocuklarla etkileşimleri sırasında neşe duygusunu teşvik etmeleri yönünde cesaretlendirilebilirler. Sosyal amaçlı katılımlarda çocukların ilgi alanlarının takip edildiği gözlenmesine rağmen, bu ilgilerin hızlı değişiklikler gösterdiği (“Cee” oyunu oynamaya başladıktan bir dakika sonra kovalamaca oyunu oynamak gibi) de gözlemlenmiştir. Bu noktada ebeveynlere sosyal katılımı sürdürebilmeleri için esnek olmaları gerektiği hatırlatılabilir (Crawford ve Weber, 2016). Gelecekteki çalışmalarda otizmlili çocuğu olan annelere, çocukları ile etkileşimde iken aktif katılım göstermenin somut olarak neyi ifade ettiği açıklanabilir. Annenin aktif katılım gösterdiği ve otizmlili çocuğuyla sosyal amaçlı katılım örneklerinin olduğu videolar örnekler olarak kullanılabilir. Babaları dahil etmek, ebeveynleriyle etkileşime girerken çok küçük çocukların aktif katılımını teşvik etmenin bir yolu olabilir.

*Bu sözlü sunum Emine Erden'in Hannah H. Schertz danışmanlığında yürütüp tamamladığı "Otizmlili Küçük Çocuklarda Sosyal Katılım" başlıklı doktora tez çalışmasından üretilmiştir.

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Sinan Kalkan, Müjgan Haşımoğlu
snnklkn35@gmail.com, mujganak_gul@hotmail.com

ABADEMY Erken Müdahale Protokolünün Gelişimsel Yetersizliği Olan Çocuklar Üzerindeki Etkisi: Bir Vaka Örneği

Otizm, belirtileri erken çocukluk çağında başlayan iletişimi, sosyal etkileşimi, davranışları ve duyuşal işlemelemeyi etkileyen karmaşık nörogelişimsel bir farklılık olarak tanımlanmaktadır. Otizmde görülen bu sınırlılıklar, otizmlı çocukların diğer bireylerle iletişimini ve etkileşimini önemli oranda olumsuz yönde etkilemekle birlikte onların günlük yaşama katılımını büyük ölçüde sınırlandırmaktadır. Otizmi tanımlayan bu özelliklerin yansira bu çocuklarda yüz ifadeleri ve jestler gibi sözel olmayan ipuçlarını anlamakta güçlükler de görülmektedir. Ek olarak, bu çocuklar karşılıklı konuşmaları sürdürmekte zorlanabilir ve tekrarlayan (stereotipik) hareketler sergilerler. Bununla birlikte, otizmlı çocukların ortak dikkat becerileri ile taklit becerileri zayıftır, göz temasından kaçınırlar ya da sınırlı düzeyde göz teması kurarlar ve sınırlı ilgi alanlarına sahiptirler. Dahası, gecikmiş konuşma veya konuşmama ile büyük bir kısmında problem davranışlar gözlemlenmektedir. Otizmin, çocuğun gelişimi üzerindeki bu belirleyici özelliklere yapılan müdahaleler erken çocukluk döneminin en karakteristik yanını oluşturmaktadır. Bu dönemde yapılan müdahalelerin niteliği ve yoğunluğu, otizmlı çocukların günlük yaşama katılımını arttırmakla birlikte otizmin gelişim üzerindeki etkilerinin azalmasına da neden olmaktadır. Bu nedenle otizmlı çocuklara erken dönemden itibaren etkililiği bilimsel çalışmalarla kanıtlanmış bilimsel dayanaklı uygulamalardan oluşan müdahalelerin yapılması gerekmektedir. Bu araştırmada, ABADEMY Erken Müdahale Protokolünün otizm tanısı almış çocuğun gelişimi üzerindeki etkilerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada tek denekli araştırma modellerinden Davranışlar Arası Çoklu Yoklama Modeli kullanılmıştır. Araştırmaya otizm tanısı almış 4 yaşındaki bir erkek çocuk katılmıştır. Araştırmada veriler, başlama, müdahale, genelleme ve izleme oturumları kayıt formları aracılığıyla toplanmıştır. Araştırmanın verileri grafiksel olarak analiz edilmiştir. Araştırma sonunda, ABADEMY Erken Müdahale Protokolünün otizmlı çocuğun gelişimsel gereksinimlerin giderilmesinde etkili olduğu belirlenmiştir. Dahası otizmlı çocuğun kazandığı becerileri protokoldeki müdahaleler sona erdikten sonra sürdürdüğü ve bu becerileri farklı bağlamlarda kullandığı gözlemlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Otizm, ABADEMY Erken Müdahale Protokolü, müdahale, gelişim.

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Gökhan Töret, Nuriye Karaman, Meral Çilem Ökcün Akçamuş
gokhantoret@gmail.com, meralcilem@gmail.com

Tipik Gelişim Gösteren Çocuklarda Oyun Gelişiminin Ölçülenmesinde Gelişimsel Oyun Değerlendirme Aracı Güvenirlik Araştırması

Tipik Gelişim Gösteren Çocuklarda Oyun Gelişiminin Ölçülenmesinde Gelişimsel Oyun Değerlendirme Aracı Güvenirlik Araştırması Gökhan Töret¹, Nuriye Karaman², Meral Çilem Ökcün Akçamuş³ Erken çocukluk döneminde oyun gelişimi çocukların bilişsel, motor ve dil gelişiminde önemli bir oynamaktadır. Bu nedenle gelişimin erken dönemlerinden itibaren oyunun gelişiminin değerlendirilmesi oldukça önemlidir. Alanyazında oyun değerlendirilmesinde sıklıkla kullanılan araçlardan biri de Karin Lifter ve arkadaşları tarafından geliştirilmiş olan Gelişimsel Oyun Değerlendirmesi Aracıdır (GODA; The Developmental Play Assessment [DPA]). GODA hiyerarşik olarak dört oyun düzeyi kategorisinde (basit, birleşimli, sembolik öncesi ve sembolik oyun kategorileri) çocuğun uyarın sunulmaksızın kendiliğinden sergilediği oyun davranışı türlerinin ve sıklığının incelenmesi amacıyla kullanılmaktadır. GODA'da 4 oyun kategorisinde toplam 16 oyun davranışı bulunmaktadır. GODA ile hem her bir kategorideki oyun davranışlarının sıklığı hem de çocuğun oyun karmaşıklığı değerlendirilebilmektedir. Bu çalışmada Gelişimsel Oyun Değerlendirme aracının (GODA) Türkçe'ye uyarlanması ve tipik gelişim gösteren (TGG) çocuklarda oyun gelişiminin ölçülenmesinde güvenirlik düzeyinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırma, birinci araştırmacının proje yürütücüsü olduğu TÜBİTAK destekli 121K423 numaralı ve "OSB'de Robot Destekli Seçici Taklit Projesi: İnsan ve Robot Model Etkileşimlerinde Otizm Spektrum Bozukluğunda Seçici Taklidin Sosyal ve Bilişsel İşlevlerini Anlamada Davranışsal ve Görsel Dikkat Özelliklerini ve Gelişimsel Bağlantılarını Keşfetme" başlıklı proje ile ikinci araştırmacının yüksek lisans tez çalışması kapsamında üretilmiştir ve Hacettepe Üniversitesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulu tarafından KA-21124 kayıt numaralı kararı ile onaylanmıştır. Araştırmada yaklaşık olarak 15-20 dakika süren oyun etkileşimlerinin tümünün görüntü kaydı alınmış ardından çocukların ürettikleri oyun davranışları türlerine göre video kayıtlar üzerinden kodlanmıştır. Kodlama konusunda teorik ve uygulamalı eğitim alan araştırmacılar, 16 oyun davranışı arasından bir kez sergilenen oyun davranışını, bir oyun türü ve bir oyun sıklığı olarak kodlamışlardır. Bir oyun davranışı tekrar sergilendiğinde, oyun türü sayısı bir kez, sıklığı ise iki kez olarak kodlanmıştır. Dört oyun düzeyi kategorisindeki 16 oyun davranışı, içinde bulunan oyun düzeyini temsil etmektedir (ör., basit oyun). Her bir oyun davranışına ilişkin tür olarak bir oyun davranışı, sıklık olarak en az iki sıklık, çocuğun bulunduğu en üst oyun davranışı düzeyi kriteri olarak kullanılmıştır. Çalışmada GODA madde formunun, uygulama

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

ve puanlama rehberinin Türkçe'ye çevrilmesi, çeviri uzmanı tarafından incelenmesi, taslak form ve rehberin uzman görüşüne sunulması ve pilot uygulama sonrasında yürütülen ölçümlenmelerde, a) GODA gözlemciler arası güvenilirliği, b) GODA uygulama güvenilirliği ve c) birinci ölçümlemeden iki hafta sonra çalışma tekrarlanan ikinci ölçümleme yoluyla GODA test-tekrar test güvenilirlik değerinin belirlenmesi hedeflenmiştir. Çalışma grubunu özel kreş ve gündüz bakım evlerine ulaşılması sonrasında değerlendirmelere daveti kabul eden ebeveynleri aracılığıyla Ankara ilinde 12-24 ay aralığında bulunan 50 TGG çocuk oluşturmuştur. TGG'li çocukların çalışma grubuna dahil edilmeleri için izleyen sırada: a) 12-24 ay takvim yaşı aralığında olmaları ve b) Ebeveynlerinin gönüllü olarak araştırmaya katılımlarını yazılı olarak onaylamaları ölçütleri aranmıştır. Ölçümlenmeler, Hacettepe Üniversitesi ve danışmanlık merkezlerinde, küçük çocuklar için bireysel hazırlanmış olan değerlendirme odalarında gerçekleştirilmiştir. Ölçümleme işlemlerinin görüntü kaydının alınması amacıyla köşe iki noktaya kamera sistemi kurulmuştur. Güvenirlik ölçümleme işlemlerinde elde edilen GODA puanları güvenilirlik katsayıları, uygulama doğruluğu yüzde ortalamaları ve korelasyonel ilişkiler analiz edilmiştir. Araştırma bulguları, TGG olan çocuklarda oyun gelişiminin ölçümlenmesinde GODA için gözlemciler arası güvenilirlik kapa katsayısının (.79) iyi düzey uyuma işaret ettiğini; uygulama güvenilirliğinin yüksek düzeyde olduğunu (%93.7); TGG'li çocuklar için iki hafta ara ile gerçekleştirilen test-tekrar test güvenilirlik uygulaması sonucunda elde edilen korelasyon değerinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığını ($r = 0.50$, $p > 0.05$) göstermiştir. Dolayısıyla, GODA'nın test-tekrar test güvenilirliğinin kabul edilebilir düzeyin altında olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Bu bulgular, GODA'nın 12-24 ay aralığında bulunan TGG çocuklarda sembolik oyun gelişiminin ölçümlenmesinde gözlemciler arası güvenilirlik ve uygulama güvenilirliği düzeyinde güvenilir bir araç olarak kullanılabileceğini, ancak test tekrar test güvenilirliği bakımından belirlenen güvenilirlik ölçüt düzeyinin altında değere sahip olduğunu göstermektedir. Gelecek araştırmalarda daha farklı yaş grubunda yer alan çocuklardan oluşan grupları temel alarak benzer güvenilirlik çalışmalarının yapılması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Tipik Gelişim Gösteren Çocuklar, Oyun Gelişimi, Gelişimsel Oyun Değerlendirme Aracı.*

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Merve Kaynak, Elif Akçay, Yasemin Yılmaz, Gülser Şenses Dinç
mervekaynak97@gmail.com, elifbayram07@gmail.com, yilmazeryasemin@gmail.com,
gulserdinc@yahoo.com

Kaçınan Kısıtlayıcı Yiyecek Alımı Bozukluğu Olgusunda Multidisipliner Yaklaşım

Kaçınan/Kısıtlayıcı Yiyecek Alımı Bozukluğu (KKYAB); beslenme veya yemek yemedeki rahatsızlık, yiyeceğe ilgi duymama, gıdanın duyuşsal özelliklerine (örn., doku ve görünüm) dayalı olarak kaçınma veya yemenin sonuçlarından korkma (örn., boğulma ve kusma) ile ilişkili olabilen ve psikososyal işlevsellikte azalmaya neden olan DSM-5'te yeni tanımlanmış bir beslenme/yeme bozukluğudur. Multidisipliner bir ekip tarafından izlenen KKYAB tanılı bir vakanın çocuk ve ergen ruh sağlığı hekimleri ve çocuk gelişim uzmanları tarafından değerlendirilme, tedavi ve takip süreci sunulmuştur. OLGU 3 yaşındaki erkek hasta, yeme reddi, yaşına göre beklenen kilo alımının sağlanamaması, büyümede duraklama şikayetleri ile çocuk endokrinoloji ve çocuk gastroenteroloji bölümleri tarafından organik patolojilerin dışlanması ardından çocuk ve ergen ruh sağlığı kliniğimize yönlendirildi. Hastanın tıbbi öyküsünden; 1 yaşına kadar GÖRH semptomlarının olduğu, başvuru şikayetlerinin 2 yaşındayken başladığı, az sayıda gıda çeşidini yalnızca tatma ya da yetersiz miktarda yeme şeklinde kabul ettiği, koku hipersensitivitesinin geliştiği, kilo alımının ve boy-kilo persentillerinin yaşına göre beklenen düzeyin altında kaldığı, çocuk gastroenteroloji bölümü tarafından beslenme solüsyonu takviyesi yapıldığı öğrenildi. Aileyle yapılan görüşmelerden, ek gıdaya geçişin zamanında olduğu ancak katı gıdaların 2 yaşına kadar başlanmadığı, annenin katı gıdaya geçişte kaygılı olduğu, hastanın kendi kendine yemesine izin verilmediği şeklinde aşırı korumacı tutumlarının olduğu öğrenildi. Hasta Kaçınan Kısıtlı Yiyecek Alımı Bozukluğu (KKYAB) ön tanısı ile multidisipliner ekip tarafından aylık görüşmelerle takip edildi. Aileden yemek listesi tutmaları ve hastanın yemek yerken video görüntülerini kaydetmeleri istendi. İzlenen videolarda, ailenin yeme düzeni olmadığı, hastanın yeme konusundaki taleplerine sınır koyamadıkları görüldü. Aileye hastanın yeme sorunlarına ilişkin danışmanlık verildi. Listeler üzerinden aileye yeme rutini oluşturuldu. 5 ay süren ebeveyn temelli davranışsal müdahaleler sonucunda hastanın persentillerinde belirgin artış olduğu ve seçici yeme sorunlarının gerilediği, gıda reddinde azalma olduğu görüldü. TARTIŞMA KKYAB klinik görünümü çok farklı olabilen, heterojen prezentasyona sahip bir yeme/beslenme bozukluğudur. KKYAB; çocuk endokrinolog, çocuk gastroenterolog, beslenme uzmanı, ergoterapist, fizyoterapist, çocuk gelişim uzmanı, çocuk ve ergen ruh sağlığı hekimleri gibi birçok alandan uzmanın dahil olduğu multidisipliner yaklaşım gerektiren bir klinik tablodur.

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Rabia Kızılkaya, Merve Tellioglu, Yusuf Akemoğlu
rabia-0305@hotmail.com, yusufakemoglu@duzce.edu.tr

OSB’de Video Modelle Öğretim: On Yıllık Zaman Diliminde Yürütülen Araştırmaların “Tek-Denekli Deneysel Araştırmaların Niteliksel Göstergeleri” Yönergesine Göre Betimsel Analizi

Otizm spektrum bozukluğu (OSB) sosyal etkileşim, iletişim sorunları ve tekrarlayıcı davranışlar, sınırlı ilgi, etkinlikler olarak iki temel alanda kendini gösteren bir gelişimsel yetersizliktir. OSB tanısı alan bireylerin görsel uyarıları işitsel ve sosyal uyarılara kıyasla daha kolay algıladıkları ve işlediklerini ifade eden görüşler ve araştırma bulguları bulunmaktadır (Nikopoulos ve Keenan, 2006). Görsel uyarıların, OSB tanısı alan bireylerin çevrelerini algılama, iletişim kurma, günlük rutinleri gerçekleştirme, yeni beceri öğrenme ve bağımsız yaşamlarını destekleme gibi durumlarda etkili olduğu ifade edilmektedir (NPDC, 2014). Bu nedenle, OSB tanısı alan bireylerin eğitiminde işitsel uyarıların yanı sıra görsel uyarıları içeren yapılandırılmış öğretim programlarının kullanılması önerilmektedir. Son yıllarda etkili öğretim uygulamaları arasında yer aldığı sıklıkla ifade edilen görsel destek yoluyla öğretim uygulamalarından biri video modelle öğretimdir (Acar ve Diken, 2012; NPDC, 2014). Çalışmada OSB olan bireylerle video modelle öğretim yönteminin kullanıldığı 2013-2023 yılları arasında yayımlanmış olan hakemli dergilerde yayımlanmış, tek-denekli deneysel araştırmalar niteliksel göstergeleri açısından değerlendirilerek ve betimsel analizi yapılarak bir senteze ulaşılması ve bu bireylere sosyal ve uyumsal beceri öğretmek üzere bilimsel-dayanaklı bir uygulama olup olmadığının ortaya konması amaçlanmıştır. Yöntem Söz konusu çalışmalara ulaşabilmek için elektronik ortamda taramalar yapılmış ve 45 çalışmaya ulaşılmıştır. Dâhil etme ve dışlama ölçütleri açısından çalışmalar değerlendirilerek 15 çalışma niteliksel gösterge analizine alınmıştır. Bu kapsamda 10 çalışma “model standartlarını karşılayan ve koşullu karşılayan” (MSK ve MSKK) çalışmalar olarak değerlendirilerek görsel analize alınmıştır. Görsel analizde ise, 5 çalışma “güçlü ve orta düzey dayanaklı” çalışma olarak değerlendirilmiş, bu çalışmalar betimsel analiz ve etki büyüklüğü analizine alınmıştır. Betimsel analiz sürecinde ise çalışmalar demografik, yöntemsel ve sonuçlarına ilişkin parametreler açısından analiz edilmiştir. Bulgular Analiz edilen çalışmaların çok önemli bir bölümünün MSK ve MSKK nitelikte çalışmalar olduğu ve bu çalışmalar arasından da 5 çalışmanın güçlü ve orta düzeyde etkili olduğu görülmüştür. Betimsel analiz bulguları OSB olan bireylerin video modelle öğretim ile hedeflenen becerileri edindikleri, edindikleri becerileri genelleylebildikleri ve öğretimden sonra bu becerileri koruyabildiklerini göstermiştir. Analizler, video modelle öğretim ile farklı yaşta bireylere mesleki, uyumsal, beslenme, taklit ve iletişim ve etkileşim becerileri gibi çeşitli

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

pek çok becerinin öğretilbildiğini göstermektedir. Çalışmanın bulguları cesaret verici olmakla birlikte çeşitli sınırlılıkları vardır. En önemli sınırlılığı, bu çalışmada yalnızca tek-denekli deneysel araştırma modelleri ve bu modeller arasında da yalnızca etkililik modelleri kullanılarak tasarlanmış araştırmaların analiz edilmesidir. Araştırmacıların, diğer araştırma modellerinin kullanılarak tasarlandığı çalışmaları dâhil etme ölçütleri arasına alarak bu modellerin niteliksel göstergelerini değerlendiren yönergeler kullanarak sistematik analiz ve meta-analiz çalışmaları tasarlamaları önerilebilir Tartışma Bu bulgulardan hareketle, “5-3-20 kuralı” dikkate alındığında video modelle öğretimin farklı coğrafyalarda, farklı araştırmacı grupları tarafından OSB olan bireylere iletişim ve etkileşim becerilerinin öğretilmesinde “bilimsel-dayanaklı bir uygulama” olduğu ileri sürülebilir. Bulgular tartışılarak, araştırmacılara ve uygulamacılara önerilerde bulunulmuştur.

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Mine Göl Güven, Gizem Alvan
mine.golguven@boun.edu.tr, gizemalvan@gmail.com

Erken Çocuklukta Erken Müdahale Programı Olarak Grup İçinde Bireysel Eğitim Programı (GİBEP) Özellikleri & Program Etkililiği

Grup İçinde Bireysel Eğitim Programı (GİBEP) uluslararası, etkililiği kanıtlanmış, bilimsel ve güncel programlara dayanarak geliştirilmiş, çocuğu merkezli, tematik bir erken çocukluk eğitimi programıdır. GİBEP yapısı Temel Eğitim Programı, Erken Matematik Becerileri, Erken Okuma Yazmaya Hazırlık Becerileri destek programları ve öğretmenler için Öğretmen Program Rehberi oluşturmaktadır. Program geliştirilmesinde High-Scope Yaklaşımı, Öğrenme Serüveni Programı, Proje Yaklaşımı ve Gelişime Uygun Eğitim Yaklaşımından esinlenilmiştir. Program uygulamasında gelişim takibi ve değerlendirmeler önemli bir yer almaktadır. Programın uygulandığı yerel yönetime bağlı erken çocukluk eğitim merkezlerinde toplanan nitel veriler ile programın çoğunlukla İstanbul'un göç alan bölgelerinde yaşayan çocukların yaşantılarına olan etkisi incelenmiştir. Eğitim yılı başında ve sonunda toplanan veriler ışığında çocukların gelişimlerdeki farklar incelenmiştir. 2021-2022 eğitim-öğretim yılında bu programı uygulayan yedi farklı erken çocukluk eğitim biriminde 3, 4 ve 5 yaş gruplarında 172 çocuk rastgele örneklem tekniği kullanılarak seçilmiş, Kasım 2021 ve Haziran 2022 tarihlerinde olmak üzere katılan 104 çocuktan ön-son değerlendirme gözlem verileri toplanmıştır. Araştırmacıların ve sınıf öğretmenlerinin gözlem yoluyla doldurdukları çocuk gelişim formu değerlendirmelerine dayanarak veri çeşitlemesi sağlanmış, toplanan verilerle içerik analizi yapılmıştır. Yapılan içerik analiziyle çocukların farklı gelişimsel alanlarda ilerlemeler yaşadıkları belirlenmiştir. 3 yaşta sosyal gelişim ve dil gelişimi alanında gelişmeler olduğu görülmüş, ifade edici dilde, kelime telaffuzlarında dikkat çekici ilerlemeler gözlemlenmiştir. 4 yaşta sosyal duygusal gelişim, özellikle öz farkındalık alanında olumlu yönde farklar kaydedilmiştir. 5 yaşta sosyal-duygusal ve bilişsel alanda olumlu yönde farklar yaşandığı, ilkokula hazırlık konusunda gelişim kat ettikleri dikkat çekmiştir. Her yaş grubunda çocuk merkezli bir yaklaşımla çocukların birey olarak değer gördükleri, katılım gösterdikleri ve ilişki temelli yaklaşımla desteklendikleri bulgularla desteklenmiştir.

Anahtar kelimeler: *Erken çocukluk programı, erken müdahale programı, grup içinde bireysel eğitim programı*

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Abdullah Sadan, Hüseyin Altınır
cemtumlu@anadolu.edu.tr

Gelişimsel Yetersizliği Olan Bireylerde Eşzamanlı İpucuyla Öğretim Yöntemiyle Türkiye’de Yapılan Çalışmaların İncelenmesi

Yanlışsız öğretim yöntemleri, bireyin öğretim sırasında hata yapmasını önlemeyi amaçlayan yöntemlerdir. Yanlışsız öğretim yöntemlerinden eşzamanlı ipucuyla öğretim, davranış öncesi ipucu ve sınamayla öğretiminin sistematik bir uyarlaması olan etkili bir öğretim yöntemidir. Eşzamanlı ipucuyla öğretim gelişimsel yetersizliğe sahip bireylerde sıklıkla kullanılan, bilimsel dayanağı olan etkili bir yöntemdir. Bu açıdan bu çalışmanın amacı; gelişimsel yetersizliği olan bireylerin öğretiminde kullanılan eşzamanlı ipucuyla öğretim yönteminin kullanıldığı araştırmalara ilişkin güncel bilgi sunmak ve sonuçlara dayalı önerilerde bulunmaktır. Bu çalışma kapsamında 2013-2023 yılları arasında Türkiye’de yürütülmüş eşzamanlı ipucuyla öğretim yönteminin kullanıldığı 25 çalışma incelenmiştir. İlgili çalışmalara Google Scholar, Ulusal Tez Merkezi internet sitelerinden ve Anadolu Üniversitesi Kütüphanesinden araştırmacı tarafından belirlenen anahtar sözcükleri kullanılarak elektronik tarama ile gerçekleştirilmiştir. Ulaşılan çalışmalar, amaç, yöntem, katılımcılar, veri toplama araçları, veri analiz yöntemleri ve bulgular açısından incelenmiştir. Araştırma bulgularına göre eşzamanlı ipucuyla öğretim yönteminin farklı uygulamacılar tarafından, farklı beceriler (akademik beceriler, mesleki beceriler, toplumsal yaşam becerileri, öz bakım becerileri ve iletişim becerileri) ve öğretiminde etkili olduğu ortaya konulmuştur.

Anahtar Sözcükler: *Eşzamanlı İpucuyla Öğretim, Yanlışsız Öğretim Yöntemi, Gelişimsel Yetersizlik*

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Hüseyin Altınır, İbrahim Halil Diken, Uğur Onur Günden
hsyn_altınır@hotmail.com, ihdiken@anadolu.edu.tr, uogunden@anadolu.edu.tr

Nitelikli Kitap Okuma (NİKO) Erken Müdahale Programının Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklar ve Babaları Üzerindeki Etkililiği

Erken çocuklukta özel eğitimde aileler, temel odak noktalarından biridir. Günümüzde aileyi merkeze alıp, çocuğun eğitim sürecinde ailenin de etkin bir katılımcı olmasını hedefleyen müdahalelerin önemi ve yapılan çalışmalar her geçen gün artarak devam etmektedir. Çocukların gelişimi için kritik bir role sahip olan ebeveynlerin dahil olabileceği bir çok yöntem ve program bulunmaktadır. Aileyi merkeze alıp uygulanan erken çocuklukta müdahale programlarının; çocuğun bilişsel gelişimi, duygusal ve sosyal gelişimini olumlu yönde etkilemektedir. Nitelikli Kitap Okuma Erken Müdahale Programı (NİKO) da ülkemizde ebeveynlerin kullanabileceği bir erken müdahale programdır. Bu araştırmada; NİKO programının Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) olan çocuğa sahip babaların etkileşim davranışları, çocuklarının temel davranışları ve çocuklarının dil becerileri üzerindeki etkisini incelemek amaçlanmıştır. Araştırma yaşları 0-6 arasında değişen Otizm Spektrum Bozukluğu tanısı olan 8 yüz yüze katılımcı deney grubu, 8 online (çevrimiçi) katılımcı deney grubu ve 7 kontrol grubu olmak üzere toplamda 23 çocuk-baba çifti ile gerçekleştirilmiştir. Nicel veri toplama yöntemi kullanılan araştırmada öntest-sontest kontrol gruplu desen kullanılmıştır. Deney grubundaki baba-çocuk çiftleri ile haftada ortalama iki öğretim oturumu düzenlenmiş ve ortalama 5 haftalık programın öğretim süreci tamamlanmıştır. Araştırma sonunda NİKO Programına hem yüz yüze hem de online olarak katılmanın hem babalar hem de çocuklar üzerinde olumlu etkilerinin olduğu, baba-çocuk çiftlerinin etkileşimsel davranışlarında öntest ile sontest arasında anlamlı bir değişim meydana geldiği görülmüş ve çocukların iletişim becerileri üzerinde de olumlu etkileri olduğu bulunmuştur.

Anahtar Sözcükler: *NİKO, Otizm spektrum bozukluğu, Baba-çocuk ilişkisi, Ebeveyn-çocuk ilişkisi, Kitap okuma*

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Hüseyin Altınır

hsyn_altnr@hotmail.com

Gelişimsel Yetersizliği Olan Bireylere Yönelik Gömülü Öğretim Yöntemi ile Türkiye’de Yapılan Çalışmaların Gözden Geçirilmesi

Gömülü öğretim, öğretilmesi hedeflenen becerilerin doğal bağlamına uygun günlük rutin, etkinlik veya geçişlerin içine genişletme, değiştirme veya uyarılama yapılarak gömülmesine dayanan bir öğretim sistemidir olan etkinliklerin içerisine gömülmesidir. Gelişimsel yetersizliği olan çocuk için işlevsel olan hedef davranışların öğretiminin rutinlere, planlanmış etkinliklere, geçişlere ve/veya oyunlara gömülerek yapılması ve değerlendirilmesi, çocuğun etkinliğe katılımı, edindiği davranışı doğal ortamında gerçekleştirmesi ve genellemesi açısından oldukça yararlıdır. Bu çalışmanın amacı da bu doğrultuda; gömülü öğretim yöntemine ilişkin genel bir bilgi verme ve alanyazında gelişimsel yetersizliğe sahip bireylerde kullanılan gömülü öğretim yöntemine ilişkin var olan profili ortaya koyarak, gömülü öğretim yönteminin kullanıldığı araştırmalara ilişkin güncel bilgi sunmak ve sonuçlara dayalı önerilerde bulunmaktır. Bu bağlam doğrultusunda bu çalışma ile gelişimsel yetersizlik gösteren bireylere yönelik gömülü öğretim yöntemi ile yapılan Türkiye’deki çalışmalar incelenmiştir. Türkiye’de gelişimsel yetersizlik gösteren bireyler gömülü öğretim yöntemi ile yapılmış. Toplamda 8 tez 10 makale olmak üzere 18 çalışmaya ulaşılmış ve betimsel analiz sürecine başlanmıştır. Bu amaçla 18 çalışma; (a) demografik özellikler (katılımcıların sayısı, yaşı, tanısı, bağımlı değişken, bağımsız değişken), (b) yöntemsel özellikler (ortam, araştırma modeli) ve (c) Bulgusal özellikler (güvenirlilik, sosyal geçerlik, genelleme, etkililik, sonuç) kapsamında değerlendirilmiştir. İlgili çalışmalara Google Scholar, Ulusal Tez Merkezi internet sitelerinden ve Anadolu Üniversitesi Kütüphanesinden araştırmacı tarafından belirlenen anahtar sözcükleri kullanılarak elektronik tarama ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmalarda gömülü öğretimin, hedeflenen farklı becerilerin öğretiminde etkili bir yöntem olduğunu göstermektedir. Ayrıca araştırmalar gömülü öğretim yöntemine yönelik farklı ortam, farklı yetersizlik alanları, farklı beceri ve davranışlar ile daha fazla araştırmaya ihtiyaç duyulduğu düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: *doğal öğretim, gömülü öğretim, derleme*

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Ayşe Aybar İnce, Fatih Aydemir
aayseybar@gmail.com, f.fatih.aydemir@gmail.com

ŞÜZMER Modelinin Üstün Yetenek Potansiyelli Çocukların Bağımsız Öğrenmelerine Etkisi

ŞÜZMER Modelinin Üstün Yetenek Potansiyelli Çocukların Bağımsız Öğrenmelerine Etkisi Araştırma, okul öncesi yaştaki üstün yetenek potansiyelli çocukların tanınması ve onlara uygun erken müdahale programlarındaki eksikliğin farkedilmesi üzerine ortaya çıkmıştır. Şanlıurfa Üstün Zekâlılar ve Yetenekliler Merkezi projesi kapsamında yürütülen bu çalışmada “The Wechsler Preschool and Primary Scale of Intelligence-IV” (WPPSI – IV) ile IQ puanları hesaplanan çocuklar ile zenginleştirilmiş ve farklılaştırılmış eğitim programı uygulanmıştır. Bu çalışma ile de söz konusu eğitim programının çocukların bağımsız öğrenme becerileri üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Tasarım Tabanlı Araştırma Modelinde desenlenen araştırmada veri toplama aracı olarak Whitebread vd. (2009) tarafından 3-5 yaş arasındaki çocuklar için geliştirilip Saraç, Karakelle ve Whitebread (2019) tarafından Türkçeye uyarlanan Okul Öncesi Çocuklar için Bağımsız Öğrenme Davranışı Ölçeği kullanılmıştır. Ölçek tek faktörlü olup 16 maddeden oluşmaktadır. Araştırmanın çalışma grubunu 3.5-5.5 yaş aralığındaki 24 çocuk oluşturmaktadır. 2022-2023 Eğitim Öğretim Yılı içerisinde yürütülen araştırmada yıl başı ve yıl sonunda yapılan ölçümler değerlendirilmiştir. Yapılan değerlendirmeye göre ön-son test arasında ($p=0.002$) son test lehine anlamlı fark tespit edilmiştir. Buna göre uygulanan ŞÜZMER Modelinin okul öncesi yaş grubundaki üstün yetenek potansiyelli çocukların bağımsız öğrenme becerilerinin artışında etkili olduğu söylenebilir. ŞÜZMER Modelinin farklı gruplarla da uygulanması modelin etkililiği ile ilgili daha genellenebilir sonuçlara ulaşılmasını sağlayacaktır.

NOT: Bu çalışma, Harran Üniversitesi yürütücülüğündeki Şanlıurfa Üstün Zekâlılar ve Yetenekliler Eğitim Merkezi Projesi çalışmalarından ve eğitim merkezinden faydalanılarak yapılmıştır.

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Zeliha Yangınlar Brohi¹, Ezgi Özalp Akın¹, Fatma Tuba Eminoğlu²
zelihayanginlar@yahoo.com.tr, ezgi.ozalp@gmail.com, teminoglu@ankara.edu.tr

Hiperfenilalaninemi Tanısı ile Erken Destek Programına Alınması Planlanan Çocukların İşlevsellik, Yetiyitimi ve Sağlığın Uluslararası Sınıflandırması (ICF) Temelli Yaklaşımla Değerlendirilmesi

Amaç: Hiperfenilalaninemi (HFA) doğuştan gelen nadir bir metabolik hastalık olup, düzeyi ağır olduğunda, geç tanı ve tedavi aldığıında çocukların gelişimini ciddi olarak etkileyebilmektedir. Fenialalin düzeyinin yüksekliği bilişsel sorunlarla seyredildiği için her doğan bebeğe ulusal tarama programı kullanılmakta, tanı alan çocuklara yaşamın ilk haftalarından itibaren metabolik ve gelişimsel tedavi ve izlem sağlanmaktadır. Hiperfenialalaninemisi olan çocukların kapsamlı gelişimsel değerlendirmeleri konusunda kısıtlı veri bulunmaktadır. Bu araştırmanın amacı HFA tanısı ile erken müdahale kapsamına alınan çocukların Dünya Sağlık Örgütü İşlevsellik Yetiyitimi ve Sağlığın Uluslararası Sınıflandırılması (ICF) çerçevesinde değerlendirmesidir. **Metod:** Kesitsel-gözlemsel desendeki araştırmaya, Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Gelişimsel Pediatri Bilim Dalı'na 2012-2022 yılları arasında HFA tanısı ile yönlendirilip Gelişimi İzleme ve Destekleme Rehberi (GİDR) Erken Destek Programı'na alınan 0-5 yaş arasındaki çocuklar dahil edilmiştir. ICF çerçevesinde yapılan ilk değerlendirme bulguları Genişletilmiş GİDR, standart araçlar ve kapsamlı gelişimsel değerlendirme ile elde edilmiş ve kullanılmıştır. **Bulgular:** Örnekleme %50'si erkek ve ortanca yaşları 20 (IQR: 11-28) ay olan 40 çocuk bulunmaktadır. ICF Sağlık durumu alanında 14(%35) çocuğun fenilketonürisi, 6 çocuğun ek kronik hastalıkları bulunmaktadır.. Beden yapı ve işlevleri alanında 4(%10) çocuğun bilişsel, 2(%5) anlatım dili alanında gecikmesi bulunmuş olup, 2 çocukta (%5) otizm bulguları saptanmıştır. Aktiviteler ve yaşama katılım alanında 24 ayın üstündeki 15 çocuktan 7(%47)'si okul öncesi eğitim almaktadır. Çevresel bağlamda 11(%28) aile maddi zorluklar bildirmiş, 6(%15) annede depresyon saptanmıştır. **Sonuç:** Türkiye'de üçüncü basamak bir merkezde izlenen hiperfenilalaninemi tanılı çocuk ve ailelerin sağlık ve gelişim alanlarıdaki zorluklarının yanında, çevrelerinde ve yaşama katılım alanlarında ciddi kısıtlılıkları bulunmakta, bu durum ICF çerçevesinde girişimlerin en erken dönemden itibaren gerektiğini göstermektedir.

Anahtar Sözcükler: *Hiperfenilalaninemi, gelişim, ICF, yaşama katılım, çevre*

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Özlem Güngör, Merve Seçildi
sbtaylan@ankara.edu.tr

Otizm Spektrum Bozukluğu Tanısı Olan Çocuklarda Fizyoterapi Temelli Duyu Bütünleme Aktivitelerinin İnce Motor Beceri Üzerine Etkisi

Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) birçok farklı problemin görülebildiği; duyuusal, algısal ve motor problemlerin bir arada görüldüğü nörogelişimsel bir bozukluktur. OSB'li çocuklarda sık rastlanılan bulgular arasında artmış eklem gevşekliliği, hipotoni, dispraksi, parmak ucunda yürüme, zayıf beden farkındalığı, denge, postür sorunları, zayıf kaba motor beceriler ve ince motor beceriler, el çırpma gibi anlamsız motor hareketler, konsantre olamama, basmakalıp davranışlar, sosyal etkileşime girmekten çekinme, oyun oynama becerilerinde sınırlılıklar yer almaktadır. Günlük yaşam aktivitelerini ve sosyal katılımlarını olumsuz etkileyen karmaşık motor davranışları açığa çıkarmakta zorluklar ortaya çıkabilmektedir. Günlük yaşam aktivitelerinde kullanılan ince motor beceriler büyük öneme sahiptir ve el fonksiyonu bu aktivitelerin bağımsız bir şekilde oluşturulabilmesinde önemli etkenler arasındadır. Her yaşta çocuk, yeme, giyinme, hijyen gibi çeşitli kişisel bakım aktivitelerini birden fazla ortamda bağımsız olarak yapabilmek için fonksiyonel el becerilerine ihtiyaç duyar. Araştırmanın amacı otizm spektrum bozukluğu olan çocuklarda fizyoterapi temelli duyu bütünleme aktivitelerinin ince motor becerileri üzerine etkinliğini incelemektir. Bu araştırma; SOBE (Selçuklu Otizmlili Bireyler Eğitim) Vakfı Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi'nde Ergoterapi Birimi'ne başvuran otizm tanılı bireylerle yapılmıştır. Çalışmaya dahil edilme kriterleri aşağıdaki gibidir; 2-11 yaş aralığında olmak SOBE Vakfı Rehabilitasyon Merkezinde UDA (Uygulamalı Davranış Analizi) eğitimine devam ediyor olmak Ergoterapi eğitimine başvuran fakat müdahale sürecine henüz başlamamış OSB tanısı alan bireyler Çalışma katılımına gönüllü olmak Çalışmaya dahil edilmeme kriterleri: OSB yanında başka bir tanı (dikkat eksikliği ve hiperaktivite, disleksi) almış olmak Rehabilitasyonda kullanılan terapi ve eğitimler dışında herhangi bir medikal ve cerrahi bir tedavi almış olmak Çalışmaya 2-11 yaş aralığında ve otizm tanısı almış 27 birey dahil edildi. Ek tanıya sahip olmak ve medikal tedavi almak gibi sebeplerle dahil edilme kriterlerine uygun olmayan 7 kişi çalışmaya kabul edilmedi. Çalışma 20 birey ile başladı. Katılımcılar basit randomizasyon yöntemi kullanılarak müdahale grubu (n=10), kontrol grubu (n=10) olacak şekilde iki gruba ayrıldı. Çalışmaya dahil edilen katılımcılara duyu bütünleme aktivitelerinin ince motor becerilerine etkisini incelemek için 9 Delikli Peg Testi aktivite programı öncesinde uygulandı. Katılımcılar; UDA eğitimi ve fizyoterapi temelli duyu bütünleme aktiviteleri alanlar (A) ve sadece UDA eğitimi alan ve fizyoterapi temelli duyu bütünleme aktiviteleri almayanlar (B) olmak üzere A ve B grubuna ayrıldı. Çalışma dizaynı

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

gereği A grubuna (müdahale grubu) fizyoterapi temelli duyu bütünleme aktiviteleri; 8 hafta boyunca haftada 1 seans, her seans 45 dakika olacak şekilde aktivite programına göre uygulandı. B grubuna (kontrol grubu) ise devam etmekte olan UDA eğitimi hariç hiçbir müdahalede bulunulmadı. 8 hafta sonunda her iki gruba da değerlendirme testleri ikinci defa yapıldı. Çalışmaya dahil edilen otizmlili bireylerin sosyodemografik bilgileri gibi sayısal değişkenler için ortalama \pm standart sapma ($X \pm SS$); kategorik değişkenler için yüzde ve sayı verilmiştir. Elde edilen ölçümlerin normal dağılıma uygunluk gösterip göstermediği Kolmogrov-Smirnov ve ShapiroWilks testi ile incelenmiş ve verilerin normal dağılım göstermediği görülmüştür. Veriler normal dağılım göstermediğinden dolayı karşılaştırmalarda non-parametrik testler kullanılmıştır. Tedavi öncesinde ve sonrasında ölçülen bu parametrelerin kontrol ve müdahale grupları ortalamaları arasında anlamlı fark olup olmadığı Mann Whitney U testi, müdahale ve kontrol gruplarında ayrı ayrı tedavi öncesi ve sonrası parametreler arasında anlamlı bir değişim olup olmadığı ise Wilcoxon İşaretli Sıra testi ile incelenmiştir. Elde edilen veriler SPSS 25.0 programı ile işlenmiştir. Yapılan araştırma; kontrol grubu ve müdahale grubu olmak üzere iki grup OSB'li bireylerle yapılmış; kontrol grubu sadece UDA eğitimine devam etmiş, müdahale grubu ise fizyoterapi temelli duyu bütünleme aktivite programı almıştır. Her iki grupta da müdahale öncesi ve sonrası olmak üzere Dokuz Delikli Peg testi ölçümleri yapılmıştır. Araştırmada elde edilen bulgular; duyu bütünleme aktivite programının Dokuz Delikli Peg testi skorlarında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde iyileşmeler sağladığını ortaya koymaktadır. Testi tamamlama süresinin azalması, ince motor beceri seviyesinin artmış olduğunu göstermektedir.

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Özlem Güngör, Merve Seçildi
ozlem.gungor@vsh.bau.edu.tr. secildimerve@gmail.com

Otizm Spektrum Bozukluğu Tanısı Olan Çocuklarda Fizyoterapi Temelli Duyu Bütünleme Aktivitelerinin İnce Motor Beceri Üzerine Etkisi

Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) birçok farklı problemin görülebildiği; duyuşsal, algısal ve motor problemlerin bir arada gözlemlendiği nörogeleşimsel bir bozukluktur. OSB'li çocuklarda sık rastlanılan bulgular arasında artmış eklem gevşekliği, hipotoni, dispraksi, parmak ucunda yürüme, zayıf beden farkındalığı, denge, postür sorunları, zayıf kaba motor beceriler ve ince motor beceriler, el çırpma gibi anlamsız motor hareketler, konsantre olamama, basmakalıp davranışlar, sosyal etkileşime girmekten çekinme, oyun oynama becerilerinde sınırlılıklar yer almaktadır. Günlük yaşam aktivitelerini ve sosyal katılımlarını olumsuz etkileyen karmaşık motor davranışları açığa çıkarmakta zorluklar ortaya çıkabilmektedir. Günlük yaşam aktivitelerinde kullanılan ince motor beceriler büyük öneme sahiptir ve el fonksiyonu bu aktivitelerin bağımsız bir şekilde oluşturulabilmesinde önemli etkenler arasındadır. Her yaştan çocuk, yeme, giyinme, hijyen gibi çeşitli kişisel bakım aktivitelerini birden fazla ortamda bağımsız olarak yapabilmek için fonksiyonel el becerilerine ihtiyaç duyar. Araştırmanın amacı otizm spektrum bozukluğu olan çocuklarda fizyoterapi temelli duyu bütünleme aktivitelerinin ince motor becerileri üzerine etkinliğini incelemektir. Bu araştırma; SOBE (Selçuklu Otizmlili Bireyler Eğitim) Vakfı Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi'nde Ergoterapi Birimi'ne başvuran otizm tanılı bireylerle yapılmıştır. Çalışmaya dahil edilme kriterleri aşağıdaki gibidir; 2-11 yaş aralığında olmak SOBE Vakfı Rehabilitasyon Merkezinde UDA (Uygulamalı Davranış Analizi) eğitimine devam ediyor olmak Ergoterapi eğitimine başvuran fakat müdahale sürecine henüz başlamamış OSB tanısı alan bireyler Çalışma katılımına gönüllü olmak Çalışmaya dahil edilmeme kriterleri: OSB yanında başka bir tanı (dikkat eksikliği ve hiperaktivite, disleksi) almış olmak Rehabilitasyonda kullanılan terapi ve eğitimler dışında herhangi bir medikal ve cerrahi bir tedavi almış olmak Çalışmaya 2-11 yaş aralığında ve otizm tanısı almış 27 birey dahil edildi. Ek tanıya sahip olmak ve medikal tedavi almak gibi sebeplerle dahil edilme kriterlerine uygun olmayan 7 kişi çalışmaya kabul edilmedi. Çalışma 20 birey ile başladı. Katılımcılar basit randomizasyon yöntemi kullanılarak müdahale grubu (n=10), kontrol grubu (n=10) olacak şekilde iki gruba ayrıldı. Çalışmaya dahil edilen katılımcılara duyu bütünleme aktivitelerinin ince motor becerilerine etkisini incelemek için 9 Delikli Peg Testi aktivite programı öncesinde uygulandı. Katılımcılar; UDA eğitimi ve fizyoterapi temelli duyu bütünleme aktiviteleri alanlar (A) ve sadece UDA eğitimi alan ve fizyoterapi temelli duyu bütünleme aktiviteleri almayanlar (B) olmak üzere A ve B grubuna ayrıldı. Çalışma dizaynı

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

gereği A grubuna (müdahale grubu) fizyoterapi temelli duyu bütünleme aktiviteleri; 8 hafta boyunca haftada 1 seans, her seans 45 dakika olacak şekilde aktivite programına göre uygulandı. B grubuna (kontrol grubu) ise devam etmekte olan UDA eğitimi hariç hiçbir müdahalede bulunulmadı. 8 hafta sonunda her iki gruba da değerlendirme testleri ikinci defa yapıldı. Çalışmaya dahil edilen otizmli bireylerin sosyodemografik bilgileri gibi sayısal değişkenler için ortalama \pm standart sapma ($X \pm SS$); kategorik değişkenler için yüzde ve sayı verilmiştir. Elde edilen ölçümlerin normal dağılıma uygunluk gösterip göstermediği Kolmogrov-Smirnov ve ShapiroWilks testi ile incelenmiş ve verilerin normal dağılım göstermediği görülmüştür. Veriler normal dağılım göstermediğinden dolayı karşılaştırmalarda non-parametrik testler kullanılmıştır. Tedavi öncesinde ve sonrasında ölçülen bu parametrelerin kontrol ve müdahale grupları ortalamaları arasında anlamlı fark olup olmadığı Mann Whitney U testi, müdahale ve kontrol gruplarında ayrı ayrı tedavi öncesi ve sonrası parametreler arasında anlamlı bir değişim olup olmadığı ise Wilcoxon İşaretli Sıra testi ile incelenmiştir. Elde edilen veriler SPSS 25.0 programı ile işlenmiştir. Yapılan araştırma; kontrol grubu ve müdahale grubu olmak üzere iki grup OSB'li bireylerle yapılmış; kontrol grubu sadece UDA eğitimine devam etmiş, müdahale grubu ise fizyoterapi temelli duyu bütünleme aktivite programı almıştır. Her iki grupta da müdahale öncesi ve sonrası olmak üzere Dokuz Delikli Peg testi ölçümleri yapılmıştır. Araştırmada elde edilen bulgular; duyu bütünleme aktivite programının Dokuz Delikli Peg testi skorlarında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde iyileşmeler sağladığını ortaya koymaktadır. Testi tamamlama süresinin azalması, ince motor beceri seviyesinin artmış olduğunu göstermektedir.

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Cem Kalaycı, Özlem Diken

ababuk4@gmail.com, tarikakay@tarikakay.com, salihgezer@gmail.com

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Öğrencilerin İletişim Becerilerine Yönelik Sınıf İçi Destek Sunma Yolları

İletişim becerilerinde gözlemlenen sınırlılıklar sıklıkla problem davranışların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Öğretmenler, iletişim becerilerinde yaşanan güçlüklerin okul yaşamını ve ders başarısını olumsuz yönde etkileyebildiğini belirtmektedir. Benzer şekilde iletişim güçlüklerine sahip öğrencilerin, davranış ve sosyal etkileşim sorunlarına da sahip oldukları öğretmenler tarafından ifade edilmektedir. Bununla birlikte öğretmenler, öğrencilerin iletişim sınırlılıklarının sınıf içinde problem davranışlara neden olabileceğini çoğu zaman fark edememektedir. Otizm Spektrum Bozukluğunun (OSB) da iletişim ve sosyal etkileşim güçlükleri ile öne çıkan nöro-gelişimsel bir bozukluk olduğu bilinmektedir. Dolayısıyla öğretmenlerin sınıflarında OSB olan öğrencilere yönelik dikkat etmeleri ve gözlem yapmaları gereken unsurlar bulunmaktadır. Bu unsurlar göz önünde bulundurularak OSB olan öğrencilerin iletişim becerilerine yönelik sınıf içi destek sunma yolları önem kazanmaktadır. Bu çalışmada OSB olan öğrencilerin iletişim becerilerine yönelik sınıf içinde destek sunma yolları açıklanacak ve uygulama önerilerine yer verilecektir.

Anahtar Kelimeler: *Otizm Spektrum Bozukluğu, İletişim becerileri, Sınıf içi destek, Özel eğitim.*

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Ünver Direm, Enver İnce
erkankurnaz@anadolu.edu.tr

Otizmlili Üç Çocuğa Tablet PC’de Hazırlanmış Bir Alternatif Destekleyici İletişim Panosu Aracılığı İle Talep Etme Becerisinin Öğretimi

Talep etme, hem sözlü hem de sözsüz davranışlarla gerçekleştirilebilen bir sözel davranış türüdür. Talep etme, uygulamalı davranış analizi terminolojisinde istenen nesne/davranışların sözel olarak ifade edilmesi olarak tanımlanmaktadır (Skinner, 1986; Sundberg ve Michael, 2001). Talep etme davranışıyla spesifik bir pekiştirece ulaşılmaktadır. Örneğin; çikolata talebi çikolatanın elde edilmesiyle, bisiklete binme talebi ise bisiklete binme eylemi ile pekiştirilir. Başka bir deyişle talep etme bireye hızlı ve anında yarar sağlayan temel bir iletişim becerisidir. Skinner’ın (1957) analizine göre normal gelişim gösteren çocukların öğrendiği ilk sözel davranış türü talep etmedir (Hofmans, 2016). Bunun nedeni, talep etmenin iletişimin temel bir işlevi olması ve konuşan kişinin etkileşime geçmesi için önemli derecede motivasyon gerektirmesi ile açıklanmaktadır. Bu çalışmada tablet pc de oluşturulmuş bir alternatif destekleyici iletişim panosu aracılığı ile ipucu sunma ve ipucunu geri çekme yöntemi kullanarak OSB’li üç çocuğa seans süreleri içerisinde oluşabilecek muhtemel taleplerini “Ne istiyorsun?” sorusu sorulmadan bağımsız olarak tablet pc’deki pano aracılığı ile panodaki fotoğrafa dokunup, tablet pc’den gelen işitsel uyarıyı tekrarlamak koşuluyla taleplerini herhangi bir yönlendirme olmadan ifade etmeleri hedeflenmiştir. Yapılan öğretim sonucunda üç çocuk da panolarında yer alan üç farklı nesne için talep etme panolarını kullanarak taleplerini iletmeyi öğrenmişlerdir.

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Ünver Direm, Bircan Bekit
hsyn_altnr@hotmail.com, ihdiken@anadolu.edu.tr

Otizimli Bir Çocuğa Touchmath Kullanarak Toplama ve Çıkarma İşleminin Öğretimi

Bu çalışmada otizimli bir çocuğa ipucu sunma ve ipucunu geri çekme yöntemiyle touch math da toplama ve çıkarma işleminin öğretimi hedeflenmiştir. Otizimli öğrenciler sayılar ve sayılar arasındaki ilişkileri belirleyip bunu günlük yaşamda kullanmak zorundadır. Matematiksel beceriler daha çok soyut özellik göstermektedir. Bu yüzden sayılar derinlemesine analiz edilmeli, daha çok tekrarlar ve somutlaştırılarak otizimli öğrencilerin öğrenim hayatlarına dâhil edilmelidirler. Bu şekilde otizimli çocukların problem çözmesi, muhakeme etme yeteneği ve iletişim becerileri de gelişecektir. Bu nedenle akademik becerilerin öğretimi otizimli öğrencilere uygun şekilde düzenlenmeli ve uygulanmalıdır. Bu bağlamdan touchmath sayılarında noktalara dokunmak yerine çentik atma yöntemi kullanılmıştır. Soyut kavramları somutlaştırma adına yapılmış bu uyarlama sonucunda öğrenci rakamların somut karşılıklarını öğrenmiş ve toplama ve çıkarma işleminde hızlı bir öğrenim süreci yaşamıştır. toplama ve çıkarma işlemlerinin öğretimi sırasında zihinden toplama çıkarma yapıp yapamadığına da hedeflenmeden bakılmıştır. sonuç olarak zihinden işlem becerilerini geliştirmede (becerinin genellemesi) fayda sağlamıştır.

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Ünver Direm, Ebru Taşer
orhanhanbay@gmail.com

Tablet Bilgisayar Uygulamalarını Kullanarak Hazırlanmış Etkinlik Çizelgelerinin OSB’li Bireylerin Serbest Zamanlarının Değerlendirme Becerileri Üzerine Etkisi

Bu çalışmada tablet bilgisayar uygulamalarını kullanarak hazırlanmış etkinlik çizelgelerinin OSB’li bireylerin serbest zamanlarının değerlendirme becerileri üzerine etkisine bakılmıştır. Serbest zaman becerileri, bireyin keyifli olmasını sağlayan etkinlikleri tanımlama, bunlara erişme, planlama ve başarıyla katılma becerisini içerir. Alan yazında otizmli çocukların kendi serbest zamanlarını planlama becerilerinin gelişmediği ve bu becerinin öğretilmesi gerektiği sonucuna varılmaktadır. Bu bağlamda çalışma için seçilmiş üç otizmli öğrenciye tablet bilgisayardaki oyunlar ve bir zamanlayıcı kullanarak, görsel bir çizelge takip etmeleri koşulu ile yarım saatlik bir serbest zaman becerisi planlanmış ve öğretimi yapılmıştır. Günümüz teknolojilerinin kullanması çocukların sosyal kabulünü artırmada etkili olduğu düşünülmektedir. Daha eski teknoloji çizelgeler dosyalar ve klasörler gerektirirken tablet bilgisayar pek çok etkili uygulama ile süreci kolaylaştırmaktadır. Süreçte kendi başlarına bırakıldığı zaman sadece stereotipik davranış sergileyen çocuklar bir çizelge takip ederek serbest zamanlarını tablette eğitici uygulamalar ile keyifli bir şekilde geçirmeyi öğrenmişlerdir. Bu becerinin diğer sosyal ortamlarda ailelere ne tür faydalar sağladığı sorulduğunda ailelerin kafe, restoran gibi ortamlarda çocukları serbest zaman çizelgelerini takip ederken, anne ve babaların kendilerine vakit ayırabildikleri, sosyalleşebildikleri sonuçları elde edilmiştir.

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Erkan Kurnaz
ababuk4@gmail.com, s.bayram2111@gmail.com

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklara Temel Kodlama Becerilerinin Öğretimi

Otizm spektrum bozukluğu (OSB) olan çocuklara farklı becerileri öğretmekte etkili olduğu kanıtlanmış öğretim yöntemlerinden bir tanesi de videoyla kendine model olma yöntemidir. Video ile kendine model olma yönteminin iletişim becerileri, sosyal beceriler, akademik beceriler gibi farklı alanlardan becerilerin öğretiminde etkili olduğunu ilişkin alan yazında yayımlanmış çeşitli araştırmalar bulunmaktadır. Ancak bu araştırmaların sayıca sınırlı olduğu görülmektedir. Bilim, teknoloji, mühendislik ve matematik (Science, Technology, Engineering and Mathematics-STEM), dünyanın hemen hemen tüm ülkelerinin eğitim sistemlerinde önemi giderek artan ve en önemli öncelikler haline gelen konu alanlarıdır. Temel kodlama becerileri STEM alanlarının başında gelmektedir. OSB'li bireyler için kodlama öğrenmenin, öğrencilere daha sonra diğer akademik içerik alanlarında oluşturulabilecek motive edici bir ilgi olgusunu keşfetmek için uygulamalı bir yaklaşım sunacağı düşünülmektedir. Bu çalışmanın amacı, Otizm spektrum bozukluğu (OSB) olan bireylere temel kodlama becerisinin öğretiminde video ile kendine model olma öğretim yönteminin etkililiğini belirlemektir. Araştırmada, tek-denekli araştırma modellerinden denekler arası yoklama evreli çoklu yoklama modeli kullanılmıştır. Araştırma, OSB tanısına sahip ve çalışmaya katılmak için gönüllü, yaşları 10 ile 12 arasında değişen 4 katılımcıyla yürütülmüştür. Araştırmada başlama düzeyi, video oluşturma, öğretim, genelleme ve izleme oturumları yer almıştır. Bununla beraber araştırmanın sosyal geçerliliğini belirlemek amacıyla çalışmaya katılan çocukların ebeveynlerinin görüşleri alınmıştır. Araştırmada temel kodlama becerisi öğretimi için robotik kodlama eğitim kitleri ve videoları sunmak için tablet bilgisayar kullanılmıştır. Araştırmada etkililik, sosyal geçerlik ve güvenilirlik verileri (gözlemciler arası güvenilirlik ve uygulama güvenilirliği verileri), olacak şekilde üzere üç tür veri toplanmıştır. Çalışma sonuçları, katılımcıların öğretim, izleme ve kalıcılık evrelerinde temel kodlama becerileri sergileyebildiklerini göstermektedir. Sosyal geçerlilik verileri, çalışma sonuçlarına ve bu öğretilen becerilere ilişkin ebeveynlerin olumlu görüşlerini yansıtmaktadır.

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Zehra Karacanlı, Fatih Aydemir
z.karacanli@hotmail.com, f.fatih.aydemir@gmail.com

ŞÜZMER Modelinin Üstün Yetenek Potansiyelli Çocukların Okul Olgunluklarına Etkisi

Araştırma, okul öncesi yaştaki üstün yetenek potansiyelli çocukların tanınması ve onlara uygun erken müdahale programlarındaki eksikliğin farkedilmesi üzerine ortaya çıkmıştır. Şanlıurfa Üstün Zekâlılar ve Yetenekliler Merkezi projesi kapsamında yürütülen bu çalışma kapsamında “The Wechsler Preschool and Primary Scale of Intelligence-IV” (WPPSI – IV) ile IQ puanları hesaplanan çocuklar ile zenginleştirilmiş ve farklılaştırılmış eğitim programı uygulanmıştır. Bu çalışma ile de söz konusu eğitim programının çocukların okul olgunluklarının üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Tasarım Tabanlı Araştırma Modelinde desenlenen araştırmada veri toplama aracı olarak Hilderth, Griffiths ve McGauvran tarafından 1949 yılında geliştirilip Oktay tarafından 1980 yılında Türkçeye uyarlanan Metropolitan Okul Olgunluğu Ölçeği kullanılmıştır. Ölçek, okuma, sayı ve genel hazırlık olarak üç başlık ile altı alt testten oluşmaktadır. Okuma hazırlığı kendi içinde kelime anlama, cümle, genel bilgi ve eşleştirme olarak dört alt testten oluşmaktadır. Sayı hazırlığı tek alt test olup; sayma, sayıları tanıma, sayıların sıralamasını bilme, şekiller, zaman ve basit problemleri kapsamaktadır. Genel hazırlık okuma ve sayı hazırlığına ek kopya etme alt testi ile birlikte değerlendirilmesini içermektedir. Araştırmanın çalışma grubunu 3.5-5.5 yaş aralığındaki 22 çocuk oluşturmaktadır. Ölçek okuma, sayma ve genel okul olgunluğu olmak üzere üç alt boyuttan oluşmaktadır. 2022-2023 Eğitim Öğretim Yılı içerisinde yürütülen araştırmada yıl başı ve yıl sonunda yapılan ölçümler değerlendirilmiştir. Buna göre ön-son test arasında okuma hazırlığı ($p=0.015$), sayma hazırlığı (0.015) ve genel hazırlık ($p=0.005$) boyutlarında son test lehine anlamlı fark tespit edilmiştir. Öğrencilerin ölçek puanlarının yanında genel hazırlık düzeylerine göre yapılan değerlendirme neticesinde de öğrencilerin üçünün genel hazırlık düzeyinin düştüğü, onunun sabit kaldığı ve dokuzunun bir üst hazırlık düzeyine geçtiği görülmüştür. Buna göre uygulanan ŞÜZMER Modelinin okul öncesi yaş grubundaki üstün yetenek potansiyelli çocukların okul olgunluklarının artışında etkili olduğu söylenebilir. ŞÜZMER Modelinin farklı gruplarla da uygulanması modelin etkililiği ile ilgili daha genellenebilir sonuçlara ulaşılmasını sağlayacaktır. NOT: Bu çalışma, Harran Üniversitesi yürütücülüğündeki Şanlıurfa Üstün Zekâlılar ve Yetenekliler Eğitim Merkezi Projesi çalışmalarından ve eğitim merkezinden faydalanılarak yapılmıştır.

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Gökçe Atangüç Topcu, Yusuf Akemoğlu
gokcee6@gmail.com, yusufakemoglu@duzce.edu.tr

OSB’de Ebeveyn Aracılı Etkileşimli Hikâye Kitabı Okuma: On Yıllık Zaman Diliminde Yürütülen Araştırmaların “Tek-Denekli Deneysel Araştırmaların Niteliksel Göstergeleri” Yönergesine Göre Betimsel Analizi

Otizm spektrum bozukluğu (OSB) sosyal etkileşim, iletişim sorunları ve tekrarlayıcı davranışlar, sınırlı ilgi, etkinlikler olarak iki temel alanda kendini gösteren bir gelişimsel yetersizliktir. Paylaşımaya dayalı etkileşimli kitap okuma tekniği (PEKOT), otizm spektrum bozukluğu (OSB) gibi gelişimsel bozukluk veya yetersizliğe sahip küçük çocuklar için kanıta dayalı bir uygulamadır. OSB’li çocuklar, özellikle ebeveynleri tarafından desteklendiklerinde, PEKOT gibi yapılandırılmış etkinliklerden yararlanabilirler. PEKOT etkinliği esnasında, ebeveynler çocuklarıyla bir hikâye kitabı etrafında etkileşime girerek çocuklarının dil ve iletişim becerilerini destekleyebilirler. Ebeveynler hikâye hakkında yorum yaparak, bir soru sorarak ve resimlere işaret ederek iletişim için fırsatlar yaratabilirler (Akemoğlu vd., 2021). Bu çalışmada OSB olan bireylerle PEKOT yönteminin kullanıldığı 2013-2023 yılları arasında hakemli dergilerde yayımlanmış, tek-denekli deneysel araştırmalar niteliksel göstergeleri açısından değerlendirilerek ve betimsel analizi yapılarak bir senteze ulaşılması ve bu bireylere sosyal ve uyumsal beceri öğretmek üzere bilimsel-dayanaklı bir uygulama olup olmadığının ortaya konması amaçlanmıştır. Yöntem Söz konusu çalışmalara ulaşabilmek için elektronik ortamda taramalar yapılmış ve 65 çalışmaya ulaşılmıştır. Dâhil etme ve dışlama ölçütleri açısından çalışmalar değerlendirilerek 16 çalışma niteliksel gösterge analizine alınmıştır. Bu kapsamda 11 çalışma “model standartlarını karşılayan ve koşullu karşılayan” (MSK ve MSKK) çalışmalar olarak değerlendirilerek görsel analize alınmıştır. Görsel analizde ise, 6 çalışma “güçlü ve orta düzey dayanaklı” çalışma olarak değerlendirilmiş, bu çalışmalar betimsel analiz ve etki büyüklüğü analizine alınmıştır. Betimsel analiz sürecinde ise çalışmalar demografik, yöntemsel ve sonuçlarına ilişkin parametreler açısından analiz edilmiştir. Bulgular Analiz edilen çalışmaların çok önemli bir bölümünün MSK ve MSKK nitelikte çalışmalar olduğu ve bu çalışmalar arasından da 6 çalışmanın güçlü ve orta düzeyde etkili olduğu görülmüştür. Betimsel analiz bulguları ebeveynlerin ve OSB’li küçük çocukların PEKOT öğretim ile hedeflenen becerileri edindikleri, edindikleri becerileri genelleyebildikleri ve öğretimden sonra bu becerileri koruyabildiklerini göstermiştir. Analizler, ebeveynlerin doğal dil ve iletişim becerilerini doğru kullanıp çocuklarının iletişim ve etkileşim becerilerini destekleyebildiklerini göstermektedir. Çalışmanın bulguları olumlu olmakla birlikte çeşitli sınırlılıkları vardır. En önemli sınırlılığı, bu çalışmada yalnızca tek-denekli deneysel araştırma modelleri ve bu

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

modeller arasında da yalnızca etkililik modelleri kullanılarak tasarlanmış araştırmaların analiz edilmesidir. Araştırmacıların, diğer araştırma modellerinin kullanılarak tasarlandığı çalışmaları dâhil etme ölçütleri arasına alarak bu modellerin niteliksel göstergelerini değerlendiren yönergeler kullanarak sistematik analiz ve meta-analiz çalışmaları tasarlamaları önerilebilir. Tartışma Bu bulgulardan hareketle, “5-3-20 kuralı” dikkate alındığında PEKOT yöntemlerinin farklı coğrafyalarda, farklı araştırmacı grupları tarafından ebeveynlere doğal dil beceri tekniklerini kullanmayı öğretmede ve OSB’li küçük çocuklara iletişim ve etkileşim becerilerinin öğretilmesinde “bilimsel-dayanaklı bir uygulama” olduğu ileri sürülebilir. Bulgular tartışılarak, araştırmacılara ve uygulamacılara önerilerde bulunulmuştur.

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Özlem Yağcıoğlu., Özlem Gürakar., Simge Yayla., Avşar Ardıç
ozlemyagcioglu98@gmail.com., ozzlemgurakar@gmail.com simgeyaylasy@gmail.com .,
avsar.ardic@ege.edu.tr

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireylerin Sosyal Becerilerinin Geliştirilmesinde Sosyal Öykünün Yeri

Otizm spektrum bozukluğu (OSB) olan bireyler günlük yaşam ve sosyal iletişim becerilerinde sınırlılıklar yaşamaktadır. OSB olan bireylerin sosyal iletişim becerilerinde yaşanan sınırlılık göz önüne alınarak geliştirilmesinde sosyal öykülerin kullanıldığı bilinmektedir. Sosyal öyküler sosyal iletişim becerilerini bireye kazandırılması amacıyla bireye özel hazırlanan öykülerdir. Yapılan araştırmalar sosyal öykülerin OSB olan bireylerin sosyal iletişim becerilerini geliştirmede etkili olduğunu göstermekte ve bilimsel dayanaklı uygulamalar arasında yer almaktadır. Bu çalışmada, özel eğitim ikinci kademe programında yer alan ve OSB olan üç öğrenciye sosyal öyküler ile sosyal iletişim becerilerden biri olan kendini tanıtmaya becerisini kazandırmak amaçlanmaktadır. Bu genel amaç doğrultusunda belirlenen araştırma soruları şu şekildedir: (a) Sosyal öykü OSB olan bireylerin kendini tanıtmaya becerisinin öğretiminde etkili midir? ve (b) Ebeveynlerin OSB olan çocuğuna sosyal öykü yöntemiyle kazandırılan sosyal beceri hakkındaki görüşleri (sosyal geçerlik) nelerdir? Araştırmada tek denekli araştırma yöntemlerinden denekler arası çoklu yoklama modeli kullanılmıştır. Araştırmaya OSB olan 12 yaşında olan iki erkek bir kız denek ile yapılmıştır. Araştırmaya katılan üç deneğin de alıcı dil ve ifade edici dil becerileri bulunmakta, sorulan sorulara iki ya da daha fazla sözcükle cevap verebilmektedir. Sözel pekiştirici ile kolaylıkla çalışabilen denekler bir hikâyeyi dinleme, yönergeleri anlama ve yerine getirme, masada on dakika boyunca kalkmadan oturabilme, karşısındaki bireyle iki üç sözcük içeren cümlelerle konuşabilme ve dikkatlerini en az beş dakika yapılan etkinliğe yönlendirebilme becerilerine sahiptirler. Araştırmada her deneğe özgü sosyal öyküler oluşturularak kendini tanıtmaya becerisini kazandırmak hedeflenmektedir. Araştırmanın veri toplama süreci devam etmekte olup elde edilen bulgular ve sonuçlar kongrede paylaşılacaktır.

Anahtar Kelimeler: *Sosyal Öykü, Otizm Spektrum Bozukluğu, Kendini Tanıtma Becerisi, Çoklu Yoklama Modeli*

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Gökhan Töret¹, Nuriye Karaman², Meral Çilem Ökcün Akçamuş³
gokhantoret@gmail.com, meralcilem@gmail.com

Tipik Gelişim Gösteren Çocuklarda Oyun Gelişiminin Ölçümlemesinde Gelişimsel Oyun Değerlendirme Aracı Güvenirlik Araştırması

Erken çocukluk döneminde oyun gelişimi çocukların bilişsel, motor ve dil gelişiminde önemli bir oynamaktadır. Bu nedenle gelişimin erken dönemlerinden itibaren oyunun gelişiminin değerlendirilmesi oldukça önemlidir. Alanyazında oyun değerlendirilmesinde sıklıkla kullanılan araçlardan biri de Karin Lifter ve arkadaşları tarafından geliştirilmiş olan Gelişimsel Oyun Değerlendirmesi Aracıdır (GODA; The Developmental Play Assessment [DPA]). GODA hiyerarşik olarak dört oyun düzeyi kategorisinde (basit, birleşimli, sembolik öncesi ve sembolik oyun kategorileri) çocuğun uyararı sunulmaksızın kendiliğinden sergilediği oyun davranışları türlerinin ve sıklığının incelenmesi amacıyla kullanılmaktadır. GODA'da 4 oyun kategorisinde toplam 16 oyun davranışı bulunmaktadır. GODA ile hem her bir kategorideki oyun davranışlarının sıklığı hem de çocuğun oyun karmaşıklığı değerlendirilebilmektedir. Bu araştırmada Gelişimsel Oyun Değerlendirme aracının (GODA) Türkçe'ye uyarlanması ve tipik gelişim gösteren (TGG) çocuklarda oyun gelişiminin ölçümlemesinde güvenirlilik düzeyinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırma, birinci araştırmacının proje yürütücüsü olduğu TÜBİTAK destekli 121K423 numaralı ve "OSB'de Robot Destekli Seçici Taklit Projesi: İnsan ve Robot Model Etkileşimlerinde Otizm Spektrum Bozukluğunda Seçici Taklidin Sosyal ve Bilişsel İşlevlerini Anlamada Davranışsal ve Görsel Dikkat Özelliklerini ve Gelişimsel Bağlantılarını Keşfetme" başlıklı proje ile ikinci araştırmacının yüksek lisans tez çalışması kapsamında üretilmiştir ve Hacettepe Üniversitesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulu tarafından KA-21124 kayıt numaralı kararı ile onaylanmıştır. Araştırmada yaklaşık olarak 15-20 dakika süren oyun etkileşimlerinin tümünün görüntü kaydı alınmış ardından çocukların ürettikleri oyun davranışları türlerine göre video kayıtları üzerinden kodlanmıştır. Kodlama konusunda teorik ve uygulamalı eğitim alan araştırmacılar, 16 oyun davranışı arasından bir kez sergilenen oyun davranışını, bir oyun türü ve bir oyun sıklığı olarak kodlamışlardır. Bir oyun davranışı tekrar sergilendiğinde, oyun türü sayısı bir kez, sıklığı ise iki kez olarak kodlanmıştır. Dört oyun düzeyi kategorisindeki 16 oyun davranışı, içinde bulunan oyun düzeyini temsil etmektedir (ör., basit oyun). Her bir oyun davranışına ilişkin tür olarak bir oyun davranışı, sıklık olarak en az iki sıklık, çocuğun bulunduğu en üst oyun davranışı düzeyi kriteri olarak kullanılmıştır. Çalışmada GODA madde formunun, uygulama ve puanlama rehberinin Türkçe'ye çevrilmesi,

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

çeviri uzmanı tarafından incelenmesi, taslak form ve rehberin uzman görüşüne sunulması ve pilot uygulama sonrasında yürütülen ölçümlerinde, a) GODA gözlemciler arası güvenilirliği, b) GODA uygulama güvenilirliği ve c) birinci ölçümlemeden iki hafta sonra çalışma tekrarlanan ikinci ölçümleme yoluyla GODA test-tekrar test güvenilirlik değerinin belirlenmesi hedeflenmiştir. Çalışma grubunu özel kreş ve gündüz bakım evlerine ulaşılması sonrasında değerlendirmelere daveti kabul eden ebeveynleri aracılığıyla Ankara ilinde 12-24 ay aralığında bulunan 50 TGG çocuk oluşturmuştur. TGG’li çocukların çalışma grubuna dahil edilmeleri için izleyen sırada: a) 12-24 ay takvim yaşı aralığında olmaları ve b) Ebeveynlerinin gönüllü olarak araştırmaya katılmalarını yazılı olarak onaylamaları ölçütleri aranmıştır. Ölçümler, Hacettepe Üniversitesi ve danışmanlık merkezlerinde, küçük çocuklar için bireysel hazırlanmış olan değerlendirme odalarında gerçekleştirilmiştir. Ölçümleme işlemlerinin görüntü kaydının alınması amacıyla köşe iki noktaya kamera sistemi kurulmuştur. Güvenlik ölçümleme işlemlerinde elde edilen GODA puanları güvenilirlik katsayıları, uygulama doğruluğu yüzde ortalamaları ve korelasyonel ilişkiler analiz edilmiştir. Araştırma bulguları, TGG olan çocuklarda oyun gelişiminin ölçülenmesinde GODA için gözlemciler arası güvenilirlik kapa katsayısının (.79) iyi düzey uyuma işaret ettiğini; uygulama güvenilirliğinin yüksek düzeyde olduğunu (%93.7); TGG’li çocuklar için iki hafta ara ile gerçekleştirilen test-tekrar test güvenilirlik uygulaması sonucunda elde edilen korelasyon değerinin istatistiksel olarak anlamlı olmadığını ($r = 0.50$, $p > 0.05$) göstermiştir. Dolayısıyla, GODA’nın test-tekrar test güvenilirliğinin kabul edilebilir düzeyin altında olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Bu bulgular, GODA’nın 12-24 ay aralığında bulunan TGG çocuklarda sembolik oyun gelişiminin ölçülmesinde gözlemciler arası güvenilirlik ve uygulama güvenilirliği düzeyinde güvenilir bir araç olarak kullanılabileceğini, ancak test tekrar test güvenilirliği bakımından belirlenen güvenilirlik ölçüt düzeyinin altında değere sahip olduğunu göstermektedir. Gelecek araştırmalarda daha farklı yaş grubunda yer alan çocuklardan oluşan grupları temel alarak benzer güvenilirlik çalışmalarının yapılması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Tipik Gelişim Gösteren Çocuklar, Oyun Gelişimi, Gelişimsel Oyun Değerlendirme Aracı.*

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Ahmet Yıkılmış, Nesime Kübra Terzioğlu, Muratcan Akbıyık, Aslı Gerek Şenol
yikmis_a@ibu.edu.tr, kubrakeskin@ibu.edu.tr, muratcan.akbiyik@ibu.edu.tr,
asli.gereksenol@ibu.edu.tr

Erken Çocuklukta Matematik Eğitimi: Temellerin Oluşturulması

Erken çocuklukta matematik öğrenimi, bireylerin zihinsel ve bilişsel gelişiminde kritik bir rol oynamaktadır. Bu dönemde kazanılan matematiksel temeller, çocukların problem çözme yeteneklerini güçlendirir, mantıklı düşüncelerini destekler ve soyut kavramları anlama yeteneklerini artırır. Aynı zamanda, günlük yaşamda karşılaşılan durumları anlamalarına yardımcı olur, özgüvenlerini artırır ve analitik düşünme becerilerini geliştirir. Bu dönemde ailenin matematiksel becerilerin temelini artıracak bazı etkinlikler yapmaları önerilebilir. Bunlardan ilki, aileler günlük yaşam durumlarında matematiksel bir bakış açısı geliştirebilirler. Alışveriş esnasında fiyatları karşılaştırmak gibi basit ama etkili konuşmalarla çocukların günlük hayatta matematiği öğrenmesi sağlanabilir. İkincisi, oyunlar ve aktivitelerle erken matematik becerileri geliştirilebilir. Örneğin, bloklarla kuleler yapmak, desenleri taklit etmek gibi matematiksel oyunlar çocukların matematiği edinmesine katkı sağlayacaktır. Üçüncüsü, hikayelerle matematiksel düşünce geliştirilebilir. Matematik kavramlarını içinde barındıran ve sunan kitapları, aileler çocuklarına okuyabilir. Dördüncüsü, anne ve babalar çocuklarına matematik soruları sorulabilir. Örneğin, çocuğa parkta kaç tane salıncak olduğu sorulabilir. Beşincisi, matematik oyunları da erken çocukluk döneminde etkili olabilir. Burada çocukların çevrelerindeki sayıları ve geometrik şekilleri tanımasını için fırsatlar sunulmalıdır. Örneğin, araba plakalarını gözlemlemek, sokak tabelalarının şekillerini tanımak gibi. Son olarak altıncısı, aileler çocuklarını matematik oyuncaklarıyla destekleyebilirler. Sayı blokları, geometrik şekilleri içeren yap bozlar bu oyuncaklara örnek verilebilir. Sonuç olarak, erken çocukluk döneminde matematik becerilerini geliştirmek, çocukların bilişsel, mantıksal ve problem çözme yeteneklerini desteklemenin yanı sıra günlük yaşamda daha donanımlı ve özgüvenli bireyler olarak yetişmelerine katkı sağlar. Ailelerin, basit günlük aktiviteleri matematik öğrenimi fırsatlarına dönüştürerek ve çocuklarına matematiksel düşünmeyi eğlenceli bir şekilde sunarak bu gelişimi desteklemesi, çocukların gelecekteki öğrenme yolculuklarını olumlu bir şekilde etkileyebilir.

Anahtar Kelimeler: *Erken Çocukluk, Matematik, Özel Gereksinimli Bireyler*

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Aslı İzoglu-Tok, Selen Gündüz, Çiğdem Kaymaz
izogluasli@gmail.com, selengunduz@gmail.com, kaymazzciğdem@gmail.com

Erken Okuryazarlık Öğretmen Destek Programının Etkililiğinin İncelenmesi

Bu çalışmanın amacı erken okuryazarlık öğretmen destek programının, anaokulu öğretmenlerinin erken okuryazarlık bilgi düzeyleri ve çocukların erken okuryazarlık becerileri üzerine etkisini belirlemektir. Araştırma nicel araştırma yöntemlerinden ön test-son test kontrol gruplu deneysel desen ile yürütülmüştür. Bu kapsamda Ankara'da bulunan bir anaokulunda dört sınıf seçilmiştir. Bu sınıflardan ikisi kontrol grubu, diğer ikisi ise deney grubu olarak yansız atanmıştır. Deney grubunda yer alan çocukların gelişimleri Erken Okuryazarlık Testi (EROT) ile değerlendirilmiştir. Deney ve kontrol grubunda yer alan öğretmenlerin konuyla ilgili bilgi düzeyleri ise Erken Okuryazarlık Bilgi Testi (EROBİT) ile değerlendirilmiştir. Müdahale programı altı hafta süresince uygulanmıştır. Uygulama sürecinde araştırmacılar tarafından oluşturulan bir gözlem formu kullanılmıştır. Müdahale programı sonrasında veri toplama araçları ile değerlendirme tekrar gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında veriler (Statistical Package for Social Sciences 23 (SPSS 23) paket programı aktarılarak analiz gerçekleştirilmiştir. Deney ve kontrol grubunda yer alan kişi sayılarının 30'un altında olması sebebiyle veri analizinde non-parametrik testlerden Mann Whitney-U testi ve Wilcoxon işaretli sıralar testi kullanılmıştır. Deney grubunda yer alan çocukların alıcı dilde sözcük bilgisi, ifade edici dilde sözcük bilgisi, genel isimlendirme, işlev bilgisi ve genel erken okuryazarlık becerileri toplamında öntest- sontest puanları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Bununla birlikte harf bilgisi, sesbilgisel farkındalık ve dinlediğini anlama alt boyutlarında ise anlamlı bir fark bulunmamıştır. Deney ve kontrol gruplarında yer alan öğretmenlerin erken okuryazarlık bilgi düzeyleri son-test puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Ancak genel erken okuryazarlık, sesbilgisel farkındalık, yazı farkındalığı ve genel toplamda deney grubunun ortalamalarında artış olmuştur.

Anahtar Kelimeler: *erken okuryazarlık, öğretmen eğitim programı, okul öncesi eğitim.*

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Hüseyin Altınır

hsyn_altnr@hotmail.com

Ayrık Denemelerle Öğretime Yönelik Türkiye'de Yapılmış Araştırmaların İncelenmesi

Gelişimsel yetersizlik sahip bireylerin gelişimini desteklemek ve yeni beceriler öğretmek için verilen eğitimlerin başarısını kullanılan öğretim yöntem önemli bir faktördür. Ayrık denemelerle öğretim (ADÖ) günümüzde sıklıkla kullanılan, temelleri uygulamalı davranış analizi ilkelerine dayanan bir öğretim yöntemidir. ADÖ'de ard arda sunulan öğretim denemeleri davranışın öncülü, davranış ve davranışın sonucunu içeren bir zincirden oluşmaktadır. Birden çok öğretim denemesine olanak sunması, farklı ortam ve kişiler tarafından uygulanabilmesi ADÖ'nun gelişimsel yetersizliğe sahip bireylerin eğitiminde sıklıkla tercih edilen bir öğretim yöntemi olmasını sağlamaktadır. Bu çalışmanın amacı da bu doğrultuda; ayrık denemelerle öğretim yöntemine ilişkin genel bir bilgi verme ve alanyazında gelişimsel yetersizliğe sahip bireylerde kullanılan ayrık denemelerle öğretim yöntemine ilişkin var olan profili ortaya koyarak, ayrık denemelerle öğretim yönteminin kullanıldığı araştırmalara ilişkin güncel bilgi sunmak ve sonuçlara dayalı önerilerde bulunmaktır. Bu kapsamda 2010-2023 yılları arasında Türkiye'de yürütülmüş ayrık denemelerle öğretim yönteminin kullanıldığı 15 çalışma incelenmiştir. İlgili çalışmalara Google Scholar, Ulusal Tez Merkezi internet sitelerinden ve Anadolu Üniversitesi Kütüphanesinden araştırmacı tarafından belirlenen anahtar sözcükleri kullanılarak elektronik tarama ile gerçekleştirilmiştir. Ulaşılan çalışmalar, amaç, yöntem, katılımcılar, veri toplama araçları, veri analiz yöntemleri ve bulgular açısından incelenmiştir. Farklı uygulamacılar tarafından farklı hedef davranışların öğretime ayrık denemelerle öğretim yönteminin kullanılmasının gelişimsel yetersizliği olan çocukların etkili olduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: *ayrık denemelerle öğretim, uygulamalı davranış analizi, derleme*

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Beyza Elif Çiçen, Emine Ayyıldız
cicenelif@gmail.com, emine.ayyildiz@medeniyet.edu.tr

Total İletişim ile İlgili Yapılan Çalışmaların Gözden Geçirilmesi

Günlük yaşamın kritik bir unsurunu oluşturan iletişim, bilgi, duygu, düşünce ve istekleri ifade etmenin sözlü ve sözsüz yöntemlerle gerçekleştirildiği bir araçtır. İletişim becerilerindeki zorluklar, çevreyle etkileşim ve dil becerilerinde güçlükler neden olur. İşitme yetersizliği, dil ve konuşma bozukluğu, otizm spektrum bozukluğu ve iletişim güçlüklerine sebep olan diğer yetersizliklere sahip bireyler için kullanılan total iletişim, mevcut tüm iletişim biçimlerinin önemli ve işlevsel kabul edildiği ve böylece kullanılmalarının sağlandığı bir yaklaşımdır. Bireyin tercih ettiği yollarla iletişim kurmasını sağlamak ve iletişim becerilerini en üst seviyeye çıkarmak total iletişimin en önemli hedefidir. Bu çalışma, total iletişim yaklaşımına dair alanyazındaki çalışmaları doküman incelemesi yöntemiyle ele alarak bu yaklaşımın önemini ve etkilerini vurgulamayı amaçlamaktadır. Araştırma kapsamında, çeşitli elektronik veri tabanlarından faydalanılarak 1975-2023 yılları arasında gerçekleştirilen çalışmalara erişim sağlanmıştır. Bulgular, total iletişimle ilgili araştırmaların büyük bir çoğunluğunun total iletişim yönteminin etkililiğini nicel araştırma yöntemiyle değerlendirildiğini ortaya koymuştur. Araştırmaların katılımcılarını genellikle işitme yetersizliği, otizm spektrum bozukluğu ve Down sendromu olan küçük çocuklar oluşturmaktadır. Bununla birlikte son yıllarda öğretmen ve terapistlerle yapılan çalışmaların da arttığı görülmüştür. İncelenen araştırmaların sonuçları ise total iletişimin sıklıkla alıcı ve ifade edici dil becerilerinin öğretiminde kullanıldığını, erken müdahale bağlamında etkili olduğunu ve ortak dikkat ile iletişimsel girişimlerde artışa yönelik bulgular sağladığını ortaya koymuştur. Bunun yanı sıra, total iletişimi diğer stratejilerle kıyaslayan ve ebeveyn ile öğretmen deneyimlerini inceleyen çalışmaların sonuçları da bulunmaktadır. Son olarak total iletişime yönelik yeterli sayıda ve kapsamlı araştırmaların eksikliği ve uygulamaya ilişkin sınırlılıklardan söz edilebilir.

Anahtar kelimeler: *Total iletişim, iletişim güçlüğü yaşayan çocuklar, doküman incelemesi.*

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

İlknur Terdi, Sümeyye Sarışahin, Ümit Uğurlu
190406001@bavu.edu.tr , sumeyye.sarisahin@bezmialem.edu.tr, uugurlu@bezmialem.edu.tr

Pediyatrik Fonksiyonel Gastrointestinal Problemlerde Duyusal Faktörlerin İncelenmesi: Sistematiik Derleme

Fonksiyonel gastrointestinal problemler (FGIP), gastrointestinal sistemi ilgilendiren, tekrarlayan veya kronik olan fakat yapısal, biyokimyasal anormalliklerle açıklanamayan semptomlardır. Bu hastalıkların pediyatrik yaş aralığında yaygın olduğu bilinmektedir. Genellikle ağrılı bir durum ve dışkılama sorunu şeklinde karşılaşılmaktadır. Düşük yaşam kalitesi, günlük yaşam aktivitelerine katılımı ve performansta azalma, psikolojik ve davranışsal etkilenimi olma, sosyal yaşamını idame ettirmede zorluk çıkarma gibi birçok duruma neden olabilmektedir. Hem çocuğun hem de ailenin yaşam kalitesini etkilemektedir. Bu çalışmada; pediyatrik FGIP’de duyusal faktörlerin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmaya; FGIP olan pediyatrik grupta yapılan tıbbi ve davranışsal değerlendirmelerin, müdahalelerin yanı sıra duyusal faktörleri ele alan ergoterapi değerlendirmelerini ve müdahalelerini inceleyen çalışmalar dahil edilmiştir. FGIP olan, tedaviye cevap vermeyen çocuklarda ergoterapinin rolü incelenmiştir. Aynı zamanda; çalışmalarda ortak bulunan çıktılar, kullanılan değerlendirme testleri incelenmiştir. Bu alandaki mevcut durumu, gelişmeleri, sınırlılıkları belirlemek ve gelecek çalışmalara kaynak oluşturmak amacıyla pediyatrik grupta FGIP’e etki eden duyusal faktörleri ele alan çalışmalar incelenmiştir. İlgili yayınlara ulaşmak için; Pubmed, Google Scholar, OtSeeker veritabanlarından tarama yapılmıştır. Derlemeye, dahil tutma ve hariç tutma kriterlerine göre 8 çalışma dahil edilmiştir. Dahil edilen çalışmalardan elde edilen bulgulara göre; duyusal algı veya tepkisellik, duyusal hiperreaktivite, oral işlem ve dikkatin zorlayıcı, atipik tuvalet davranışlarıyla ilişkili olduğu görülmüştür. Pediyatrik FGIP’de duyusal faktörleri ele alan anketler ile duyusal problemler arasında anlamlı ilişki görülmüştür. Aynı zamanda bu alandaki; katılımcıların genel yaş aralığı, kullanılan değerlendirme testleri belirlenmiş ve FGIP’e ergoterapi perspektifinden çıkarımlarda bulunulmuştur. Aynı zamanda bu alandaki sağlık çalışanlarının genellikle duyusal faktörleri göz ardı ettiği görülmüştür. Duyusal faktörlerin rutin tarama haline getirilmesi önem arz etmektedir. Ergoterapistlerin; FGIP’de duyusal faktörlerin ele alınmasında, günlük yaşam aktivitelerindeki zorlukları ele almada, danışana uygun değerlendirme ve müdahale programlarının hazırlanmasında farklı bir bakış açısı sunduğu görülmüştür. Konuya ilişkin kanıta dayalı, geniş örneklem gruplarında multidisipliner çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Pediatri, gastrointestinal problemler, duyuşal faktörler, inkontinans, ergoterapi.*

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Sema Uz Hasırcı, Aylin Müge Tunçer
sema.uzhasirci@bakircay.edu.tr, aylinmugetuncer@mu.edu.tr

Risk Altındaki Çocuklarda Gillon Fonolojik Farkındalık Eğitim Programının Etkililiğinin İncelenmesi

Bu çalışmada Gillon Fonolojik Farkındalık Eğitim Programı'nın (Gillon FEP) Türkçe'ye uyarlanması ile Türkçe konuşan okuma güçlüğü açısından risk altında olan çocuklarda etkililiğinin incelenmesi amaçlanmıştır. Yöntem: Gillon FEP programının Türkçe'ye uyarlanması için yapılan Pilot uygulamada tipik gelişim gösteren 3 çocuk; Gillon FEP programının etkililiğinin incelendiği eğitim uygulamasında dil puanları ortalamasının altında olan, okuma güçlüğü açısından risk altındaki 9 çocuk yer almıştır. Gillon FEP'in etkililiği; Anlamsız Sözcük Tekrar Testinden ve Fonolojik Farkındalık Testinden alınan öntest, sontest ve izleme puanlarıyla incelenmiştir. Çalışmanın sosyal geçerliği belirlemek için katılımcıların ebeveynleri ve öğretmenleri tarafından doldurulan anketler kullanılmıştır. Bulgular: Yapılan analizler risk altındaki çocukların anlamsız sözcük tekrarı ve fonolojik farkındalık becerilerinin Gillon FEP'in uygulandıktan sonra anlamlı bir şekilde arttığını ortaya koymaktadır. Sonuç: Gillon FEP, Türkçe konuşan risk altındaki çocukların anlamsız sözcük tekrarı ve fonolojik farkındalık becerilerini arttırmada etkilidir. Katılımcıların ebeveynleri ve öğretmenleri tarafından doldurulan anketlere göre çalışma yüksek bir sosyal geçerliğe sahiptir.

Anahtar Sözcükler: Fonolojik Farkındalık, Gillon Fonolojik Farkındalık Eğitim Programı, Erken okuryazarlık

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

TEMA:
Erken Çocuklukta Kaynaştırma

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Merve ÜNAL, Hatice BAKKALOĞLU
mrv_krs81@hotmail.com, haticebakkaloğlu@gmail.com

Özel Gereksinimli Olan ve Tipik Gelişen 0-3 Yaş Çocukların Hizmet Aldıkları Kurumların Kalitesinin İncelenmesi

Kalite, kurumlara ilişkin fiziksel bileşenlerin yanında etkileşim gibi süreç dinamiklerini içeren yapı olarak tanımlanmaktadır. Kalite araştırmaları ile eğitim ortamlarının kalitesinin ve çocukların bu ortamlarda elde ettikleri deneyimlerin incelenmesi, kalitenin gelişimsel çıktılara katkı sağlayan yönlerinin belirlenmesinde rol oynamaktadır. Araştırma sonuçları kaliteli eğitim ortamlarının çocukların gelişim alanlarına olumlu katkıları olduğunu ortaya koymaktadır. Bu çalışmanın amacı, özel gereksinimli (ÖG) olan ve tipik gelişen (TG) 0-3 yaş gurundaki çocukların hizmet aldıkları kurumların kalitesini incelemektir. Bu amaç doğrultusunda araştırmada öncelikle Bebek/Yeni Yürüyenler Ortam Derecelendirme Ölçeği-3'ün (BEYODÖ-3) geçerlik güvenirlik sonuçları incelenmiş, daha sonra 177 sınıfın kalite puanlarının betimsel analizi yapılmış, son olarak da kalite puanlarının sınıflara ve öğretmenlere ait özelliklere göre farklılaşp farklılaşmadığına bakılmıştır. Yöntem: Betimsel tarama modelinde tasarlanan bu çalışmada 0-3 yaş gurubu TG çocukların bulunduğu 150 sınıf, ÖG çocukların hizmet aldığı 27 erken çocukluk sınıfı olmak üzere toplam 177 sınıfın kalitesi değerlendirilmiştir. Araştırmada Bilgi Formu ve BEYODÖ-3'ün Türkçe Formu kullanılmıştır. Bulgular: Türkçe'ye çevrilen BEYODÖ-3'ün geçerlik çalışmasında orijinal forma yönelik gerçekleştirilen doğrulayıcı faktör analizi (DFA) sonucunda istenilen düzey uyum indeksleri elde edilememiş ve açılımlayıcı faktör analizi (AFA) yapılmış ve beş faktör 26 maddeden oluşan yeni yapı elde edilmiş, daha sonra bu yapının doğrulanması amacıyla tekrar DFA yapılmıştır. Güvenirlik çalışmalarında öncelikle iç tutarlılık incelenmiş ve Cronbach alfa katsayısı .88, testin iki yarıya bölünmesi ile Spearman Brown katsayısı .86, Guttman Split Half katsayısı .82 olarak bulunmuştur. Değerlendirmeler arası güvenirlik çalışmasında ise 2-3 hafta ara ile yapılan iki değerlendirmeden elde edilen puanlar arasında anlamlı fark olmadığı ve değerlendirmelerin tutarlı olduğu belirlenmiştir. Madde analizi sonuçlarına göre BEYODÖ-3'te yer alan maddelerin %27'lik alt-üst grup puanlarını iyi derece ayırt ettiği bulunmuştur. Betimsel analizler sonucunda ÖG ve TG çocukların hizmet aldığı sınıfların kalite ortalama puanları 2.00 (yetersiz) düzeyde olduğu görülmüştür. Sınıfların çeşitli değişkenlere göre kalite puanları incelendiğinde kurum statüsü ve öğretmenlerin deneyim yılına göre sınıfların kalitesinin anlamlı şekilde farklılaştığı

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

belirlenmiştir. Öğretmenlerin branşı, öğrenim durumu, 0-3 yaş çocuklarının eğitimine ilişkin eğitim alıp almama durumu değişkenlerine göre sınıfların kalite puanları anlamlı şekilde farklılaşmamıştır. Sonuç: ilk olarak; BEYODÖ-3'ün DFA sonuçlarına göre istendik düzeyde uyum indeksleri elde edilememiş ancak güvenilirlik sonuçlarının iyi düzeyde olduğu belirlenmiştir. Ölçeğin Türkçe Formu'nun daha büyük örneklerde test edilmesi ve Türk kültürüne uygun 0-3 yaş grubu çocukların eğitim ortamlarının kalitesini değerlendiren yeni bir ölçüğe gereksinim duyulduğu düşünülmektedir. İkinci olarak; 0-3 yaş grubunda ÖG ve TG çocukların eğitim ortamlarının kalitesinin yetersiz düzeyde olduğu belirlenmiştir. Kalite çalışmalarının artırılması ve 0-3 yaş grubunun eğitim aldığı ortamların iyileştirilmesine ilişkin yeni politikalar belirlenmesi ve bunların uygulamaya konulması gerektiği düşünülmektedir. Son olarak; kamu kurumlarının kalitesinin özel kurumlara göre daha iyi düzeyde olduğu ve daha deneyimli öğretmenlerin olduğu sınıflarda kalite puanlarının daha yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir. Erken çocukluk eğitimi kurumlarının kalitesinin artırılması amacıyla öğretmenlerin mesleki gelişimlerinin desteklenmesinin ve kurumların denetlenmesinin önemli olduğu düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Erken çocukluk eğitimi, erken müdahale, kreş ve gündüz bakımevi, erken çocukluk eğitim birimi, kalite, Bebek/Yeni Yürüyenler Ortam Derecelendirme Ölçeği-3 (BEYODÖ-3)

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Hicran Altıntaş, Hakan Metin
hicranaltintas23@gmail.com, hmetin46@gmail.com.tr

Okul Öncesi Eğitim Öğretmenlerinin Kaynaştırma Eğitimine Ve Kaynaştırma Öğrencilerine İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi

Okul öncesi öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi ve kaynaştırma öğrencileri hakkındaki görüşlerini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bu araştırma, 2022-2023 eğitim öğretim yılında MEB' e bağlı okul öncesi kurumlarda çalışan okul öncesi öğretmenleriyle gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın örneklemini, Samsun ilinde okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan, sınıfında kaynaştırma öğrencisi olan veya önceki senelerde kaynaştırma öğrencisi ile birlikte çalışmış olan 20 okul öncesi öğretmeni oluşturmaktadır. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden olgu bilim deseni kullanılmıştır. Nitel araştırmacılar, doküman incelemesi, davranışları gözleme veya katılımcılarla mülakatlar yoluyla verileri toplarlar (Creswell, 2003). Olgu bilim ise bireylerin yaşamış deneyimlerini, yaşamlarını nasıl anlamlandırdıklarını inceleyen ve değerlendiren nitel araştırma desendir (Miller, 2003). Araştırmanın verileri, yarı yapılandırılmış formlar aracılığı ile yapılan mülakatlarla toplanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği nitel araştırmalarda en çok kullanılan veri toplama aracı olarak görülmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Yarı-yapılandırılmış görüşmede araştırmacı soruları önceden hazırlar, fakat görüşmede sorularda değişiklik yaparak yeniden düzenleyebilir (Candaş-Karababa, 2009). Araştırma verileri, nitel analiz türlerinden biri olan içerik analizi yöntemi kullanılarak yapılmıştır. Nitel veri analizinde araştırmacı topladığı verilerden yola çıkarak bu verilerin içerisinde barındırdığı gizli bilgiyi keşfetmeye ve ortaya çıkarmaya çalışmaktadır. Yıldırım ve Şimşek (2006)'e göre nitel veri analizi: verilerin kodlanması, temaların bulunması, kodların ve temaların düzenlenmesi ve bulguların tanımlanması ve yorumlanması olmak üzere 4 aşamada yapılmaktadır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre okul öncesi öğretmenlerinin sınıfında en az bir kaynaştırma öğrencisi olduğu, bu öğrencilerin farklı yetersizlik grubunda yer aldığı, çoğu öğretmenin kaynaştırmaya yönelik hizmet içi eğitim aldığı ve on yıldan uzun süredir kaynaştırma öğrencileriyle çalıştığı görülmüştür. Öğretmenler kaynaştırmanın öğrencilerin sosyalleşmesi açısından önemli olduğunu, öğrencilere bireyselleştirilmiş eğitim programlarının hazırlanması gerektiğini, bu süreçte özellikle RAM ve ailelerle işbirliği yapılması gerektiğini, kaynaştırmanın öğrenciler için davranışsal ve psikolojik açıdan avanta sağladığını, kaynaştırma eğitiminin özbakım, sosyal beceriler ve dil becerileri üzerine yoğunlaştırılması gerektiğini ifade etmişlerdir. Öğretmenler kaynaştırma uygulamalarında,

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

öğrencilerle sosyalleşme, dil ve iletişimle ilgili, sınıfın kalabalık olması ve ailelerin kabullenmemesine yönelik problemler yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Araştırma sonuçlarına göre, okul öncesi öğretmenleri kaynaştırma öğrencisine yönelik olumlu tutumlara sahip olduklarını, kaynaştırma öğrencilerinin okul öncesi eğitim almalarının önemli olduğunu vurgulamıştır. Kaynaştırma öğrencilerinin eğitiminde daha çok sosyal, özbakım ve dil becerilerinin geliştirmesine yönelik faaliyetler yürüttükleri izlenimi edinilmiştir. Ayrıca öğretmenler, kaynaştırma öğrencilerinin farklı öğrenme ihtiyaçlarına yönelik eğitim planlaması gerektiğini ifade etmişlerdir. Uygulamadaki sorunlara yönelik olarak ise; öğrenci davranışları, farklı öğrenme ihtiyaçları, ailelerin tutumu, Rehberlik Araştırma Merkezi ile olan işbirliğinde aksaklıklar, öğrenciler arasındaki farklılık gibi faktörler yer almaktadır. Katılımcılar, kaynaştırma eğitiminin okul öncesi öğretmenlerinin mesleki gelişimlerine katkı sağladığını belirtmişlerdir. Kaynaştırma öğrencileri ile çalışan öğretmenler özel eğitim konusunda seminere veya hizmet içi eğitime ihtiyaçları olduğu ve bu ihtiyaçların karşılanması için ilgili kurumlar tarafından önlemler alınması gerektiğini önermişlerdir.

Anahtar Sözcükler: Okul Öncesi Eğitimi, Okul Öncesi Öğretmeni, Özel Eğitim, Kaynaştırma Eğitimi

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Rabia Bayram, Hakan Özak, Adnan Kırca
rabiaabayrammm@gmail.com, hakanozak@duzce.edu.tr, akrca@yahoo.com

Erken Çocukluk Eğitiminde Kaynaştırma/Bütünleştirme Uygulamalarındaki Sorunlara İlişkin Anaokulu Yöneticilerinin Görüşleri

Bu araştırmanın amacı, özel gereksinimli öğrencilerin kaynaştırma/bütünleştirme eğitimine yönelik okul öncesi yöneticilerinin görüş ve önerilerinin belirlenmesidir. Araştırmanın katılımcıları Düzce ilinde Merkez anaokullarında görev yapan ve Kaynaştırma öğrencisi bulunan 15 okul yöneticisinden oluşmaktadır. Araştırma verileri, nitel araştırma yöntemlerinden yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile toplanmıştır. Görüşmeler sonucunda elde edilen veriler, tümevarımsal veri analizi tekniği ile analiz edilmiştir. Tümevarımsal veri analizi sonucunda veriler temalar haline dönüştürülmüş ve araştırmanın bulgularına ulaşılmıştır. Bu araştırmanın bulgularına göre genel olarak yöneticilerin kaynaştırma/bütünleştirme hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Yöneticiler okul öncesi dönemde uygun koşullar sağlandığında kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarını yararlı bir uygulama olarak gördüklerini ifade etmişlerdir. Okulların fiziksel, donanım yetersizliğinin sorunlara neden olduğunu ifade etmişlerdir. Yöneticiler genel olarak kaynaştırma/ bütünleştirme uygulamasında en önemli faktörün öğretmenlerin olduğunu ve okul öncesi öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıklarını ifade etmişlerdir. Yöneticiler, okul öncesi öğretmenlerine hizmet içi eğitimlerinin yapılması, anaokullarında özel eğitim öğretmenlerinin görev alması, donanım ve yardımcı personel desteğinin sağlanması, yerleştirme kararı verilirken okul yöneticilerinden görüş alınması, Rehberlik Araştırma Merkezlerinin okullarla işbirliğini artırması gibi çeşitli önerilerde bulunmuşlardır.

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Ali Kurt, Meral Melekoğlu
alikurt0009@gmail.com, meralmelekoğlu@gmail.com

Okul Öncesi Genel Eğitim Sınıfına Devam Eden Görmeyen Çocuğa Geometrik Şekillerin Öğretim Sürecinin İncelenmesi: Bir Durum Çalışması

Bu araştırmanın amacı, okul öncesi genel eğitim sınıfına devam eden görmeyen bir çocuğa geometrik şekil kavramlarının öğretiminde yaşanan sorunların ve ihtiyaçların derinlemesine bir şekilde incelenerek bu sorunların ve ihtiyaçların ortaya koyulmasıdır. Bu araştırma nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması deseni ile tasarlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu X okulunda okul öncesi genel eğitim sınıfına devam eden görmeyen bir çocuk ve ona eğitim veren bir öğretmeni oluşturmuştur. Araştırmada çoklu bilgi kaynaklarını işe koşularak derinlemesine bir inceleme gerçekleştirmek amacıyla öğretmen demografik bilgi formu, öğrenci demografik bilgi formu, performans belirleme formu, görüşme, gözlem (yapılandırılmış ve yapılandırılmamış), araştırmacı günlüğü, ölçüt bağımlı ölçü aracı ve dokümanlardan elde edilen verilerden yararlanılmıştır. Bu veriler, içerik analiziyle analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda geometrik şekillerin genel olarak gören ve görmeyen çocukları kapsayacak şekilde anlatıldığı ancak çoğunlukla görmeyen çocuk açısından olmak üzere pek çok farklı sorun ve ihtiyaç ile karşılaşmıştır. Karşılaşan sorunların kaynağının daha çok öğretmenin bilgi eksikliği, ihtiyaçların ise genel olarak öğretmenin bilgisinin yetersiz olması ve materyal kaynaklı olduğu değerlendirilmiştir. Bu sebeple özellikle öğretmen ve diğer paydaşlar için bilgilendirme ve materyal temelli öneriler ön plana çıkmıştır. Son olarak görmeyen çocuğun geometrik şekiller özelinde veri toplama öncesi ve veri toplama sonrası bilgi düzeyi incelendiğinde her iki durumda da belli başlı öğrenme ihtiyaçlarının olduğu sonucuna varılmıştır.

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Şerife Demirdağlı, Mine Kizir
sserifegezer@gmail.com / minekizir@gmail.com

“Ben bakıcı değilim!” Özel Eğitimde Paraprofesyonellerin Rol ve Sorumluluklarına İlişkin Deneyimleri ve Görüşleri

Eğitimde paraprofesyonellerin yer alması Türkiye için yeni tartışılmaya başlanmış bir konudur. Paraprofesyonellerin rol ve sorumluluklarının, bulunduğu okula ve sınıfa göre değişkenlik gösterdiği, hatta bazı durumlarda aynı okulda görev yapan paraprofesyonellerin bile görev tanımlarında farklılıklar olmaktadır. Paraprofesyonellerin rol ve sorumluluklarının somut bir şekilde tanımlanmamış olması, bu hizmetten beklenen sonuçların alınmasında olumsuz bir etkiye neden olabilmektedir. Bu araştırmaya paraprofesyonellerin görev tanımlarının yapılması, istihdam koşullarının oluşturulması, niteliklerinin belirlenmesi ve eğitim içeriklerinin oluşturulmasında karar alıcılara, yöneticilere, uygulamacılara ve akademisyenlere katkı sağlayacağı düşüncesiyle gerek duyulmuştur. Bu çalışma, paraprofesyonellerin deneyim ve görüşlerini incelemiş ve bunlara dayalı önerilerde bulunmuştur. Bu çalışmada fenomenolojik desen kullanılmış ve özel eğitimde çalışan 15 paraprofesyonel ile yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Yapılan içerik analizinde dört tema ortaya çıkmıştır: (a) hizmet öncesi, (b) rol ve sorumluluklara dair deneyim ve görüşler (c) gereksinimler ve (d) önerilerdir. Bulgular, paraprofesyonellerin rol ve sorumluluklarının netleştirilmesinin önemini ortaya koymuştur. Ayrıca, paraprofesyonellere eğitim, istihdam ve iş güvencesi sağlamanın önemini vurgulamaktadır.

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Birol Susam, Sertan Talas
birolsusam@gmail.com, sertan_talas@hotmail.com

Kaynaştırma Öğrencilerinin Okulöncesi Dönemden İlkokula Geçişte Yaşadıkları Sorunlar

Okul herkes için yeni ve uyum sağlaması zaman alan bir ortamdır. Bazı öğrenciler bu yeni ortama daha kısa sürede uyum sağlarken bazı öğrencilerin uyum süreci çok uzun sürebilir. İlkokula geçiş süreci tüm öğrencilerin eğitim hayatında önemli yer tutan bir aşamadır. İlkokula geçiş sürecinde sorun yaşanmasının sebeplerinden biride öğrencilerin yetersizlik durumuna göre gerekli önlemlerin alınmamış olunmasıdır. Kaynaştırma öğrencilerinin ilkokula geçişi ile ilgili gerekli planlar oluşturularak öğrencinin bu süreçte sorun yaşamamasının önüne geçilmelidir. Kaynaştırma öğrencilerinin okulöncesi dönemden ilkokula geçişte yaşadıkları sorunları öğretmen görüşlerine göre değerlendirmeyi amaçlayan bu araştırma nitel araştırma desenlerinden olgubilim desen ile planlanmıştır. Araştırmanın çalışma gurubunu 12 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırma verilerine ulaşmak amacıyla 5 sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Elde edilen verilerin analizinde içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Elde edilen bulgulara göre en fazla yaşanan problemler; sosyal uyumda yaşanan sorunlar, dikkat toplayamama, işlevsel iletişim kuramama ve uzun süre derse katılamamadır.

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

TEMA:

*Erken Çocuklukta Müdahalede Aile Katılımı ve Eğitimi
(Aile-Merkezli Uygulamalar)*

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Sinan Kalkan, İlayda Uçar, Müjgan Haşimoğlu
snnklkn35@gmail.com, ilayda.ucaar@gmail.com, mujganak_gul@hotmail.com

Sense Ebeveyn Destek Protokolünün Otizmlı Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Duygu Durumları ile Çocuklarının Gelişimleri Üzerine Etkisi

Bu çalışmanın amacı, otizmlı çocuğa sahip olan ailelerin depresyon, kaygı ve umutsuzluk seviyelerinin çocuklarının gelişimsel süreçlerine etkisini incelemektir. Bunun yanı sıra otizmlı çocuğa sahip anne-babaların depresyon, kaygı, umutsuzluk seviyeleri ve çocuklarının gelişimsel süreçleri arasındaki ilişki ile otizmlı çocuğa sahip annelerin depresyon, kaygı, umutsuzluk düzeyleri ve çocuklarının gelişimsel süreçleri arasındaki ilişkide farklılık olup olmadığını incelemek amaçlanmaktadır. Araştırmada, deneysel araştırma modellerinden ön test-son test kontrol gruplu deneysel desen kullanılmıştır. Araştırmaya, 9'u deney ve 9'u kontrol grupları nda olmak üzere toplam 18 ebeveyn katılmıştır. Deney grubunda yer alan ebeveynlere Sense Ebeveyn Destek Protokolü uygulanmış, kontrol grubunda yer alan ebeveynlere ise herhangi bir uygulama yapılmamıştır. Bulgular, deney grubundaki ebeveynlere uygulanan Sense Ebeveyn Destek Protokolünün ebeveynlerin depresyon, kaygı ve umutsuzluk düzeylerini ve çocukların gelişimlerini olumlu yönde etkilediğini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: *Otizm, Gelişim, SENSE Ebeveyn Destek Protokolü, Ebeveynlik becerileri.*

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Mustafa Sevinç, Rabia Sude Günden, Candan Hasret Şahin
mussevinc11@gmail.com, rabiasudegunden@posta.mu.edu.tr, candansahin@mu.edu.tr

Bağımsız Yaşama Destek: Yardımcı Teknolojiler*

Yardımcı teknolojiler özel eğitime gereksinimi olan bireylerin bağımsızlık düzeylerini arttırmak, çevreleriyle olan sorunları en aza indirmek hem eğitimlerinde hem de hayatlarında onlara yardımcı olabilecek araç gereç ve yöntemlerdir. Yardımcı teknolojilerin amacı bireylerin eğitim ve öğretiminde onlara kolaylık sağlamaktır. Yardımcı teknolojilerin sınıflamasına baktığımızda gelişmişlik düzeylerine göre “düşük”, “orta”, ve “yüksek düzey” olarak karşımıza çıkmaktadır (Aldemir-Fırat, 2021; Çoklar, Ergenekon ve Odabaşı, 2018; Sani-Bozkurt, 2018). Düşük düzey yardımcı teknolojiler, sınıf ortamında kolaylıkla ve sıkça bulunabilen günlük yaşamda karşılaştığımız araç gereçlerdir. Örnek olarak fosforlu kalemler, kalem tutma aparatları, sayfa çevirme aparatları, kâğıtlar, görsel kartlar/resimli semboller, görsel çizelgeler, uyarlanmış makas gibi araç gereçler sıralanabilmektedir. Orta düzey yardımcı teknolojiler, özel eğitim alanında yaygın bir şekilde kullanılan teknolojik araç gereçler olarak tanımlanabilmektedir. Okuma kalemi, konuşma üreten araçlar, konuşan sözlük, konuşan hesap makineleri ve zamanlayıcılar örnek olarak sıralanabilmektedir. Yüksek düzey yardımcı teknolojiler, Bilgi ve İletişim Teknolojilerinde (BİT) yaşanan gelişmelerle hayatımıza dâhil olan yazılım ve donanımları kapsamaktadır. Bu gruptaki araç gereçlerde düşük ve orta düzeydeki teknolojilerden daha fazla dijitallik söz konusudur. Yüksek düzey yardımcı teknolojilere bilgisayar yazılımları, dijital kitaplar, mobil uygulamalar, akıllı kişisel asistanlar, arttırılmış gerçeklik uygulamaları, sanal gerçeklik, akıllı tahtalar, akıllı telefonlar, akıllı saatler, tablet bilgisayarlar, sesi yazıya dönüştüren yazılımlar ve yazıyı sese dönüştüren yazılımlar örnek olarak verilebilmektedir (Aldemir-Fırat, 2021; Çoklar, Ergenekon ve Odabaşı, 2018; Kaya, 2020; Sani-Bozkurt, 2017). Yardımcı teknolojilerin kullanımı özel gereksinimi olan bireylerin bağımsız yaşama katılımları için son derece önemlidir. Ancak ailelerin yardımcı teknoloji konusunda kullanım düzeylerinin uluslararası çalışmalarda da görüldüğü gibi sınırlı olduğu ve bu konuya ilişkin algılarının düşük olduğu, faydalı olarak gördüklerini fakat aktif olarak kullanmadıkları görülmektedir. Ülkemizde ailelerin yardımcı teknoloji kullanım durumlarına ve sürece ilişkin görüşlerinin incelendiği çalışma düzeyine ilişkin bir araştırmaya rastlanılmamıştır. Bu araştırmada ailelerin yardımcı teknolojiye ilişkin görüşlerinin ve kullanım düzeylerine yönelik bilgilerin edinilmesi, var olan durumun ortaya konulması, ailelerin yardımcı teknoloji edinimi, uyarlaması ve kullanım süreçlerinde ne tür durumlarla karşılaşıldığının belirlenmesi ve bu durumlara yönelik çözüm önerilerinin ortaya konulması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda ailelerin yardımcı teknolojiler hakkında kullanımın

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

düzeyleri, buna ilişkin görüşleri ve önerilerini belirlemeye yönelik iki aşamalı bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın ilk aşaması olan nitel aşamada özel gereksinimli çocuğu olan ailelerin yardımcı teknoloji kullanımına ilişkin ve sürece bu konuya ilişkin görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. İkinci aşamada ise özel gereksinimli çocuğu olan ailelerin yardım teknoloji kullanımına yönelik algılarının ve kullanım düzeyinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Karma yöntem araştırması olarak planlanan bu çalışmada keşfedici sıralı desen tercih edilmiştir. Bu çalışmanın ilk aşaması olan nitel aşamada amaçlı örnekleme türlerinden maksimum çeşitleme tercih edilmiştir. Çalışmaya çocuğu özel gereksinimli (zihin yetersizliği, öğrenme güçlüğü, fiziksel yetersizlik vb.) olan ve yardımcı teknoloji kullanan 12 ebeveyn belirlenip katılımları sağlanmıştır. Ailelere 12 sorudan oluşan Yarı Yapılandırılmış Görüşme Soruları yöneltilmiştir. Görüşmeler katılımcının uygunluğuna göre yüz yüze veya Zoom platformu üzerinden gerçekleştirilmiştir. Elde edilen veriler NVİVO 10 programı kullanılarak içerik analizi yapılmıştır. Bu çalışmanın ikinci aşamasında ise örnekleme belirleme tekniklerinden tabakalı örnekleme tekniği kullanılmış ve genel durumu belirlemek amacıyla Ailelerin Yardımcı Teknoloji Kullanımını Belirleme Anketi uygulaması gerçekleştirilmiştir. Ankete ilk aşamada olduğu gibi özel gereksinimli çocuğu olan ve yardımcı teknoloji kullanan ailelerin katılımı ölçüt olarak belirlenmiştir. Anket formu 3 bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde demografik bilgiler, ikinci bölümde yardımcı teknoloji kullanım sıklığı, üçüncü bölümde ise 16 sorudan oluşan anket maddeleri yer almaktadır. Anket katılımcılara hem çevrimiçi hem de yazılı sunulmuştur. Anket uygulamasının uygulandığı ikinci aşamada 100 katılımcıya ulaşılmıştır. Anket formuna bakıldığında katılımcıların özel gereksinimli çocuklarına yakınlık durumunun annesi (n=80), babası (n=10), ablası (n=2), abisi (n=2), dedesi (n=1), diğer aile üyesi (n=2), öğretmeni (n=3) olduklarını görmekteyiz. Çocuğun yetersizlik türüne bakıldığında otizm spektrum bozukluğu (n=47), görme yetersizliği (n=21), fiziksel yetersizlik (n=10), zihin yetersizliği (n=9), işitme yetersizliği (n=7), öğrenme güçlüğü (n=6) tanısı olduğunu görülmektedir. Katılımcıların eğitim düzeyine bakıldığında üniversite (n=43), lise (n=27), ilkokul (n=21), ortaokul (n=5), lisansüstü (n=2) ve okuryazar (n=2) olarak sıralanabilmektedir. İlk aşamada veriler yarı yapılandırılmış görüşme soruları yoluyla toplanarak NVİVO 10 analiz programıyla içerik analizi yapılmıştır. Bu veriler katılımcıların yardımcı teknolojilere yönelik a) işlevleri, b) katkıları, c) önerileri d) kullanırken karşılaşılan sorunlar ve baş etme, e) çocuğun kullanım süresi, f) çocuğun kullanım amacı ve g) kullanılan yardımcı teknolojiler olarak yedi tema altında ele alınmıştır. Bulgular incelendiğinde katılımcıların yardımcı teknolojilerin işlevlerine yönelik “Önünü göremediği için bastonunu bir nevi gözleri oluyor daktilo da onun kalemi defteri oluyor.” ve “hayatımızı destekleyen, kolaylaştıran teknolojik aletler” ifadelerini kullandığını görmekteyiz. Yardımcı teknolojilerin katkılarına ilişkin bakıldığında ise “kalabalık ortamda ders işlediği zaman U. öğretmene mesela adapte olamıyor. Bu açıdan mesela. Mikrofon kullanmak yaka mikrofonu kullanmak çok bize yarar sağlayabiliyor. Ve dışarıdaki olağan sesi bastırıyor. Sadece tek bir sese odaklanıyor. Bu sefer de dikkatini daha iyi toparlamış

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

oluyor. Anlamasını kolaylaştırıyor.” ifadesinde olduğu gibi olumlu anlamda katkı sağladığı gibi “zarardan başka bir katkısı yok” ve “sağlık açısından zorlaştırdığını söylüyor” ifadelerinde anlaşıldığı üzere katılımcılar olumsuz katkı sağladığını belirtmişlerdir. Yardımcı teknolojilere ilişkin katılımcıların önerileri temasına hakkında “Ulaşılabilir olması önemlidir.” ve “Uzman insan yok, yani şu an bana bir şey önerecek kimse yok.” ifadeleriyle yardımcı teknolojinin ediniminde ulaşılabilir olmasının ve kendilerinin yönlendirilmeye ihtiyacı olduklarını belirtmişlerdir. Katılımcılar, yardımcı teknolojileri kullanırken “orbitimiz var dedim. Ya onda kimse göstermediği için onu da kullanamıyoruz ya elimizdeki teknoloji var, öğreten kimse yok. Okulda da kimse bilmiyor.” diyerek yardımcı teknoloji kullanımına yönelik eğitim verilmediğini dolayısıyla tam anlamıyla kullanamadıklarını belirtmişlerdir. Aynı zamanda “Biz akıllı baston aldık. Wolker işte, şey, yani sürekli şarjı bitirdiği için telefonun şarjını çabuk bitiriyor. Titremesinden dolayı yani belli bir süre sonra devre dışı bırakmak zorunda kalıyor çocuk.” ve işitme cihazı için de “Cihazını sürekli sıkıntı kablolarında sıkıntı olduğu için hocam sorun yaşıyoruz. Artık pilleri çok pahalı.” gibi sorunlardan söz etmişlerdir. Katılımcıların özel gereksinimli çocuklarının yardımcı teknoloji kullanım süresi temasına baktığımızda ise “2 3 saat ortalama” ve “günde bi 3 4 saat rahat geçiriyor.” gibi kullanım süresinin olduğunu görmekteyiz. Katılımcıların özel gereksinimli çocuklarının yardımcı teknolojiyi “Sonuçta bu da görme engelli tahtayı görmediği için ses kayıt cihazına kayıt yapıyor. Evde tekrar yapıyor. Bu sayede dersi unutmamış tekrarını yapmış notunu dinleyerek almış oluyor.” veya “Dersinde kullanıyor. Kitaplarını okumak için kullanıyor.” ifadelerinde görüldüğü gibi akademik ve kişisel gelişim için kullanıldığı gibi “Şu anda bana bağımlı kalmak istemediği için bastonu kullanmak istiyor.” ifadesinde anlaşılacağı üzere bağımsız hareket için de kullanıldığını görmekteyiz. Son olarak katılımcıların özel gereksinimli çocuklarının kullandığı yardımcı teknolojiler temasına ilişkin “Yani İphone telefon kullanıyor iphone'larda biliyorsunuz görmeyen engelliler için voiceover var.” ve “bilgisayar” ifadelerinde görüldüğü üzere telefon ve bilgisayar yardımcı teknolojilerinin kullanıldığını görmekteyiz. Bunların yanında sıklıkla akıllı tablet, televizyon, voiceover ve Jawaos yazılımlarının, engelli puseti, koklear implant, katlanabilir baston, daktilo, braille ve ses kayıt cihazı yardımcı teknolojilerini sıralayabiliriz. İkinci aşamanın verileri incelendiğinde ailelerin çocuklarının ilk sırada tablet olmak üzere yardımcı teknolojilerden faydalandıklarını belirttikleri görülmüştür. Aileler (n=12) günlük ve sosyal yaşamında çocuklarının kullandığı yardımcı teknolojileri belirtmemiştir. Aileler, çocuklarının yardımcı teknolojileri günlük veya sosyal hayatında kullanım sıklığını ara sıra (n=41), çok sık (n=22), sık sık (n=20), nadiren (n=10) ve çok ender (n=5) kullandıklarını belirtmişlerdir. Katılımcılar sıklık belirtmemiştir (n=2). Eğitim amacıyla çocuklarının kullandıkları yardımcı teknoloji olarak telefon ilk sırada gelmektedir. Aileler (n=11) eğitim amacıyla çocuklarının kullandığı yardımcı teknolojileri belirtmemiştir. Aileler, eğitim sürecinde kullanılan yardımcı teknolojilerin sıklığını ise arada sırada (n=37), çok sık (n=21), sık sık (n=21), nadiren (n=11) ve çok ender (n=8) olarak belirtmişlerdir. Katılımcılar eğitim

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

sürecinde olan sıklığı belirtmemiştir (n=2). Anket maddelerine ilişkin genel duruma bakıldığında aileler, yardımcı teknolojinin çocuklarının bağımsız yaşamına katkı sağladığını (n=70) düşünmektedir. Bu konuda kararsız olan ailelerin (n=16) yanında katkı sağlamadığını düşünen aileler (n=13) de bulunmaktadır. Ailelerin yardımcı teknolojilerin çocuğunun gelişimini olumsuz yönde etkilediğini düşünüyorum maddesine çoğunlukla katılmadıklarını (n=52) belirtmişlerdir. Bu madde için kararsız olan aileler (n=26) ve yardımcı teknolojilerin çocuğunun gelişimini olumsuz etkilediğini düşünen aileler de (n=22) bulunmaktadır. Aileler yardımcı teknolojilerin çocuğunun eğitim sürecinde olumlu katkı sağladığını düşünüyorum maddesine katılıyorum (n=72), katılmıyorum (n=14) kararsızım (n=13), şeklinde görüş belirtmiştir. Yardımcı teknolojilerin çocuğunun akranlarıyla etkileşimine ve sosyal kabulüne katkı sağlıyor maddesine katılıyorum (n=65), katılmıyorum (n=20), kararsızım (n=14) şeklinde görüş belirtmiştir. Yardımcı teknolojilerin özel gereksinimli çocukların toplumsal ortamlara katılımında ve sosyal adaptasyonuna katılımında katkı sağladığını düşünüyorum maddesine katılıyorum (n=70), katılmıyorum (n=17) ve kararsız (n=13) olarak görüş belirtmişlerdir. Yardımcı teknolojilerin kullanımı özel gereksinimli ailelerin yaşamına olumlu yönde katkı sağladığını düşünüyorum maddesine katılıyorum (n=76), katılmıyorum (n=14), kararsızım (n=10) şeklindedir. Ailelerin yardımcı teknolojilerin elde edilmesinde devlet desteğinin sağlanmasına büyük çoğunlukla katıldığını görmekteyiz. Buna göre katılıyorum (n=80), katılmıyorum (n=11) ve bu konuda kararsızım (n=9) şeklinde görüş belirtmişlerdir. Ailelerin kendilerine yönelik yardımcı teknolojiler ve bunların kullanımı konusunda bilinçlendirilmesi gerektiğine maddesine katılıyorum (n=96), kararsızım (n=4) ve katılmıyorum (n=0) şeklinde görüş belirtirken çocuklarının yardımcı teknolojiler konusunda eğitim verilmesine katılıyorum (n=90), katılmıyorum (n=6) ve kararsızım (n=4) şeklinde görüş paylaşmışlardır. Yardımcı teknolojilerin kullanımı konusunda uzman desteğinin sağlanması gerektiğini düşünen (n=86) ailelerin yanında bu konuda kararsız olan (n=11) ve ihtiyacı olmadığını düşünen (n=3) aileler görüş belirtmişlerdir. Eğitim ortamlarında farklı yetersizliklere (zihin yetersizliği, fiziksel yetersizlik, görme yetersizliği vb.) hitap eden yardımcı teknolojilerin artması gerektiğini düşünen aileler katılıyorum (n=81), kararsızım (n=11) ve katılmıyorum (n=7) şeklinde katılım sağlamışlardır. Eğitim ortamlarında öğretmenlerin yardımcı teknolojiler konusunda bilinçlendirilmesi gerektiğini düşünen ailelerin (n=94) büyük çoğunlukta olduğunu görmekteyiz. Bu konu için kararsız (n=5) ve buna katılmayan (n=1) aile de bulunmaktadır. Aileler farklı becerilerin (sosyal, akademik, günlük yaşam vb.) öğretiminde yardımcı teknolojilerin kullanılmasının uygun olduğunu (n=78), kararsız olduğunu (n=13) ve uygun olmadığını (n=8) düşünmektedir. Yardımcı teknolojilerin eğitim ortamlarında kullanılmasında belirgin sınırlılıklar olduğunu düşünüyorum maddesine aileler katılıyorum (n=70), kararsızım (n=19) ve katılmıyorum (n=11) şeklinde görüş belirtmişlerdir. Çocuğunun yetersizliğine uygun yardımcı teknolojileri seçebildiğini (n=57), kararsız olduğunu (n=29) ve seçemediğini düşünen ise (n=12) şeklinde görüş belirtmiştir. Yardımcı teknolojilerin fiziksel veya görme yetersizliği

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

olan çocukların toplumsal ortamlara erişimine katkı sağladığını düşünüyorum maddesine de katılıyorum (n=73), kararsız (n=18) ve katılmıyorum (n=7) şeklinde görüş belirtmiştir. Karma yöntem olarak desenlenerek yürütülen bu çalışmanın bulguları incelendiğinde ailelerin yardımcı teknoloji denildiğinde belirli teknolojileri öncelik olarak kullandıkları, YT kullanım amacında yetersizlik türünün etkili olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra ailelerin her iki aşamada yer alan bulgularda da görüldüğü üzere YT teminini kendi maddi imkanlarıyla sağladığı belirtilmektedir. Bu konuda devlet tarafından gerekli desteklerin sağlanması ve artırılmasının uygun olacağı düşünülmektedir. Bunun yanı sıra aileler YT kullanmaktadır ancak doğru ve nitelikli kullanıma ilişkin uzman desteğine ve yönlendirmeye gereksinim duymaktadır. Ailelere YT kullanıma ilişkin eğitim programlarının hazırlanması oldukça önemlidir.

*Bu çalışma TÜBİTAK 2209A- Üniversite Öğrencileri Araştırma Projeleri Destekleme Programı kapsamında 2022-2023 yılı içerisinde desteklenmiştir.

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Hüseyin Altınır

hsyn_altnr@hotmail.com

Unutulmuş Adamı Tanımak; OSB'li Çocuğa Sahip Babalar

Aile ve özel gereksinimli çocuk üzerine yapılan çalışmalar incelendiğinde çalışmaların çoğunluğunun anne-çocuk etkileşimi üzerine olduğu görülmektedir. Babalar genellikle görmezden gelinen, yok sayılan bir kişi konumundadır. Bununla beraber her geçen gün toplumlarda meydana gelen sosyal, psikolojik, ekonomik değişimlerle beraber anne ve babaya biçilen kalıplaşmış düşüncelerde değişme başlamasıyla babaya biçilen rollerde genişlemelerin olduğu ve baba-çocuk etkileşimi üzerine daha fazla durulmaya başlandığı görülmektedir. Derleme çalışması olarak hazırlanan bu çalışmanın amacı, otizm spektrum bozukluğu (OSB) olan çocuğa sahip babalara ilişkin genel bir bilgi vererek, OSB'li çocuklar ve babaları arasındaki ilişkileri hakkında ayrıntılı bilgi sunmaktır. Yapılan çalışmalar incelendiğinde OSB'li çocuğa sahip babaların hem erken eğitim programlarında hem de araştırmalarda yeterince yer almadıklarını görülmektedir. Babaları çocuklarının eğitim ve müdahale programlarına dahil etmek hem annelerin yaşadığı sorumluluk, stres, kaygı gibi psikolojik baskıları azalttığı hem de çocukta dahil olmak üzere tüm ailenin olumlu yönde etkilediği görülmektedir. Her geçen gün babaların çocuklarının sorumluluğunu daha fazla alıyor, çocukları ile geçirdikleri zaman ve etkileşimleri artıyor. Artarak devam eden anlayış, OSB'li çocuğu da kapsayacak şekilde tüm aile bireylerinin ebeveynlik deneyimlerini ve yaşamlarını iyileştirmek için babaların ihtiyaçlarının en uygun şekilde desteklenmesi ve alanyazındaki sınırlılık giderilerek OSB'li çocuğu olan babaları daha fazla çocukların bakım, eğitim ve müdahale programlarına dahil edilmesi gerekmektedir

Anahtar Sözcükler: otizm spektrum bozukluğu, aile eğitimi, ebeveynler ve çocukları, babalar ve çocukları

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Cansel Aydemir, Hasan Gürgür
canselaydemir@gazi.edu.tr, hasangurgur@anadolu.edu.tr

Alanyazında İşitme Kayıplı Çocuklara Erken Müdahale

İşitme, konuşma dilinin edinimini sağlamada önemli rolü olan bir duydur. İşitme kaybı, sesli uyaranlar ile iletilen mesajların alınmasında güçlüğü neden olur. İşitme kaybı ile dünyaya gelen veya 0-3 yaş dönemde işitme kaybı oluşan çocukların konuşma dilinin ediniminden başlayarak duygusal, sosyal, akademik gelişim gibi birçok gelişim alanı etkilenir. İşitme kayıplı çocuklar ile işiten akranları arasındaki bahsedilen gelişim alanlarından dil gelişimi açısından farkın erken müdahale ile daha aza indirilebileceği belirlenmiştir. Bahsedilen bilgiler ışığında işitme kayıplı çocukların ve ebeveynlerinin yer aldığı araştırmaların zaman içindeki eğilimleri merak konusu halini almaktadır. Bu araştırmada 0-3 yaş aralığındaki işitme kayıplı çocuklar ile ailelerine sunulmuş erken müdahaleyi konu alan araştırmalar, belirli dahil etme kriterleri esas alınarak sistematik olarak taranmıştır. Araştırmanın dahil etme kriterleri, araştırmanın; -Web of Science ve ERIC veri tabanlarında taranması, “children with hearing loss, early intervention, family education” anahtar sözcüklerinden birini veya birkaçını içeriyor olması, 2000-2022 zaman aralıklarında yayınlanmış olmasıdır. Bu araştırmanın amacı, kriterleri içerecek şekilde seçilen araştırmaların; -0-3 yaş aralığındaki işitme kayıplı çocuklar ile ailelerini desteklemek üzere uygulanan erken müdahale hizmetlerini ve - 0-3 yaş aralığındaki işitme kayıplı çocuklar ile ailelerinin yer aldıkları araştırmaların araştırma yöntemi, uygulanan müdahaleler, katılımcı özellikleri, ulaşılan sonuçlar gibi çeşitli bakımlardan eğilimlerini tespit etmektir. Gerçekleştirilen taramalar sonucunda 2000-2022 yıl aralıklarında işitme kayıplı çocuklar ile ailelerini içeren ve erken müdahaleyi konu alan araştırmaların benzerlikleri ve farklılıkları, süreç içerisindeki gelişimleri ve sonuçları değerlendirilecektir.

Anahtar sözcükler: işitme kayıplı çocuklar, erken müdahale, aile eğitimi

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Ayşe Kaya, Meral Melekoğlu
ayseakaya7@gmail.com, meralmelekoglu@gmail.com

Zihin Yetersizliği Olan Çocuğun Oyun Becerilerinin Geliştirilmesinde Doğal Öğretim Temelli Aile Eğitim Programının (DOTAP) İncelenmesi: Vaka Çalışması

Zihinsel yetersizliği olan çocukların oyun becerilerini kazanma konusunda gerekli düzenlemelerin yapıldığı ortamlara ve onları destekleyecek bir yetişkine ihtiyaç duyduklarını söylemek mümkündür. Bu çalışmanın amacı Doğal Öğretim Temelli Aile Eğitim Programı'nın üç-altı yaş zihinsel yetersizliği olan çocuğun oyun becerilerinin gelişimine etki durumunun nasıl olduğunu incelemektir. Beş yaşında zihinsel yetersizliği olan bir erkek çocuk ve annesi çalışma grubunu oluşturmuştur. Araştırmanın verileri nitel ve nicel veri toplama teknikleri bağlamında aile bilgi formları, gözlemler, video kayıtları, Ebeveyn Davranış Değerlendirme Ölçeği ve 36-71 Aylık Çocuklar İçin Oyun Davranış Ölçeği aracılığıyla toplanmıştır. Nitel veriler içerik analizi, nicel veriler ise betimsel analiz ile analiz edilmiştir. Araştırmanın nitel verilerinden üç ana tema ve 18 alt tema elde edilmiştir. Uygulama sonrasında zihinsel yetersizliği olan çocuğun paralel oyun ve sosyal oyun davranışlarını kazandığı, annenin çocuğuna oyun becerilerini öğretirken doğal öğretim stratejilerini kullanmaya başladığı ve çocuk ve annenin etkileşimsel davranışları kazandığı gözlemlenmiştir. Sonuç olarak Doğal Öğretim Temelli Aile Eğitim Programı'nın zihinsel yetersizliği olan çocuğun oyun becerilerine, annenin doğal öğretim stratejilerini kullanmasına ve anne ve çocuk arasındaki etkileşime katkı sağladığını söylemek mümkündür. Bu çalışmanın bulguları ile zihin yetersizliği olan çocukların oyun tercihleri ve gereksinimleri, oyun desteğinde aile katılımının önemi ve doğal öğretim yaklaşımının oyun becerilerine katkısı alanyazındaki diğer çalışmaların bulguları ile benzerlik göstermiştir. Gelecekteki araştırmalar için, programın farklı beceriler üzerindeki etkisini belirlemeye yönelik araştırmalar yapılabileceği önerilmiştir.

Anahtar kelimeler: *Zihin yetersizliği, Oyun becerileri, Doğal öğretim yöntemi, Aile eğitimi*

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Elif Zeynep Metin Gemici, Yelda Koçak
elif.metin@kapadokya.edu.tr

Tek ebeveynli olan çocuklarda aile aidiyetinin sosyal öğrenme kuramı çerçevesinde incelenmesi: Nevşehir örneği

Bu araştırma, Nevşehir ilinde tek ebeveynli çocukların aile aidiyetini sosyal öğrenme kuramı ile araştırmak amacıyla yapılan nitel bir çalışmadır. Yöntem: Araştırma tek ebeveynli ile yaşayan 9-13 yaş arası 5 çocuk ile yapılmıştır. Katılımcılara kartopu örnekler ile ulaşılmış, yarı yapılandırılmış görüşme ile derinlemesine görüşme yapılmıştır. Araştırma için etik kurul izni ve katılımcılar ve ebeveynlerinden onam alınmıştır. Her bir katılımcı ile 15-20 dakika arasında süren bireysel derinlemesine görüşmeler yapılmıştır ve bu görüşmeler ses kayıt cihazı ile kayıt altına alınmıştır. Görüşme kayıtları dökümanite edilmiş ve içerik analizi kullanılarak analiz edilmiştir. Bulgular: Analiz sonucunda "aile anlamı", "tek ebeveynli ailenin anlamı", "tek ebeveynli ailede çocuk olmak", "aidiyet duygusu", "tek ebeveynli olma süreçleri olmak üzere beş kategori ve bu kategorilerin alt temaları belirlenmiştir. Sonuç: Tek ebeveynli çocukların aidiyet duygularının sosyal öğrenme kuramıyla bütüncül olarak değerlendirilmesi gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Tek ebeveynli çocuklar, aidiyet, sosyal öğrenme kuramı*

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Gülşah Eser
sibel.atl@gmail.com

Okul Öncesi Dönemindeki Özel Gereksinimli Çocukların Deprem Sürecinde Yaşadıklarının Aile Görüşleri Aracılığıyla İncelenmesi

6 Şubat 2023 Pazartesi sabahı saat 4.17 de merkez üssü Kahramanmaraş 'ın Pazarcık ilçesinde 7.7 büyüklüğünde meydana gelen 11 ili etkileyen deprem doğal afeti yaşanmıştır. Deprem bölgesinde 3 ay süreyle olağan üstü hal ilan edilmiştir. Gaziantep ili de depremden etkilenen iller arasında yer almaktadır. Tipik gelişim gösteren çocuklar için kış şartlarında zor bir süreç olmasının yanı sıra özel gereksinimli çocuklar için çok daha karmaşık, korku ve panik dolu günler yaşandığı görülmüştür. Bu araştırmanın amacı, özel gereksinimli çocukların deprem sürecinde yaşadıkları durumun aile görüşlerine dayalı olarak incelenmesidir. Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden fenomenolojik desen ile yürütülmüştür. Katılımcı grubunun belirlenmesinde ise ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın katılımcı grubunu Gaziantep ilinde yaşayan 3-6 yaş arası 13 özel gereksinimli çocuğun ebeveynleri oluşturmaktadır. Aile görüşlerini incelemek amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen veriler ise içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. Çalışma sonuçlandırıldığında ise dört ana temaya; deprem sürecinde yaşananlar, deprem sonrası görülen sorunlar , destek hizmetleri, problem davranış bulgularına ulaşılmıştır. Aileler, özel gereksinimli çocukların durumu anlamlandıramadıkları için huzursuz- agresif davranışlar sergiledikleri veya içine kapanma durumları olduklarını belirtmişlerdir. Yaşanan deprem süreci ve sonrasında özel gereksinimli çocukların çoğunlukla saldırgan davranışlar sergilediklerini ifade etmişlerdir. Deprem sürecinde korku ve panik halinde olduklarını tipik gelişim gösteren kardeşlerine oranla düzenlerinin değişmesinden (belli bir süre evlerine girememe, çadırda kalma, eğitimden uzak kalma) çok daha fazla etkilendiklerini belirtmişlerdir. Özel gereksinimli bireylerin eğitim, psikolojik destek, sosyal etkileşim ortamına ihtiyaç duydukları sonucuna ulaşılmıştır. Bulgular incelendiğinde depreme ilişkin metaforik hikayeler ,psiko-sosyal destek, oyun terapileri gibi destek hizmetlerinin sunulması önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: *Özel gereksinimli çocuklar, Doğal afet, Deprem, Okul öncesi dönemi, Erken çocuklukta özel eğitim.*

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Ceyhun Servi, Gözde Çinbay, Serap Yüce
ceyhunservi@gmail.com, gozdecinbay@gmail.com, serap.cardak@gmail.com

“Mutfakta Çocuk Var” Aile Eğitim Programının, Günlük Rutinlere ve Ailelerin Oyun Becerilerine Yansımaları

Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) sosyal-iletişimsel gelişimde yetersizlik, tekrarlayıcı davranışlar ve sınırlı ilgi alanlarıyla karakterize, erken çocukluk döneminden itibaren görülen nörogelişimsel bir bozukluktur. Mutfakta Çocuk Var (MÇV) programı, OSB olan çocuğa sahip anne-babalara, doğal bağlamda sosyal iletişim becerilerinin günlük rutinlerden mutfak etkinlikleri içerisinde kullanılmasının öğretilmesinin hedeflendiği, aile görüşleri, çevrimiçi oturumlar ve video geri bildirimlerden oluşan bir programdır. Bu çalışmada, MÇV’ ye katılan anne-babaların çocuklarıyla kurdukları ortak dikkat, ortak katılımı içeren etkileşim sürelerinde mutfak etkinlikleri ve oyun etkinlikleri arasında fark olup olmadığı incelenecektir. Ayrıca programa katılan ailelerin mutfak etkinliklerinde kullanmalarının beklendiği stratejileri, program sonunda oyun etkinliklerine genelleyip genellemedikleri de incelenecektir. Çalışma grubunu MÇV programının ikinci grubuna katılan 9 anne-baba oluşturmaktadır. Çalışmada 5 dakikalık anne-baba-çocuk etkileşim videoları, süre kaydı ile incelenecektir. Videolar, program sonrası oyun ve mutfak videoları, program öncesi ve sonrası oyun videoları olmak üzere iki grupta incelenecektir. Elde edilen sonuçlar alan yazındaki bilgiler ışığında tartışılacaktır.

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Duygu Dönmez, Hakan Özak
duygudonmez@duzce.edu.tr, hakanozak@duzce.edu.tr

Erken Çocukluk Özel Eğitimine İlişkin Ebeveynlerin Gereksinimlerinin Belirlenmesi

Erken çocuklukta özel eğitim, 0-6 yaş grubunda ve risk altında bulunan veya herhangi bir yetersizlik tanısı almış olan çocukların gereksinimlerini karşılamayı ve gelişimlerini en üst düzeyde desteklemeyi hedefleyen süreçtir. Erken çocukluk döneminin özel eğitim için kritik olduğu pek çok çalışma ile kanıtlanmıştır. Bu süreçteki özel eğitim çalışmalarında ise sadece yetersizliği olan çocuğu değil, ebeveynleri de desteklemek çocuğun gelişimi için oldukça önemlidir. Ebeveynlerin gereksinimlerinin belirlenerek ilgili desteklerin sağlanması hem çocukların gelişimi hem de ebeveynlerin yaşam kalitesi için önemlidir. Dolayısıyla ebeveynlerin her alanda ihtiyaç duyacakları gereksinimlerin doğru belirlenmesi gereklidir. Gereksinimleri doğru şekilde belirlenen ve buna uygun gerekli bilgi, beceri ve duygusal desteği alan ebeveynler kendi yaşam kalitelerini arttırırken çocuklarına vermeleri gereken desteklerde de daha başarılı olurlar. Her ailenin yapısına ve çocuğun yetersizliğine bağlı olarak kullanılacak farklı destek, yaklaşım ve uygulamalar vardır. Özel eğitim uzmanları aracılığı ile ailenin bu konularda bilinçlenmesi, çocukların gelecekteki tüm gelişim alanlarında ilerlemesine yol açacaktır. Bu çalışmada, Düzce il merkezindeki erken çocukluk döneminde özel eğitim tanısı almış 15 öğrencinin ebeveynleri ile görüşülecektir. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden görüşme tekniği kullanılacaktır. Elde edilen veriler analiz edilerek sonuçlar sunulacaktır.

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Emine Beste Aksoy, Burcu Yapar
bste_aksy@hotmail.com, byapar35@gmail.com

Okul Öncesi Dönemde Özel Gereksinimli Çocuğu Olan Ebeveynlerin Oyun Öğretimi Gereksinimlerinin İncelenmesi

Geçmişten günümüze filozoflar ve pedagoglar tarafından oyunun çocuğun fiziksel, zihinsel ve dil gelişimi üzerinde önemli bir rolü olduğu vurgulanmaktadır. Özellikle okul öncesi dönemde oyunun çocuk için beslenme ve bakım kadar temel bir gereksinim olduğu bilinmektedir. Bu dönemde çocuklar oyun sayesinde karşılaştıkları problemlere çözüm üretebilme, mantık yürütme ve kendini ifade edebilme olanağı bulmanın yanı sıra düşünce ve duygularını ifade edebilme ve toplumsal rollerini deneyimleyebilme fırsatı bulabilmektedir. Her ne kadar oyun bu dönemdeki çocuklar için en temel uğraş alanlarından biri olarak kabul edilse de özel gereksinimli olan çocukların oyun etkinliklerine katılımlarında sınırlamalarla karşılaştıkları alanyazında belirtilmektedir. Ayrıca özel gereksinimli çocukların oyunları sahip oldukları gereksinimlere göre tipik gelişim gösteren akranlarına kıyasla basitlik, sıklık, çeşitlilik, karmaşıklık açısından farklılık gösterebilmektedir. Bu durum da bu dönemdeki özel gereksinimli çocukların oyunlarının en önemli aktörlerinden biri olan ebeveynlerin çocuklarının dilsel, bilişsel, fiziksel ve sosyal gelişimine uygun oyun öğretmede sorun yaşamasına neden olabilmektedir. Bu bağlamda bu çalışmanın amacı okul öncesi dönemde özel gereksinimli çocuğu olan ebeveynlerin oyun öğretimine ilişkin gereksinimlerinin incelenmesidir. Nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması desenine göre tasarlanan bu çalışmaya okul öncesi dönemde özel gereksinimli çocuğu olan 15 ebeveyn katılacaktır. Araştırmanın verileri ilgili alan yazına ve uzman görüşlerine dayalı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilen yarı-yapılandırılmış bir görüşme formuyla toplanacak ve içerik analizi ile analiz edilecektir. Araştırmanın ailelere, alandaki uzmanlara ve araştırmacılara okul öncesi dönemde özel gereksinimli çocuğu olan ebeveynlerin oyun öğretimi gereksinimlerine ilişkin belirli bir farkındalık sağlayacağı beklenmektedir.

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Mehmet Emin Parlak, Mesut Saka
meparlak02@gmail.com, mesut.saka@usak.edu.tr

Antalya Kepez Devlet Hastanesi, Uşak Eğitim ve Araştırma Hastanesi Başlık: Çocukların Güvenliği İçin Ev Kazalarının Analizi: Adıyaman İli Kahta İlçesi Araştırması

Bu çalışma, 2021 yılında Adıyaman ili Kahta ilçesinde gerçekleştirilen bir araştırmanın sonuçlarını sunmaktadır. Araştırma, 0-6 yaş arasındaki çocukların güvenliği ve ev kazalarının analizi üzerine odaklanmıştır. Ev kazaları, çocukların yaşamlarının ilk altı yılında önemli bir sağlık riski oluşturur. Araştırma, Kahta Devlet Hastanesi polikliniğine başvuran 0-6 yaş arası çocukların ebeveynlerin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Çalışma sonuçlarına göre, ev kazası geçiren çocukların oranı %11 olarak belirlenmiştir. En sık ev kazaları (%44) oturma odasında meydana gelmiştir, ki bu ailelerin bu alanda daha fazla zaman geçirmeleriyle ilişkilendirilebilir. Ev kazalarının en yaygın türü, ev eşyalarının üzerinden kayarak veya takılarak düşme şeklindedir (%38). Çocukların yaşlarına göre ev kazalarının dağılımına bakıldığında, 1 yaş grubunda yüksekten düşme, 2-4 yaş grubunda takılıp kayarak düşme ve cisimlere çarpma, 5 yaş grubunda ise kesici ve delici aletlerle yaralanma daha fazla görülmüştür. Bu çalışma, ev kazalarının önlenabilir olduğunu ve çocukların güvenliği için bilinçlendirme ve eğitim programlarının önemini vurgulamaktadır. Özellikle anneler ve diğer bakıcılar, çocukların güvenliğini sağlamak için bilgiye açık bir grup olarak tanımlanmıştır. Ev kazalarını önlemek için alınacak önlemlerin, çocukların sağlığını koruma ve iyileştirme konusunda önemli olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Çocuk Güvenliği, Ev Kazaları, Adıyaman, Çocuk Sağlığı, Önleme.*

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

İrem Gürgah Oğul
iremgurahogul@gmail.com

Günlük Etkinlikler Üzerine Yeniden Düşünmek: Çocuğuma Matematiğı Nasıl Öğretiyorum?

Bu çalışmanın amacı, okul öncesi dönemde çocuğaya sahip olan dezavantajlı ailelerin erken çocukluk döneminde matematik öğrenmede ebeveyn desteğine ilişkin görüşlerini incelemektir. Çalışma nitel araştırma desenlerinden durum çalışması ile desenlenmiştir. Bu çalışmanın katılımcıları İzmir ilinde sosyoekonomik olarak dezavantajlı bölgelerde yaşayan 10 ebeveyn den oluşmaktadır. Çalışmanın katılımcıları, amaçlı örnekleme yöntemi kullanılarak belirlenmiştir. Çalışmaya dahil etme kriteri, ebeveynlerin sosyoekonomik olarak dezavantajlı bölgelerde yaşamasıdır. Çalışmada, ebeveynlerin erken dönemde matematik öğrenmede ebeveyn desteğine ilişkin görüşlerini ortaya çıkarmak amacıyla yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Araştırmacılar tarafından oluşturulan yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla elde edilen veriler, içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. Ebeveynlerin erken dönemde matematik öğrenmenin önemi, günlük etkinlikler sırasında çocuklarına sundukları matematik desteği ve çocuklarına matematik öğrenme konusunda destek sunmak için ihtiyaçlarına yönelik bulgular elde edilmiştir.

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Filiz Oben Bayraktar, Selin Erkan, Selin Ersoy, Nazmiye Evra Günhan Şenol, Talat Bulut
filizobenbayraktar@gmail.com, selinerkandkt@gmail.com, selinersoydkt@gmail.com,
negunhan@medipol.edu.tr, tbulut@medipol.edu.tr

Okul Öncesi Dönemde Kafiye Farkındalığının Dijital Aplikasyonla Desteklenmesi

Kafiye farkındalığı, fonolojik farkındalık alt becerilerinden biridir ve ileride okur yazarlık becerilerine temel oluşturur. Kültürümüzde önemli bir yeri olan tekerlemeleri içeren sokak oyunlarının azalması, pandemi şartlarını getirdiği sosyal izolasyon ve teknolojik alet kullanımının artması, bu becerileri geliştirmeye yönelik çocuğun birincil bakıcısıyla interaktif olarak oynayacağı bir aplikasyonun gerekliliğidir Kafiye becerilerini geliştirmeye yönelik olarak tasarlanan dijital aplikasyon, 8 hafta, haftada 4 gün, günde yarım saat süreyle ebeveyn rehberliğinde uygulandığında 4;00-5;11 yaş aralığındaki ana dili Türkçe olan çocukların fonolojik farkındalık becerilerinde ilerleme sağlar mı? bu projenin araştırma sorusudur. Yöntem Geliştirilen aplikasyonun fonolojik farkındalık becerilerine etkisini ölçmek için katılımcılar deney ve kontrol gruplarına ayrılmıştır. Deney grubu aplikasyonu belirtilen sürede kullanmıştır. Türkçe Fonolojik Farkındalık Testi tüm gruplara ilk test ve son test olarak uygulanmıştır. Program öncesi ve sonrası sonuçlar SPSS programında bağımlı örneklem T-testi kullanılarak karşılaştırılmıştır. Bulgular Türkçe Fonolojik Farkındalık Testi sonuçlarına göre, deney ve kontrol grubunda, ilk test-son test sonuçları eşleştirilmiş örneklem t-testi ile kıyaslandığında; yalnızca deney grubunda “sözcük atma”, “kafiye ayırt etme” ve “hece bölme” becerilerinde anlamlı bir artış görülmüştür. Tartışma Proje süreci çevrimiçi platformlar üzerinden yürütülmüştür. Risk yönetimi planına rağmen katılımcılar uygulamayı hipotezde belirtilen dozun altında kullanmıştır. Ancak araştırma sonucunda okul öncesi dönemde normal gelişim gösteren çocuklarda kafiye farkındalığını desteklemeye yönelik ebeveyn rehberliğinde dijital aplikasyon kullanımının etkililiği kanıtlanmıştır. Bu araştırma eğitici içerikli uygulamalarla gelişimi destekleyici ekran sürelerini teşvik etmekte ve gelecekteki daha geniş kapsamlı çalışmaları desteklemektedir. Sınırlılıklar, Sonuç, Öneriler İçeriğinin çevrimiçi sunumuyla yer ve zaman tasarrufu sağlanmış fonolojik farkındalık becerilerini desteklemeye katkı sağlamıştır. Velilerle çevrimiçi etkileşimin yetersiz kalması ve bağlantı, yazılım veya cihaz sorunları gibi teknik zorluklar araştırmanın sınırlılıklarıdır.

Anahtar kelimeler: *fonolojik farkındalık, erken müdahale, erken okuryazarlık, dijital aplikasyon, okul öncesi*

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Zeynep Sena Derdiyok

Bağlanma ve Biyodavranışsal Müdahale

Beynin ve düzenleyici sistemlerin hızlı gelişimi göz önüne alındığında, bebeklik ve erken çocukluk dönemleri kritik dönemlerdir. İlk yıllarda bebekler ve küçük çocuklar stresli veya zor uyarılarla karşılaştıklarında bunlarla başa çıkmak için stratejiler geliştirirler ve bu stratejileri geliştirmede kendilerine yardımcı olması için bir bakım verene güvenirler. Bebeklerin bakım verenler ile oluşturduğu bağlanma sistemi, güvenliği ve hayatta kalmayı teşvik etmek için önemli bir gelişim görevi olarak gelişmektedir. Ebeveyn duyarlılığı gibi olumlu ebeveynlik davranışlarını artırmak için bağlanmaya dayalı müdahaleler uygulanmaktadır. Bağlanma ve Biyodavranışsal Müdahale (ABC) bağlanma teorisi ve stres nörobiyolojisine dayanan, özen göstererek yanıt vermeyi, liderliği takip etmeyi ve korkutucu davranışları azaltmayı hedefleyen kanıta dayalı bir erken müdahale programıdır. Erken dönemde sıkıntı yaşayan çocukları ve ailelerini olumlu yönde etkileyerek ebeveynlerin başarılı bir şekilde besleyici bakım sağlamasına, liderliği zevkle takip etmesine ve korkutucu davranışları azaltmasına yardım etmektedir. 10 seanstan oluşan ABC, haftalık ev ziyaretleri yoluyla bakım veren ve çocuklar arasındaki sağlıklı ilişkileri geliştirmek için tasarlanmıştır. 6-24 aylık çocuklar için ABC-Infant (ABC-I) ve 24-48 aylık çocuklar için ABC-Toddler (ABC-T) olmak üzere iki versiyonu mevcuttur. Bağlanma ve biyodavranışsal müdahale bebek bağlanma güvenliğini ve çocuk davranışsal ve fizyolojik düzenlemesini desteklemek için tasarlanmış yoğun bir bağlanma temelli ebeveynlik müdahale programıdır.

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Furkan Zenbilcigil, Latife Özaydın
furkanzenbilcigilpdr27@gmail.com, latife.ozaydin@hku.edu.tr

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocukların Ebeveynlerinin Deprem Sonrası Günlük Yaşam Deneyimleri ve Denge Arayışları

Depremler, bireysel ve toplumsal etkileri olabilen, maruz kalanların yaşamlarında travmaya neden olan doğal afetlerdir. Küresel krize dönüşen Covid 19 salgını ile tüm dünya ülkeleri mücadele ederken özel gereksinimli çocukların ebeveynlerinin bu süreçte çocuklarının değişen rutinelere uyum sağlamalarını ve isteklerini karşılamada ne tür zorluklar yaşadıklarına tanık olduk. Ebeveynler henüz salgının etkilerinden kurtulmaya ve yeni normale uyum sağlamaya çalışırken 6 Şubat 2023 tarihinde Kahramanmaraş merkezli yaşanan iki büyük deprem ve ardından devam eden artçı şoklar tarihin en büyük doğal afetlerinden biri olmuştur. Bu çalışma yeni normale uyum sürecindeki Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) olan çocukların ebeveynlerinin depremle değişen günlük yaşamlarına ilişkin deneyimlerini ve karşılaştıkları zorluklarla baş etme yollarını, denge arayışlarını aydınlatmak amacıyla yapılmıştır. Nitel bir durum çalışması olarak yürütülen bu araştırmanın katılımcılarını Kahramanmaraş merkezli depremden en çok etkilenen ilçelerinden Gaziantep ili İslahiye ve Nurdağı ilçelerinde olan ve OSB'li çocuğu bulunan beş ebeveyn oluşturmuştur. Katılımcılarla açık uçlu sorulardan oluşan görüşme soruları ile bireysel yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiş ve elde edilen veriler içerik analiziyle analiz edilmiştir. Araştırmanın bulguları; Deprem Sonrası Uyum Sağladıkları Yeni Yaşam Döngüsü, Depreme İlişkin Deneyimleri, Depremin Ortaya Çıkardığı Zorluklarla Mücadele Etme ve Ebeveynlerin Uyum Sağlamalarını Kolaylaştıran Faktörler olarak dört tema ile açıklanmıştır.

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

TEMA:

Erken Çocuklukta Müdahalede Kültürel ve Dilsel Farklılıklar

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Savaş Berk, Şeyda Demir
asuman.saglam.06@gmail.com, meralmelekoglu@gmail.com, osmnysr7@gmail.com,
bektas_1268@hotmail.com, nilsrezo@gmail.com

Çok Kültürlü Anasınıflarında Öğrenim Gören Öğrencilerin Erken Okuryazarlık ve Matematik Becerilerinin İncelenmesi

Bu çalışmada, Türkiye’de çok kültürlü anasınıflarında eğitim gören çocukların Türkçe erken okuryazarlık ve matematik becerilerine yönelik ihtiyaçlarının belirlenmesi amaçlanmaktadır. Araştırmanın evrenini Gaziantep İl Millî Eğitim Müdürlüğü’ne bağlı anasınıflarında öğrenim gören Geçici Koruma Altındaki Suriyeli (GKAS) çocuklar oluşturmaktadır. Amaçsal örnekleme yöntemi ile belirlenen çalışma grubuna ise, ailelerinden katılım izni alınan yaşları 60-72 ay arasında değişen ve anasınıfı eğitimine devam eden 84 GKAS çocuk dahil edilmiştir. Veri toplama ve verilerin analizi süreçleri nicel araştırma yöntemlerinden tarama modeli kullanılarak gerçekleştirilmiştir. GKA Suriyeli çocukların Türkçe erken okuryazarlık becerilerine ilişkin veriler Erken Okuryazarlık Testi’nin (EROT); Alıcı Dil, İfade Edici Dil, Genel İsimlendirme, İşlev Bilgisi ve Harf Bilgisi alt testleri ile elde edilirken erken matematik becerileri ise Anasınıfı Çocuklarına Yönelik Erken Matematik Becerileri Değerlendirme Aracı (MATBED) toplanmıştır. Çalışma kapsamında gerçekleştirilen tüm değerlendirmeler, çocukların kendi okullarında belirlenmiş bir ortamda yaklaşık 25-30 dakikalık bireysel oturumlarla yürütülmüştür. Değerlendirmeler sonucu elde edilen veriler, iki aşamada analiz edilmiştir. İlk aşamada çocukların EROT ve MATBED’in alt testlerinden elde ettikleri puanların betimsel istatistikleri, ikinci aşamada ise puanların alt testlere göre düzeyleri ayrı ayrı hesaplanmıştır. Analizlerden elde edilen bulgular incelendiğinde; çalışmada yer alan GKAS çocukların erken okuryazarlık becerilerinde sadece Alıcı Dilde Harf Bilgisi alt testinde ortalama düzeyin üzerinde, erken matematik becerilerinde ise sadece Gruplama alt testinde ortalama düzeyde oldukları fakat diğer tüm alt alanlarda ortalama düzeyin altında oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma bulgularına dayalı olarak ileri araştırmalara ve uygulamaya yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Çok kültürlülük, anasınıfı, erken okuryazarlık, erken matematik becerileri.

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

TEMA:

Erken Çocuklukta Müdahalede Mesleki Eğitim

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Üzeyir Emre Kıyak
uzeyir.kiyak@usak.edu.tr

Özel Eğitim Öğretmenliği Öğrencilerinin Alternatif Destekleyici İletişim Sistemlerine Yönelik Tutumları

Yetersizliği olan bireylerin mevcut iletişim becerilerinin yere geçmeyi ya da desteklemeyi amaçlayan sistemler olan alternatif destekleyici iletişim sistemlerinin (ADİS) kullanımını gittikçe yaygınlaşmaktadır. Yetersizliği olan bireylerin büyük bir kısmı erken çocukluk döneminden itibaren iletişim sorunları yaşayabilmektedir. Bu çalışmanın amacı, özel eğitim öğretmenliği lisans öğrencilerinin ADİS'e yönelik tutumlarını belirlemektir. Çalışmada amaçlı örnekleme kullanılmış ve çalışmaya Uşak Üniversitesi Özel Eğitim Öğretmenliği lisans programında öğrenim gören 98 öğrenci katılmıştır. Çalışmada katılımcıların ADİS'e ilişkin tutumlarını belirlemek üzere Soto'nun 1997 yılında geliştirdiği, Servi ve Baştuğ'un 2021 yılında Türkçe'ye uyarladıkları "Alternatif ve Destekleyici İletişim Sistemlerine Yönelik Tutum Ölçeği" kullanılmıştır. Verilerin analizinde betimsel istatistikten yararlanılmıştır. Çalışma bulguları, özel eğitim öğretmenliği öğrencilerinin ADİS'e yönelik olumlu tutumlara sahip olduğunu, iletişim becerilerine ilişkin çalışmaların yetersizlik dereceleri fark etmeksizin her bir öğrenciyle gerçekleştirilmesi gerektiğini düşündüklerini ve öğrencilerinin iletişim becerilerinin gelişmelerinin öğretmenlerin çabalarından ve etkili öğretim yaklaşımlarını kullanmalarından kaynaklandığına inandıklarını göstermektedir. Katılımcılar "Dil ve İletişim Becerilerinin Desteklenmesi" dersini almışlardır ancak katılımcıların hiçbiri ADİS'e yönelik ders almamışlardır. Katılımcıların "Dil ve İletişim Becerilerinin Desteklenmesi" dersi ile birlikte pek çok öğretim yöntemine ilişkin ders almış olmalarının ADİS'e yönelik tutumlarının olumlu olması üzerinde etkili olduğundan söz edilebilir. Ek olarak, özel eğitim öğretmenliği lisans programlarında ADİS'e ilişkin dersler açılması önerilebilir.

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Burcu Yapar, Emine Beste Aksoy
byapar35@gmail.com

Özel Eğitim Öğretmeni Adaylarının Çocuğa İlişkin Metaforları

Metaforlar bir ilgi veya benzetme sonucu gerçek anlamından başka anlamda kullanılan sözleri veya kavramları ifade etmektedir. Bir başka deyişle metaforlar bir kavramı, olguyu başka bir kavramla benzerlik kurarak anlatma yoludur. Metaforun, bir kavram veya durumu sembolik olarak başka bir durum veya kavramla ifade etme biçimi olarak tanımlandığını söylemek mümkündür. Birçok farklı disiplinde metaforla ilgili çalışmaların yapıldığı görülmektedir. Böylelikle bireylerin bir konu hakkındaki fikirleri doğrudan sorulmadan dolaylı bir şekilde elde edilmektedir. Bu araştırmada da özel eğitim öğretmeni adaylarının çocuk kavramına ilişkin metaforları araştırılmıştır. Öğretmenlik mesleğini icra edecek olan ve özel gereksinimli bireylerle çalışacak olan adayların çocuğa ilişkin bakış açılarının metaforlar aracılığıyla ele alınması önemli görülmektedir. Bu çalışmada bir devlet üniversitesinde öğrenim gören özel eğitim öğretmenliği bölümü öğrencisi olan adaylardan çocuk kavramına ilişkin metafor üretmeleri istenmiştir. Çalışmada öğretmen adaylarının “çocuk” kavramına ilişkin algılarını belirlemek için araştırmacılar tarafından bir metafor cümlesi şablonu hazırlanmıştır. Hazırlanan bu şablon bireylere sunulmadan önce metaforun ne olduğu hakkında kısa bir bilgilendirme paragrafına yer verilmiştir. Bireylerin metafor hakkında bilgi sahibi olmaları sağlandıktan sonra adaylara “Çocuk..... gibidir; çünkü” şeklinde hazırlanan tümce verilmiştir. Bireylerden bu tümceyi kendi algılama biçimlerine göre tamamlamaları istenmiştir. Çalışmada 100 öğretmen adayına ulaşılmıştır. Elde edilen metaforlar bir nitel analiz yöntemi olan içerik analizi yoluyla incelenecektir. Ulaşılan bulgular doğrultusunda tema ve alt temalar frekans ve kategoriler halinde sunulacaktır. Çalışma sonucunda bireylerin çocuk metaforlarının genel anlamda olumlu temalar altında toplanacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Metafor, çocuk, özel eğitim.

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Ayşe Nur Kekic, Elif Karabulut

aysenur.kekic@tohumotizm.org.tr ; elif.karabulut@tohumotizm.org.tr

Özel Eğitim Kurumlarında Görev Alan Personelin Profesyonellik Becerilerinin Güçlendirilmesine İlişkin Örnekler

Türkiye’de özel gereksinimli bireylerin eğitiminde yer alan kişilerin profesyonel davranışlar sergilemesi önemle üzerinde durulması gereken bir konu olmalıdır. Profesyonellik, özel eğitim kurumunda görev yapan personel, aile, öğrenci gibi tüm paydaşların ekip çalışması içinde etkili bir öğretim ortamı oluşturulmasını sağlar. Özel gereksinimli bireylerin müdahaleden en etkili faydayı alabilmesi için iletişim, bilgi paylaşımı, öğretim programlarının düzenlenmesi, ilerlemenin takip edilmesi, mesleki gelişim, kişi ve kurumlar arası iş birliğinin düzenlenmesi önemli bir role sahiptir. Bu amaçla özel gereksinimli bireylere temas eden kişilerin profesyonel davranışlar sergilemesi, geri bildirim alma ve verme stratejilerinin doğru kullanımı programın etkililiğini arttırmaktadır. Bu doğrultuda eğitimcilerin çocuğun programlarıyla ilgili toplantılara etkili bir katılım sağlaması, programlarını düzenli takip etmesi, ekip arkadaşlarıyla gerekli bilgileri paylaşması, görevlerini zamanında tamamlaması, öğrenci ve ailelerinin haklarını koruması, düzenli ve temiz çalışma ortamı oluşturmasının yanında kişisel görünümüyle örnek teşkil etmesi gerekmektedir. Özel eğitim alanında çalışan kişilerin uzmanlık kazanabilmesi için sahip olması gereken etik ilkeler arasında dürüstlük, tarafsızlık, meslek itibarı, mesleki yeterlilik, iş birliği ve etkili iletişim gibi maddelerin profesyonel davranışlar sergileyen kişilerin özelliklerinden olduğunu da göz önünde bulundurarak bu davranışların kazanılması için sık sık kurum içinde iş başında ve hizmet içi eğitimlerin düzenlenmesi ve bir süpervizör tarafından sürecin yönetilmesi özel eğitim kurumlarının müdahaledeki etkililiğinin artırılmasını sağlayacaktır. Bu çalışmada İstanbul ilinde bulunan bir vakfın özel özel eğitim kurumunda uygulanan profesyonellik becerilerini geliştirmeye yönelik yapılan geri bildirim alma ve verme süreçleri örnekleri sunulacaktır.

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Melih Ünsal, Hakan Özak, Adnan Kırca
melih401998@gmail.com, hakanozak@duzce.edu.tr, akrca@yahoo.com

Özel Eğitim Anaokulunda Uygulanan BEP Danışmanlık Hizmetlerinin Etkililiğine İlişkin Öğretmen Görüşleri

Günümüzde özel gereksinimli bireyler ve özel gereksinimli bireylere verilen eğitim anlamında çeşitli gelişmeler olmaktadır. Özel gereksinimli bireylerdeki farklılıklara bağlı olarak eğitim hizmetlerinin yürütülmesinde bireyselleştirilmiş eğitim programları (BEP) önemli bir yere sahiptir. BEP öğrenciye sunulacak eğitim hizmetlerinin kalitesini belirleyen bir kılavuzdur. Bu nedenle bepleri öğrencinin özelliklerine uygun ve kapsamlı hazırlanması önemlidir. BEP hazırlama sürecinde öğrencinin performansının belirlenmesi ve uygun bir program hazırlanması için bep ekibinin çalışmaları oldukça önem taşımaktadır. Ayrıca eğitim sürecinde bep toplantıları ile süreç izlenerek değerlendirilip gerekirse programda güncellemeler yapılmalıdır. Bu çalışmanın amacı BEP hazırlama sürecinde öğretmenlere sunulan bep danışmanlık hizmetlerinin etkililiklerinin öğretmenlerin görüşlerine göre incelenmesidir. Araştırma nitel araştırma desenlerinden durum çalışması deseninde yürütülmüştür. Araştırmaya 2022-2023 eğitim öğretim yılında Düzce ilindeki bir özel eğitim anaokulunda görev yapan 15 öğretmen katılmıştır. Verileri toplamak için yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Veriler içerik analizi tekniği ile analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda BEP toplantılarındaki danışmanlık hizmetlerinin öğrencinin performansının farklı alanlarda daha iyi belirlenmesi, öğrencinin eğitimine ilişkin görev ve sorumlulukların netleşmesi, eğitim sürecinde yöntem ve değerlendirme araçlarının etkili ve işlevsel seçilmesinde yardımcı olması, farklı öğretim yöntem ve tekniklerine ilişkin öğretmenlere destek verilmesi ve ebeveynlerin çocuklarını daha iyi tanımaları ile öğretim sürecindeki sorumluluklarının farkında olmalarına ilişkin yararlı bir süreç olduğu ortaya çıkmıştır.

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

İlknur Nurkan, Yeşim Güleç Aslan, Özcan Erkan Akgün
melih401998@gmail.com, hakanozak@duzce.edu.tr, akrca@yahoo.com

Psikolojik Danışmanların Özel Eğitimde Öz Yeterlik Algıları ve Özel Gereksinimi Olan Bireylere Yönelik Tutumları

Bu araştırmada psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin özel eğitimde psikolojik danışma ve rehberliğe ilişkin öz yeterlik algıları ve özel gereksinimi olan bireylere yönelik tutumları incelenmiştir. Psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin katıldığı bu araştırmada veriler; Kişisel Bilgi Formu, Rehber Öğretmen Özel Eğitim Öz Yeterlik Ölçeği ve Engellilere Yönelik Tutum Ölçeği kullanılarak toplanmıştır. Araştırmanın verileri; IBM SPSS Statistics 26 paket programı ile analiz edilmiş, betimsel analizler, korelasyon analizi, bağımsız örneklem t testi analizi, tek yönlü varyans analizi, Kruskal-Wallis testi, Mann-Whitney U testi kullanılarak incelenmiştir. Araştırmada; psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin özel gereksinimi olan bireylere yönelik tutumları olumsuz olarak bulunurken, özel eğitim öz yeterlik algılarının orta düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmanın dikkat çeken bir sonucu ise psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin özel gereksinimi olan bireylere yönelik tutumları ile özel eğitim öz yeterlik algıları arasındaki ilişkinin negatif yönde ve anlamlı düzeyde olmasıdır. Öz yeterlik ve tutum puanları cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, mesleki çalışma süresi, kurum türü ve özel eğitime yönelik hizmet içi eğitim alma değişkenlerine göre incelendiğinde, tutum ve öz yeterlik puanlarında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Sonuçlar alan yazın ışığında tartışılmıştır.

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Ekrem Çalgın, Volkan Karakuş, Emre Vanlı, Esin Çakmak
ekremcalgin@gmail.com, volkankarakus38@gmail.com, emrevanli1980@hotmail.com,
esss_71alp@hotmail.com

Disleksiye Anlamak ve Yaşamak

“DİSLEKSİYİ ANLAMAK YAŞAMAK” atölye çalışması; bu öğrencilerin hayatında yer alan herkesin dünyayı kısa süreliğine de olsa onların gözünden görme fırsatı sağlayan küçük grup simülasyon çalışmasıdır. “D.A.Y.” atölye çalışması 8 ana bölümden oluşmaktadır. Okul öncesi dönemde: • Konuşmada gecikme görülebilir. • Birbirine yakın heceli kelimelerde sesler karıştırılır. • Ayakkabıların bağlanmasında başarısızlık yaşanır. • Sağ-sol karıştırılır. • Alfabedeki harf ve seslerin öğrenilmesinde zorluk yaşanır. • Zaman ve yön kavramları birbirine karıştırılır. Okul döneminde: • Yavaş ve hatalı okunur. • Yazı bozuklukları çok sık görülür. • d ile b, p ile b harflerini karıştırılır. • Okuduğunu anlamada sorun yaşanır. • Okurken sık sık harfler karıştırılır • Ayna görüntüsü ile ters olarak yazma. • Dikkat dağınıklığı veya erken unutma görülür. 1. Engellenme, Kaygı ve Gerginlik 2. İşleme 3. Risk Alma 4. Görsel Algı 5. Sözel Anlatım 6. Algının Davranış Üzerindeki Etkisi 7. Okuma, Çözümleme, Okuduğunu Anlama 8. Motor Koordinasyon Becerileri Çalışma sonunda katılımcıların: 1. Özel öğrenme Güçlüğü ve çeşitli alt grupları hakkında farkındalık kazanmaları. 2. Özel Öğrenme Güçlüğü'nün türleri hakkında (Disleksi, Disnomi, Dispraksi vb.) deneyim yoluyla bakış açısı kazanmaları. 3. ÖÖG tanımlı bireylerle sınıf içi uygulamada kullanılacak pratik öneriler edinmeleri, 4. ÖÖG'li bireylerin sınıf içinde yaşamış oldukları engellenme, kaygı ve gerginlik vb. durumlarını deneyimlemeleri ve çözüm yolları bulmaları hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Öğrenme Güçlüğü, Disleksi, Atölye, Simülasyon

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

İpek Süzer Gamlı
suzeripek@gmail.com

Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu Olgularında Ekran Süresinin Klinik Görünüm ve Belirti Şiddeti Üzerine Etkisi

Giriş: Ekran maruziyetinin, çocukların nöropsikolojik gelişimleri üzerinde olumsuz etkilerinin olabileceği bildirilmektedir (Wu, 2022). Çalışmalar, ağırlıklı olarak ekran süresi ile agresif davranışlar, düşük inhibitör kontrol ve dürtüsellik başta olmak üzere dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu (DEHB) belirtileri üzerinde durmaktadır (Nikkelen, 2014). Bu çalışmada, DEHB tanısı alan çocuklarda ekran süresinin klinik görünüm ve belirti şiddeti üzerindeki etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Yöntem: Çocuk ve ergen psikiyatri polikliniğine başvuran ve DEHB tanısı alan 215 çocuk çalışmaya alınmıştır. Olguların sosyodemografik veri formları, Conners anababa derecelendirme ölçeği (CADÖ) ve Conners öğretmen derecelendirme ölçekleri (CÖDÖ) incelenmiştir. Bulgular: Olguların ortalama medya kullanım süreleri $6,27 \pm 2,89$ saat/gün idi. Olgular arasında cinsiyet veya DEHB alt tipi arasında fark saptanmadı ($p > 0.05$). İnternet/bilgisayar kullanımı ile düşük anne eğitimi arasında anlamlı ilişki saptandı ($p < 0.05$). Günlük akıllı telefon kullanımı ile düşük baba eğitim düzeyi, düşük akademik başarı anlamlı düzeyde ilişkili bulundu ($p < 0.05$). Düzenli akıllı telefon kullanımı ile CADÖ karşı gelme, dikkatsizlik ve klinik global izlem (CGI) puanları arasında anlamlı ilişki saptandı ($p < 0.05$). Günlük TV izleme ile hiperaktivite skorlarında ve internet-bilgisayar kullanım süresi ile karşı gelme ve CGI skorları arasında pozitif yönlü, zayıf ilişki saptandı ($p < 0.05$). Günlük medya süresi ile karşı gelme ve hiperaktivite skorları arasında pozitif yönlü, zayıf ilişki saptandı ($p < 0.05$). Tartışma: Çalışmamız ile DEHB tanılı çocukların güncel rehberlerde önerilenden daha yüksek seviyede medya maruziyeti olduğu gösterilmiştir (Chassiakos, 2016). Ek olarak, çalışmamızda literatür ile uyumlu olarak DEHB belirtileri ve medya maruziyeti arasında ılımlı bir ilişki desteklenmektedir. (Beyens, 2018; Nikkelen, 2014). Sonuç ve öneriler: Medya maruziyetinin tüm sosyokültürel seviyelerde, cinsiyet, alt tip fark etmeksizin sorgulanması DEHB tedavisinin multidisipliner yönetimi açısından yararlı olabilir.

Anahtar kelimeler: *DEHB, medya, çocukluk, nörogelişimsel*

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Mehmet Emin Kalaylı, Furkan Akdağ
suzeripek@gmail.com

Erken Çocukluk Döneminde Zihin Kuramı ile Yapılan Çalışmaların İncelenmesi: Bir Sistematik Alanyazın Taraması

Zihin kuramı, bireylerin kendileri ve diğer insanların düşüncelerini, duygularını, niyetlerini ve inançlarını anlamayı ve tahmin etmeyi sağlayan bilişsel bir yetenektir. Bu kavram, bireylerin başkalarının zihinsel süreçlerini anlamak ve onları sosyal etkileşimlerde daha iyi anlamak için kullandıkları bir kavramsal çerçeveyi ifade eder. Erken çocukluk döneminde zihin kuramı, çocukların yaşamlarının ilk yıllarında geliştirdikleri ve diğer insanların düşüncelerini, duygularını, niyetlerini ve inançlarını anlamayı içeren bilişsel bir yetenektir. Erken çocukluk dönemi, zihin kuramı becerilerinin gelişimi önemli bir yer tutmaktadır. Zihin kuramı becerilerinin desteklenmesi amacıyla çeşitli müdahaleler çocuklara uygulanmaktadır. Uygulanan bu müdahaleler alanyazında sıkça karşımıza çıkmaktadır. Bu kapsamda hangi müdahale uygulamalarının etkili sonuçlar verdiğini, hangi uygulamaların sınırlı katkı sunduğunu, geçmişten bugüne uygulanan müdahalelerin gidişatını ortaya koymak önemli görülmektedir. Bu nedenle mevcut çalışma erken çocukluk döneminde zihin kuramı becerilerinin desteklenmesi için uygulanabilecek etkili ve verimli müdahalelerin neler olabileceğine yönelik rehber işlevi görecektir. Mevcut araştırmada erken çocukluk döneminde zihin kuramını geliştirmeye yönelik olarak uygulanan müdahale çalışmaları alanyazında sistematik olarak taranacaktır. Zihin kuramı, erken çocukluk, özel eğitim kavramları kullanılarak ulusal ve uluslararası alanyazın taranacak olup, taramalar Google Akademik, ERIC ve Web of Science veri tabanları aracılığıyla yapılacaktır. Araştırmanın örneklemini oluşturacak çalışmaların erken çocukluk dönemini hedef alması, bir müdahale çalışması olması, Türkçe veya İngilizce dillerinde yayınlanmış olması gerekmektedir. Örnekleme oluşturan çalışmaların belirlenmesinin ardından, elde edilen çalışmalar uygulanan müdahale yöntemi, örneklem grup, elde edilen bulgular ve etkililik düzeyleri bağlamlarında tablolandırılacaktır. Sonuç olarak hangi müdahalelerin erken çocukluk döneminde hangi yaş grubunda etkili sonuçlar verdiği ve zaman içerisinde müdahalelerin değişimi gibi bilgiler tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: *zihin kuramı, erken çocukluk, özel eğitim.*

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Hilal Gengeç, Reşat Alatlı
gengechilal@gmail.com, resatalatli@gmail.com

Öğrenme Güçlüğü Olan Çocuğa Sahip Ailelerin Ev Okuryazarlık Ortamına İlişkin Görüş ve Deneyimlerinin İncelenmesi

Erken okuryazarlık becerileri ile ilerleyen okul yıllardaki okuma ve akademik başarı arasındaki pozitif yöndeki ilişki bilinmektedir. Bu ilişki göz önünde bulundurulduğunda bu becerilerin çocuğun okul öncesi dönemde zamanının önemli bir kısmını geçirdiği ev ortamlarında desteklenmesinin son derece önemli olduğu görülmektedir. Ayrıca okul öncesi eğitim programında erken okuryazarlık becerilerine yönelik sınırlı kazanımın olması, var olan kazanımların çoğunun bağımsız alt alanlar şeklinde sunulmaması ve sınırlı uygulama örneği olması da bu becerilerin öncelikli olarak ev ortamında desteklenmesinin gerekliliğini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda öğrenme güçlüğü tanısı olan öğrencilere erken dönemlerde sağlanan ev okuryazarlık ortamının niteliğini, bu ortamda sağlanan olanakların ve yaşanan deneyimlerin ortaya konulmasının son derece önemli olduğu düşünülmektedir. Bu doğrultuda çalışmanın amacı, ilkokul 2. ve 3. sınıfa devam eden ve öğrenme güçlüğü tanısı olan çocuğa sahip ailelerin ev okuryazarlık ortamına ilişkin görüş ve deneyimlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda ilkokul 2. Sınıfa devam eden çocuğa sahip 10, ilkokul 3. sınıfa devam eden çocuğa sahip 10 olmak üzere toplam 20 aile ile görüşülmüştür. Aile ve çocuk ile bilgi almak için 'Ebeveyn- Çocuk Bilgi Formu', ev okuryazarlık ortamı ile ilgili detaylı bilgi almak amacıyla ise araştırmacılar tarafından hazırlanmış ve altı sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Tüm görüşmeler ailelerin uygun olduğu gün ve saatte daha önceden belirlenmiş olan bir ortamda gerçekleştirilmiştir. Görüşme sırasında ailelerin verdiği cevaplar ses kayıt cihazı ile kaydedilmiştir. Görüşme süreleri 45 ile 60 dakika arasında değişmiştir. Elde edilen veriler, içerik analizi tekniği ile analiz edilmiştir. İçerik analizinde MAXQUADA 2022 programından yararlanılmıştır. Elde edilen sonuçlar alanyazın temelinde tartışılmıştır.

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Melda Sorkun, Ezgi Ersönmez, Duygu Satoğlu
dktmeldasorkun@gmail.com, ezgi.ersnmz@hotmail.com, dktduygusatoglu@gmail.com

Türkiye’de Çift dilli Ortamda Yetişen Çocukların, Tek Dilli Ortamda Yetişen Akranlarına Kıyasla Erken Okuryazarlık Becerilerinin Yeterliliği

Türkiye’de örgün eğitim alacak çocukların önemli bir kısmı okula başlarken Türkçe dışında bir dil daha bilmektedir. Bu durumun Türkçe okuma-yazma eğitimi sırasında çocuk için zorluklar oluşturabileceği ve çocuğun gelecekteki eğitim hayatını etkileyebileceği öngörülmektedir. Bu araştırmayla çift dilli ortamda yetişen çocukların erken okur-yazarlık için gerekli olan becerilerinin test edilmesi ve tek dilli akranlarına kıyasla bu becerilerinin geride olduğunun belirlendiği durumlarda olası önlem ve müdahalelerin tartışılması hedeflendi. Araştırma örneklemini çift ve tek dilli ortamlarda yetişen 5-6 yaş arası, okul öncesi çocuklar oluşturdu. Araştırma sonuçlarının doğru yorumlanabilmesi için araştırmaya dahil edilecek olan çocukların herhangi bir gelişimsel bozukluğa sahip olup olmamaları aileden anamnez alınarak kaydedildi. Araştırma sonuçlarının tutarlı olabilmesi adına çift dilli ortamda yetişen çocukların yetiştiği ortamlardaki diller aynı seçildi. Bu bağlamda, Kürtçe-Türkçe konuşulan ortamlarda yetişen çocukların bu projeye dahil edilmesi planlandı. Toplam 39 katılımcıya ulaşıldı; 19 katılımcı çift dilli ortamda yetişenler olarak ilk grubu, kalan 20 katılımcıya tek dilli ortamda yetişenler olarak ikinci grubu oluşturdu. Katılımcıların yetiştikleri ortamların çift ya da tek dilli olması bağımsız değişkeni; bu duruma bağlı Erken Okuryazarlık Testinden aldıkları erken okuryazarlık becerilerine ilişkin skorlarıysa bağımlı değişkeni oluşturdu. Çalışmada kullanılan EROT, 5-6 yaş çocuklara uygun olarak hazırlanmış ve standardizasyonu yapılmış bir testtir. Araştırmaya katılan katılımcılar yukarıdaki kriterlere uygun şekilde seçildi ve katılımcılara EROT uygulandı. Katılımcıların ilgili testten aldıkları skorlarla SPSS programında gruplar arası farklılıklar bağımsız grup T testi ile test edildi. Çalışma bulgularının değerlendirilmesi sonucunda çift dilli ortamda yetişen çocukların, tek dilli ortamda yetişen akranlarına kıyasla erken okuryazarlık becerilerinin yetersiz olduğu alanlarda alınacak önlem ve müdahaleler planlandı; ilgili paydaşlar bilgilendirildi.

Anahtar kelimeler: *çift dillilik; erken okuryazarlık; okuma; tekdillilik*

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Fatih KOÇAK, Zeliha TRAŞ, Hikmet Beyza YAKICI
fatihkocak77@gmail.com, zztras@gmail.com, hbeyzayakici@gmail.com

Çocuk Merkezli Oyun Terapisinin Otizm Spektrum Bozukluğuna Sahip Çocuklarda Sosyal İletişim Becerilerinin Gelişimine Etkisinin İncelenmesi

Bu araştırmanın amacı çocuk merkezli oyun terapisinin otizmli çocuklarda sosyal iletişim becerilerinin gelişimine etkisinin incelenmesidir. Bu araştırmanın çalışma grubunu Necmettin Erbakan Üniversitesi Psikolojik Danışmanlık-Rehberlik ve Özel Eğitim Öğrenci Uygulama Biriminde eğitim almakta olan Otizm Spektrum Bozukluğu tanısına sahip olan 3-6 yaş aralığındaki çocuklardan oluşmaktadır. Araştırmanın yöntemi deney-kontrol grupları üzerinde ön test - son test ölçümlerinin yapıldığı yarı deneysel desendir. Deney grubunda 5 Otizm Spektrum Bozukluğu tanısına sahip çocuğa 15 hafta, hafta da 3 seans toplamda 45 seans çocuk merkezli oyun terapisi uygulanmıştır. Kontrol grubuna ise herhangi bir uygulama yapılmamıştır. Veri toplama araçları olarak aileler tarafından doldurulan “Otizm spektrum bozukluğu olan çocuklar için Sosyal İletişim Kontrol Listesi-Revize” formu ve araştırmacılar tarafından uygulanan “Denver-II Gelişim Tarama Testi” kullanılmıştır. Verilerin analizinde betimsel istatistikler, bağımsız örneklem t-testi ve bağımlı gruplar t-testi kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre deney grubunda bulunan Otizm Spektrum Bozukluğuna sahip çocukların sosyal iletişim becerileri puanlarında olumlu yönde ve istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark elde edilmiştir. Deney grubuna yapılan Denver II Gelişim Tarama Testi sonucunda da olumlu yönde ve istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark elde edilmiştir. Deney ve kontrol grubunun ön-test ve son-test puanları karşılaştırıldığında deney grubu kontrol grubuna göre yüksek düzey sosyal iletişim becerileri puanı elde etmiştir. Bu araştırmanın sonucuna göre çocuk merkezli oyun terapisinin Otizm Spektrum Bozukluğuna sahip çocuklarda sosyal iletişim becerilerini geliştirmesi üzerinde etkili olduğu görülmektedir. Elde edilen bulgular alanyazını dikkate alınarak tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çocuk Merkezli Oyun Terapisi, Otizm Spektrum Bozukluğu, Sosyal İletişim Becerileri

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Seniha Naşit Gürçağ
senihanasi@gmail.com

Nöro-Dramatik-Oyun

Giriş: Bağlanma bozuklukları çocukluk döneminde beyin gelişiminden, duygusal gelişime kadar birçok alana olumsuz etki eden problemlerdir. Bu çalışma bağlanma bozukluklarının önlenmesinde ve müdahalesinde kullanılan Nöro-Dramatik-Oyun modeli ve uygulama alanları hakkında bilgi vermek amacıyla yapılmıştır. Amaç: Çocuk gelişimi, karmaşık erken beyin gelişimi ve çocukluk bağlanmasına ilişkin çağdaş düşünceleri birleştiren Nöro-Dramatik-Oyun modeli duygusal, ritmik ve dramatik oyun süreçlerini anlatmak için kullanılan bir terimdir. Sağlıklı bir bağlanma için hamileliğin 16. Haftasından-ilk altı ayın sonuna kadar olan süreç odaklanan bir gelişimsel, ilişkisel oyun modelidir. Vücutlaşma-yansıtma-Rol yapma paradigmasına dayanır. Henüz doğmamış ve yeni doğmuş bebekler başta olmak üzere, her yaşta, özellikle de risk altında olan çocuklarla uygulanabilmektedir. Sağlıklı ve oyunbaz bağlanmanın gelişimini desteklemek, ebeveyn çocuk ilişkilerini geliştirmek, evlat edinilmiş çocuklarla ilişki kurmak, bağlanma bozukluğu olan çocuklarla ilişki geliştirmek amacıyla kullanılmaktadır. Araştırma Soruları: Nöro-Dramatik-Oyun Nedir?, Nöro-Dramatik-Oyun hangi temellere dayanır?, Sağlıklı çocuk gelişimini desteklemek ve bağlanma bozukluklarını önlemek üzere nasıl kullanılır? Yöntem: Literatür taraması Bulgular: Literatür bulguları, bir bebeğin kendisine bakım veren bir yetişkine doğal olarak ihtiyaç duyduğunu ortaya koymaktadır. Sinir bilim uzmanları bağlanmanın beyin gelişimi ve sosyal gelişimi etkilediğini belirtmiş, anne ile çocuk arasındaki bağlanmanın, sadece psikolojik süreçlerden ibaret olmadığını, kimyasal salgıların da duygusal bağlanmada etkili olduğunu ortaya koymuştur. Bazı araştırmacılar anne ve bebek arasındaki etkileşimin kalitesinin aralarında oluşacak duygusal bağlanmanın belirleyicisi olabileceğini belirtmişlerdir. Doğum öncesi süreçten başlayarak duygusal, ritmik ve dramatik oyun aşamalarına odaklanan Nöro-Dramatik-Oyun modeli ile Türkiye'deki sağlıklı çocuk gelişimini destekleyen, önleyici çalışmalara yeni bir kanal oluşturabiliriz.

Anahtar kelime: *Nöro-Dramatik-Oyun, anne-bebek, bağlanması*

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

İlknur Koyuncu
ilknurbttl@gmail.com

Anaokulu Öğrencileri Teknoloji Kullanımı ve Öz Düzenleme Becerilerinin İncelenmesi

Erken çocukluk dönemi 0-6 yaş dönemini kapsamaktadır. Gelişim dönemleri içerisinde önemli olan ve erken müdahalenin de ön plana çıktığı bir dönemdir. Anaokulu yaş grubundaki çoğu çocuk teknoloji ile tanışmıştır. Teknolojik aletleri televizyon, bilgisayar, cep telefonu, tablet, oyun konsolu vs. olarak tanımlayabiliriz. Teknolojinin hayatımıza kapladığı zaman da onunla sağlıklı ilişki kurma da rol oynamaktadır. Teknoloji kullanımının artması, okul öncesi yaş grubu için de olumlu ve olumsuz durumlar oluşturabilmektedir. Bu çalışmada amaç okul öncesi yaş grubundaki çocukların teknoloji kullanım sürelerine bağlı olarak öz düzenleme becerilerindeki değişimleri anlamlandırmaktır. 210 anaokulu öğrenci velisine Google formlar aracılığıyla ölçek ulaştırılmış, 30 öğrenci velisinden geri dönüş alınmıştır. Anaokulu öğrencilerinin günlük teknoloji kullanımlarını 0-1 saat, 1-2 saat, 2-3 saat, 3 ve daha fazla saat olarak işaretlemelerinin ardından ölçekte yer alan maddelerin, çocukların annelerinin gözlemlerine göre doldurmaları istenmiştir. Alınan yanıtlar değerlendirildiğinde; sonuçların düzenli bir artış ya da tam tersi düzenli bir düşüş seyretmediği fark edilmiştir. Yönerge takibi ve kurallara uyma, en az teknoloji ile vakit geçiren çocuklarda yüksek çıkmıştır. Ölçekteki maddeler teknolojiyle geçirilen süre bazında değerlendirildiğinde, teknoloji ile 2-3 saat arası zaman geçiren çocukların ölçekteki maddelerin çoğunda diğer teknoloji kullanım zaman dilimlerine göre daha iyi öz düzenleme becerilerine sahip oldukları görülmektedir.

Anahtar kelimeler: Erken çocukluk, okul öncesi, teknoloji, öz düzenleme, teknoloji kullanımı.

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Osman Yaşar, Derya Genç Tosun
osman.yasar@ogu.edu.tr. drygnc@gmail.com

Özel Eğitim Öğretmenlerinin Alternatif ve Destekleyici İletişim Sistemlerine İlişkin Bilgi, Deneyim ve Tercihlerinin İncelenmesi

İletişim becerilerinde sınırlılık yaşayan bireyler, iletişim becerilerini ve sosyal becerileri kazanmak ve devam ettirmek amacıyla desteğe gereksinim duymaktadır. Bu amaçla bireyin iletişim becerilerini desteklemek amacıyla farklı yaklaşımlar benimsenerek sistematik öğretim yapılabilir. Ancak bazı bireyler sistematik öğretim almış olsa da sözel dili iletişim amaçlı kullanmakta zorluk yaşayabilirler. Bu durumlarda da alternatif ve destekleyici iletişim sistemlerinden yararlanılabilir. Ülkemizde özel gereksinimli bireyler, gününün büyük bir kısmını özel eğitim öğretmenleri ile geçirmekte ve özel eğitim öğretmenleri en büyük iletişim ortağı olarak görülmektedir. Dolayısıyla özel eğitim öğretmenlerinin ADİ sistemleri hakkında bilgi sahibi olmaları ve iletişim becerileri desteklenmesi gereken öğrenciler için ADİ sistemlerine erişimi sağlaması beklenilmektedir. Özel eğitim öğretmenlerinin ADİ sistemlerini uygulama sürecinde önemli rol oynarken ülkemizde özel eğitim öğretmenliği lisans programında ADİ sistemleri ile doğrudan ilişkili derslerin sayısı oldukça sınırlıdır ve sadece seçmeli ders olarak bazı üniversitelerde okutulmaktadır. Buradan hareketle özel eğitim öğretmenlerinin ADİ sistemlerine ilişkin bilgi ve düşüncelerinin incelenen yanı sıra tercihlerini de belirleyen araştırmalara gereksinim olduğu düşünülmektedir. ADİ sistemlerine ilişkin bilgi, deneyim ve tercihleri incelenmek amacıyla yürütülen bu çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Ayrıca araştırmada katılımcıların demografik özelliklerine göre tercihlerinin gruplar arasında farklılaşp farklılaşmadığı sorgulanmıştır. Bu yönü ile bu çalışma nedensel karşılaştırma araştırmasıdır.

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Sinan Kalkan, Selim Parlak
snnklkn35@gmail.com, selimparlak@abademy.com.tr

Abademy Erken Müdahale Protokolünün Çocukların Gelişimi Üzerindeki Etkisi

Gelişimsel yetersizlikten etkilenmiş çocukların gelişimlerinin desteklenmesinde özel eğitim hizmetlerinin rolü ve önemi oldukça büyüktür. Bu hizmetler, gelişimsel yetersizlikten etkilenmiş çocukların bağımsız yaşam becerilerini desteklemeyi nihai bir amaç olarak öngörürken, aynı zamanda bu hizmetlerin erken dönemde çocuklara ulaştırılmasını hedeflemektedir. Bu bağlamda otizmlili çocuklar başta olmak üzere gelişimsel yetersizlikten etkilenmiş çocukların tamamı için erken dönemde yapılan erken müdahaleler, bu çocukların ve ailelerin gereksinimlerinin karşılanmasında ve çocukların gelişimlerinin desteklenmesinde en önemli argümanlardan birisidir. Gelişimsel yetersizliklerden etkilenmiş çocukların erken müdahale hizmetlerinden yararlanmaları amacıyla spesifik olarak farklı amaçlarla geliştirilmiş bazı erken müdahale programları eğitim kurumlarında kullanılmaktadır. Ancak bu programlar ve bazı müdahale sistemleri erken çocukluk eğitim ortamlarında ya da klinik ortamlarda özellikle yurtdışında yaygın bir şekilde kullanılırken, ülkemizde bu uygulamaların kullanımlarının oldukça sınırlı olduğu bilinmektedir. Bu bağlamda ülkemizde otizmlili ve gelişimsel yetersizlikten etkilenmiş diğer çocuklar için kullanılan erken müdahale programlarının bir protokol dahilinde uygulanmasını ve gelişimsel yetersizlikten etkilenmiş çocuğun tüm yönlerinin desteklenmesini hedefleyen entegre bir program ya da bir protokol sisteminin bulunmadığını belirtmek gerekmektedir. Bu nedenle otizmlili ve gelişimsel yetersizlikten etkilenmiş diğer çocuklar için geliştirilen ve bu çocukların gelişimsel gereksinimlerini desteklemek amacıyla kullanılan erken müdahale programlarının etkililiğini artırmak için sistematik bir şekilde sürdürülecek kapsamlı çerçeve programlara ve bu programların bir protokol içerisinde sürdürülebilecek sistemlere ihtiyaç duyulmaktadır. Bu bağlamda geliştirilen Abademy Erken Müdahale Protokolü (ABADEMY-EMP) özel eğitim alanında başta otizmlili olmak üzere, tüm gelişimsel yetersizliği olan çocukların, yetersizliklerinden kaynaklanan gelişimsel gereksinimlerine erken dönemde (0-8 yaş arası) müdahale etmeyi amaçlamaktadır. Bu çalışmada yedi dokunuş olarak adlandırılan ABADEMY-EMP'nin tanıtılması ve bu protokolün destek eğitim hizmetlerinden yararlanan çocukların gelişimi üzerindeki etkilerine dair sonuçların paylaşılması amaçlanmıştır.

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

TEMA:

Erken Çocuklukta Müdahalede Vaka bulma, Tarama, Tanılama ve Değerlendirme

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Gökhan Töret, İlyas Gürses, Meral Çilem Ökcün Akçamuş
gokhantoret@hacettepe.edu.tr, gursesilyas1@gmail.com, meralcilem@gmail.com

Tipik Gelişen Çocuklarda Taklit Değerlendirme Aracının Güvenirlik Çalışması

Bu bildiri, birinci araştırmacının proje yürütücüsü olduğu TÜBİTAK destekli 121K423 numaralı ve "OSB'de Robot Destekli Seçici Taklit Projesi: İnsan ve Robot Model Etkileşimlerinde Otizm Spektrum Bozukluğunda Seçici Taklidin Sosyal ve Bilişsel İşlevlerini Anlamada Davranışsal ve Görsel Dikkat Özelliklerini ve Gelişimsel Bağlantılarını Keşfetme" başlıklı proje kapsamında birinci yazar tarafından gerçekleştirilen " Tipik Gelişen ve Otizm Spektrum Bozukluğu olan Çocuklarda Taklit Değerlendirme Aracının Güvenirlik Çalışması" adlı yüksek lisans tez çalışmasından üretilmiştir. Bu çalışmada ilgili proje danışmanı Prof. Dr. Jacqueline Nadel tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış bir taklit değerlendirme aracı olan Taklit Değerlendirme Aracı (TDA)'nın (Imitation Evaluation Tool [IMET]) tipik gelişen çocuklarla güvenirlilik düzeyinin incelenmesi amaçlanmıştır. TDA; a) kendiliğinden taklit etme, b) taklit edildiğinin farkına varma ve c) ipucuna dayalı taklit etme olmak üzere üç aşamadan oluşmaktadır. Alanyazın incelendiğinde, TDA'nın taklit eylemlerini bu üç kapsamda bütün olarak inceleyen tek araç olduğu görülmektedir. İki adımda uygulanan TDA'nın birinci adımında kendiliğinden taklit ve taklit edildiğinin farkına varma eylemleri, ikinci adımda ise ipucuna dayalı taklit eylemleri ölçümlenmiştir. Kendiliğinden taklit eylemleri ölçümlenirken uygulamacı tarafından vücut duruşu (Örn: Kollarını kaldırır.) ve hareketinin (Örn: Gövdesini sağdan sola çevirir) yanı sıra tek, iki, üç ve dört aşamalı aşına olunan ve olunmayan nesnel eylemler hiçbir ipucuna bağlı kalmaksızın sunulduktan sonra katılımcının ilgili eylemleri sergilemesi beklenmektedir. Buna bağlı olarak katılımcı uygulamacının eylemlerine ilgisiz kaldığında 0 puan, nesneye bakma veya dokunma gibi nesneyle ilgilenmeye yönelik eylemler sergilediğinde 1 puan, uygulamacıyı başka bir vücut bölümü ile taklit ettiğinde veya taklide yönelik eylemini tamamlamadığında 2 puan, son olarak uygulamacıyı başarılı bir şekilde taklit ettiğinde ise 3 puan olarak katılımcının kendiliğinden taklit eylemleri puanlanmaktadır. Taklit edildiğinin farkına varmaya yönelik eylemler kendiliğinden taklit etme aşamasında ölçümlenmektedir. Uygulamacı kendiliğinden taklit etmeye yönelik eylemleri sergilerken diğer yandan da ölçümlenme esnasında katılımcının yüz ifadelerini, vücut hareketlerini, jeste yönelik ve anlamlı-anlamsız eylemlerini taklit etmektedir. Uygulamacının kendisini taklit etmesi karşısında katılımcı tepkisiz kalıyorsa 0 puan, uygulamacıyı izliyor veya uygulamacıya yaklaşıyor ve gülüyor ise 1 puan, taklit edildiğinin farkına vardıktan sonra uygulamacıyı test

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

ediyorsa 2 puan, kendisini taklit eden uygulamacının eylemlerini taklit ediyorsa (taklit edildiğinin farkına vararak taklit etme; sıra ile taklit etme) bu eylemler 3 puan şeklinde puanlanmaktadır. TDA'nın ikinci adımında ise katılımcının ipucuna dayalı taklit eylemleri ölçümlenmektedir. Uygulamacı bu aşamada vücut duruşu ve hareketlerinin yanı sıra tek, iki, üç ve beş aşamalı aşına olunan ve aşına olunmayan nesnel eylemleri ipuçlarıyla birlikte sergilemektedir. Nesne ve materyallerin önceden hazırlandığı ortamda uygulamacı dikkat çekecek şekilde eylemi sergiledikten sonra "Sen de yap! Benim gibi yap" diyerek katılımcının ilgili eylemi sergilemesine yönelik ipucu sunmaktadır. İpucuna dayalı taklit aşamasında, uygulamacının taklide yönelik eylem ve ipuçları karşısında katılımcının ilgisiz kaldığı belirlenirse 0 puan, nesneye doğru yürüme, nesneyi alma gibi eylemler sergilendiğinde 1 puan, başka bir vücut bölümüyle veya tamamlanmamış taklit eylemler sergilendiğinde 2 puan, uygulamacı başarılı bir şekilde taklit edildiğinde ise 3 puan olarak değerlendirme gerçekleştirilmektedir. Bu çalışmada TDA'nın tipik olarak gelişen Türk çocuklarında a) kendiliğinden taklit, b) taklit edildiğinin farkına varma, c) ipucuna dayalı taklit eylemlerinin ölçülenmesinde güvenilirlik düzeyinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda TDA'nın gözlemciler arası güvenilirlik, uygulama güvenilirliği, test-tekrar test güvenilirliği ve ipucuna dayalı taklit alt puanları ile Motor Taklit Ölçeği (MTÖ) puanlarının ne düzeyde ilişkili olduğu incelenmiştir. Özel kreş ve gündüz bakımevlerine bilgilendirici afiş ve broşürlerle tanıtım sağlandıktan ve proje adına oluşturulan sosyal medya hesaplarından davet ilanı paylaşıldıktan sonra katılımcı ebeveynlere ulaşılmış, dahil etme ölçütleri kapsamında değerlendirildikten sonra Ankara ilinde 12-30 ay yaş aralığında 50 tipik gelişen çocuk ile çalışma grubu oluşturulmuştur. Tipik gelişen çocukların çalışma grubuna dahil edilme ölçütleri, izleyen sırada: a) takvim yaşı olarak 12-30 ay aralığında olmaları, b) ebeveynlerin çalışmaya gönüllü katılımlarını yazılı beyan etmeleri olarak belirlenmiştir. Dışlama ölçütleri ise, (a) katılımcı belirleme sürecinin öncesinde ebeveynleri tarafından herhangi bir gelişim gecikmesi ve yetersizlik şüphesi nedeniyle ilgili sağlık kurumlarına başvurulmuş olması; (b) herhangi bir psikiyatrik veya nörolojik tanısı olduğunun ebeveyn tarafından beyan edilmesi; olarak belirlenmiştir. Ölçümleme işlemlerinin görüntü kaydına alınması amacıyla köşe iki noktaya kamera sistemi kurulmuştur. Çalışmada, gözlemciler arası güvenilirlik verilerinin istatistiksel analizi Cohen-kappa güvenilirlik katsayısı kullanılarak hesaplanmış, uygulama güvenilirliği verilerinin analizini gerçekleştirmek için yüzde hesaplama yöntemi kullanılmış, test tekrar test verilerinin analizinde ve MTÖ ile ilişki düzeyinin belirlemek amacıyla hesaplanan veriler Cronbach's Alpha güvenilirlik katsayısı kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmanın bulguları, TGG çocuklarda TDA'nın kendiliğinden taklit etme düzeyinin ölçülenmesinde gözlemciler arası güvenilirlik katsayısının (1.00) eşinin üzerinde ve çok yüksek düzeyde olduğunu; taklit edildiğinin farkına varma düzeyinin ölçülenmesinde gözlemciler arası güvenilirlik katsayısının

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

(.78) önemli düzeyde uyuma sahip olduğunu, ipucuna dayalı taklit düzeyinin ölçülenmesinde gözlemciler arası güvenilirlik katsayısının ise (.77) yine önemli düzeyde uyuma sahip olduğunu göstermiştir. İkinci bir bulgu, tüm oturumların %30'undan rastgele seçilen oturumlar iki bağımsız gözlemci tarafından değerlendirildikten sonra tipik gelişen çocuklarda TDA'nın yüksek düzeyde uygulama güvenilirliğine sahip olduğunu (%93,3) göstermiştir. Üçüncü olarak araştırma bulguları, TDA'nın kendiliğinden taklidin ölçülenmesinde iki hafta aralıklı test-tekrar test uygulamaları arasında belirlenen korelasyon değerine (.53, $p > .05$) göre TDA'nın kendiliğinden taklit düzeyinin test-tekrar test güvenilirliğine sahip olduğunu; taklit edildiğinin farkına varma düzeylerinin ölçülenmesinde iki hafta aralıklı test-tekrar test uygulamaları arasında belirlenen korelasyon değerine (.57, $p < .05$) göre TDA'nın taklit edildiğinin farkına varma düzeyinin test-tekrar test güvenilirliğine olduğunu; ve son olarak ipucuna dayalı taklit etmenin ölçülenmesinde de iki hafta aralıklı test-tekrar test uygulamaları arasında belirlenen korelasyon değerine (-.04, $p > .05$) göre TDA'nın ipucuna dayalı taklit düzeyinin de test-tekrar test güvenilirliğine sahip olduğu görülmüştür. Çalışmanın dördüncü ve son bulgusuna bakıldığında, tipik gelişen çocuklarda TDA'nın ipucuna dayalı taklit etme puanları ile Motor Taklit Ölçeği puanları arasında belirlenen korelasyon değerinin .58 ($p < .001$), paylaşılan varyansın ise %34 olduğu görülmektedir. Bu bulgular, TDA'nın ipucuna dayalı taklit etme ile MTÖ puanları arasında pozitif yönde, orta düzeyde ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Sonuç olarak TDA'nın 12-30 ay aralığında bulunan tipik gelişen olan çocuklarda kendiliğinden taklit etme, taklit edildiğinin farkına varma ve ipucun bağımlı taklit etme düzeylerinin ölçülenmesinde güvenilir bir araç olduğunu göstermektedir. İleri araştırmalarda, geniş örneklem gruplarında, farklı yaş gruplarıyla, Taklit Değerlendirme Aracının güvenilirlik ölçümlerinin yanı sıra geçerlik çalışmalarının da gerçekleştirilmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Tipik Gelişim, Taklit, Taklit Değerlendirme Aracı*

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Hilal Ezgi ÇAPRAK , Bora GÖRGÜN
caprakhilal@gmail.com

Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezinde Çalışan Öğretmenlerin Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğunu ve Alt Tiplerini Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Ayırt Etme Düzeylerinin Belirlenmesi

Bu araştırmanın amacı özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinde çalışan öğretmenlerin dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğunu ve alt tiplerini öğrencilerin cinsiyetlerine göre ayırt etme düzeylerini belirlemektir. Araştırmada yöntem olarak tarama modellerinden betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın katılımcıları uygun örnekleme tekniğiyle belirlenmiş İzmir ilindeki özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinde çalışan öğretmenlerden oluşmaktadır. Katılımcıların branşları özel eğitim öğretmenliği , okul öncesi öğretmenliği, sınıf öğretmenliği, psikolojik danışma ve rehberlik ve diğer programlar olarak kategorize edilmiştir. Veri toplama aracı olarak katılımcılar hakkında bilgi almak için demografik bilgi formu ve katılımcıların dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu alt tiplerinin cinsiyetlere göre ayırt edebilme düzeylerini ölçmek için araştırmacı tarafından hazırlanmış vinyetler (kısa hikayeler) kullanılmıştır. Araştırmacı veri analizi sürecinde demografik bilgi formundaki sorulara göre kategoriler ve katılımcıların cevaplarına göre tablo oluşturmuştur. Vinyetler için de önceden hazırlanmış bir yanıt anahtarı vardır. Vinyetler yanıt anahtarına göre değerlendirilmiş , hazırlanan tabloya doğru ve yanlış yanıtlar kaydedilerek analizi yapılmıştır. Veri analizi sonucunda , dikkat eksikliği baskın alt tipi belirtilerinin kız çocuklarında daha fazla ayırt edildiği , hiperaktivite ve bileşik baskın alt tipleri belirtilerinin ise erkek çocuklarında daha fazla ayırt edildiği bulgularına ulaşılmıştır. Bulgular üç alt tip için katılımcıların branşlarına göre tablolaştırılmıştır. Katılımcıların branşlarının DEHB alt tip belirtilerinin ayırt edilmesindeki etki tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler : Dikkat , Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu (DEHB) , DEHB alt tipleri , Erken Çocuklukta DEHB, Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi.

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Serdal Mert, Atilla Uğurel, Derya Esen, Zekeriya Boztaş, Tuğçe Özengin, Gamze Burçin Akdağ

serdalmert76@gmail.com, atillaugurel19@gmail.com, deryafirlangec01@gmail.com,
zekibo1983@gmail.com, tgcee.sahinn@gmail.com, gamze.burcin23@gmail.com

Rehberlik ve Araştırma Merkezi'nde Çalışan Öğretmenlerin Erken Çocukluk Dönemine İlişkin Değerlendirmeleri

Erken çocukluk dönemi(0-72 ay), çocuğun uyarıcılarla dolu dış dünyayı anlamaya ve çözmeye çalıştığı, sürekli olarak çevresine yöneldiği ve en hızlı geliştiği dönemdir(Arslan, 2022). Bireyin doğumundan okul çağına kadar, yaşamında önemli rol oynayan, gelişim alanlarının şekillendiği, ailelerde ve kurumlarda verilen eğitim sürecine de erken çocukluk dönemi eğitimi denilmektedir. Bu dönemde çocukların alacakları eğitim ve edinecekleri deneyimler, yaşamın diğer yıllarını etkilemektedir. Bundan dolayı erken çocukluk dönemi eğitimi büyük önem ve gereklilik arz etmektedir. Bu çalışmanın amacı RAM'larda görev yapan özel eğitim öğretmenlerinin ve rehberlik ve psikolojik danışmanların erken çocukluk eğitimi ile ilgili görüş, düşünce, beklenti ve gereksinimlerini ortaya koymaktır. Araştırmanın çalışma grubunu İzmir ilinde RAM'larda görev yapan özel eğitim öğretmenleri ve rehber öğretmenler oluşturmaktadır. İzmir ilindeki RAM'larda görev yapmakta olan toplam 126 özel eğitim öğretmenine ve rehberlik ve psikolojik danışmanına ulaşılmıştır. Bu çalışmada, nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Bu amaçla çevrim içi form aracılığıyla oluşturulmuş 25 maddelik anket kullanılmıştır. Bu çalışmanın sonucunda, erken çocukluk dönemindeki özel gereksinimli çocuklara ve ebeveynlerine yönelik eğitsel ve psiko-sosyal çalışmaların yeterli olmadığı, çalışmaların yeterli ve işlevsel hale gelebilmesi için aile görüşmeleri ve eğitimlerinin düzenlenip sistematik bir şekilde devamının sağlanmasının, çocuğun gelişimi üzerinde önemli katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca bu çalışmaların eğitsel tanının konduğu ve destek eğitim hizmetlerinin başlatıldığı ilk basamak olan RAM'larca planlanıp yürütülmesinin de önemli olduğu görülmektedir. RAM'da görev yapan personelin belli aralıklarla erken çocukluk dönemi ve erken çocukluk dönemi özel eğitimi ile ilgili niteliğinin artırılmasına yönelik hizmet içi eğitimlere katılımlarının sağlanması, erken çocukluk dönemi özel eğitimine yönelik proje ve araştırma çalışmalarının yürütülmesine öncülük etmesinin gerekliliği görülmektedir. Tüm bu çalışmaların Bakanlık, RAM'lar, sivil toplum kuruluşları, özel gereksinimli çocuğun ebeveynlerinin işbirliği ve koordinasyonu sağlanarak yürütülmesi gerektiği söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: *rehberlik araştırma merkezi, rehberlik araştırma merkezinde çalışan öğretmenler, erken çocukluk, erken çocukluk dönemi özel eğitimi*

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Büşra Bahadır, Elif Akçay, Yasemin Yılmaz, Gülser Şenses Dinç
drbusrabahadır@gmail.com, elifbayram07@gmail.com, yilmazeryasemin@gmail.com,
gulserdinc@yahoo.com

Kaçınan Kısıtlı Yiyecek Alımı Bozukluğu Hastalarının Davranışsal İnhibisyon Özelliklerinin Araştırılması

Kaçınan Kısıtlı Yiyecek Alımı Bozukluğu (KKYAB) yemek seçme, iştahsızlık ya da yemek yemeye dair kötü tecrübeleri nedeni ile yemek yemeyle ilgili korku duyma gibi çeşitli klinik görünümüleri olabilen bir beslenme bozukluğudur. Bu çalışmada polikliniğimizde KKYAB tanısı konulan bir grup hastanın sosyodemografik verilerinin incelenmesi, KKYAB klinik görünümüleri ile davranışsal inhibisyon özellikleri arasındaki ilişkisinin araştırılması amaçlanmıştır. Yöntem Çalışmaya polikliniğimize başvurmuş KKYAB tanısı konulan 4-10 yaş aralığındaki 20 hastanın ebeveyni dahil edilmiştir. Ebeveynlerden Sosyodemografik Veri Formu, NİAS (the Nine Item Avoidant/Restrictive Food Intake disorder screen) ebeveyn formu ve Davranışsal İnhibisyon Anketi doldurmaları istenmiştir. Bulgular KKYAB tanısına sahip olan 20 hastanın %55'i (n:11) kız, geri kalan %45'i (n:9) erkektir. Hastaların ortalama yaşı 7,73'tür. Hastaların BMI persentili en düşük 0,02 en yüksek 94,74 olmak üzere geniş bir aralık içermektedir. Hastaların yaşı ile NİAS seçicilik değeri ve DİA durumsal yenilikler puanı ve DİA toplam puanı arasında ters korelasyon olduğu, BMI persentilleri ile NİAS seçicilik değeri ve NİAS toplam değeri arasında pozitif korelasyon olduğu, NİAS kaygı puanı ile DİA Fiziksel Zorluklar ve DİA Durumsal Yenilikler arasında pozitif korelasyon olduğu, NİAS Toplam ile DİA Fiziksel Zorluklar arasında pozitif korelasyon olduğu bulunmuştur. Sınırlılıklar, Sonuç, Öneriler Analizler sonucunda hastaların yaşı arttıkça seçici beslenmenin ve davranışsal inhibisyon özelliklerinin azaldığı, seçici yeme puanı arttıkça hastaların beslenme bozukluğuna bağlı BMI persentillerinin de arttığı, fiziksel zorluklara ve yeni durumlara karşı davranışsal inhibisyon şiddeti arttıkça yeme sonuçlarıyla ilgili duyulan korku şiddetinin de arttığı bulunmuştur. Çalışmanın kısıtlılığı; kesitsel bir çalışma olması, örneklem sayısının az olması, ve sağlam kontrol grubunun dahil edilmemesidir. Sonraki araştırmalarda geniş örnekleme davranışsal inhibisyon ve kısıtlı yeme özelliklerinin araştırılması önerilir.

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Sinan Kalkan, Salih Rakap, Melek İmamoğlu, Fadime Erkan
snnklkn35@gmail.com, srakaptr@gmail.com,
fadime.erk@comu.edu.tr

melek.im94@gmail.com,

Otizm Tanısı Almış Çocukların Tanı Uyumluluklarının Gilliam Otistik Bozukluk Derecelendirme Ölçeği-2 Türkçe Versiyonu ile İncelenmesi

Özel gereksinimli çocukların, eğitim başta olmak üzere diğer tüm kamusal hizmetlere (örn., sağlık, ulaşım, barınma) erişiminde ve gelişimsel gereksinimlerin karşılanmasında erken tanı ve erken müdahale oldukça önemlidir. Son yıllarda görülme sıklığı giderek artan otizmlili çocuklar ile zihinsel yetersizlik gibi bazı özel gereksinimli guruplar için erken tanı ve müdahale hayati öneme sahiptir. Özellikle otizmlili çocukların artan sayıları, çocuk ve ailenin çok yönlü gereksinimleri ile bu çocukların hayat boyu desteğe duyduğu ihtiyaç, onların erken dönemde fark edilmelerini, tanılanmalarını ve erken müdahalelerle desteklenmelerini gerekli kılmaktadır. Bu araştırmada otizm tanısı almış çocukların tanı uyumluluklarının Gilliam Otistik Bozukluk Derecelendirme Ölçeği-2 Türkçe versiyonu ile incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya, otizm tanısı almış 58 çocuk dahil olmuştur. Araştırmada, nicel araştırma modeli olan tarama modellerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmada veriler, GOBDÖ'nün stereotipi davranışlar, iletişim ve sosyal etkileşim olmak üzere üç alt ölçeği temelinde analiz edilmiştir. Bu araştırmada GOBDÖ'nün görüşme soruları dikkate alınmamıştır. Araştırma sonunda elde edilen veriler çocukların aldıkları tanımlar ile GOBDÖ ölçümleri arasındaki ilişki dikkate alınarak raporlanmış ve tartışılmıştır.

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Yazgöl Karadaş, Özge Ünlü
yazgulkaradas.07@gmail.com, ozgezybk@gmail.com

Özel Yetenekli ve İki Kere Farklı Öğrencilerin Erken Çocukluk Döneminde Tanılanması ve Testör Farkındalık Düzeyleri

Özel yetenekli öğrenciler zihinsel farklılıklarının yanında, olağandışı farklılaşabilen sosyal ve duygusal gelişimleri ile bunlara paralel olarak gelişemeyen fiziksel özellikleri nedeniyle özel eğitim grupları içinde kabul edilmektedir. Özel yetenekli öğrencilerin okul ortamında farklılaştırma ve zenginleştirme eğitimine dahil olabilmesi için erken çocukluk döneminde doğru tanılanmış olmaları son derece önemlidir. Bu tanılama sürecinde özel yetenekli öğrencilerin norm dışı gelişim örüntüsü ile aday göstermeye yönlendirildiği bilinmektedir. Bunun yanında iki kere farklı grup içerisinde yer alan öğrenciler için ise ortak bir değerlendirmeye dayalı test grubu belirlenmemiştir. Bu araştırma testörlerin özel yetenek ve iki kere farklı öğrencilere dair algılarını ve yeterliliklerini tespit ederek bu öğrenciler için kullandıkları stratejilerin belirlenmesini amaçlamaktadır. Araştırmada toplam 10 testör ve eğitimci ile nitel veri toplama tekniklerinden yarı-yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak bire bir görüşmeler yapılmış ve toplanan veriler betimsel analiz yoluyla çözümlenmiştir. Verilerin sayısal çözümlemesinde frekans kullanılarak bulgular nicel olarak sunulmuştur. Çalışma sonucu elde edilen bulgular ve ileriye yönelik olarak yapılmış olan öneriler dinleyiciler ile paylaşılacaktır.

Anahtar Sözcükler: *Özel yetenek, iki kere farklı öğrenciler, erken çocukluk, tanılama.*

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Büşra Kurtuğlu Karataş, Beyhan Özge Yersel
busrakurtoglukaratas@hitit.edu.tr , bozgeyersel@baskent.edu.tr

Türkiye’de 2013-2023 Yılları Arasında DEHB Konusunda Yayınlanmış Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi ve Erken Müdahale Uygulamalarının Varlığı

Araştırmanın amacı, 2013-2023 yılları arasında ülkemizde yürütülen Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu konulu lisansüstü tezlerin erken müdahale bağlamında incelenmesidir. Nitel araştırma modellerinden doküman analizi deseniyle hazırlanan bu araştırmanın çalışma grubunu Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi’nde kayıtlı olan 46 tez oluşturmuştur. İlgili veri grubuna YÖKTEZ üzerinde “Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu” anahtar ifadesi ile tarama yapılarak ulaşılmıştır. İlgili tezler araştırmacılar tarafından geliştirilen “DEHB Kontrol Listesi” kullanılarak değerlendirilmiştir. Veriler MAXQDA 2020 programıyla çözümlenmiştir. Araştırma sonunda elde edilen bulgulara göre, ilgili konuda tezlerin en çok 2016 ve 2018 yılları arasında yapıldığı, tezlerin çoğunun yüksek lisans tezi olarak hazırlandığı ve devlet üniversitelerinde yürütüldüğü görülmüştür. İlgili tezlerin en sık Psikoloji Anabilim Dalında hazırlandığı, desen olarak tarama çalışmalarının tercih edildiği saptanmıştır. Çalışmalarının çoğunun örneklem grubunu okul çağı çocukları oluşturmuş, veri toplama aracı olarak uyarlaması yapılan ölçeklerin tercih edildiği tespit edilmiştir. Tezlerin büyük bir çoğunluğunda içerikte “erken müdahale” ile ilgili uygulamalara yer verilmediği görülmüş, öneriler bölümünde de erken müdahaleye özgü önerilerin yer almadığı belirlenmiştir. Tezlerde verilen önerilerin verildiği grubun çeşitliliği incelendiğinde ise çalışmaların büyük kısmında önerilerin tek yönlü olarak verildiği görülmüştür. Yapılan incelemeler sonucunda mevcut çalışma kapsamında alanda çalışan uzmanlara ve ailelere öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu, Erken Müdahale, Lisansüstü Tezler

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Özlem Yağcıoğlu, Özlem Gürakar, Şana Küçükler, Bensu Kayabal, Betül Yılmaz Atman
ozlemyagcioglu98@gmail.com,

Rehberlik Araştırma Merkezleri Tarafından Erken Çocukluk Özel Eğitimine Yönelik Verilen Hizmetlerin İncelenmesi

Erken çocukluk dönemi 0-6/8 yaş aralığında gelişimi risk altında olan veya gelişimsel yetersizliği bulunan özel gereksinimli çocukların desteklenmesine yönelik sonraki yıllar için belirleyici olan bir dönemdir. Bu dönemde özel gereksinimi olan çocukların özel eğitim hizmetlerinden yararlanmaları amacıyla tanılama, izleme ve değerlendirme süreçlerinin yer aldığı eğitsel değerlendirme süreci Rehberlik Araştırma Merkezleri (RAM) tarafından yürütülmektedir. Erken çocukluk döneminde RAM'a başvuran gelişimsel yetersizliği bulunan ya da risk grubunda olan çocukların yetersizlikten etkilenme düzeyine ve mevcut performansına göre eğitsel değerlendirmesi ve eğitim ortamına yönlendirmesi RAM özel eğitim biriminde çalışan öğretmenler tarafından yapılmaktadır. Bu araştırmada RAM tarafından erken çocukluk özel eğitimi kapsamında eğitsel değerlendirme hizmetlerinin sunumunda özel eğitim birimi tarafından yapılan uygulamaların incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden gömülü tek durum çalışması deseni kullanılmıştır. Veriler araştırmacılar tarafından uzman görüşü alınarak hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla toplanmıştır. Araştırmaya RAM özel eğitim birimlerinde çalışan on öğretmen katılmış olup araştırma verilerinin analiz süreci devam etmektedir. Araştırmanın analiz edilen bulguları ve sonuçları kongrede paylaşılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Erken Çocukluk Özel Eğitimi, Rehberlik Araştırma Merkezi Hizmetleri, Eğitsel Değerlendirme, Durum Çalışması

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Özlem Yağcıoğlu, Özlem Gürakar, Şana Küçükler, Bensu Kayabal, Betül Yılmaz Atman
ozlemyagcioglu98@gmail.com

Rehberlik Araştırma Merkezleri Tarafından Erken Çocukluk Özel Eğitimine Yönelik Verilen Hizmetlerin İncelenmesi

Erken çocukluk dönemi 0-6/8 yaş aralığında gelişimi risk altında olan veya gelişimsel yetersizliği bulunan özel gereksinimli çocukların desteklenmesine yönelik sonraki yıllar için belirleyici olan bir dönemdir. Bu dönemde özel gereksinimi olan çocukların özel eğitim hizmetlerinden yararlanmaları amacıyla tanılama, izleme ve değerlendirme süreçlerinin yer aldığı eğitsel değerlendirme süreci Rehberlik Araştırma Merkezleri (RAM) tarafından yürütülmektedir. Erken çocukluk döneminde RAM'a başvuran gelişimsel yetersizliği bulunan ya da risk grubunda olan çocukların yetersizlikten etkilenme düzeyine ve mevcut performansına göre eğitsel değerlendirmesi ve eğitim ortamına yönlendirmesi RAM özel eğitim biriminde çalışan öğretmenler tarafından yapılmaktadır. Bu araştırmada RAM tarafından erken çocukluk özel eğitimi kapsamında eğitsel değerlendirme hizmetlerinin sunumunda özel eğitim birimi tarafından yapılan uygulamaların incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden gömülü tek durum çalışması deseni kullanılmıştır. Veriler araştırmacılar tarafından uzman görüşü alınarak hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla toplanmıştır. Araştırmaya RAM özel eğitim birimlerinde çalışan on öğretmen katılmış olup araştırma verilerinin analiz süreci devam etmektedir. Araştırmanın analiz edilen bulguları ve sonuçları kongrede paylaşılacaktır.

Anahtar Kelimeler: *Erken Çocukluk Özel Eğitimi, Rehberlik Araştırma Merkezi Hizmetleri, Eğitsel Değerlendirme, Durum Çalışması*

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Şule Yanık, Abdulkadir Kocaoğlu, Burcu Aktaş
suleyanik@trabzon.edu.tr, kocaoglukadir1@gmail.com, burcuaktas@trabzon.edu.tr

Türkiye’de Özel Eğitim Alanındaki Yönelimler: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi'nde Yayımlanan Araştırmaların İncelenmesi

Bilimsel dergiler, belirli bir disiplinde ya da alt disiplinde gerçekleştirilen araştırmaların sonuçlarının yayımlandığı, akademik çevrede önemli rol oynayan yayın organlarıdır. Bu dergiler, yapılan araştırmaların bilimsel yöntemlere uygun olarak sunulmasını, tartışılmasını ve geniş bir okuyucu kitlesiyle paylaşılmasını sağlamaktadır. Güncel yayın organlarına bakıldığında günümüzde birçok disiplinde ulusal ya da uluslararası düzeyde çok sayıda akademik dergi bulunduğu görülmektedir. Bu dergilerden biri de Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi'dir (AUÖED). AUÖED, hem ulusal hem de uluslararası düzeyde saygın akademik yayımlara ev sahipliği yapan bilimsel bir dergidir. Özellikle Türkiye'deki özel eğitim alanında yapılan araştırmalara odaklanan dergi, mevcut teorik ve pratik bilgiye katkı sağlama amacını taşımakta ve bu alandaki güncel gelişmeleri paylaşmayı amaçlamaktadır. Dergi, nitel, nicel ve karma araştırma yöntemlerine dayalı çalışmalara özel bir ilgi gösterirken, aynı zamanda sistematik derleme ve meta-analiz/sentez araştırmalarına da yer vermektedir. Bu noktadan hareketle bu çalışmanın temel amacı, Türkiye'de özel eğitim alanında gerçekleştirilen araştırmaları AUÖED kapsamında ele almak, eğilimleri, öne çıkan araştırma konularını ve tercih edilen yöntem trendlerini inceleyerek güncel gelişmeler hakkında var olan durumu ortaya koymaktır. Bu sayede Türkiye’de özel eğitim alanında mevcut durumun betimlenmesi ve gelecekteki araştırma gereksinimlerinin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda, Türkiye’de özel eğitim alanında 33 yıldır aralıksız yayın yapan ve Emerging Sources Citation Index tarafından dizinlenen dergilerden biri olan AUÖED'de, son on yıl (2014-2023-Eylül) içinde 34 sayıda yayımlanan toplam 272 makale (a) araştırma künyesi, (b) katılımcı özellikleri, (c) kullanılan araştırma yöntem ve desenleri (d) veri toplama süreci ve (f) çalışma konu alanları gibi temel özellikleri açısından incelenmiştir. Çalışmada bir konuya farklı perspektiflerden bakma şansı verdiği, araştırmacıya tarama ve raporlaştırma aşamalarında bazı esneklikler sağladığı ve ilgili alanyazını bir araya getirip kapsamlı ve ayrıntılı bir şekilde betimleme olanağı sunduğu için geleneksel derleme yöntemi tercih edilmiştir. Dergi veri tabanından erişilen makaleler araştırmacılar tarafından hazırlanan Makale Kodlama Formuna aktarılmış ve buradaki veriler nicel içerik analizi tekniğiyle analiz edilmiştir. Analiz sonuçlarına bakıldığında derginin 2014 ile 2017 yılları arasında yılda üç sayı çıkardığı 2018

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

yılından itibaren ise bunu dörde yükselttiği görülmüştür. Ortalama her sayıda 10 makale yayınlayan dergiye en fazla Türk araştırmacıların makale gönderdiği görülmüştür. Dergide yayın yapma süresi 31 ile 649 gün arasında değişkenlik gösterse de ortalama 254 gün içerisinde makalelerin yayımlandığı görülmüştür. Ayrıca dergide yayımlanan çalışmaların özelliklerine bakıldığında ağırlıklı olarak nicel araştırma yöntemiyle tasarlandığı ve çoğunlukla akademik beceri öğretimine odaklanıldığı görülmektedir.

Anahtar kelimeler: Dergi inceleme, geleneksel derleme, özel eğitim, özel eğitimde eğilim, Ankara üniversitesi eğitim bilimleri fakültesi özel eğitim dergisi

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Ahsen Erim, Şaziye Seçkin Yılmaz
ahsen.erim@sbu.edu.tr, saziyeseckinyilmaz@maltepe.edu.tr

Gelişimsel Dil Bozukluğu Bağlamında Gelişimsel Disleksi

Gelişimsel dil bozukluğu (GDB); çocuğun herhangi bir ek tanısı olmamasına rağmen yaşından beklenen sözel dil performansını sergileyememesi ile karakterize edilen genetik ve nörolojik temelleri olan bir bozukluktur. Gelişimsel disleksi ise çocuğun herhangi bir ek tanısı olmamasına rağmen yaşından beklenen okuma performansını sergileyememesi ile karakterize edilen genetik ve nörolojik temelleri olan bir bozukluktur. Her iki tanımdaki benzerlikler dikkat çekicidir. Bu çalışmada, GDB bağlamında gelişimsel disleksinin ele alınmasına yönelik güncel alan yazın bilgisinin bir araya getirilmesi amaçlanmıştır. Yöntem: Çalışmada, geleneksel derleme yönteminden faydalanılmıştır. Bu doğrultuda; GDB ve gelişimsel disleksinin tanısal-etiyolojik benzerlikleri, her iki bozukluğa eşlik edebilen yürütücü işlev ve psikososyal gelişim problemleri, gelişimsel disleksinin erken dönem sözel dil becerilerine yönelik belirtileri ile her iki bozukluğun birbirine eşlik etme durumlarına yönelik makaleler incelenmiştir. Bulgular: Yapılan incelemeler sonucunda; gelişimsel disleksisi olan çocukların yaklaşık yarısına GDB tanısının eşlik ettiği görülmüştür. GDB tanısı almayan gelişimsel disleksili çocukların da sözel dil becerilerinde çeşitli güçlükler yaşadıklarına ilişkin bulgulara ulaşılmıştır. Gelişimsel disleksisi olan çocukların sözel dil becerilerinde yaşadıkları güçlüğüün dilin fonoloji bileşeni ile sınırlı olmadığı semantik, sentaks, morfoloji ve pragmatik gibi diğer sözel dil bileşenlerinde de problemler yaşadıklarına rastlanmıştır. Gelişimsel dil gecikmesinin, gelişimsel disleksinin önemli erken dönem belirtilerinden birisi olduğuna ilişkin çeşitli bulgular saptanmıştır. Tartışma ve Sonuç: Her iki bozukluğun genetik ve nörolojik temellerindeki ortak özellikler de dikkate alınarak teorik ve pratik uygulamalar için çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: *Dil gelişimi, gelişimsel dil bozukluğu, gelişimsel disleksi.*

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Burcu Kılıç Tülü, Şemsi Kübra Akkuş, Rumeysa Çakır, Samet Burak Taylan, Fadime Yanaç Taylan, Burak Çarşanbalı

tulu@ankara.edu.tr,

kubraakkus@hacettepe.edu.tr,

rcakir@ankara.edu.tr,

sbtaylan@ankara.edu.tr, fadimeyanactaylan@gmail.com, bcarsanbali@ankara.edu.tr

Farklı Gelişimsel Özellikleri Olan Çocukların Zihin Kuramı Becerilerinin Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi

Zihin kuramı (ZK), bireyin diğer insanların duygularını tanıma, anlama, isteklerini, inançlarını ve niyetlerini anlama gibi bir dizi beceriyi içermektedir. ZK becerileri diğerlerinin davranışlarının altında yatan zihinsel temelleri anlamada önemli bir yere sahiptir. ZK becerilerinde başarılı olan çocuklar, içinde buldukları duruma ve sosyal kurallara uygun davranabilmekte ve çevresindekilerle daha başarılı bir iletişim kurabilmektedirler. Bu kapsamda farklı gelişimsel özellikler gösteren çocukların ZK performanslarının karşılaştırmalı olarak incelemek, bu grupların ZK'nın hangi alanlarında farklılaştığını görmek, erken dönemde sınırlılık yaşadıkları alanları belirlemek ve bunlara yönelik müdahale programları oluşturmak açısından oldukça önemlidir. Bu araştırmada, otizm spektrum bozukluğu (OSB) ve konuşma ses bozukluğu (KSB) tanımlı çocuklarla tipik gelişim gösteren (TG) çocukların ZK performanslarının incelenmesi amaçlanmaktadır. Araştırmaya alıcı dil yaş düzeyleri TG çocuklarla eşleştirilmiş 54-90 ay arası 13 OSB tanımlı çocuk, 48-75 ay arası 12 TG çocuk ve takvim yaşı TG çocuklarla eşleştirilmiş 51-71 ay arası 10 KSB olan çocuk olmak üzere toplamda 35 çocuk katılmıştır. Çocukların alıcı dil becerileri Türkçe Erken Dil Gelişimi Testi ile, ZK becerileri Zihin Kuramı Testi ile değerlendirilmiştir. Çocukların bilişsel yeterliklerini değerlendirmek amacıyla ise Renkli Progresif Matrisler Testi ya da TONİ-3 uygulanmıştır. Çocukların ZK performansları arasındaki farklılıklar; duygu tanıma, duygu anlama, istekler, bilgi sahipliği, inançlar ve gizli duygular alt boyutları ile ZK toplam puanına yönelik incelenmiştir. Buna göre, grupların toplam puanları arasında ($\chi^2=6.321$; $sd=2$; $p<.05$), TG lehine anlamlı fark bulunmuştur. ZK'nın alt boyutlarına bakıldığında ise duygu anlama ($\chi^2=2.782$; $sd=2$; $p<.05$) ve gizli duygular ($\chi^2=9.292$; $sd=2$; $p<.05$) alt boyutlarında TG lehine gruplar arasında anlamlı farklılıklar görülürken, duygu tanıma ($\chi^2=2.782$; $sd=2$; $p>.05$), istekler ($\chi^2=1.582$; $sd=2$; $p>.05$) ve bilgi sahipliği ($\chi^2=6.000$; $sd=2$; $p>.05$) alt alanlarında gruplar arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır.

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Namık Yücel Birol, Esra Yaşar Gündüz
namik.biol@kapadokya.edu.tr, esrayasar@erciyes.edu.tr

17q11.2-q12 Mikrodelesyon Sendrom Tanılı Bir Olgunun Dil ve Konuşma Özellikleri: Olgu Sunumu

Literatürde 17. kromozom bölgesinde yaşanan delesyon veya duplikasyona göre farklı bulgular belirtilmektedir. İlâveten görülebilecek bulgular ilgili bölgede delesyon veya duplikasyona uğrayan genlere göre farklılık göstermektedir. Bu bulgular, zihinsel yetersizlik, gelişimsel gecikme, motor-koordinasyon problemler, şizofreni, dil ve konuşma problemleri gibi çok geniş bir alanı kapsamaktadır. Dil ve konuşma problemlerinin hem 17q11.2 hem de 17q12 bölgesi ile ilişkilendirildiği görülmektedir. İlâveten her iki bölgede kromozomal bozukluğu olan vakalarda da dil ve konuşma problemlerinin saptandığını raporlayan çalışmalar bulunmaktadır. Ancak bu kapsamda literatürde 17q11.2-q12 sendromu bulunan bir vakanın dil ve konuşma özelliklerinin tanımlanmasına dair bir çalışmaya rastlanmamaktadır. Bu çalışmanın amacı 17q11.2-q12 bölgesinde delesyon saptanan bir olgunun dil ve konuşma özelliklerinin tanımlanmasıdır. Çalışmanın katılımcısı Türkçe konuşan 6 yaş 7 aylık bir kız çocuğudur. Verilerin toplanması için TEDİL, Bağlam İçi Anlaşılabilirlik Ölçeği, Çocukluk Çağı Apraksisi Kontrol Listesi ve GOBDÖ-2-TV kullanılmıştır. Sonuçlar, olgunun alıcı dil becerilerinin zayıf, ifade edici dil becerilerinin çok zayıf, sözel dil performansının çok zayıf olduğunu, bağlam içi anlaşılabilirliğinin yüksek olduğunu, çocukluk çağı konuşma apraksisi ayırıcı tanı özelliklerine sahip olmadığını ve otistik bozukluk görülme olasılığının oldukça yüksek olduğunu göstermektedir. Sonuçlara göre 17q11.2-q12 bölgesindeki delesyonu olan bir olguda dil bozukluğu ve otistik bozukluk eşlik etme olasılığı yüksektir. 17q11.2-q12 bölgesindeki delesyonu bulunan daha fazla olgunun dil ve konuşma özelliklerinin doğal dil örneği analizi ve pragmatik becerileri de dahil ederek detaylı şekilde değerlendirileceği çalışmalara gereksinim duyulmaktadır.

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Gülşah Zengin, Muhammed Rohat Yazıcı, Gözde Önal, Meral Huri
gulsah.zengin@bezmialem.edu.tr, rhtyzci@gmail.com, gozdeonal0@gmail.com,
mrlhr@gmail.com

Down Sendromlu Bir Bebekte Duyu Bütünleme Temelli Ergoterapi Müdahale Programının Nöromotor Performans ve Duyusal Fonksiyonlara Etkisi

Down sendromlu 2 yaşındaki bir bebekte duyu bütünleme temelli ergoterapi müdahale programının nöromotor performans ve duyu fonksiyonlarına etkisini ortaya koymak amacıyla bu çalışma yapılmıştır. Yöntem: Çalışmamıza 2 yaşında 1 down sendromlu bebek dahil edildi. Demografik bilgiler kaydedildi. Nöromotor performansı değerlendirmek için Nörosensomotor Değerlendirme Anketi (NSMDA) kullanılırken, duyu fonksiyonları değerlendirmek için ise Bebeklerde Duyusal Fonksiyonlar Testi (BDFT) kullanıldı. Bebek haftada 1 gün 45 dakika boyunca 24 haftalık ergoterapi müdahale programına alındı. Aileden alınan hikaye ve değerlendirmelere göre ise bebeğin duyu profiline ve nöromotor performans düzeyine uygun ev programı verildi. Müdahale öncesi ve sonrası olmak üzere iki kez değerlendirildi. Bulgular: 24 haftalık ergoterapi müdahale programı sonucunda bebeğin nöromotor performans ve duyu fonksiyonlarında olumlu yönde gelişmeler olduğu görülmüştür. Bebeğin NSMDA puanı 17'den 11'e düşmüştür. BDFT toplam puanı ise 29 puandan 38 puana yükselmiştir. Sonuç: Duyusal fonksiyonlardaki olumlu yöndeki gelişmelerin nöromotor performansı da olumlu yönde etkilediği görülmüştür. Bu çalışmadaki amaç nöromotor performans ve duyu fonksiyonlardaki gelişmelerde ergoterapi müdahalesinin önemini ortaya koymaktır. Down sendromlu bebeklerde duyu fonksiyonları ve nöromotor performansı artırmak için bu konuda daha kapsamlı çalışmalar yapılmalıdır.

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

TEMA:
Okulöncesi Özel Eğitim

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Muhammet Sait Baran, İbrahim H. Diken
msb@anadolu.edu.tr

Zihinsel Yetersizliği ve Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireylerde Örüntü Oluşturma Becerisi Çalışmalarının İncelenmesi

Zihinsel yetersizlik ve otizm spektrum bozukluğu, bireylerin günlük yaşamlarında işlevselliklerini etkileyen karmaşık nörogelişimsel bozukluklardır. Bu araştırma, zihinsel yetersizliği ve otizm spektrum bozukluğu olan bireylerde örüntü oluşturma becerisinin incelendiği literatür çalışmalarına odaklanmaktadır. Örüntü oluşturma becerisi, bireylerin matematikte görsel uyarıyı organize etme, sıralama ve anlamlandırma yeteneğini içeren önemli bilişsel bir süreçtir. Zihinsel yetersizlik ve otizm spektrum bozukluğu olan bireylerde bu beceri genellikle tipik gelişim gösteren yaşlılarına kıyasla daha az gelişmiş veya farklı şekilde ortaya çıkmaktadır. Bu çalışmada sistematik literatür tarama yöntemi ile örüntü oluşturma becerisine yönelik çalışmalara ulaşılmıştır. Elde edilen bulgulara göre, zihinsel yetersizliği ve otizmi olan ilköğretim öğrencileri için matematikte örüntü oluşturma çalışmalarının sınırlı sayıda olduğu tespit edilmiştir. Araştırmalarda öğretim programlarının sayı sayma, aritmetik işlemler, problem çözme becerileri ve örüntü oluşturma becerilerinin kazanılmasında etkililiği gösterilmiştir.

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Akın Gönen

akin.gonen@selcuk.edu.tr

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklarda Etkinlikle İlgilenme Davranışına Yönelik Araştırmaların İncelenmesi

Bu araştırma erken çocukluk döneminde (0-6/8 yaş) Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) olan çocuklara etkinlikle ilgilenme davranışına yönelik çalışmaların betimsel olarak incelenmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Çalışma kapsamında EBSCO Host, Web of Science, Dergi Park ve TR Dizin veri tabanlarında İngilizce “on-task”, “task engagement”, “autism” ve Türkçe “etkinlikle ilgilenme”, “meşgul olma”, “otizm” kelimeleri kullanılarak tarama yapılmıştır. Gerçekleştirilen ayrıntılı tarama sonucunda 193 makaleye ulaşılmıştır. Bu çalışmaların dahil edilme ölçütleri olarak (a) etkinlikle ilgilenme hedef davranışının bulunması, (b) 0-8 yaş arası OSB olan çocukların yer alması, (c) tek denekli araştırma modellerinden biriyle desenlenmesi, (d) elektronik veri tabanlarında İngilizce ve/veya Türkçe tam metinlerine erişiliyor olması ve (e) 2010-2022 yılları arasında yayımlanması açısından değerlendirilmiştir. Yapılan incelemeler sonucunda 19 makale kriterlere uygun olarak belirlenmiş ve kapsamlı bir şekilde analiz edilmiştir. Elde edilen bulgularda OSB olan çocukların 3-8 yaş aralığında olduğu, çalışmaların genelinin okul ortamlarında yürütüldüğü, çeşitli uygulamaların (müdahale paketi, kendini yönetme stratejileri, aile eğitimi, fiziksel aktivite, ortak okuma vb.) kullanıldığı belirlenmiştir. Ayrıca araştırma sonuçlarının neredeyse tamamında uygulamaların otizmliler çocukların davranışları üzerinde etkili olduğunu göstermiştir. Elde edilen bulgular tartışılarak ileri araştırmalar için önerilerde bulunulmuştur. *Anahtar sözcükler:* Otizm spektrum bozukluğu, kekemelik, kekemelik terapisi, fluency shaping method

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Erkan Karaman, Rukiye Konuk Er, S. Sunay Yıldırım Doğru
erkankaraman2015@gmail.com, rukiyeikonuk@gmail.com, sunay.dogru@deu.edu.tr

Deprem Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocukları Nasıl Etkiledi?: Anne Görüşlerine Göre Nitel Bir Çalışma

Tektonik kuvvetlerin veya volkan faaliyetlerin etkisiyle yeryüzünü kuvvetle sarsması olarak tanımlanan deprem doğal afet türleri içinde belirsizlik oranı en yüksek olan doğal bir afettir. Deprem, yarattığı sosyal ve ekonomik kayıplar nedeniyle ülkemizi en çok etkileyen doğal afet türü olarak belirtilmektedir (afad.gov.tr.; Tural-Dikmen, 2019). Türkiye’de 6 Şubat 2023 günü 7.7 ve 7.6 büyüklüğünde iki büyük deprem ve ilerleyen günlerde sayısız artçı sarsıntı meydana gelmiştir. Deprem fiziksel, metabolik, psikolojik bir çok rahatsızlığa neden olan bir doğal afettir. Çocukların doğal afetlerde en savunmasız gruplardan biri olduğu göz önüne alındığında otizm spektrum bozukluğuna sahip çocukların gelişimsel sınırlılıkları nedeniyle savunmasızlık durumunun daha kötü bir hal alabileceği düşünülmektedir. Bu çalışmada erken çocukluk döneminde otizm spektrum bozukluğu (OSB) olan çocukların depremden nasıl etkilendiklerinin yanıtı aranmıştır. Bu amaçla Osmaniye İlinde 6 Şubat Depremlerini yaşamış OSB’li çocuğu olan 10 anne ile görüşmeler yapılmıştır. Araştırma nitel durum araştırması olarak desenlenmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak, “depremin OSB’li çocuklara etkisi anne görüşme formu” ve demografik bilgiler formu kullanılmıştır. Veri toplama araçları oluşturulurken ilgili alanyazın taranmıştır. Hazırlanan soru maddeleri ilgili 4 uzmana sunulmuş ve son şekli verilmiştir. Araştırma verileri Osmaniye ilinde katılımcıların evlerinde ortalama 25 dakikalık yüz yüze yapılan görüşmelerle toplanmıştır. Görüşmeler katılımcıların izinleri ile ses kaydı olarak kayıt altına alınmıştır. Araştırmada elde edilen veriler kodlar ve temalar olarak sınıflanmıştır. Araştırmacıların görüş birliği ilkesine uygun olarak temalara son şekli verilmiştir. Araştırma sonuçları incelendiğinde, depremin OSB’li çocuklarda korku, kaygı bozuklukları, uyku bozuklukları, beslenme bozuklukları, takıntılı/problemler davranışlar, içe kapanıklık, ağlama krizleri gibi birçok olumsuz duruma yol açtığı görülmektedir. Deprem sonrasında OSB’li çocukların kardeş ilişkileri olumsuz olarak etkilendiğini söyleyen anneler olmakla birlikte, iki anne deprem sonrasında kardeş ilişkilerinde olumlu bir gelişim olduğunu ifade etmiştir. Anneler deprem sonrası süreçte yaşadıklarını ve ihtiyaçlarını dile getirmişlerdir. İlerleyen zamanlarda meydana gelebilecek büyük depremler için çeşitli önerilerini açıklamışlardır.

Anahtar Kelimeler: *Otizm, Deprem, Erken Çocukluk.*

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

İlknur ÇİFCİ TEKİNARSLAN, Hatice ULU AYDIN
cifci_i@ibu.edu.tr, hatice.uluydin@ibu.edu.tr

Eğitime Sıfırdan Başlıyoruz: 0-36 Ay Erken Çocukluk Özel Eğitim Programı için Eğitimciler Ne Diyor?

Bu çalışmada, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği 12. Maddesi kapsamında yürütülen erken çocukluk özel eğitim programının (EÇÖEP) eğitimci görüşlerine yönelik değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın katılımcılarının belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemleri içerisinde yer alan ölçüt örnekleme kullanılmıştır. Araştırmaya bakanlığa bağlı bir özel eğitim anaokulunda EÇÖEP uygulayan beş eğitimci katılmıştır. Araştırma verileri, yarı yapılandırılmış görüşme, gözlem ve resmî belgeler ile toplanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak elde edilen veriler içerik analizi ile gözlemlerle elde edilen veriler ve resmî belgeler aracılığıyla elde edilen veriler ise betimsel analiz tekniği ile analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda eğitimcilerin EÇÖEP'e yönelik deneyimleri, EÇÖEP'in ülkemizde uygulanmasına ilişkin düşünceleri ve EÇÖEP'i geliştirmeye yönelik önerileri ele alınmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular alanyazına dayalı olarak tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Erken çocukluk eğitimi, 0-36 ay erken çocukluk özel eğitimi, Deneyimler*

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Emine Ayyıldız, Beyza Elif Çiçen, Funda Ün Yumrutepe, Hikmet Taha Acartürk, Nisa Demir
emine.ayyildiz@medeniyet.edu.tr, cicenelif@gmail.com, fundahun0265@gmail.com,
hikmettahaacarturk@gmail.com, nisad493@gmail.com

Deprem Bölgesinde Yetersizliği Olan Küçük Çocuklarla Çalışmak: Özel Eğitim Öğretmenlerinin Deneyimleri

Ülkemizin Güneydoğu kesiminde 6 Şubat 2023 tarihinde iki yıkıcı deprem gerçekleşmiştir. Kahramanmaraş merkezli ve 11 ili beraberinde etkileyen bu depremlerde milyonlarca insan zarar görmüştür. Bu travmatik olaydan en fazla etkilenen kesim ise çocuklar ve yetersizliği olan bireylerdir. Yetersizliği olan küçük çocukların ise en büyük risk grubunda olduğu düşünülmektedir. Bu çalışma, deprem bölgesinde görev yapan özel eğitim öğretmenlerinin yetersizliği olan küçük çocuklarla çalışma deneyimlerini ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Bu doğrultuda çalışmada nitel araştırma deseni olan fenomenoloji yaklaşımı kullanılmıştır. Amaçlı örneklemeyle belirlenen ve bölgede görev almış veya hala bölgede bulunan 12 özel eğitim öğretmeniyle yarı-yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilen çalışma sonucunda depremin öğretmenler üzerindeki yansımaları, deprem bölgesinde eğitsel koordinasyon süreci, depremin gölgesinde eğitim çalışmaları ve depremin çocukları olmak üzere dört ana temaya ulaşılmıştır. Bulgular, yetersizliği olan çocuklarla çalışmaya yönelik planlama eksikliklerinin olduğunu, eğitim çalışmalarının başlatılması ve sürdürülmesinde zorluklar yaşandığını, bölgede yetersizliği olan çocuklar ve aileleri için öğretmenler tarafından sunulan hizmetleri ve öğretmenlerin bölgede çalışma deneyimlerinin kişisel olarak olumlu etkileri olduğunu göstermektedir. Bölgedeki destek gereksinimi daha uzun zaman süreceğinden bölgede görevlendirilecek öğretmenlere afetle ilgili eğitimler verilmesi ve bölgede aktif çalışma sırasında ve bölgeden dönüşte psikolojik destek sağlanması önemlidir.

Anahtar kelimeler: doğal afet, deprem, yetersizliği olan küçük çocuklar, özel eğitim öğretmenleri, fenomenolojik yaklaşım.

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Nesrin Girgin Akın, İsa Kaya, Hatice Şengül Erdem
nsrnfth98@gmail.com., ikaya@fsm.edu.tr., hatice.erdem@medeniyet.edu.tr

Okul Öncesinde Özel Gereksinimli ve Normal Gelişimli Çocukların Ebeveynlerinin Eğitimden Beklentileri ile Karşılama Düzeylerinin İncelenmesi

Araştırmanın amacı, okul öncesi dönemde özel gereksinimli ve normal gelişim gösteren çocuk sahibi ebeveynlerin eğitimden beklentileri ve beklentilerinin karşılama düzeylerini incelemektir. Araştırmanın çalışma grubu, 2022-2023 eğitim-öğretim yılında İstanbul iline bağlı ilçelerdeki bağımsız ana okulları, özel eğitim ana okulları, özel eğitim uygulama okulu ana sınıfları ve kaynaştırma ana sınıflarında eğitim gören çocuğa sahip 351 ebeveynden oluşmaktadır. Araştırmada nicel ve nitel verilerin eş zamanlı değerlendirildiği “yakınsayan paralel karma desen” kullanılmıştır. Çalışmanın nicel boyutunda “Okul Öncesi Eğitimden Ebeveyn Beklentileri Ölçeği” ve araştırmacı tarafından hazırlanan “Kişisel Bilgi Formu” ölçme araçları kullanılırken nitel boyutunda 10 ebeveynle yüz yüze yarı-yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiş ve tematik analiz yöntemiyle analiz edilmiştir. Araştırmada ebeveynlerin yaş, cinsiyet, medeni durum ve çocukların yaş, cinsiyet, gelişim durumu, okulda geçirilen süre ve okulun türü gibi değişkenler üzerinden beklentileri ve karşılama düzeyleri değerlendirilmiştir. Bulgulardan elde edilen sonuçlar incelendiğinde, çocuğun gelişiminin normal ya da özel gereksinimli olma durumuna göre beklenti ve karşılama düzeylerinde anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir. Özel eğitim ana okullarına devam eden çocukların ebeveynlerinin beklentilerinin karşılama düzeyinin çocuğu kaynaştırma eğitimine devam eden ebeveynlerin beklentilerinden anlamlı derecede yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Araştırma sonuçlarına göre ebeveynlerin beklentileri ve karşılama düzeylerinde ortaya çıkan benzerlik ve farklılıkların eğitime yükledikleri anlamla ve çocukların gelişim özellikleri ile doğru orantılı olduğu, beklentileri kültürel farklılıkların ve yaşam deneyimlerinin şekillendirdiği dikkat çekmektedir. Elde edilen veriler ışığında, okul öncesinde özel gereksinimli çocukların ebeveynlerinin beklentilerini araştıran kapsamlı çalışmalar yapılması önerilmektedir.

Anahtar kelimeler: *Okul Öncesi, Özel Gereksinim, Normal Gelişim, Ebeveyn Beklentisi*

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Senem Akıncı Düzel; İsa Kaya
senem.duzel@stu.fsm.edu.tr; ikaya@fsm.edu.tr

Okul Öncesi Dönemdeki Özel Gereksinimli Çocukların Okula Uyum Durumlarının İncelenmesi

Araştırmada okul öncesi dönemde eğitim alan özel gereksinimli çocukların okula uyum durumları incelenmiştir. Karma yöntem ve eş zamanlı desenin tercih edildiği araştırmanın nicel kısmında, sınıfında özel gereksinimli çocuk bulunan öğretmenlerden çocukların okula uyumlarının değerlendirilmesi alınmış nitel kısmında ise öğretmenlerle çocukların sınıf içi okula uyum durumları hakkında görüşmeler yapılarak konu derinlemesine irdelenmiştir. Demografik Bilgi Formu, Okula Uyum Öğretmen Değerlendirme Ölçeği ve Öğretmen Görüşme Formu kullanılan çalışma, İstanbul ilinde Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmi bağımsız anaokullarında, özel eğitim anaokullarında ve Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı okullar/sınıflarda yürütülmüştür. Çalışma kapsamında 333 çocuğun değerlendirilmesinin yanı sıra 10 öğretmen ile yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Araştırma sonucunda ölçekten alınan verilerin okula uyum puan ortalamalarına bakıldığında; kız çocuklarının erkek çocuklarına göre, kaynaştırma sınıflarında eğitim alan çocukların özel eğitim sınıflarında eğitim gören çocuklara göre ve Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı okul öncesi eğitim kurumlarında eğitim gören çocukların özel eğitim anaokullarına devam eden çocukların puan ortalamalarına göre anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur. Ayrıca, zihinsel, bedensel ve dil ve konuşma bozukluğu olan çocukların puan ortalamaları Otizm Spektrum Bozukluğu bulunan çocukların puan ortalamalarına göre anlamlı olarak farklılık göstermiştir. Öğretmenlerle yapılan görüşmelerde, karşılaşılan uyum sorunlarının nedenleri, karşılaştıkları sorunlara yönelik uyguladıkları stratejiler, aldıkları destekler ve aileler ile öğretmenlere yönelik önerileri alınmıştır. Yapılan görüşmelerde bireysel faktörler, aileler ve öğretmenlerin özel gereksinimli çocukların okula uyum sağlamasında belirleyici oldukları vurgulanırken çevre, okul ve akran kaynaklı sorunların da görüldüğü belirtilmiştir. Araştırmada, özel gereksinimli çocukların okula uyum sağlamada farklı nedenlerden kaynaklı sorunlar yaşadığı sonucu elde edilmiş, karşılaşılan bu sorunlara yönelik aile, öğretmen ve okulların işbirliği yapmasının önemi ortaya çıkmıştır.

Anahtar kelimeler: *Özel Eğitim, Okul Öncesi, Uyum*

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Melike Şen
melikesen73@gmail.com

Okul Öncesi Disleksi Müdahale

Okul öncesi dönemde bulunan ve okul öncesi dönemi disleksi belirtileri gösteren çocuklara yapılan “Derin Disleksi Okul Öncesi Disleksi Müdahale Birimi”nde yapılan çalışmaların değerlendirilmesidir. Araştırmada “öntest-sontest kontrol gruplu deneysel desen” kullanılmıştır. Çalışma grubu 2022-2023 yılları arasında Konya Derin Disleksi Merkezi’nde öğrenim gören okul öncesi dönemdeki 3-6 yaş arası çocuklardan oluşmaktadır. Araştırmaya dahil olan çocukların demografik değişkenlerinin benzer nitelikte olmasına dikkat edilmiştir. Çalışma kapsamında deney ve kontrol grubundaki çocuklarla yapılan çalışmaların yönerge takip becerilerini artırdığı; taklit becerisi oluşturduğu; sosyal iletişimi güçlendirdiği; sohbet başlatma ve sürdürme becerisi kazandırdığı; oyun oynama ve oyun kurma becerisini artırdığı; dikkat ve odaklanma süresini artırdığı; ince ve kaba motor becerileri geliştirdiği; renk, sayı kavramını geliştirdiği; isimlendirme becerileri oluşturduğu; görsel, işitsel, kısa süreli bellek ve fonolojik farkındalık becerilerini geliştirdiği saptanmıştır. Çalışma sonunda “Derin Disleksi Okul Öncesi Müdahale Birimi’nin” yaygınlaştırılmasına ilişkin öneriler sunulmuştur. Sunumumuzun özet içeriğidir.

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Gizem Burcu Adar

gizemburcugercek@gmail.com

Erken Çocuklukta Öğrenme Güçlüğü Riski Taşıyan Çocukların Bilişsel Esnekliklerinin Gelişmesinde Sanat Yoluyla Eğitim Uygulamalarının Rolü

Erken çocukluk dönemi, bilişsel gelişimin temelini atmada kritik bir öneme sahiptir. Ancak, öğrenme güçlüğü riski taşıyan çocuklar, bu dönemde çeşitli zorluklarla karşılaşabilmektedir. Bu araştırmada, bu zorlukların üstesinden gelmede sanat yoluyla eğitimin oynadığı rol incelenmektedir. Öğrenme güçlüğü riski taşıyan çocuklar, genellikle bilişsel esnekliklerini geliştirmede zorluk yaşamaktadır. Bilişsel esneklik, yeni bilgileri öğrenme, problem çözme ve duygusal düzenlemeyi içeren önemli bir beceridir. Bu beceriler, öğrenme süreçlerinde kritik öneme sahip olmakla birlikte, yaşam boyu başarıyı etkileyebilmektedir. Sanat yoluyla eğitim, sağladığı birçok becerinin yanı sıra, öğrenme güçlüğü yaşayan çocukların bilişsel esnekliklerini geliştirmelerine yardımcı olabilir. Sanat, çocuklara kendilerini ifade etme ve düşünce süreçlerini keşfetme fırsatı sunmaktadır. Sanatsal faaliyetler, bu çocukların problem çözme becerilerini artırabilir, bilişsel ve duygusal zekâlarını geliştirebilir. Aynı zamanda, sanat yoluyla eğitim, öğrenmeyi daha eğlenceli ve ilgi çekici hale getirerek öğrenme direcini kırabilir. Bu araştırma, öğrenme güçlüğü riski taşıyan çocuklar için sanatın eğitimdeki rolünü vurgulamaktadır. Sanat yoluyla eğitim, bilişsel esneklikleri geliştirebilir ve bu çocukların öğrenme süreçlerini destekleyebilir. Bu nedenle, eğitimciler ve aileler, erken çocuklukta öğrenme güçlüğü riski taşıyan çocuklar için sanat tabanlı öğrenme fırsatlarına daha fazla odaklanmalıdır. Bu, bu çocukların bilişsel gelişimlerini destekleyerek daha başarılı bireyler olmalarına yardımcı olabilir.

Anahtar Sözcükler: *Sanat yoluyla eğitim, bilişsel esneklik, öğrenme güçlüğü*

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Seval Ördek İnceoğlu
svlordek@gmail.com

Fiziksel Engel Akran İlişkilerine Engel mi?: Üstün Yetenekli Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Akran Kabulünde Yaratıcı Drama Yönteminin Kullanılması

Bu çalışmanın amacı doğumsal (konjenital) el ve ayak farklılığı bulunan üstün yetenek potansiyelli bir okul öncesi dönem çocuğunun, akranları ile sosyal ilişkisinin gelişiminde yaratıcı drama yönteminin kullanılmasıdır. Doğumsal el ve ayak farklılığı parmakların bir ya da birkaçının birleşik, eksik ya da fazla olmasıdır (Tian & Yang, 2017). Bu durum bazı çocuklarda fiziksel bir engel oluştururken, diğerlerinde ise herhangi bir engel oluşturmamaktadır. Bu çalışmada vaka olarak belirlediğim çocuk için fiziksel bir engel oluşturmamakta, ancak onun sosyal ve duygusal süreçlerine yansımaktadır. Üstün yeteneklilik kavramı farklı birçok tanım ve kriteri içermektedir. Renzulli ve Reis (1997) üstün yetenekliliği üç temel kümenin etkileşimi olarak tanımlamaktadır. Bu kümeler; ortalamanın üzerinde yetenek, yüksek düzeyde görev bağlılığı (motivasyon) ve yüksek düzeyde yaratıcılıktır. Üstün yetenekli bireyler bu birleşik özellikler kümesine sahip olan ya da bunları geliştirebilen ve herhangi bir alana uygulayabilen bireyleri tanımlar. Bahsi geçen üç küme arasındaki etkileşimi ortaya koyan veya geliştirebilen bireyler, normalde düzenli eğitim programları aracılığı ile sağlanamayan çok çeşitli eğitim hizmetlerine ihtiyaç duyarlar (Renzulli & Reis, 1997). Bahsi geçen tanımda dikkat çeken bir özellik üstün yetenekli bireylerin bu yeteneklerini geliştirebilmeleri için normalden farklı eğitim hizmetlerine gereksinim duymalarıdır. Bu tanımdan yola çıkarak, aslında bir potansiyele vurgu yapıldığı ve bu potansiyelin gelişerek ortaya çıkmasında eğitim olanaklarının oldukça önemli olduğu açıktır. Bu özelliğe vurgu yapmak amacıyla “üstün yetenek potansiyelli” çocuklar ifadesinin kullanılması uygun görünmektedir. Yöntem Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden vaka (durum) çalışması kullanılmıştır. Nitel vaka çalışması bir ya da birkaç durumun derinlemesine incelenmesi amaçlanır. Bu çalışmada (süreç başında) iki kere farklı üstün yetenek potansiyelli bir çocuğun yaratıcı drama sürecindeki sosyal ilişkilerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Sosyal Gelişmeyi Destekleme Programı (SOGEP) kapsamında kurulan Şanlıurfa Üstün Zekalılar ve Yetenekliler Merkezinde (ŞÜZMER) projesi kapsamında tanılanan ve eğitim alan Rumuzu Ali olarak belirlenen bu çocuğun vaka olarak seçilmenin iki nedeni vardır: İlki Ali'nin, önceki yıl başladığı anaokulunu sınıf arkadaşlarının onda mevcut olan doğumsal (konjenital) el farklılığına verdikleri tepkilerden dolayı okulu bırakmasıdır. İkinci nedeni ise Ali'nin duygusal olarak oldukça kırılğan bir yapıya sahip olması ve bu durumun sosyal

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

ilişkilerinde çekingen davranmasına neden olmasıdır. Akranları ve yetişkinler ile iletişimi başlatma sürdürme konusunda zorluklar yaşamakta, doğumsal farklılık bulunan elini olabildiğince cebinde tutmakta ve hep (yaz-kış) çorap giymektedir. Araştırmanın verileri 7 hafta süren ve haftada iki gün (Çarşamba ve Cuma günleri) uygulanan sosyal beceri gelişimini amaçlayan yaratıcı drama etkinliklerinde elde edilen kamera kayıtlarına dayalı olarak elde edilmiştir. Etkinliklerin ilk ikisi çocukların birbirine ve drama süreçlerine ısınmasını sağlamak amacıyla hazırlanan uyum çalışmalarınıdır. Devamındaki 11 etkinlik planı ise çoğu sosyal becerilere odaklanan resimli çocuk kitaplarından uyarlanan drama planlarıdır. Son (14. uygulama) ise 7 haftalık sürecin değerlendirilmesidir. Süreçten yaklaşık 730 dakikalık kamera kaydı elde edilmiştir. Verilerin tamamı ayrıntılı olarak incelenmemiş olup; 1., 5., 9. ve 13. (254 dakika) etkinlerin video kayıtlarında Ali'nin akranları ile grup içerisindeki ilişkileri incelenmiştir. Elde edilen bulgular betimsel analiz yöntemi ile irdelenmiştir. Sonuç ve öneriler Süreçten elde edilen video kayıtları incelendiğinde Ali'nin ilk 3 etkinlikte çok sınırlı şekilde gruba dahil olduğu, yalnızca sınıf içi etkinliklerde de yakın ilişki ve iletişim kurduğu Mustafa ile kısmi iletişim kurduğu belirlenmiştir. Drama etkinliklerinin ısınma aşamasındaki oyunlardan sevdiklerine zaman zaman katılım sağlamış, kısa sürede gruptan uzaklaşarak kendi başına farklı şeyler ile ilgilenmiştir. Ancak 7 haftalık sürecin sonuna yaklaştığında Ali'nin grup içerisinde daha uzun zaman geçirmeye başladığı ve dramatik süreçlere katkı sağlamaya başladığı belirlenmiştir. Öte yandan akranlarının Ali'nin fiziksel farklılığı ile ilgili hiçbir tepki ya ifadelerine rastlanmamış, 13. oturumda akranlarının dramaya konu edilen karakter üzerinden aslında Ali'nin farklılığının farkında oldukları, ancak bu durumun Ali'yi kendilerinden farklı kılmadığını vurgulayacak ifadeleri belirlenmiştir. Sonuç olarak sosyal beceri gelişimine yönelik olarak hazırlanan drama etkinliklerinin üstün yetenek potansiyelli çocukların akran kabulünü ve akran ilişkilerini desteklediği belirlenmiştir. Ayrıntılı sonuçlara tam metinde yer verilecektir.

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Tuba Sağır, Fatih Aydemir
tuba_sagir@hotmail.com f.fatih.aydemir@gmail.com

ŞÜZMER Modelinin Üstün Yetenek Potansiyelli çocukların problem çözme becerileri üzerindeki etkisi

Araştırma, okul öncesi yaştaki üstün yetenek potansiyelli çocukların tanınması ve onlara uygun erken müdahale programlarındaki eksikliğin fark edilmesi üzerine ortaya çıkmıştır. Şanlıurfa Üstün Zekalılar ve Yetenekliler Merkezi projesi kapsamında yürütülen bu çalışmada “The Wechsler Preschool and Primary Scale of Intelligence-IV” (WPPSI – IV) ile IQ puanları hesaplanan çocuklara zenginleştirilmiş ve farklılaştırılmış eğitim programı uygulanmıştır. Bu çalışma da söz konusu eğitim programı ile çocukların okul olgunlukları üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Tasarım Tabanlı Araştırma Modelinde desenlenen araştırmada veri toplama aracı olarak Oğuz ve Köksal Akyol (2015) tarafından geliştirilen Problem Çözme Becerisi Ölçeği kullanılmıştır. Ölçek tek faktörlü olup 18 maddeden oluşmaktadır. Araştırmanın çalışma grubunu 3.5-5.5 yaş aralığındaki 24 çocuk oluşturmaktadır. 2022-2023 Eğitim Öğretim Yılı içerisinde yürütülen araştırmada yıl başı ve yıl sonunda yapılan ölçümler değerlendirilmiştir. Buna göre ön-son test arasında ($p=0.042$) son test lehine anlamlı fark tespit edilmiştir. Buna göre uygulanan ŞÜZMER Modelinin okul öncesi yaş grubundaki üstün yetenek potansiyelli çocukların problem çözme becerilerinin artışında etkili olduğu söylenebilir. ŞÜZMER Modelinin farklı gruplarla da uygulanması modelin etkililiği ile ilgili daha genellebilir sonuçlara ulaşılmasını sağlayacaktır.

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Merih Toker, Funda Acarlar
merih.tokerr@gmail.com, fundaacarlar@hotmail.com

Tipik Gelişim Gösteren ve Otizm Spektrum Bozukluğuna Sahip Olan Çocuklarda Sözel ve Sözel Olmayan Zihin Kuramı ve Dil*

Zihin kuramı (ZK); istek, inanç, niyet gibi zihinsel durumları anlama ve bu bilgiye dayanarak diğerlerinin davranışlarını tahmin etme ve yorumlama yeteneğidir. Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) olan çocuklar çeşitli ZK işlemlerinde, tipik gelişim gösteren (TGG) çocuklara oranla başarısız olmaktadır. Araştırmalar, zihinsel durumlar hakkında konuşmanın çocukların ZK gelişimini desteklediğini göstermektedir. OSB olan çocukların ZK işlemlerinde başarısız olmalarının yanı sıra ZK işlemlerini geçen OSB olan çocukların da olduğu bilinmektedir. OSB olan çocukların ZK işlemlerini geçmesinin en iyi göstergesinin dil becerisi olduğu söylenilmektedir. Araştırmalarda 3 yaşındaki çocukların işlemlerden puan almak için sözel yanıtlar vermeleri gerektiği ve dil performansları sınırlı olan çocukların bu işlemlerden geçemediği belirtilmiştir. ZK'yı değerlendirmek üzere kullanılan işlemlerde dili anlama ve kullanmayı gerektiren başarısızlık durumunun önüne geçilebilmesi adına dil içermeyen işlemler geliştirilmiştir. Bu çalışmada TGG ve OSB olan çocuklarda dil kullanımını içeren ve içermeyen yanlış inanç işlemlerinde farklılaşma durumu ve dille ilişkisinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu amaca yönelik çocuklarda ZK boyutunda sözel ve sözel olmayan yanlış inanç işlemlerinde bir farklılaşma olup olmadığı ve çocuklarda sözel ve sözel olmayan yanlış inanç işlemi ve dil puanı arasında ilişkinin incelenmesine yönelik araştırma sorularına yanıt aranmıştır. Araştırma grubunda 4-6 yaşlarında 44 TGG çocuk ile sözel olmayan zeka yaşları 4-6 olan 44 OSB tanılı çocuk yer almaktadır. Araştırma grubunun belirlenmesinde Gilliam Otistik Derecelendirme Ölçeği (GOBDÖ-2) ve Raven Renkli Progresif Matrisler Testi (RPM) kullanılmıştır. Çalışma verilerinin toplanmasında Türkçe Erken Dil Gelişimi Testi (TEDİL); ZK becerilerini değerlendirmede ise sözel ve sözel olmayan yer değişikliği işlemleri kullanılmıştır. Araştırma sonuçları incelendiğinde; ZK alt işlemlerinde çocukların SYİ işlemlerden aldıkları puanlar ($z=-4.46, p<.05$) ile SOYİ işlemlerden aldıkları puanların ($z=-3.680, p<.05$) gruplara göre istatistiksel olarak anlamlı şekilde farklılaştığı bulunmuştur. Dil ve SYİ arasında ilişkinin OSB çocuklarda 6 yaş grubunda orta düzeyde pozitif yönde ($r=.61$) ilişkili olduğu belirlenmiştir. Araştırma bulguları alanyazınla karşılaştırarak tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: *Zihin kuramı, Sözel Yanlış İnanç İşlemleri ve Sözel Olmayan Yanlış İnanç İşlemleri*

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

*Bu çalışma Prof. Dr. Funda Acarlar danışmanlığında tamamlanan “4 -6 Yaş Tipik Gelişim Gösteren ve Otizm Spektrum Bozukluğuna Sahip Olan Çocuklarda Zihin Kuramı, Yönetici İşlevler ve Dil İlişkisi” başlıklı doktora tezi esas alınarak hazırlanmıştır (Doktora Tezi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Gaziantep, Türkiye, 2022).

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Aslı Avcıl, Bilal Bahceci
avcilasli7@gmail.com, bilalbahceci@kmu.edu.tr

Özel Eğitim Anaokullarının Sayılarının Artması ve Ülkemizde Okul Öncesi Dönem Kaynaştırma Bütünleştirme Uygulamalarına Genel Bakış

Ülkemizde mevzuatlarla güvence altına alınsa da, son yıllarda kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarının temel felsefesi olan en az kısıtlayıcı ortam anlayışına ters bir sürecin işlediğini söyleyebiliriz. Özellikle son yıllarda yaygınlaşan Özel Eğitim Anaokulları, özel gereksinimli bireylerin, daha eğitimin en başından ayrıştırılmasına, kaynaştırma/bütünleştirme anlayışının uygulanamamasına yol açmaktadır. Bu durumun yapılacak olumlu davranış desteği uygulamaları ile özel gereksinimli çocukların akranları ile eğitim alabilme imkanlarının kısıtlanmasına yol açtığı söylenebilir. 2016-2021 yılları arasında okul öncesi dönemde kaynaştırma eğitimine devam eden öğrenci sayısında çok net bir düşüş olduğu görülmektedir. 2018 yılından itibaren uygulamaya konulan Özel Eğitim Anaokullarına kayıtlı öğrenci sayılarında ise her yıl artış olduğu dikkat çekmektedir. Bu durumun, etkili olarak uygulanabilecek kaynaştırma/bütünleştirme uygulamaları sayesinde genel eğitime ve dolayısıyla topluma uyum sağlayabilecek, akademik ve sosyal yönden akranlarıyla birlikte gelişimini devam ettirebilecek olan özel gereksinimli bireyler açısından bir dezavantaja dönüştüğünü söylemek yanlış olmayacaktır. Yapılan bu uygulamanın, özel gereksinimli bireylerin eğitim hayatlarının en başında akranlarıyla öğrenme ve gelişim fırsatlarının, yapılabilecek önleme veya erken müdahalelerin de önüne geçtiği söylenebilir. Genel olarak bakıldığında, okul öncesi dönemde öğretmenlerin problem davranışları belirleme ve müdahalede bilgi eksikliklerinin olduğu, yalnız kaldıkları, okulların fiziki şartlarının uygun olmaması, bireyselleştirilmiş eğitim programlarının etkili olarak uygulanamaması, mevcut yasal düzenlemelerin yeterli olmaması ve toplumsal farkındalığın düşük olduğu gibi nedenlerle kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarının istenen seviyede olmadığını söylemek mümkündür. Ayrıca özel eğitim anaokullarının da yine kaynaştırma/bütünleştirmeye hiç imkan vermediği görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Özel eğitim anaokulları, kaynaştırma/bütünleştirme, okul öncesi dönem*

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Cem Kalaycı, Güleşan Özge Kalaycı
gulefsanozgeakbey@gmail.com, ckalayci6444@gmail.com

Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) ve Fonolojik Farkındalık

Fonolojik farkındalık, anlamdan bağımsız bir şekilde sözel dilin bölümlerini (sözcükleri, heceleri ve sesbirimleri) işitsel olarak analiz etme, birleştirme ve manipüle etme yeteneği olarak tanımlanmaktadır. Bununla birlikte fonolojik farkındalık, gelecekteki okuma yazma performansı ve uzun vadede genel akademik başarı düzeyi üzerinde önemli etkileri olan bir erken okuryazarlık becerisidir. Fonolojik farkındalık, tipik gelişimde olduğu gibi okuma becerilerinde risk grubunda yer alan farklı yetersizlik grupları için de okuma yazma performansının önemli bir yordayıcısı olarak görülmektedir. Bu yetersizlik grupları arasında OSB de yer almaktadır. OSB olan öğrencilerin okuma becerilerinin gelişimi; a) otizm özellikleri (sınırlı sosyal iletişim becerileri ve ilgi alanları vb.), b) dil özellikleri, c) bilişsel özellikler ve d) eşlik eden diğer durumlar gibi risk faktörlerinden etkilenebilmektedir. Bu duruma ek olarak OSB olan öğrencilerin okuma performanslarını inceleyen araştırmalar; fonolojik farkındalığın, tipik gelişim gösteren akranlarına kıyasla OSB olan öğrencilerin sözcük okuma ve kod çözme becerileri üzerinde daha büyük bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Bu çalışmada, OSB'nin fonolojik farkındalık becerileri üzerindeki etkisi incelenecek, OSB olan bireylerin fonolojik farkındalık becerilerine yönelik araştırmalar özetlenecek, gelecek araştırmalara ve uygulamalara yönelik öneriler sunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: *Fonolojik farkındalık, Erken okuryazarlık, Otizm Spektrum Bozukluğu, Özel eğitim, Okuma yazma.*

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Güleşan Özge Kalaycı, Özlem Diken
gulefsanozgeakbey@gmail.com

Zayıf Fonolojik Farkındalık Becerilerini Geliştirmeye Yönelik Web Tabanlı Fonolojik Farkındalık Eğitim Programının (FONFAR) Geliştirilmesi

Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) birçok farklı problemin görülebildiği; duyuşsal, algısal ve motor problemlerin bir arada gözlendiği nörogelişimsel bir bozukluktur. OSB'li çocuklarda sık rastlanılan bulgular arasında artmış eklem gevşekliliği, hipotoni, dispraksi, parmak ucunda yürüme, zayıf beden farkındalığı, denge, postür sorunları, zayıf kaba motor beceriler ve ince motor beceriler, el çırpma gibi anlamsız motor hareketler, konsantre olamama, basmakalıp davranışlar, sosyal etkileşime girmekten çekinme, oyun oynama becerilerinde sınırlılıklar yer almaktadır. Günlük yaşam aktivitelerini ve sosyal katılımlarını olumsuz etkileyen karmaşık motor davranışları açığa çıkarmakta zorluklar ortaya çıkabilmektedir. Günlük yaşam aktivitelerinde kullanılan ince motor beceriler büyük öneme sahiptir ve el fonksiyonu bu aktivitelerin bağımsız bir şekilde oluşturulabilmesinde önemli etkenler arasındadır. Her yaştan çocuk, yeme, giyinme, hijyen gibi çeşitli kişisel bakım aktivitelerini birden fazla ortamda bağımsız olarak yapabilmek için fonksiyonel el becerilerine ihtiyaç duyar. Araştırmanın amacı otizm spektrum bozukluğu olan çocuklarda fizyoterapi temelli duyu bütünleme aktivitelerinin ince motor becerileri üzerine etkinliğini incelemektir. Bu araştırma; SOBE (Selçuklu Otizmlili Bireyler Eğitim) Vakfı Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi'nde Ergoterapi Birimi'ne başvuran otizm tanıılı bireylerle yapılmıştır. Çalışmaya dahil edilme kriterleri aşağıdaki gibidir; 2-11 yaş aralığında olmak SOBE Vakfı Rehabilitasyon Merkezinde UDA (Uygulamalı Davranış Analizi) eğitimine devam ediyor olmak Ergoterapi eğitimine başvuran fakat müdahale sürecine henüz başlamamış OSB tanıılı alan bireyler Çalışma katılımına gönüllü olmak Çalışmaya dahil edilmeme kriterleri: OSB yanında başka bir tanı (dikkat eksikliği ve hiperaktivite, disleksi) almış olmak Rehabilitasyonda kullanılan terapi ve eğitimler dışında herhangi bir medikal ve cerrahi bir tedavi almış olmak Çalışmaya 2-11 yaş aralığında ve otizm tanıılı almış 27 birey dahil edildi. Ek tanıya sahip olmak ve medikal tedavi almak gibi sebeplerle dahil edilme kriterlerine uygun olmayan 7 kişi çalışmaya kabul edilmedi. Çalışma 20 birey ile başladı. Katılımcılar basit randomizasyon yöntemi kullanılarak müdahale grubu (n=10), kontrol grubu (n=10) olacak şekilde iki gruba ayrıldı. Çalışmaya dahil edilen katılımcılara duyu bütünleme aktivitelerinin ince motor becerilerine etkisini incelemek için 9 Delikli Peg Testi

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

aktivite programı öncesinde uygulandı. Katılımcılar; UDA eğitimi ve fizyoterapi temelli duyu bütünleme aktiviteleri alanlar (A) ve sadece UDA eğitimi alan ve fizyoterapi temelli duyu bütünleme aktiviteleri almayanlar (B) olmak üzere A ve B grubuna ayrıldı. Çalışma dizaynı gereği A grubuna (müdahale grubu) fizyoterapi temelli duyu bütünleme aktiviteleri; 8 hafta boyunca haftada 1 seans, her seans 45 dakika olacak şekilde aktivite programına göre uygulandı. B grubuna (kontrol grubu) ise devam etmekte olan UDA eğitimi hariç hiçbir müdahalede bulunulmadı. 8 hafta sonunda her iki gruba da değerlendirme testleri ikinci defa yapıldı. Çalışmaya dahil edilen otizmlili bireylerin sosyodemografik bilgileri gibi sayısal değişkenler için ortalama \pm standart sapma ($X \pm SS$); kategorik değişkenler için yüzde ve sayı verilmiştir. Elde edilen ölçümlerin normal dağılıma uygunluk gösterip göstermediği Kolmogrov-Smirnov ve ShapiroWilks testi ile incelenmiş ve verilerin normal dağılım göstermediği görülmüştür. Veriler normal dağılım göstermediğinden dolayı karşılaştırmalarda non-parametrik testler kullanılmıştır. Tedavi öncesinde ve sonrasında ölçülen bu parametrelerin kontrol ve müdahale grupları ortalamaları arasında anlamlı fark olup olmadığı Mann Whitney U testi, müdahale ve kontrol gruplarında ayrı ayrı tedavi öncesi ve sonrası parametreler arasında anlamlı bir değişim olup olmadığı ise Wilcoxon İşaretli Sıra testi ile incelenmiştir. Elde edilen veriler SPSS 25.0 programı ile işlenmiştir. Yapılan araştırma; kontrol grubu ve müdahale grubu olmak üzere iki grup OSB'li bireylerle yapılmış; kontrol grubu sadece UDA eğitimine devam etmiş, müdahale grubu ise fizyoterapi temelli duyu bütünleme aktivite programı almıştır. Her iki grupta da müdahale öncesi ve sonrası olmak üzere Dokuz Delikli Peg testi ölçümleri yapılmıştır. Araştırmada elde edilen bulgular; duyu bütünleme aktivite programının Dokuz Delikli Peg testi skorlarında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde iyileşmeler sağladığını ortaya koymaktadır. Testi tamamlama süresinin azalması, ince motor beceri seviyesinin artmış olduğunu göstermektedir.

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Nurver Şahin Düğenci
alparslanunsal@kastamonu.edu.tr, eketenoglu@kastamonu.edu.tr

Bebek ve Çocuk Kütüphanelerinin Erken Tanılamadaki Rolünün Öğretmen ve Aile Görüşleriyle Belirlenmesi

Yaş ve gelişim özellikleri birbirinden farklı 0-6 yaş grubundaki tüm çocuklar, gün içerisinde ebeveynleriyle Tokat Bebek ve Çocuk Kütüphanesine gelmektedir. Amaç; Bebek ve Çocuk Kütüphanesine gelen bu çocukları, “masal anlatma, kitap okuma, boyama, mutfak, spor, müzik ve resim yapma” gibi yapılan etkinlikler sırasında gözlemlemek, akranlarından farklı bir gelişimsel özellikleri, davranışları, konuşma bozuklukları varsa görevli okul öncesi öğretmenleri ve özel eğitim öğretmeniyle gözlemlemek, erken tanılama açısından değerlendirmek ve RAM’a yönlendirmektir. Etkinliklere katılan çocuklar üç öğretmen tarafından gözlemlenmektedir. Kütüphanede grup etkinliklerine katılan bu çocuklar, ilk defa öğretmen ile tanışmakta, etkinlik boyunca uyulması gereken kurallar eşliğinde ve belirlenen süre içinde yaşlıları ile bir arada bulunmaktadır. Yaşları dikkate alınarak oluşturulan grup içindeki tutum ve davranışları ile hissedilir düzeyde bir farklılık gösteren çocuklar olabilmektedir. Bu araştırmanın amacı, Tokat Bebek ve Çocuk Kütüphanesinin erken tanılamadaki rolüne ilişkin öğretmen ve aile görüşlerinin incelenmesidir. Betimsel analiz yöntemi kullanılarak, kütüphaneyi kullanan 16 aile ve çocuklarıyla bire bir görüşülerek uygulanan anketler ve gözlem formlarıyla 6 aylık bir sürede bu veriler elde edilmiştir. Çalışmalar haftalık olarak rapor haline getirilerek öğrencilerin gelişimi takibe alınmıştır. Özellikle dil ve konuşma bozukluğu, dikkat dağınıklığı ve hiperaktivite bozukluğu, uyaran eksikliği ve otizm spektrum bozukluğu belirtileri olan çocukların velileriyle görüşülerek vakit kaybedilmeden RAM’a yönlendirilmesi yapılmaktadır. Süreç içinde, yanlış anne-baba tutumları, tablet, telefon, televizyon gibi ekran bağımlılığı, uyaran eksikliği, yeme bozuklukları, yanlış ve düzensiz beslenme alışkanlıklarının bazı uyum problemlerine sebep olduğu görülmüştür. Etkinliklere düzenli gelen çocuklarda sosyalleşme, sorumluluk alma duygusu ve dil gelişimi gibi konularda ilerleme olduğu hem ailelerin beyanı hem de süreç içinde gözlemlenerek tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Çocuk Kütüphaneleri, okul öncesi, erken tanılama, özel eğitim, aile ve çocuk*

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Fatma İPEK
fatmaipek007@gmail.com

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Otizm Spektrum Bozukluğuna İlişkin Bilgi Düzeylerinin İncelenmesi

Bu çalışmanın amacı okul öncesi öğretmenlerinin otizm spektrum bozukluğuna ilişkin bilgi düzeylerinin incelenmesidir. Bu amaçla hazırlanan ve izni alınan veri toplama aracı ile Mardin ili Midyat ilçesinde çalışan 60 katılımcı okul öncesi öğretmeninden bilgi alınmıştır. Alınan bilgiler SPSS 22.0 programı kullanılarak tablolaştırılmış ve yorumlanmıştır. Yapılan araştırmada “Otizm Bilgi Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçekte öğretmen adaylarının otizm spektrum bozukluğu olan çocuklara yönelik bilgilerinin elde edilmesi amacıyla kullanılan bölümü “doğru, yanlış ve bilmiyorum” kategorilerine göre derecelendirilmiştir. Araştırma nicel araştırma modellerinden biri olan betimsel araştırma deseni kullanılarak yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Okul öncesi öğretmenleri, yetersizliği olan çocuklar, sınıf içi gözlem, tanılama.*

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Muhammet Davut GÜL, Fatma ÖZEV, Fatih AYDEMİR
muhammetdavut.gul@gop.edu.tr, fatma_unver@hotmail.com f.fatih.aydemir@gmail.com

Okul Öncesi Dönemdeki Özel Yetenekli Öğrencilerin Kişilik Özelliklerine İlişkin Ebeveyn Algıları

Özel yetenekli çocuklar, tipik gelişim gösteren akranlarıyla karşılaştırıldığında fiziksel, bilişsel, dilsel, sosyal-duygusal alanlarda gelişimsel farklılıklara sahiptirler. Özel yetenekli çocukların sosyal duygusal gelişimi alanında yapılan çalışmalar incelendiğinde bazı araştırmaların üstün yetenekli bireylerin nitelikleri sebebiyle bazı psikolojik belirtiler ortaya çıkabileceği, bazı dönemlerde kendileri ve başkalarıyla ilgili yaşayabileceği uyum sorunları ve problemleri olabileceği, akranlarına oranla sosyal- duygusal alanda uyumsuz bir gelişimi seyredebileceği gözlenmektedir. Özel yetenekli öğrenciler üzerinde yapılan çalışmalar daha çok bu öğrencilerin bilişsel özellikleri ve başarıları üzerine odaklanmaktadır. Yapılan bu araştırma özel yetenekli okul öncesi dönem öğrencilerinin kişilik özelliklerine ışık tutması açısından önemli olduğu ve üstün yetenekli öğrencilerin devam eden eğitim öğretim hayatlarında gerekli önlemlerin alınmasına ve müdahalelerin planlanmasına öncülük edebileceği düşünülmektedir. Bu bağlamda bu çalışma okul öncesi dönemdeki özel yetenekli öğrencilerin temel duygusal ve kişilik özelliklerinin ebeveynleri tarafından nasıl algılandığını ve bu özelliklerin gelişmesi için çocuklarına nasıl destek olduklarını belirlemek amacıyla yapılmıştır. Yapılan bu araştırmada yöntem olarak nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması benimsenmiştir. Araştırma için veri toplanacak olan örneklem grubu amaçsal örnekleme yöntemlerinden tipik örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Yapılan araştırma Şanlıurfa Üstün Zekalılar ve Yetenekliler Eğitim Merkez’de eğitim almakta olan okul öncesi dönemde bulunan öğrencilerin ebeveynlerinden oluşmaktadır. Bu doğrultuda okul öncesi dönemde özel yetenekli çocuğu olan ebeveynlerle yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Elde edilen veriler beş faktör kişilik kuramı ışığında betimsel analiz yoluyla incelenmiştir. Araştırmada ebeveynler çocuklarını dışadönüklük boyutunda iletişime yatkın olduklarını, aktiviteler ve çalışmalar konusunda talepkâr olarak nitelendirmektedirler. Görüşleri alınan ebeveynlerin ortak noktada görüş belirttikleri özelliklerden aykırılık kişilik boyutunda olan inatçılık özelliğine ve değişime açıklık boyutunda yaratıcılık özelliğine sahip olduklarını belirtmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: okul öncesi dönem, üstün yetenekli öğrenci, kişilik, beş faktör kişilik modeli

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

POSTER BİLDİRİLER

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

TEMA:

Bilimsel Dayanaklı/Etkili Erken Çocuklukta Müdahale Uygulamaları (Örn., gelişimsel, eğitsel)

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Sergin Şahinoğullarıgil, Müfide Ö. Eren
cemregurel4@gmail.com

Kelebeğin Kanadında Fraktallar

Büyükten küçüğe birbirine benzeyen birçok geometrik şeklin oluşturduğu, sonsuzluğa doğru giden, kompleks ve göz kamaştırıcı şekiller... Fraktallar. Doğada , baktığımız her yerde örneğini görebiliriz fraktalları. Biz , TÜBİTAK 4004 Doğa Eğitimi ve Bilim Okulları Matematik Yılı Özel Çağrısı kapsamında desteklenen " Matematiği Sevelim Hayatı Çözelim" projesi kapsamında 30 öğrenciden oluşan katılımcılarımızın doğdada matematik yansımalarını keşfetmelerini istedik. Proje kapsamında Konya Tropikal Kelebek Vadisi'nde katılımcılarımız eğrelti otlarından , kelebek kanadına , farklı türler üzerinde tekrarlayan şekilleri gözlemlediler ve fraktal geometri yaşamın içinde gözlemlediler. Çalışma bitiminde öğrencilerin doğa içinde akranları ile birlikte gözlem yaparak, yaparak yaşayarak gerçekleştirdiği öğrenme etkinliklerinin çok verimli ve kalıcı öğrenmeye dönüştüğü belirlendi. Fraktallar günlük hayatta görüntü sıkıştırılmadan finansa bir çok alanda kullanılmaktadırlar. Doğada yapılacak gözlemler ile fraktal geometri örnekleri ri anaokulundan liseye yer yaş grubundaki öğrencilerin ilgisini çekecektir. Gezi ve gözlem sonrası tekrarlayan büyüklü küçüklü şekillerin resimlenmesi disiplinler arası bir adımla öğrenme sürecini kalıcı hale getirecektir.

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Melike Şen
melikesen73@gmail.com

D-DEP (Derin Disleksi Eğitim Programı)

D-DEP NEDİR? Çoklu duyuşal öğrenme yaklaşımı ile 6-14 yaş aralığında, öğrenme güçlüğü tanısı almış bireyler için geliştirilmiş bir disleksi eğitim programıdır. HEDEF D-DEP'İN HEDEFİ: • Dislektik bireyin destek eğitim sürecini planlamak ve bireyin ihtiyaçlarına yönelik D-DEP uygulamak • Bireyin mevcut durumundan yola çıkarak ulaştırılabilecek en iyi seviyeye ulaştırmak • Öğrenme sürecine bellek çalışmalarını dahil ederek öğrenciyi aktif , bilgiyi kalıcı hale getirmek • Geleneksel yöntemlerin dışına çıkarak defter ve kaleme bağılı kalmaksızın derse olan ön yargısını olumlu duygulara dönüştürmek. MATERYAL VE METOD D-DEP bataryası ile değerlendirilen öğrencinin eksikleri saptanır ve hangi becerileri çalışacağı belirlenir. 6 adet görsel algı modülümüzdeki etkinlikler görsel algının alt basamakları olan ; ➤ Görsel dikkat, ➤ Görsel ayırım, ➤ Görsel-uzamsal algı, ➤ Form sabitliği, ➤ Görsel kapatma, ➤ Görsel sıralı bellek, ➤ Görsel şekil-zemin ilişkisi becerilerini dislektik bireyde geliştirmek üzere hazırlanmıştır. 5 adet işitsel modülümüzdeki etkinlikler işitsel algının alt basamakları olan; ➤ İşitsel dikkat ➤ İşitsel ayırım ➤ İşitsel analiz- sentez ➤ İşitsel sıralı bellek ➤ İşitsel şekil-zemin ilişkisi becerilerini dislektik bireyde geliştirmek üzere hazırlanmıştır. 9 adet okuma-yazma modülümüz bulunmaktadır. Okuma yazma modülümüzde ; ➤ Erken okuryazarlık becerileri ➤ Fonolojik farkındalık becerileri ➤ Hızlı otomatik isimlendirme becerisi ➤ İşlemlem hızı ➤ Okumada akıcılık becerisini geliştirmek üzere hazırlanan etkinlikler ➤ Yazma becerisini geliştirmek üzere hazırlanan etkinlikler bulunmaktadır. Bulgular : D-DEP; disleksi tanısı almış okuma güçlüğü olan ilköğretim öğrencilerinin okuma becerilerini geliştirmek amacıyla yapılmıştır. D-DEP , Derin Dislekside Özel Eğitim kurumunda okuma problemi yaşayan 20 öğrenci seçilmiş, ilk aşamada problemleri teşhis edilmiş ve bu problemlerine yönelik etkili olabilecek çoklu duyuşal yöntemler uygulanmıştır. Ön uygulama sırasında öğrencilere iki alt sınıf düzeyine uygun metin verilerek okutulmuştur. Öğrenciler seviyesinin altında okuma düzeyine sahip oldukları görülmüştür. Sonuç: Uygulama boyunca çocukların görsel ve işitsel algı becerilerini geliştirmeye yönelik D-DEP in eğitim materyalleri kullanılmıştır. Uygulama sürecinde ve sonunda öğrencilerin görsel ve işitsel algı becerilerinde gelişimler görülmüş ve okuma düzeylerinin iyi seviyeye geldiği gözlemlenmiştir. D-DEP in öğrenci açısından oldukça faydalı geçtiğini söyleyebilmek mümkündür.

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Feyyaz Şentürk
feyyazsenturk@feyyazsenturk.com

Otizimli Çocuklarda Okul Öncesi Dönemde Gerçekleştirilen Duvar Boyama Etkinliklerinin Duyu Bütünlemeye Etkililiği

Özel gereksinimli bireylere sunulan okul öncesi özel eğitim hizmetlerinin amaçları içerisinde çocukların bilişsel ve duyuşsal yönden gelişimlerini desteklemek bulunmaktadır. Bu gelişim sonucunda da bireyin kendisini ve vücudunu tanıma, farkına varma sürecinin temeli atılmaktadır. Otizimli bireylerde kendisinin ve vücudunun farkına varma ve bu kavramların işlevselliğine yönelik hareket edebilme becerilerinde sorunlarla karşılaşmaktadır. Bu sorunların aşılabilmesi için son yıllarda bilimsel temelli ve kanıta dayalı bir uygulama olan duyu bütünleme terapisinin kullanımı yaygınlaşmaktadır. Duyu bütünleme terapisinde amaç ince motor beceri, kaba motor beceri ve algı motor becerileri geliştirmek olarak karşımıza çıkmaktadır. Okul öncesi dönemde boyama etkinlikleri çocukların ince ve kaba motor becerilerinin gelişimine destek sağlamayı hedeflemektedir. Bu maksatla araştırmamızda okul öncesi dönemde olan otizimli bireylerin el ve parmak boya yardımı ile yürüttükleri duvar boyama etkinliklerinin duyuşsal bütünleme süreçlerinde etkililiği araştırılmıştır. Araştırmada özel eğitim anasınıfına devam eden 3 öğrenci yer almıştır. Tek denekli araştırma desenlerinden denekler arası yoklama evreli çoklu yoklama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın bağımlı değişkeni, okul öncesi dönemde otizimli öğrencilerin duyu bütünleme süreçlerinin tamamlanmasıdır.. Araştırmanın bağımsız değişkeni duvar boyama etkinlikleridir. Uygulama süreci araştırmacı tarafından; yoklama, öğretim, izleme ve genelleme oturumları olarak düzenlenmiştir. Tüm oturumlar birebir öğretim düzenlemesi ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda görülmektedir ki duvar boyama etkinlikleri okul öncesi dönemdeki otizimli bireylerin duyuşsal bütünleme süreçlerinin desteklenmesinde etkilidir. Bu sayede bireylerin ince ve kaba motor gelişimlerinin desteklendiği ayrıca bireylerin vücutlarına yönelik farkındalıklarının arttığı görülmektedir.

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Büşra Muş

busramus1@outlook.com

Otizm Spektrum Bozukluğunda Bilişsel İşlevlerin Güçlendirilmesinde Kullanılan Güncel Yöntemler

Nöro-gelişimsel farklılıklardan biri olan otizm spektrum bozukluğunun toplumda görülme sıklığı her geçen yıl artmaktadır. Amerika Hastalık Önleme ve Kontrol Merkezi'nin (CDC) yayınladığı rapora göre toplumda görülme sıklığı 36/1'dir. Toplumda görülme sıklığı bu denli yüksek olan Otizm spektrum bozukluğu bireyin gelişim alanlarını etkilemektedir. Otizm Spektrum bozukluğunun etkilediği gelişim alanlarından olan bilişsel gelişim bireyin yaşamı için oldukça önem taşımaktadır. Bilişsel gelişim, bireylerin düşünme, algılama, öğrenme, bellek, dil kullanımı, problem çözme, dikkat, kavrama gibi becerileri içeren gelişim alanıdır. Otizmli bireyler, bilişsel becerilerden olan esnek düşünme becerilerinde ve problem çözmeye zorluk yaşayabilirler. Bu araştırmada otizm spektrum bozukluğunda bilişsel becerilerin güçlendirilmesinde kullanılan en güncel yöntemlerin derlenmesi amaçlanmaktadır. Bu araştırmada derleme yöntemlerinden olan sistematik derleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırma kapsamında 2018-2023 yılları arasında yapılmış, Google Akademikte yer alan ve "otizmde bilişsel becerilerin güçlendirilmesinde kullanılan yöntemler" konusu ile ilişkili toplamda 20 araştırma incelenmiştir. İncelenen araştırmalar kategorize edilerek 6 başlıkta ele alınmıştır. Otizm spektrum bozukluğunda bilişsel becerilerin güçlendirilmesinde kullanılan en güncel yöntemler; nörolojik yöntemler, eğitimsel yöntemler, teknolojik yöntemler, psikolojik yöntemler, nöropsikolojik yöntemler ve ilaç yöntemleri olarak sınıflandırılmıştır. İncelenen araştırmalarda otizm spektrum bozukluğunda bilişsel becerilerin güçlendirilmesi için var olan yöntemlerin bir arada ve uzmanlar tarafından uygulanması oldukça önem taşımaktadır. Bu doğrultuda uzmanların iş birliği içerisinde olması, geliştirilen müdahale programlarının ve kullanılan yaklaşımlarının bireye göre özelleştirilmesi, etkin ve yoğun bir şekilde otizmli bireyin hayatına entegre edilmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Otizm Spektrum Bozukluğu, Bilişsel Gelişim, Bilişsel İşlevler

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Nazlı Sümeyye Kırbaş, Mürüvvet Oy

Otizm Spektrum Bozukluğu Tanısı Olan Bir Çocuğun Problem Davranışlarının Azaltılmasında İşlevsel İletişim Öğretimi

İşlevsel iletişim öğretimi, bireye problem davranışını sürdüren işlev ile aynı sonuca hizmet eden alternatif bir davranış öğretilmesi amaçlanan ayrımlı pekiştirme sürecidir. Bu çalışmada otizm spektrum bozukluğu tanısı olan 8 yaşında bir erkek öğrencinin problem davranışlarının azaltılmasında işlevsel iletişim öğretiminin özel eğitim okul ortamında uygulanması ve sonuçlarının incelenmesi amaçlanmıştır. Uygulama süreci, öğrencinin problem davranışına ilişkin işlevsel değerlendirme sürecinin yürütülmesi, problem davranışın işlevinin belirlenmesi, işlevin yerini alacak alternatif davranışa karar verilmesi, bireyselleştirilmiş öğretim programının hazırlanması ve öğretiminin yapılması şeklinde gerçekleştirilmiştir. Öğretim sırasında elde edilen verilerin işlevsel iletişim becerilerini artırdığı ve problem davranışları azalttığı görülmüştür. Çalışmaya ilişkin detaylar ve sonuçlar poster bildiri sırasında paylaşılacaktır.

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Nurettin Yılmaz, Deniz Akdal
nurettinyilmaz2001@gmail.com, denizakdal@gmail.com

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklarda Erken Okuryazarlık ile İlgili Araştırmaların İncelenmesi

Erken okuryazarlık becerilerinin bireye erken dönem okuma becerilerin kazandırılmasının yanında dil becerileri ile paralel ilerlemesi iki becerinin de gelişimine katkı sunmaktadır. Dil ve erken okuryazarlık becerilerinin birbirleri ile ilişki içinde olması sebebiyle dil becerileri alanında güçlük yaşayan otizmlili çocukların okuma yazma becerilerinde de zorlandıkları görülmektedir. Erken dönemde okuma becerilerine yönelik yapılacak olan müdahalelerin ilerleyen dönemlerde hem dil hem okuma becerilerini geliştireceği düşünülmektedir. Bundan dolayı otizm spektrum bozukluğu olan çocuklarla erken okuryazarlık becerilerinin çalışılmasına yönelik araştırmaların önemi giderek artmaktadır. Bu nedenle otizm spektrumunda yer alan çocukların erken okuryazarlık becerilerini destekleyen müdahalelerin bilinmesi, kullanılması ve uygulanması oldukça önemlidir. Bu araştırmanın amacı otizm spektrumunda yer alan çocukların erken okuryazarlık becerilerinin ve müdahale programlarının incelenmesidir. Otizm spektrumunda yer alan çocuklarla erken okuryazarlık üzerine yapılan araştırmaların bu çalışmada derlenmesi, çalışma yapan ya da yapacak olan birey ve uzmanların gerekli bilgilere ulaşmasını kolaylaştıracağı düşünülmektedir. Araştırmanın amacı doğrultusunda "erken okuryazarlık", "early literacy" ve "emergant literacy" sözcükleri "autism", "autism spectrum disorder", "ASD", "OSB", "otizm" ve "otizm spektrum bozukluğu" sözcükleri ile eşlenerek tarama yapılmıştır. Taramalar sonucunda elde edilen 26 çalışma kriterler doğrultusunda incelenmiş ve bu derleme çalışmasına dahil edilecek 9 çalışma belirlenmiştir. Belirlenen dahil etme kriterlerini taşıyan 9 araştırma amaç, yöntem, katılımcılar, veri toplama araçları ve sonuç özellikleri açısından incelenmiştir. Araştırmalarda 4-9 yaş aralığındaki katılımcılarla çalışıldığı, müdahale programlarının ekran ve masa uygulaması olarak iki kategoriye ayrıldığı, otizm spektrumunda yer alan çocukların heterojen özelliklerine rağmen genel olarak erken okuryazarlık becerilerinin sosyal ve bilişsel becerilerin gelişmesini olumlu etkilediği ve umut vaat ettiği görülmüştür. Elde edilen bulgular alan yazındaki diğer çalışmalar ışığında yorumlanmış ve gelecekteki araştırmalara yönelik öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: otizm spektrum bozukluğu, erken okuryazarlık, dil

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Ünver Direm, Bircan Bekit
unverdirem@gmail.com, bircanurullah@gmail.com

Otizimli Bir Çocuğa Touch Math Yöntemi ile Rakamların Öğretimi

Bu çalışmada otizimli bir çocuğa touch math de ipucu sunma ve ipucunu geri çekme yöntemi ile rakamların öğretimi hedeflenmiştir. Otizimli öğrenciler sayılar ve sayılar arasındaki ilişkileri belirleyip bunu günlük yaşamda kullanmak zorundadır. Matematiksel beceriler daha çok soyut özellik göstermektedir. Bu yüzden sayılar derinlemesine analiz edilmeli, daha çok tekrarlar ve somutlaştırılarak otizimli öğrencilerin öğrenim hayatlarına dâhil edilmelidirler. Bu şekilde özel gereksinimli öğrencilerin problem çözmesi, muhakeme etme yeteneği ve iletişim becerileri de gelişecektir. Bu nedenle akademik becerilerin öğretimi otizimli öğrencilere uygun şekilde düzenlenmeli ve uygulanmalıdır. Bu çalışmada touchmath sisteminde rakamların üzerindeki noktaların yerlerini öğretirken çocukların rakamların uygun yerlerine dokunmaları yerine çentik atmaları sağlamak amacı ile bir uyarılama yapılarak süreçte uygulanmıştır. Bu uyarılama aracılığı ile çocuklara rakamların tane karşılıklarının öğretimine gerek kalmamıştır. Rakamların üzerine noktaları koymayı öğrenen çocuklar rakamların tane karşılıklarını da hesaplamayı öğrenmiş olmuşturlardır.

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Nihan Bozkurt, Tuğba Genç, Ela Nur Boz

nihanbzkr@gmail.com, tugbagenc1803@gmail.com, elanurboz18@gmail.com

OSB Tanısı Olan Bir Çocuğa Ortak Dikkat Becerisini Kazandırmada İpucunun Giderek Azaltılması ve Ayrımlı Pekiştirme Etkililiği

Bu çalışma, 2.5 yaşında OSB tanısı almış bir öğrenciye ortak dikkat becerisinin desteklenerek farkındalık kazandırılmasının hedeflendiği bir vaka çalışmasıdır. Tek denekli araştırma yöntemlerinden AB deseni ile tasarlanan çalışmada, ipucunun giderek azaltılması ve ayrımlı pekiştirme yöntemleri birlikte kullanılmıştır. Öğretim aşamasında öğrenciye herhangi bir beceri yönergesi verilmez. Ortama çeşitli sesli uyarılar (örn: tef, marakas, davul) sokularak ses çıkartıldığında, öğrencinin sesli uyarana bakarak ortak dikkat girişimine tepkide bulunması hedeflenmiştir. Veriler iki haftada bir alınmıştır. Deneme kaydı kullanılmıştır. Doğru tepkiler için öğrenciye özel olarak belirlenmiş ayrımlı pekiştirme olarak baloncuk kullanılmıştır. Öğrencinin ipucu almadan sese yöneldiği tepkiler artı (+) olarak kaydedilmiştir. Elde edilen veriler, doğru tepki sayısı olarak grafiğe aktarılmıştır. Çalışmada ayrıca gözlemciler arası güvenilirlik verisi (GAG) toplanmıştır. Elde edilen sonuçlar konferans sırasında katılımcılara poster sunumu yoluyla aktarılacaktır. Anahtar Kelimeler Otizm spektrum bozukluğu, tek denekli araştırma, ortak dikkat.

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Nihan Bozkurt, Tuğba Genç, Ela Nur Boz
nihanbzkr@gmail.com, tugbagenc1803@gmail.com, elanurboz18@gmail.com

OSB Tanısı Olan Bir Çocuğa Ortak Dikkat Becerisini Kazandırmada İpucunun Giderek Azaltılması ve Ayrımlı Pekiştirmenin Etkililiği

Bu çalışma, 2.5 yaşında OSB tanısı almış bir öğrenciye ortak dikkat becerisinin desteklenerek farkındalık kazandırılmasının hedeflendiği bir vaka çalışmasıdır. Tek denekli araştırma yöntemlerinden AB deseni ile tasarlanan çalışmada, ipucunun giderek azaltılması ve ayrımlı pekiştirme yöntemleri birlikte kullanılmıştır. Öğretim aşamasında öğrenciye herhangi bir beceri yönergesi verilmez. Ortama çeşitli sesli uyarılar (örn:tef, marakas, davul) sokularak ses çıkartıldığında, öğrencinin sesli uyarana bakarak ortak dikkat girişimine tepkide bulunması hedeflenmiştir. Veriler iki haftada bir alınmıştır. Deneme kaydı kullanılmıştır. Doğru tepkiler için öğrenciye özel olarak belirlenmiş ayrımlı pekiştireç olarak baloncuk kullanılmıştır. Öğrencinin ipucu almadan sese yöneldiği tepkiler artı (+) olarak kaydedilmiştir. Elde edilen veriler, doğru tepki sayısı olarak grafiğe aktarılmıştır. Çalışmada ayrıca gözlemciler arası güvenilirlik verisi (GAG) toplanmıştır. Elde edilen sonuçlar konferans sırasında katılımcılara poster sunumu yoluyla aktarılacaktır. Anahtar Kelimeler Otizm spektrum bozukluğu, tek denekli araştırma, ortak dikkat.

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

TEMA:

*Erken Çocuklukta Müdahalede Aile Katılımı ve Eğitimi
(Aile-Merkezli Uygulamalar)*

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Merve Kılcan

merve_kilcan@hotmail.com

Erken Çocuklukta Evde Özel Eğitim Desteği Alan Bireylerin Gelişiminde Aile Katılımının Önemi: Vaka Analizi

Araştırmanın amacı, Erken Çocuklukta Evde Özel Eğitim Desteği Alan Bireylerin Gelişiminde Aile Katılımının Öneminin ve etkisinin incelenmesidir. Aile eğitimi; aile bireylerinin özel gereksinimli çocuğun davranışlarının anlaşılması, çocuğun gelişimine olumlu katkı sağlama, ebeveynlerin yetkinliğini artırma, aile üyelerinin içinde buldukları durumla etkili başa çıkma becerileri kazandıran, aileyi kuvvetlendiren müdahaledir. Araştırmada aile katılımının önemi, OSB'den etkilenmiş 22 aylık bir katılımcı üzerinde vaka çalışması modeli ile detaylı bir şekilde incelenmiştir. 2 yıl süren eğitim sonunda vaka gelişimsel olarak akranlarını yakalamış ve bu doğrultuda eğitim süreci sonlandırılmıştır. Yöntem Nitel ve nicel veri toplama tekniklerini de kapsayan bir vaka çalışmasıdır. Bulgular Erken Çocuklukta Evde Özel Eğitim Desteğinin ailenin çocuklarının eğitimine ilişkin bilgi düzeylerinde, gelişimine uygun ev içi düzenlemelerinde, çocuğun çevresindekilerin katılımında, çocuğun gelişiminde aile ve çevresindekilerin katılımının etkili olduğu bulgular arasında yer almaktadır. Tartışma: Erken Çocuklukta Evde Özel Eğitim Desteğinin ailenin çocuklarının eğitimine ilişkin bilgi düzeylerine etkisi araştırıldığında olumlu sonuçlar elde edilmiştir. Özel gereksinimli bir çocuğa sahip olmak, ailelerde kabul sürecinde bazı tepkilere neden olmaktadır; Şok, reddetme, acı çekme ve depresyon, karmaşa, suçluluk, kızgınlık, pazarlık etme, kabul ve uyum tepkiler gözlenmektedir (Cavkaytar, 2010). Şok aşamasından kabul ve uyum aşamasına geçiş yapan ailelerin çocuklarının eğitimlerine daha fazla katkıda buldukları gözlemlenmiştir. Tuş Avcı ve Gümüşcü Tuş (2018) a göre aile eğitim programları ailelerin kabul ve uyum tepkilerinde artışın olduğunu dile getirmektedir.

Anahtar kelimeler; Aile eğitimi, erken çocukluk, erken müdahale, otizm, özel eğitim Eğitim süreci poster bildirisinde ayrıntılı olarak sergilenecektir.

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Gizem Karakuş

gzm_karakus@hotmail.com

Özel Eğitim Gereksinimi Duyan Çocukların Eğitiminde Ailelerin Çocukların Eğitimine Katılımının İncelenmesi

Özel gereksinimli çocukların gelişim özellikleri, normal gelişim gösteren çocuklardan farklılık göstermektedir. Aile katılımı; çocuğun yaşamında önemli etkiye sahip olan ve eğitimde etkin payı bulunan anne-babanın, çocuğun eğitiminde aktif rol oynamasıdır. Bu araştırmada özel eğitim gereksinimi duyan çocukların ailelerinin eğitimlerine katılımının incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma nicel araştırma yöntemlerinden veri toplama araçları ile gerçekleştirilerek bu bağlamda özel eğitim gereksinimli çocuğu olan ailelerin eğitimde ne derece rol aldıklarının incelenmesi hedeflenmiştir. Nicel veri toplama araçlarıyla toplanan veriler araştırma sorularının ortaya koyduğu temalar çerçevesinde incelenmiştir. Yapılan araştırma sonucunda ailelerin çocukların eğitiminde rol almalarının öğretimde etkili olduğu görülmüştür. Araştırma sürecine ilişkin detaylar ve sonuçlar poster bildiri sırasında paylaşılacaktır.

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

TEMA:

Erken Çocuklukta Müdahalede Mesleki Eğitim

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Çağla Demir

cagla.demir@tohumotizm.org.tr

Erken Çocukluk Döneminde Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) Olan Bir Çocuğun Eğitimcisinin Yetiştirilmesi- Kosova Örneği

Bu çalışmada Kosova’da yaşayan ve Türkçe bilen bir eğitimciye ‘Eğitimci Yetiştirme Projesi’ kapsamında Uygulamalı Davranış Analizi’ne dayalı becerilerin öğretiminin kazandırılması hedeflenmiştir. Projeye başladığında OSB tanısı olan 4 yaşındaki çocuğun ev eğitimcisinin becerileri geliştirilmiştir. Projeye ilk olarak eğitimci ile görüşme yapılarak başlanmıştır. Online yapılan görüşmede eğitimcinin Türkçe dilini kullanma becerisi öncelikli olarak gözlemlenmiştir. Türkçe dilini anlama ve kullanma becerisinin yeterli düzeyde olduğu görüşüne varılmıştır. Ardından İstanbul’da bulunan Özel Özel Eğitim Okulu’nda projeye başlanmıştır. Proje dört temel aşamada gerçekleştirilmiştir. Projenin ilk aşaması eğitimcinin okulumuzda Türkçe dilinde eğitim alan öğrenciler ile çalışması ve bu çalışmanın sonucunda ise yapılan uygulama ve profesyonellik becerileri değerlendirmesinde bulunan kriteri karşılamasıdır. Projenin ikinci aşaması ise Kosova’da yaşayan OSB tanısı olan çocuğun ülkemize gelerek eğitimcisi ile öğretim sürecini okulumuzda gerçekleştirmesidir. Projenin üçüncü aşamasında Kosova’ya dönen eğitimci ve çocuğun online danışmanlık verilerek eğitim programının takip edilmesi, geliştirilmesi ve veriye dayalı analiz edilmesi için çalışmalar yapılmasıdır. Üçüncü aşamaya projenin sonuna kadar devam edilmesi planlanmıştır. Projenin dördüncü ve son aşamasında projeden sorumlu olan deneyimli eğitimciler tarafından Kosova’ya gidilerek yerinde gözlem ve geri bildirim verilmesi planlanmıştır. Projenin her aşamasında düzenli bir şekilde kayıt tutulmuş ve proje paydaşları olan aile, diğer uzmanlar ile bu kayıtlar paylaşılmıştır. Proje sürecine ilişkin detaylar ve sonuçlar poster bildiri sırasında paylaşılacaktır.

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Tuğçe Anılğan

tugceanilgan@gmail.com

Erken Müdahalede Uyarın Eksikliğini Önlemeye Yönelik Çevresel Faktörlerin Düzenlenmesi ve Ergoterapistin Rolü

Uyarın eksikliği, duyu yoluyla alınması gereken uyarınların yeterli düzeyde alınamamasından kaynaklı ortaya çıkan bir durumdur. Çocuğun yaşına ve gelişimine uygun uyarınlar sağlanmadığında görülür. Duyusal, motor, bilişsel, dil, sosyal alanlar gibi gelişimsel alanları olumsuz yönde etkileyerek davranışsal problemlere yol açar, gelişimsel sorunlara ve geriliklere neden olur. Uyarın eksikliği DSM 5’te bir tanı olarak yer almasa da pek çok gelişimsel problemin nedeni olarak bildirilmektedir. Dünya genelinde çocuklarda görülen gelişimsel geriliğin ikinci ana nedeni olarak görülmektedir. Uyarın eksikliğini önlenmesi için; uygun bulunan her ortamda çocuğun gelişimsel durumuna uygun şekilde desteklenmesi, ailelerin çocuğun uyarın alma gereksinimine yönelik farkındalığının artırılması ve duyarlılığın sağlanması, adaptif yanıtlara ulaşabilmek için gerekli program ve müdahalelerin uygulanması gerektiği bildirilmiştir. Aile-çocuk ilişkisinin karşılıklı duyarlılık içinde olduğu, çocuğun gelişim düzeyine uygun kitap ve oyuncakların bulunduğu, aile ve çocuğun sıklıkla bir arada oyun oynadığı ve ekrana yer verilmeyen bir ev ortamının; çocuğun ihtiyacı olan uyarınları karşılayabilmesi açısından destekleyici olacağı ve beyin gelişimini olumlu yönde etkileyeceği belirtilmiştir. Çevresel uyarınların eksikliğini artırması sebebiyle teknoloji kullanımının kontrolünün, görsel ve işitsel uyarımı sebebiyle arka planda da ekran maruziyetinin önlenmesinin gerekliliği ortaya konulmuştur. Ergoterapistler; çocuklarda yeterli duyu girişi alımının önemi sebebiyle, çocukları günlük yaşama adapte etmeyi amaçlarken duyu sistemleri desteklemenin ve çocuğa uygun çevrenin önemine vurgu yapar. Beyin gelişiminde genetik faktörler kadar çevresel faktörlerin de önemli olduğunun bilicisiyle; ailelere çocuklar için iyi düzenlenmiş bir fiziksel çevre ve gerekli duyu uyarın desteğini sağlayabilecek zenginleştirilmiş ortam konusunda farkındalık kazandırır. Beyni fonksiyonel ve işlevsel yönden destekleyen duyu temelli aktiviteler konusunda aileyi bilinçlendirir; çocuğun duyu motor keşiflerine, deneyimlerine ve gelişimine yön verir.

Anahtar Kelimeler: Uyarın eksikliği, çevresel faktörler, ergoterapi

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Ayşe Aktaş
sevaltuntas02@gmail.com

Okul Öncesi Dönemde Teknoloji Kullanımı

Araştırmanın amacı, okul öncesi dönemdeki çocukların teknolojik araçları kullanım süreleri, bu araçların çocuklar üzerinde oluşturduğu etkileri (dil, uyku süresi, beslenme, davranış bozukluğu, duygu değişikliği, çevre ile etkileşiminin olumsuz etkilenmesi) ve ebeveynlerin bilinçlendirilmeye ihtiyaç duyup duymadıklarını belirlemektir. Okul öncesi dönem, 0-6 yaş arasını kapsamaktadır. Alan yazında bu dönem çocuklarının teknolojik araçlarla geçirdikleri sürenin önemine, bu araçların çocukların gelişim aşamalarına etkilerine ve çocuklar için tek taraflı ve çift taraflı etkileşimin öğrenme ile ilişkisine vurgu yapıp bunlarla ilgili yapılan birkaç araştırmaya yer verilmiştir. Araştırma, nicel araştırma yöntemlerinden tarama yöntemi kullanılarak tasarlanmış olup çocuğu okul öncesi dönemde olan veliler ile yürütülmüştür. Araştırma verileri, araştırmacılar tarafından geliştirilen çevrimiçi form (Google Forms) aracılığıyla toplanmıştır. Verilerin toplanmasında kullanılan çevrimiçi anket formu, “Google Forms” uygulaması ile hazırlanmış, çevrimiçi yanıtlanabilir özellikte düzenlenmiştir. Çocuklar için problemleri teknoloji kullanımını ölçme ve araştırmacı tarafından hazırlanan sorular olmak üzere iki ayrı veri toplama aracı kullanılmıştır.

Anahtar sözcükler: *Ebeveyn rehberliği, ekran maruziyeti, okul öncesi, teknolojik araçlar.*

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

TEMA:

Erken Çocuklukta Müdahalede Mesleki Eğitim

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Benay Tuana Tunca, Z. Alperen Sağdıç
tuana.bny@gmail.com, sagdicalperen@gmail.com

Hatay'da Özel Eğitim Alan Depremzede Otizmlı Çocukların Deprem Sonrası Yaşadıkları Problemlere İlişkin Aile Görüşlerinin İncelenmesi

Bu araştırmanın amacı, 06 Şubat 2023 tarihinde gerçekleşen büyük depremler sonrası deprem bölgelerinden biri olan Hatay Antakya'da SOBE (Selçuklu Otizmlı Bireyler Eğitim Vakfı)'nin açmış olduğu özel eğitim sınıflarında özel eğitime devam eden otizmlı çocukların yaşadıkları problemlerin ailelerle görüşülerek tespit edilmesidir. Depremin çocuklar üzerindeki etkilerinin aile görüşleri alınarak incelenmesi amaçlanmıştır. Bu çalışma, asrın felaketi olarak adlandırılan büyük bir doğal afeti yaşamış otizmlı çocukların deprem sonrası yaşadıkları günlük yaşam, eğitim, davranış problemleri ve diğer gereksinimleri hakkındaki sorunların tespit edilmesi ve ortaya konulmasına hizmet etmesi açısından önemlidir. Çalışmanın araştırma grubu, amaçlı örneklem yöntemlerinden ölçüt örneklem türü ile seçilmiş Hatay'da yaşayan 22 depremzede otizmlı çocuk ailesidir. Veriler literatür taraması ve uzman görüşü ile hazırlanan yarı-yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmış ve analiz türlerinden içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Elde edilen verilerden; yaşanan problemler, ihtiyaçlar ve öncelikler, sağlık/psikolojik destek durumları ve ebeveyn-çocuk iletişimleri temaları oluşturulmuş ve kategoriler verilmiştir. Araştırma bulgularına göre; deprem sonrasında otizmlı çocukların rutinlerinin önemli ölçüde bozulduğu, bu duruma bağlı olarak ciddi davranış problemlerinin ortaya çıktığı ve deprem bölgesinde birçok alanda ihtiyaç ve önceliklerin var olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar sözcükler: *deprem, otizmlı çocuklar, problemler, yarı-yapılandırılmış görüşme*

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Dilara Yazıcı Çetin, İbrahim Halil Çetin
dilaraayaziciii@gmail.com, cetinibrahim94@gmail.com

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklara Sahip Ebeveynlerin Eğitimdeki Önceliklerinin Belirlenmesi: SOBE Vakfı Örneği

Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB), belirtileri çok erken dönemlerde görülebilen, sosyal etkileşim ve iletişimde sınırlılık, takıntılı veya yineleyici davranışlar gibi alanlarda kendini gösteren nörogelişimsel bir farklılıktır. OSB'li bireylerin yetersizlik yaşadığı alanlar belirlenmeli ve bireysel özellikleri dikkate alınarak eğitim programları oluşturulmalıdır. Eğitim programının kapsayıcı olabilmesi için bireyin her alanda değerlendirilmesi gerekmektedir. Ailelerin gerek değerlendirme sürecinde gerekse eğitim sürecinde aktif rol alması bu nedenle oldukça önemlidir. OSB'li bireyi en iyi tanıyan ve onunla en çok vakit geçiren kişi olmaları nedeniyle sürece mutlaka aileler de dahil edilmedir. Eğitim programları oluşturulurken bireyi iyi tanımak amacıyla aileden bilgi alınmalı ve çalışılması hedeflenen becerilerin belirlenmesinde ailelerin hedefleri dikkate alınarak ortak bir paydada buluşulmalıdır. OSB'li çocuğa sahip ailelerin, çocuklarının eğitiminde öncelik verdiği beceri ve davranışların belirlenmesini amaçlayan bu çalışmada tarama modeli kullanılmıştır. Çalışmada uygulanan anket; çocukların demografik bilgilerinin alındığı, çocukların performanslarının değerlendirildiği, ailelerin öncelik verdiği beceri ve davranışların belirlendiği, öncelik verdikleri becerilerin çocukların BEP'lerine eklenip eklenmediği bilgilerini toplamak amacıyla 4 bölümden oluşmaktadır. Araştırmanın katılımcı grubu olarak çocukları Selçuklu Otizmlili Bireyler Eğitim Vakfı'nda eğitim alan 50 aile hedeflenmiştir. Araştırma süreci devam etmekte olup elde edilen bulgular sunum esnasında paylaşılacaktır.

Anahtar Kelimeler: *Otizm Spektrum Bozukluğu, Ebeveyn Görüşleri, Hedef Beceriler, Hedef Davranışlar*

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

TEMA:
Okulöncesi Özel Eğitim

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Asude Bayram, İlayda Dağ
bayramasude@icloud.com, dagilayda2534@gmail.com

Otizm Spektrum Bozukluğu Tanısı Alan Çocuklarda Uyku Davranışına Yönelik Yapılan Çalışmaların İncelenmesi

Otizm spektrum bozukluğu (OSB), yaşamın erken dönemlerinde ortaya çıkan ve hayat boyu devam eden gelişimsel bir bozukluktur. Bozukluğun sebebi kesin olarak bilinmemekle beraber kalıtsal ve çevresel faktörlerin etkili olduğu düşünülmektedir. OSB' nin belirtileri ve düzeyi kişiden kişiye değişmekle birlikte OSB'yi tanımlayıcı bazı karakteristik özellikler bulunmaktadır. Bunlardan bazıları; insanlarla iletişimde ve etkileşimde güçlük yaşamak, bir nesne veya davranışa yönelik takıntılı ya da süreklilik gösteren davranışlar sergilemek, göz teması kuramamak ya da sınırlı göz teması kurmak, adıyla hitap edilince tepki verememek gibi durumlardır. OSB' li çocuklar bu güçlüklerle ek olarak, bazı fizyolojik ihtiyaçlarını fark edip, bu ihtiyaçları yerine getirmekte güçlük yaşayabilmektedir. Güçlük yaşadıkları fizyolojik ihtiyaçlardan birisi de uykudur. OSB tanısı almış çocuklar normal gelişim gösteren çocuklara oranla uykuya dalma ve uykuyu sürdürmekte güçlük yaşamaktadır. Bu bağlamda araştırmanın amacı, OSB tanısı almış çocuklara yönelik uyku davranışını konu alan tezlerin incelenmesidir. Türkiye'de yapılan lisansüstü tezlerin; tez türü, yıllara göre dağılımı, yaş, cinsiyet, katılımcı sayısı, birlikte çalışılan konular, anahtar kelimeler, yöntem ve etkililik durumu analiz edilmiştir. Bu çalışmada nitel araştırmanın bir türü olan durum çalışması yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın verileri doküman incelemesi yoluyla toplanılmıştır. Bu kapsamda YÖKTEZ veri tabanından "otizm" ve "uyku" anahtar kelimeleri kullanılarak 2013 ve 2022 yılları arasında yayınlanmış olan 5 yüksek lisans ve 5 tıpta uzmanlık tezine ulaşılmıştır. Ulaşılan 10 tez araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Araştırmadan elde edilen veriler betimsel analiz yöntemiyle analiz edilmiştir. Araştırmanın bulgularına bakıldığında; incelenen 10 tezde otizmlilik çocukların uyku alışkanlıkları ile farklı değişkenlerin (beslenme ve davranış bozuklukları gibi) ilişkisinin incelendiği, 3 tezde ise ek olarak otizmlilik olmayan kontrol gruplarıyla karşılaştırmalar yapıldığı görülmektedir. İncelenen çalışmaların yarısını yüksek lisans tezleri oluştururken diğer yarısını ise tıpta uzmanlık tezleri oluşturmaktadır. Çalışmaların yaş aralığı 0-18 arasında değişiklik göstermektedir. Araştırmaların 2022 yılında yoğunlaştığı ve katılımcıların çoğunun erkek çocuklardan oluştuğu dikkat çekmektedir. Tezlerin çoğunda nicel araştırma yöntemleri kullanılırken birinde ise karma desen tercih edilmiştir. Yapılan çalışmalarda; otizm spektrum

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

bozukluğu olan çocuklarda, özel gereksinimlerinin de etkisiyle ortaya çıkan durumların (davranış ve beslenme bozuklukları, anne depresyon düzeyi gibi), daha fazla uyku problemine neden olduğu tespit edilmiştir. Literatüre bakıldığında; OSB' li çocukların uyku davranışlarını konu alan çalışmaların incelendiği herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu araştırma verileri ile otizm spektrum bozukluğu olan çocuklara yönelik yapılabilecek çalışmalar için kaynak niteliği taşıyarak, literatüre fayda sağlaması açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Bulgular ışığında; bu alanda yapılacak deneysel desenlerin kullanıldığı gelişimsel çalışmalara ihtiyaç duyulduğu, otizmlili çocukların yaşadığı uyku sorunlarının, Tıp dışındaki, farklı disiplinlerinde ele aldığı daha fazla çalışmanın yapılması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Otizm spektrum bozukluğu, Uyku, Doküman incelemesi, Durum çalışması*

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Murat Diler, Meryem Işıl Demirbaş
muratdiler03@gmail.com, demirbasiswa@gmail.com

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireylerin Sosyalizasyonunda Alternatif Bir Yaklaşım: Oyun Evleri

Özel eğitim, özel gereksinimli kişilerin çeşitli gereksinimleri gidermeyi hedefleyen bireye özgü planlı olan eğitimidir. Özel eğitimde, özel gereksinimli bireyler belli yetersizlik alanına göre sınıflandırılır. Buna göre eğitim verilir. Özellikle otizm sosyal anlamda iletişimsizlik, tekrarlı davranış, etkileşimde bulunamama gibi kısıtlayıcı ve nörogelişimsel bir bozukluktur (APA, 2013). Küçük yaşlarda eğitim görmeye başlayan otistik bireylerin, rehabilitasyon merkezlerinde verilen birebir eğitimde kendilerinden beklenen davranışları kazanabildiği gözlemlenmiştir. Ancak okul öncesi kademesine başladığında çeşitli davranış problemleri ve uyum sorunu yaşadığı görülmektedir. Bu çalışmanın amacı, bireysel çalışmada etkileşimi yüksek ve uyumlu olan otistik çocukların okul öncesi kademesine geçtiklerinde yaşadıkları sorunların çözümüne yönelik düşünülmüş bir projeyi tanıtmaktır. Bu doğrultuda oyun evlerinin okul öncesi kademesine geçişte kolaylık sağlayacağı düşünülmektedir. Bu projenin otistik çocukların sosyal beceri ve etkileşimlerinde yaşanan yetersizliklerine yanıt olacağı düşünülmektedir. Proje kapsamında çocuklara oyun evine başladığında ve oyun evi süreci tamamlandığında olmak üzere GOBDÖ-2-TV (Gilliam Otistik Bozukluk Derecelendirme Ölçeği) ve SEDA (Sosyal Etkileşimi Değerlendirme Aracı) uygulanmak istenmektedir. Böylelikle çocuğun oyun evine başladığındaki performansı ile okul öncesi kademesine geçtiğinde geçirmiş olduğu oyun evi süreci sonucunda gösterdiği değişimi ve gelişimi izlemek hedeflenmiştir.

Anahtar Kelimeler: özel eğitim, otizm, oyun evi, okulöncesi.

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

Seda Karayazı Özsayın
sozsayin@adiyaman.edu.tr

Düşünce Balonu Tekniğinin Erken Çocukluk Dönemi Otizimli Çocuklarda Okuduğunu Anlama Becerisine Etkisi

Özet Bu çalışmanın amacı, Düşünce Balonu stratejisinin Otizm Spektrum Bozukluğuna sahip çocukların okuduğunu anlama becerileri üzerindeki işlevini Tek Denekli Rastgele Katılımcılar arası Çoklu Başlama Düzeyi deseni kullanılarak araştırmaktır. Okuduğunu anlama, tüm akademik konuları kavrayabilmek için uzmanlaşılması gereken temel bir akademik beceridir. Okul çağındaki otizimli çocuklar, akranlarına ve kendi okuma yeteneklerine kıyasla, okuduğunu anlama becerisi yönünden önemli ölçüde yetersizliğe sahiptirler. Özellikle, bu çocuklar okuma ve dilbilgisi kurallarını anlamada zorluk çekerler, motivasyon eksikliği yaşarlar ve dikkat süresinden yoksundurlar. İlköğretim döneminde okuduğunu anlama becerileri, çok düşükten ortalamanın üstüne kadar önemli bireysel farklılıklar gösterir. Ancak çocukların okuma gelişimi ise, erken çocukluk döneminde başlar. Bundan dolayı, son zamandaki araştırmalar, Otizimli çocukların okul öncesi dönemde ortaya çıkan okuma becerileri üzerine yoğunlaşmıştır. Bu araştırmaya yedi Otizm Spektrum Bozukluğuna sahip ve okul öncesi dönemde bulunan çocuklar katılmıştır. Yaşanan deprem felaketinden sonra dört katılımcı hayatını kaybetmiş ve çalışmaya üç çocuk ile devam edilmiştir. Veri toplamak için Dünya Klasiği Masalları kullanılmıştır. Çocukların başlangıç, uygulama ve izleme oturumları sırasında okuduğunu anlama sorularına verdiği yanıtlar analiz edilmiştir. Yapılan analiz sonucunda, Düşünce Balonu stratejisi, çocukların okuduğunu anlama becerilerinde istatistiksel olarak anlamlı bir artış sağlamıştır.

Anahtar Kelimeler: *okuduğunu anlama, otizm spektrum bozukluğu, düşünce balonu okul-öncesi*

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

UDEMKG
2 0 2 3
SPONSORLAR

akademi
disleksi.

AKADEMİ DİSLEKSİ
<https://www.akademidisleksi.com/>

akran
AKADEMİ

AKRAN AKADEMİ
<https://akranakademi.com/>

ALBATROS KONYA ÖZEL EĞİTİM
<http://www.albatrosozelegitim.com/>

ALFABE EĞİTİM DÜNYASI
<https://www.alfabeegitimdunyasi.com/>

ALGI ÖZEL EĞİTİM KURUMLARI
<https://www.algigrup.com.tr/>

DİKKAT GÜÇLENDİRME OYUNU

BİLYE BAYKUŞ
<https://www.sahcantoys.com/>

ÇORUM
Özel Eğitim ve
Rehabilitasyon Merkezi
"yerdeki yıldızlar"
ÇORUM ÖZEL EĞİTİM VE
REHABİLİTASYON MERKEZİ
<https://www.corumozelegitim.com/>

DERİN REHABİLİTASYON
<https://derinrehabilitasyon.com.tr/>

eğiten kitap

EĞİTEN KİTAP
<https://www.egitenkitap.com/>

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

EMPATİ ÖZEL EĞİTİM VE
REHABİLİTASYON MERKEZİ
<https://www.empatiantalya.com/>

GAZİANTEP PERA ERKEN MÜDAHALE
MERKEZİ
<https://www.perayesilcinar.com/>

GÜLEN GÜNEŞ ÖZEL EĞİTİM VE
REHABİLİTASYON MERKEZİ
<https://gulengunes.com/>

LARA ÖZEL EĞİTİM VE REHABİLİTASYON
MERKEZİ
<http://www.laraozelegitim.com/>

ÖNEM ERKEN MÜDAHALE
<http://www.onemozelegitim.com/>

ÖZEL ÖZEL EĞİTİM
KONFEDERASYONU
<https://www.ozelderfed.org.tr/>

rehabilitasyon
dünyası

REHABİLİTASYON DÜNYASI
<https://www.rehabilitasyondunyasi.com/>

SELÇUKLU OTİZMLİ BİREYLER EĞİTİM
VAKFI
<https://www.sobe.org.tr/>

TARIK AKAY ÖZEL EĞİTİM VE
REHABİLİTASYON MERKEZİ
<https://tarikakay.com/>

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

TOHUM OTİZM ERKEN TANI VE EĞİTİM
VAKFI
<https://tohumotizm.org.tr/>

TRAKYA ÖZEL EĞİTİM VE
REHABİLİTASYON MERKEZİ
<https://www.trakyaozelegitim.com/>

YAPILANDIRILMIŞ DİSLEKSİ
EĞİTİM PROGRAMI
<https://www.ydepdisleksi.com/>

YAPI TAŞI ÖZEL EĞİTİM AKADEMİSİ
<https://yapitasiozelegitim.com/>

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

DESTEKLEYENLER

Disleksi Öğrenme Güçlüğü Derneği

Derneğimiz Avrupa Disleksi Birliği
(EDA) Türkiye Ülke Temsilcisidir.

DİSLEKSİ ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ
DERNEĞİ

<http://www.disleksiderneği.com/>

MELEK ACADEMY

<http://melekacademy.com/>

ÖZDER (ÖZEL EĞİTİMCİLER
DERNEĞİ)

<https://ozelegitimciler.org/>

PEGEM AKADEMİ

<https://pegem.net/>

TÜRKİYE DOWN SENDROMU
DERNEĞİ

<https://www.downturkiye.org/>

ÜMİT IŞIK AKADEMİ

<https://www.isikumit.com/>

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.

VİZE AKADEMİK
<https://www.vizeakademik.com.tr/>

WEBUDİ YAZILIM VE BİLİŞİM
TEKNOLOJİLERİ
<https://www.webudi.com/>

TÜBİTAK

UDEMKO2023 TÜBİTAK tarafından desteklenmiştir.